

Siyaset Bilimi
ve Uluslararası
İlişkiler
Kongresi

3.

3rd

Politics and
International
Relations
Congress

'IR in Its Centenary'

'100. yılında Uluslararası İlişkiler Disiplini'

Özet Kitabı / Abstract Book

Department of
International
Relations

Uluslararası
İlişkiler Bölümü

12 - 13 Eylül - September 2019

Trabzon - Türkiye - Turkey

Department of
International
Relations

Uluslararası
İlişkiler Bölümü

26
uluslararası
ilişkiler
bölümü
1993
yıl

Organising Committee

- Professor Suleyman Erkan – Karadeniz Technical University, Turkey
- Associate Professor Ozgur Tufekci – Karadeniz Technical University, Turkey
- Assistant Professor Ayca Eminoglu – Karadeniz Technical University, Turkey
- Research Assistant Hulya Kınık – Karadeniz Technical University, Turkey
- Research Assistant Göktuğ Kıprızlı – Karadeniz Technical University, Turkey
- Research Assistant Emel İlter – Karadeniz Technical University, Turkey
- Research Assistant Sinem Tan Celik – Karadeniz Technical University, Turkey
- Research Assistant Çağlar Kaya – Karadeniz Technical University, Turkey
- Research Assistant Ayce Sepli – Karadeniz Technical University, Turkey

International Scientific Committee*

- Professor Mohammad Arafat – Karadeniz Technical University, Turkey
- Dr. Shane Brennan – American University in Dubai, United Arab Emirates
- Assistant Professor Alper Tolga Bulut – Karadeniz Technical University, Turkey
- Dr. Alessia Chiriatti – University for Foreigners of Perugia, Italy
- Professor Murat Cemrek – Necmettin Erbakan University, Turkey
- Assistant Professor Rahman Dag – Adiyaman University, Turkey
- Dr. Federico Donelli – University of Genoa, Italy
- Assistant Professor Ayca Eminoglu – Karadeniz Technical University, Turkey
- Professor Suleyman Erkan – Karadeniz Technical University, Turkey
- Professor Monique Sochaczewski Goldfeld – Escola de Comando e Estado-Maior do Exército, Brazil
- Assistant Professor Fatma Akkan Gungor – Karadeniz Technical University, Turkey
- Professor Ayla Gol – Aberystwyth University, United Kingdom
- Assistant Professor Vahit Guntay – Karadeniz Technical University, Turkey
- Associate Professor Emre Iseri – Yasar University, Turkey
- Professor Gokhan Kocer – Karadeniz Technical University, Turkey
- Associate Professor Ismail Kose – Karadeniz Technical University, Turkey
- Dr. SungYong Lee – University of Otago, New Zealand
- Assistant Professor Ali Onur Ozcelik – Eskisehir Osmangazi University, Turkey
- Professor Alp Ozerdem – Coventry University, United Kingdom
- Assistant Professor Kaan Renda – Hacettepe University, Turkey
- Dr. Paul Richardson – University of Manchester, United Kingdom
- Associate Professor Didem Ekinci Sarier – Cankaya University, Turkey
- Associate Professor Bulent Sener – Karadeniz Technical University, Turkey
- Associate Professor Hüsrev Tabak – Recep Tayyip Erdogan University, Turkey
- Professor Coskun Topal – Karadeniz Technical University, Turkey
- Associate Professor Ozgur Tufekci – Karadeniz Technical University, Turkey
- Assistant Professor Murat Ulgul – Karadeniz Technical University, Turkey

* The surnames are listed in alphabetical order.

KONGRE PANELLERİ / CONGRESS PANELS

AÇILIŞ KONUŞMALARI / OPENING SPEECHES

PERŞEMBE | THURSDAY

09:30-10:40

AÇILIŞ PANELİ / OPENING PANEL

PERŞEMBE | THURSDAY

11:00-12:15

1. OTURUM | SESSION I

PERŞEMBE | THURSDAY

13:45-15:15

2. OTURUM | SESSION II

PERŞEMBE | THURSDAY

15:30-17:00

3. OTURUM | SESSION III

PERŞEMBE | THURSDAY

17:15-18:45

4. OTURUM | SESSION IV

CUMA | FRIDAY

09:00-10:30

DIŞ POLİTİKA SİMÜLASYONU | FOREIGN POLICY SIMULATION

CUMA | FRIDAY

10:45-12:30

5. OTURUM | SESSION V

CUMA | FRIDAY

10:45-12:30

6. OTURUM | SESSION VI

CUMA | FRIDAY

13:45-15:15

7. OTURUM | SESSION VII

CUMA | FRIDAY

15:30-17:00

KAPANIŞ PANELİ / CLOSING PANEL

CUMA | FRIDAY

17:15-18:45

Kongre Programı / Congress Program

12 Eylül/September - Perşembe/Thursday

08:30-09:30	Kayıt / Registration
09:30-10:40	<p>Açılış Konuşmaları / Opening Speeches</p> <p>Prof. Dr. Süleyman Erkan – Karadeniz Teknik Üniversitesi Prof. Dr. Hikmet Öksüz - Karadeniz Teknik Üniversitesi Prof. Dr. Ziya Öniş – Koç Üniversitesi Prof. Dr. Fuat Keyman - Sabancı Üniversitesi</p> <p>KTÜ-Uluslararası İlişkiler Bölümü 2019 Yılı En İyi Doktora Tezi Ödül Töreni</p> <p>Aile Fotoğrafı / Family Photo</p>
10:40-11:00	Çay-Kahve Arası / Coffee Break
11:00-12:15	Açılış Paneli / Opening Panel
Salon / Room: A	
Oturum Başkanı / Panel Chair: Prof. Dr. Süleyman Erkan	
100. yılında Uluslararası İlişkiler Disiplini	
<ul style="list-style-type: none">• Prof. Dr. Meliha Altunışık - Orta Doğu Teknik Üniversitesi• Prof. Dr. Mustafa Aydın - Kadir Has Üniversitesi• Prof. Dr. Özlem Tür - Orta Doğu Teknik Üniversitesi• Prof. Dr. Gencer Özcan - İstanbul Bilgi Üniversitesi	
12:15-13:45	Öğle Yemeği / Lunch
13:45-15:15	1. Oturum / 1 st Session
Salon / Room: A	
Oturum Başkanı / Panel Chair: Bülent Şener	
Çatışma Çözümleri ve Arabuluculuk	
<ul style="list-style-type: none">• “Bölgesel Örgütlerin Çatışma Yönetimi ve Arabuluculuk Faaliyetlerindeki Rollerinin İncelenmesi: Arap Birliği Örneği” - Sami Kiraz• “Kalıcı Durgunluğa Çözüm Arayışları, Arap Baharı ve ABD-Çin Çekişmesi” - Sebahattin Koç• “Antropolojinin Barış Müdahalelerinin Başarısına Etkisi” - Hasan Yılmaz• “Uluslararası Barışın Tesisinde Birleşmiş Milletler Kriz Yönetimi: Birinci Körfez Savaşı Örneği” - Haci Yasin Hoşab & Toğrul İsmayil• “Liberal Barışın Kırılma Noktası: Çatışma Sonrası Süreç ve Toplumlar” - Yeşim Aydın & Ayça Eminoğlu	
Salon / Room: B	
Oturum Başkanı / Panel Chair: Murat Ülgül	
Uluslararası Hukuk Çalışmaları	
<ul style="list-style-type: none">• “Uluslararası Hukuk Sistemi İçinde Türkiye’nin Nükleer Silahsızlanma Politikası Üzerine Bir İnceleme” - Meryem Özgür & Meysune Yaşar• “Uluslararası Andlaşmalar Hukuku Çerçevesinde Andlaşmaları Sona Erdiren Unsurlar: Lozan Barış Andlaşması Örneği” - Eda Tutak• “Uluslararası Ceza Hukukunda Bölgeselleşme Çabaları: Afrika Adalet ve İnsan Hakları Divanı” - Müge Dalar• “İkinci Körfez Savaşı’nın Uluslararası Hukuk Açısından Değerlendirilmesi” - Can Atik	

Salon / Room: C

Oturum Başkanı / Panel Chair: *Mehmet Emin Erendor*

Siber Güvenlik ve Siber Savaş

- “Kritik Enerji Altyapılarının Siber Güvenliği” - **Mehmet Emin Erendor**
- “Modern Çağda Siber Güvenlik Kavramı” - **Cantürk Caner & Seda Tunca**
- “Güvenlikleştirme Teorisi Kapsamında Hükümet Kaynaklı Tedbirler İle İnternetin Parçalanması Süreçlerinin Analizi” - **Ali Burak Darıcılı**
- “Kamu Diplomasinin Dijitalleşmesinde Dijital Toplumun Etkisi” - **Festim Rizanaj**
- “Uluslararası İlişkilerde Siber Güvenlik: Kazakistan Örneği” - **Melisa Arslan**

Salon / Room: D

Oturum Başkanı / Panel Chair: *Erhan Büyükkakıncı*

Savaşın Dönüşümü: Taraflar ve Politikalar

- “ ‘Yeni Savaşlar’ Tartışmasını Yeniden Değerlendirmek” - **Erhan Büyükkakıncı**
- “Savaşın Anlatılmayanları: Kadınlar ve Çocuklar” - **Kıvılcım Romya Bilgin**
- “Uluslararası Örgütlerin Eylemlerinde Zorunlu Dönüşüm: AB ve NATO Örnekleri” - **Sezgin Mercan**

15:15-15:30

Çay-Kahve Arası / Coffee Break

15:30-17:00

2. Oturum / 2nd Session

Salon / Room: A

Oturum Başkanı / Panel Chair: *İsmail Köse*

Uluslararası Göç Çalışmaları, Düzensiz Göç ve Mülteci Sorunu

- “Sivil Toplum Kuruluşlarının Başarılı ve Eksik Yönleriyle Suriyeli Sığınmacılara Yönelik Faaliyetleri” - **Halil Yılmaz & İsmail Köse**
- “Hattı Müdafaadan Sathı Müdafaaya: Avrupa Birliği’ne Yönelik Düzensiz Göç Hareketleri ve Güvenlikleştirme Politikaları” - **Bekir Güzel**
- “İnşacılık Yaklaşımı Perspektifinden Birleşmiş Milletler Küresel Göç Sözleşmesine Dair Bir Analiz” - **Çağıl Durdu**
- “21. yy da Göç; AB ve Mülteci Krizi” - **Safiye Cemre Elmas**
- “Uluslararası Göçün Güvenlikleştirilmesi: Türkiye’deki Suriyeli Sığınmacılar Örneği” - **Şeyma Uzun**

Salon / Room: B

Oturum Başkanı / Panel Chair: *A. Şevket Ovalı*

Türkiye’de Uluslararası İlişkiler Alanında Bölge Çalışmaları

- “Türkiye’de Uluslararası İlişkiler Disiplininde Transatlantik İlişkiler Çalışmalarının Yeri” - **Sinem Ünalıdır Kocamaz**
- “Türkiye’de Avrupa Çalışmaları” - **Çiğdem Üstün**
- “Türkiye’de Uluslararası İlişkiler Disiplini İçinde Latin Amerika Çalışmaları” - **Ceren Uysal Oğuz**
- “Uzakdoğu’ya Yakın Olabilmek: Türkiye’de Uzakdoğu Çalışmalarının Bugünü ve Geleceği” - **Haluk Karadağ**
- “Türk Dış Politikası Literatürü: Uluslararası İlişkiler Teorileri Rehberliğinde Bir Değerlendirme” - **Eda Kuşku Sönmez**

Salon / Room: C

Oturum Başkanı / Panel Chair: *Kamer Kasım*

Enerji, Çevre ve İklim Değişikliği

- “Kafkasya’da Enerji Güvenliğine Yönelik Tehdit Olarak Dondurulmuş Çatışmalar” - **Kamer Kasım**
- “Enerji Güvenliği Bağlamında Türkiye’nin Jeopolitiği” - **Ahmet Tunç & Gizem Balcı**
- “İklim Değişikliği ve Türk Kamu Yönetimi Reformları” - **Abdullah Uzun & Seda İmamoğlu**
- “Çevresel Değişikliklerin Yaşama Hakkının Bir Uzantısı Olan Sağlık Hakkına Etkisi Üzerine Genel Bir Değerlendirme” - **Gülşen Çetin Aydın**

- “NATO’nun Çevresel Güvenlik Stratejileri” - **Arda Özkan**
- “Azerbaycan-Türkiye İlişkilerinde Enerji Ortaklığının Kullanımı” - **Anara Bakhishli**

17:00-17:15

Çay-Kahve Arası / Coffee Break

17:15-18:45

3. Oturum / 3rd Session

Salon / Room: A

Oturum Başkanı / Panel Chair: *Gökhan Koçer*

Silahlanma, Nükleer Silahlar, Füze Savunma Sistemleri ve Yeni Caydırıcılık

- “Türkiye’nin Denizaşırı Üs Politikası: Var Mı? Olmalı Mı? Nasıl Olmalı?” - **Gökhan Koçer & Şeyma Kalyoncu**
- “S-400 Krizi Sonrası Türk Dış Politikasında Yeni Arayışlar” - **İsmail Köse**
- “S-400’lerin Türkiye’nin Savunma Mimarisindeki Yeri: Askeri-Teknik Bir Analiz” - **Cenk Özgen**
- “Savunmacı Realizm Perspektifinden Türk Dış Politikasında S-400 ve Levant” - **Anıl Çağlar Erkan & Ayça Eminoğlu,**
- “Askeri Üslerin İşlevleri ve Türkiye’nin Denizaşırı Üs Politikası” - **Ekrem Ok**
- “Deniz Aşırı Üsler, Mavi Diplomasi ve Akıllı Güce Katkıları” - **Hasan Yılmaz**

Salon / Room: B

Oturum Başkanı / Panel Chair: *Alper Tolga Bulut*

Politics and Foreign Policy Studies

- “Gender And Representation in Turkey: An Electoral Explanation” - **Alper Tolga Bulut**
- “Contradiction Between New Presidential System and Socio-political Dynamics in Turkey” - **Rahman Dağ**
- “What will Turkey Gain by Becoming a Member of The Francophonie and or The Commonwealth Organization?” - **Erol Kalkan & Madi Madi John**
- “South-South Cooperation among Muslim Countries: Positioning Ummah in the International Politics” - **Hadza Min Fadhli Robby**
- “Investigating Hydropolitics in Africa: The Case of River Nile” - **Mohammed Hashiru**

Salon / Room: C

Oturum Başkanı / Panel Chair: *Sabri Aydın*

Teorik Çalışmalar

- “Uluslararası İlişkiler Teorilerinde Realizm Kapsamındaki Yaklaşımların Günümüzde Geçerliliği” - **Aytekin Cantekin**
- “Disiplinin 100. Yılında Klasik Realizmi Yeniden Okumak: Morgenthau’nun Düşüncesinin Psikolojik Temelleri” - **Betül Özyılmaz Kiraz**
- “Machiavelli’nin Siyaset Anlayışı ve Uluslararası İlişkilere Bıraktığı Miras” - **İbrahim Kurnaz**
- “Uluslararası İlişkiler Disiplininde Feminist Metodoloji” - **Sabri Aydın**
- “Westphalia’dan 21. Yüzyıla Uluslararası İlişkilerde Egemenlik Kavramı” - **Bahar Yılmaz**

Salon / Room: D

Oturum Başkanı / Panel Chair: *Yaşar Sarı*

Theoretical Studies and Current Debates in International Relations Theories

- “Wilsonian Idealism: Collective Security through an International Organization” - **Yaşar Sarı**
- “Transnational Kemalism-Power, Hegemony, Dissidence” - **Hüsrev Tabak**
- “Globalization’s Populism Conundrum: An Overview of the Populist Movement in the era of Globalization” - **F. M. Arafat**
- “ ‘Authoritarian Developmentalism’ with Chinese Characteristics: The Birth of ‘China Model’ ” - **Nigar Shiralizade**

19:30-21:30

Açılış Yemeği / Gala Dinner

13 Eylül/September – Cuma/Friday

09:00-10:30

4. Oturum / 4th Session

Salon / Room: A

Oturum Başkanı / Panel Chair: *Murat Çemrek*

Eurasian Studies

- “The Post-Soviet Rewriting of History in Central Asia” - *Gülşen Aydın*
- “Perception of Crises in Turkish-Russian Media: A Comparative Analysis” - *Fulya Ereker*
- “Indonesia in Asean Revisited” - *Eren İrfanoğlu*
- “Right or Duty? The Issue of Integration in the Common European Asylum System” - *Sevgi Çilingir*
- “Brexit and the Small States in the European Union: The Case of Slovakia” – *Sedanur Yıldız & Özgür Tüfekçi*

Salon / Room: B

Oturum Başkanı / Panel Chair: *Efe Baştürk*

Uluslararası İlişkiler Teorilerinde Güncel Tartışmalar ve Değişen Jeopolitik Koşullar

- “Egemenliğin Politik Teolojisi ya da Uluslararası İlişkilerin “Eskatolojik” Varlığı” - *Efe Baştürk*
- “Uluslararası İlişkilerde Ontolojik Güvenliği Anlamak: Kavramsal, Teorik ve Pratik Yansımalar” - *Helin Sarı Ertem & Aslı Nur Düzgün*
- “Antroposen Çağında Uluslararası İlişkiler” - *Yelda Erçandırılı*
- “Jeopolitik ve Güç Muamması: Uluslararası İlişkiler ve Siyasî Coğrafya” - *Mehmet Evren Eken*
- “Güvenlik ve Kimlik: Soğuk Savaş Sonrası Dönem ve Yeni Parametreler” - *Burak Bınarcı*

Salon / Room: C

Oturum Başkanı / Panel Chair: *Bülent Şener*

Güvenlik Çalışmaları- Uluslararası Güvenlik Çalışmalarında Güncel Tartışmalar

- “Uluslararası İlişkiler Disiplininin Doğuşunda Savaş Olgusunun Belirleyiciliği ve “Savaş Çalışmaları” Alanının Gelişimi” - *Bülent Şener*
- “Soğuk Savaş Sonrası NATO’nun Genişleme Politikasına Yönelik Rusya’nın Tehdit Algılamaları: Ukrayna Örneği” - *Zehra Aksu & Fatma Akkan Güngör*
- “Güvenlik Kavramı Bağlamında Türkiye’de ve Avrupa’da Yükselen Milliyetçilik” - *Gökberk Yücel & Şeyma Kalyoncu*
- “Rusya Federasyonu’nun IŞİD ile Mücadele Politikası” - *İskender Karakaya*
- “Güç Geçişleri, Memnuniyetsizlik ve Tehdit Algısı: Birinci Dünya Savaşı, 1914-1918” - *Tuğçe Ersoy Ceylan*
- “Rusya Federasyonu’nun 2008 Gürcistan Müdahalesi Bağlamında Uluslararası İlişkilerde Aktörler Arası Etkileşim ve Çıkar Algılaması” - *Yusuf Halhallı*

Salon / Room: D

Oturum Başkanı / Panel Chair: *Göktürk Tüysüzoğlu*

Bölge Çalışmaları

- “Kızıldeniz’de Güç Mücadelesi: Sebepler ve Aktörler” - *Göktürk Tüysüzoğlu*
- “Türk-İran İlişkilerinin Ortadoğu Bölgesine Etkileri” - *İsmail Yavuz & Bülent Uğrasız*
- “İsmail Cem ve Ahmet Davutoğlu’nun Balkanlar Tasavvuru Birey Seviyesinde Bir Analiz” - *Emrah Utku Gökçe*
- “Avrupa Birliği ve Orta Asya Ülkeleri İlişkilerinde Şangay İşbirliği Örgütü: Sorunlar ve Fırsatlar” - *Burulkan Abdibaitova Pala*
- “Sovyetler Birliği’nin Dağılmasından Sonra Rusya ve Türkiye’nin Güney Kafkasya Politikası: Karşılaştırmalı Analiz” - *Eyüp İbrahim Atabay*

10:30-10:45	Çay-Kahve Arası / Coffee Break
10:45-12:30	<p><i>Dış Politika Simülasyonu:</i> “Altı Ülke, Sınırlı Kaynaklar ve Etkin Diplomasi”</p> <p>Prof. Dr. Özgür Özdamar – <i>Bilkent Üniversitesi</i></p> <p>Salon / Room: E</p>
10:45-12:30	5. Oturum / 5 th Session
Salon / Room: A	
Oturum Başkanı / Panel Chair: <i>Sinem Akgül Açıkmeşe</i>	
Türkiye’de Uluslararası İlişkiler Alanında Tematik Çalışmalar	
<ul style="list-style-type: none"> • “Türkiye’de Uluslararası İlişkiler Disiplininde Barış Çalışmaları ve Çatışma Çözümü” - Bezen Balamir Coşkun • “Türkiye’de Uluslararası İlişkiler Disiplini İçinde İklim Değişikliği Çalışmaları” - Senem Atvur • “Türkiye’de Uluslararası İlişkiler Disiplini İçinde Göç Çalışmaları” - Sanem Özer • “Türkiye’de Dış Politikanın Siyasal İktisadı Çalışmaları” - İnan Rüma • “Türkiye de Barış Harekâtlarının İncelenmesine Yönelik Çalışmalar ve Yaklaşımlar” - Dilaver Arıkan Acar • “Türkiye’de Uluslararası İlişkiler Disiplini İçinde Toplumsal Cinsiyet Çalışmaları” - Asiye Gün Güneş Gülal 	
Salon / Room: B	
Oturum Başkanı / Panel Chair: <i>Erol Kalkan</i>	
Avrupa Çalışmaları	
<ul style="list-style-type: none"> • “AB’de Göç Olgusunun Kopenhag Ekolü ’nün Güvenikleştirme Yaklaşımı Çerçevesinde Değerlendirilmesi” - Metin Aksoy & İclal Fırat • “Avrupa Birliği-Türkiye İlişkilerinde Değişim Söylemi: Geri Kabul Anlaşması ve Medeniyetler İttifakı Örneği” - Fevzi Kırbaçoğlu & Özgür Tüfekçi • “Avrupa Birliği’nin Yumuşak Güç Krizi Olarak Ukrayna Krizi” - Erol Kalkan & Elifnur Kılıç • “Self-Determinasyon Kavramı ve Avrupa Birliği’nde Sorunlu Alanlar: İskoçya ve Katalonya Örnekleri” - Filiz Cicioğlu & Yeşim Bayram • “Avrupa Birliği’nin Dış Politikası’nda Kimlik Sorunsalı” - Ferda Özer 	
Salon / Room: C	
Oturum Başkanı / Panel Chair: <i>Mehmet Emin Altundemir</i>	
Uluslararası Sistemde Ekonomik- Politik Rekabet	
<ul style="list-style-type: none"> • “IMF Politikaları ve Ekonomik Rekabet” - Mehmet Emin Altundemir • “Ekonomik Kalkınma-Askeri Gelişme İkileminde Asya-Pasifik Ülkelerinin ABD-ÇHC Paradoksu: Tayvan Örneği” - Adem Ali İren & Diren Doğan • “Sovyet Tehdidinin Türkiye’nin İktisat Politikalarındaki Dönüşüme Etkisi” - Mehmet Dinçaslan • “Bir Sosyal Hareket Olarak “Adil Ticaret” ve Adil Ticaret Kahve Sistemi” - Ceren Urcan • “Doğu Akdeniz Hidrokarbon Keşifleri Bağlamında İsrail-Lübnan Deniz Yetki Uyuşmazlığının Ekonomi-Politigi” - Zekiye Nazlı Kansu • “Japonya – Güney Kore Anlaşmazlığının Sebebi Olarak Japon Sömürgeciliği” - Zülal Zengin 	
Salon / Room: D	
Oturum Başkanı / Panel Chair: <i>Muzaffer Şenel</i>	
The Anatomy of Corelation Between Turkey’s Energy and Foreign Policies	
<ul style="list-style-type: none"> • “East Mediterranean Gas: Opportunities and Challenges for Turkey” - Muzaffer Şenel 	

- “The Black Sea Energy Axis: Implications of Turkish-Russian Energy Relations for the Regional Energy Security Agenda” - **Tamás Kozma**
- “Assessing Energy Politics in the Level of Global Governance: The Case of Turkey” - **Şükrü Aydın**
- “How Liberalization in Energy Markets may Effect Soft Power Leverage of Turkey?” - **Eser Özdil**

12:30-13:45	Öğle Yemeği / Lunch
13:45-15:15	6. Oturum / 6 th Session

Salon / Room: A

Oturum Başkanı / Panel Chair: *Tamer Kaşıkçı*

Devlet Dışı Aktörlerin Bölgesel ve Uluslararası Sisteme Etkileri

- “Uluslararası Politikada Bir Aktör Olarak Devlet-Dışı Silahlı Örgütlerin Yükselişi: Türkiye-Özgür Suriye Ordusu Örneği” - **Tamer Kaşıkçı**
- “Uluslararası İlişkilerin Dönüşen Ontolojisi ve Devlet Dışı Silahlı Aktörler” - **Mustafa Yetim & Hüsnü Taş Yetim**
- “Sosyal Medyanın Terör Faaliyetlerine Olan Etkileri” - **Seda Tunca & Adem Ali İren**
- “Siyasal Aktivizmde Yeni Medyanın Rolü” - **Ufuk Törün**
- “Analitik Düşünce Merkezleri ve Siyasi Süreç: Karar Almadaki Rol ve Önemleri” - **Çağrı Adil**

Salon / Room: B

Oturum Başkanı / Panel Chair: *M. Yavuz Alptekin*

Etnik ve Mezhepsel Temelli Çatışmalar / Terör, Radikalizm ve Aşırıçılık

- “Dünyada Farklı Etnik Çatışma Alanları ve Ortak Nedenler: Ortadoğu Üzerine Notlar” - **M. Yavuz Alptekin**
- “Devlet Akli ve Kürt Meselesine Bakış” - **Ömer Baykal**
- “Küresel Popülizmin Yükselişi: Siyasal, Sosyal Ve Ekonomik Faktörlerin Etkisi Üzerine Sayısal Bir Analiz” - **Alper Tolga Bulut & Nurhan Hacıoğlu**
- “Radikal Dini Terör İçin Verimli Vaha Irak: Daeş Örneği” - **Selim Kurt**
- “Latin Amerika Siyasetinde Aşırı Sağın Yükselişi: Jair Bolsonaro Örneği” - **Yusuf Çınar**
- “Birleşik Krallık’ta Avrupa Şüpheliliği: UKIP ve Muhafazakâr Parti” - **Kübra Çağlar Hekimoğlu**

Salon / Room: C

Oturum Başkanı / Panel Chair: *Kürşat Korkmaz*

Türkiye Çalışmaları

- “Türk-Rus İlişkilerinin Niteliğine Yönelik Bir İçerik Analizi (2000-2018)-Uluslararası İlişkilerde Nitel Bir Çalışma Örneği” - **Kürşat Korkmaz**
- “Avrupa’nın Türkiye ile olan Komşuluk Politikasında Vize Sorunu ve Etkileri” - **Didem Saygın**
- “Türkiye’de ‘Direncilik’ Kavramı Üzerine Bir Ölçüm Parametresi: Kentsel Göç” - **Sevil Sezgin**
- “Türkiye’de Uluslararası İlişkiler Disiplinin Oluşumunda Akademi-Bürokrasi İşbirliği: 1952-1969 Döneminde Mülkiye-Hariciye Etkileşimi” - **Hüseyin Sert**
- “Göç ile İstanbul’a Gelen Suriyeli Kadınların İstihdam Problemi” - **Zeynep Günay**

Salon / Room: D

Oturum Başkanı / Panel Chair: *İsmail Köse*

Uluslararası Sistemin Dönüşümü ve Yükselen Güçler

- “Günümüz Gelişmeleri Işığında Uluslararası Sistemde Kutupluluk Tartışmaları: Suriye Örneği” - **Ömer Çolak & İsmail Köse**
- “Yükselen Güçler Miti: Brezilya Örneği” - **Ege Demirel**
- “Yükselen Güçler ve Komşu Ülkelerin Güvenlik Algısı: Güney Afrika Örneği” - **Dilek Karadeniz & Özgür Tüfekçi**

15:15-15:30

Çay-Kahve Arası / Coffee Break

15:30-17:00

7. Oturum / 7th Session

Salon / Room: A

Oturum Başkanı / Panel Chair: *Abdulgani Bozkurt*

Örnek Olay İncelemeleri-İçerik Analizi Çalışmaları

- “Afgan Göçmenlerinin Psiko-Sosyal Durumları: Trabzon Örneği” - **Cengiz Özgün**
- “Cinsiyet Eşitliği ve Niteliksel Temsil: Kadın’ın Siyasal Temsilinin Yerel Bileşenleri Üzerine Bir Analiz” - **Emel İter & Alper Tolga Bulut**
- “Akademik Yazın ve Epistemolojinin Siyaseti: “Arap Baharı”nın Sonuçları” - **Abdulgani Bozkurt**
- “Başkan Maduro Döneminde Venezuela’da Demokrasi Kalitesi Analizi” - **Deniz Pelin Dinçer Akan**
- “Venezuela’da Geçici Başkanlık Tartışması” - **Canan Kışlalıoğlu**

Salon / Room: B

Oturum Başkanı / Panel Chair: *Murat Ülgül*

ABD ve Uluslararası Politika Çalışmaları

- “Nükleer Düğmeyi Kapatmak: Barack Obama ve Donald Trump’ın İran ve Kuzey Kore Politikalarının Karşılaştırmalı Analizi” - **Murat Ülgül**
- “Amerikan Dış Politikasında Jeopolitiğin Önemi ve Avrasya” - **Tolga Öztürk**
- “ABD’nin Gölgesinde Çin- Rusya İlişkileri” - **Sıla Turaç Baykara**
- “ABD Dış Politikasında Hegemonya Sonrası Yaklaşımları ve Türkiye-ABD İlişkilerine Yansımaları” - **Cavit Emre Aytekin**
- “ABD ve İsrail-Filistin Sorunu: Barack Obama ve Donald Trump Dönemleri” - **Aslı Nur Düzgün**

Salon / Room: C

Oturum Başkanı / Panel Chair: *Akif Bahadır Kaynak*

International Security /Peace and Conflict

- “The Impact of Gas Discoveries in the Eastern Mediterranean on Cyprus Problem” - **Akif Bahadır Kaynak**
- “States and Border Security: An Analysis on Turkey’s Border Security Policy Under ‘Wall’ ” - **Meysune Yaşar & Meryem Özgür**
- “Colombian Conflict and Its Peace Efforts” - **Nur Seda Temur**
- “Afghanistan:The Changing Contours of International Politics and the Role of Turkey in the Conflict Mediation / Resolution of Afghanistan” - **Mudassir Fatah**
- “Brother From Another Mother & Climate Emergency: Learning from Each Other’s Experiences” - **Adeel Mukhtar Mirza**

17:00-17:15

Çay-Kahve Arası / Coffee Break

17:15-18:45

Kapanış Paneli / Closing Panel

Salon / Room: A

Oturum Başkanı / Panel Chair: *Prof. Dr. Sinem Akgül Açıkmeşe*

- Prof. Dr. Fuat Keyman - *Sabancı Üniversitesi*
- Prof. Dr. Sinem Akgül Açıkmeşe - *Kadir Has Üniversitesi*
- Prof. Dr. Mustafa Aydın - *Kadir Has Üniversitesi*
- Soli Özel - *Kadir Has Üniversitesi*
- Murat Yetkin

Katılımcı Listesi / Participant List

1.	Süleyman Erkan	Prof. Dr.	Karadeniz Teknik Üniversitesi
2.	Gökhan Koçer	Prof. Dr.	Karadeniz Teknik Üniversitesi
3.	Mohammad Arafat	Prof. Dr.	Karadeniz Teknik Üniversitesi
4.	Hayati Aktaş	Prof. Dr.	Karadeniz Teknik Üniversitesi
5.	Coşkun Topal	Prof. Dr.	Karadeniz Teknik Üniversitesi
6.	Murat Yetkin	Gazeteci / Dış Politika Yazarı	
7.	Soli Özel		Kadir Has Üniversitesi
8.	Sinem Akgül Açıkmeşe	Prof. Dr.	Kadir Has Üniversitesi
9.	Mustafa Aydın	Prof. Dr.	Kadir Has Üniversitesi
10.	Meliha Altunışık	Prof. Dr.	Orta Doğu Teknik Üniversitesi
11.	Mehmet Emin Altundemir	Prof. Dr.	Sakarya Üniversitesi
12.	Erhan Büyükkakıncı	Prof. Dr.	Galatasaray Üniversitesi
13.	Murat Çemrek	Prof. Dr.	Necmettin Erbakan Üniversitesi
14.	Toğrul İsmayil	Prof. Dr.	Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi
15.	Kamer Kasım	Prof. Dr.	Abant İzzet Baysal Üniversitesi
16.	Fuat Keyman	Prof. Dr.	Sabancı Üniversitesi
17.	Ziya Öniş	Prof. Dr.	Koç Üniversitesi
18.	Gencer Özcan	Prof. Dr.	İstanbul Bilgi Üniversitesi
19.	Özgür Özdamar	Prof. Dr.	Bilkent Üniversitesi
20.	Yaşar Sarı	Prof. Dr.	Abant İzzet Baysal Üniversitesi
21.	Özlem Tür	Prof. Dr.	Orta Doğu Teknik Üniversitesi
22.	İsmail Köse	Doç. Dr.	Karadeniz Teknik Üniversitesi
23.	Bülent Şener	Doç. Dr.	Karadeniz Teknik Üniversitesi
24.	Özgür Tüfekçi	Doç. Dr.	Karadeniz Teknik Üniversitesi
25.	M. Yavuz Alptekin	Doç. Dr.	Karadeniz Teknik Üniversitesi
26.	Metin Aksoy	Doç. Dr.	Gümüşhane Üniversitesi
27.	Efe Baştürk	Doç. Dr.	Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi
28.	Bezen Balamir Coşkun	Doç. Dr.	İzmir Politikalar Merkezi
29.	Sinem Ünalıdılar Kocamaz	Doç. Dr.	Ege Üniversitesi
30.	A. Şevket Ovalı	Doç. Dr.	Dokuz Eylül Üniversitesi
31.	Hüsrev Tabak	Doç. Dr.	Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi
32.	Göktürk Tüysüzoğlu	Doç. Dr.	Giresun Üniversitesi
33.	Çiğdem Üstün	Doç. Dr.	DEMİS İzmir
34.	Fatma Akkan Güngör	Dr. Öğr. Üyesi	Karadeniz Teknik Üniversitesi
35.	Alper Tolga Bulut	Dr. Öğr. Üyesi	Karadeniz Teknik Üniversitesi
36.	Ayça Eminoğlu	Dr. Öğr. Üyesi	Karadeniz Teknik Üniversitesi
37.	Vahit Güntay	Dr. Öğr. Üyesi	Karadeniz Teknik Üniversitesi
38.	Erol Kalkan	Dr. Öğr. Üyesi	Karadeniz Teknik Üniversitesi
39.	Murat Ülgül	Dr. Öğr. Üyesi	Karadeniz Teknik Üniversitesi
40.	Mehmet Dinçaslan	Dr. Öğr. Üyesi	Karadeniz Teknik Üniversitesi
41.	Abdullah Uzun	Dr. Öğr. Üyesi	Karadeniz Teknik Üniversitesi
42.	Dilaver Arıkan Acar	Dr. Öğr. Üyesi	Yaşar Üniversitesi

43.	Senem Atvur	Dr. Öğr. Üyesi	Akdeniz Üniversitesi
44.	Gülşen Aydın	Dr. Öğr. Üyesi	Atatürk Üniversitesi
45.	Gülşen Çetin Aydın	Dr. Öğr. Üyesi	Karamanoğlu Mehmet Bey Üniversitesi
46.	Sabri Aydın	Dr. Öğr. Üyesi	Karamanoğlu Mehmet Bey Üniversitesi
47.	Ömer Baykal	Dr. Öğr. Üyesi	Bartın Üniversitesi
48.	Sıla Turaç Baykara	Dr. Öğr. Üyesi	İzmir Demokrasi Üniversitesi
49.	Kıvılcım Romya Bilgin	Dr. Öğr. Üyesi	Başkent Üniversitesi
50.	Abdulgani Bozkurt	Dr. Öğr. Üyesi	Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi
51.	Cantürk Caner	Dr. Öğr. Üyesi	Dumlupınar Üniversitesi
52.	Tuğçe Ersoy Ceylan	Dr. Öğr. Üyesi	İzmir Demokrasi Üniversitesi
53.	Filiz Cicioğlu	Dr. Öğr. Üyesi	Sakarya Üniversitesi
54.	Yusuf Çınar	Dr. Öğr. Üyesi	Bitlis Eren Üniversitesi
55.	Rahman Dağ	Dr. Öğr. Üyesi	Adıyaman Üniversitesi
56.	Ali Burak Darıcılı	Dr. Öğr. Üyesi	Bursa Teknik Üniversitesi
57.	Mehmet Evren Eken	Dr. Öğr. Üyesi	Süleyman Demirel Üniversitesi
58.	Yelda Erçandırılı	Dr. Öğr. Üyesi	Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi
59.	Fulya Ereker	Dr. Öğr. Üyesi	Altınbaş Üniversitesi
60.	Mehmet Emin Erendor	Dr. Öğr. Üyesi	Adana Alparslan Türkeş Bilim ve Teknoloji Üniversitesi
61.	Helin Sarı Ertem	Dr. Öğr. Üyesi	İstanbul Medeniyet Üniversitesi
62.	Bekir Güzel	Dr. Öğr. Üyesi	Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi
63.	Adem Ali İren	Dr. Öğr. Üyesi	Süleyman Demirel Üniversitesi
64.	Haluk Karadağ	Dr. Öğr. Üyesi	Başkent Üniversitesi
65.	İskender Karakaya	Dr. Öğr. Üyesi	Yozgat Bozok Üniversitesi
66.	Tamer Kaşıkçı	Dr. Öğr. Üyesi	Eskişehir Osmangazi Üniversitesi
67.	Akif Bahadır Kaynak	Dr. Öğr. Üyesi	Altınbaş Üniversitesi
68.	Sami Kiraz	Dr. Öğr. Üyesi	Hitit Üniversitesi
69.	Sebahattin Koç	Dr. Öğr. Üyesi	Bitlis Eren Üniversitesi
70.	Kürşat Korkmaz	Dr. Öğr. Üyesi	Kırıkkale Üniversitesi
71.	Selim Kurt	Dr. Öğr. Üyesi	Giresun Üniversitesi
72.	Sezgin Mercan	Dr. Öğr. Üyesi	Başkent Üniversitesi
73.	Ceren Uysal Oğuz	Dr. Öğr. Üyesi	Akdeniz Üniversitesi
74.	Sanem Özer	Dr. Öğr. Üyesi	Akdeniz Üniversitesi
75.	Cenk Özgen	Dr. Öğr. Üyesi	Giresun Üniversitesi
76.	Cengiz Özgün	Dr. Öğr. Üyesi	Avrasya Üniversitesi
77.	Tolga Öztürk	Dr. Öğr. Üyesi	Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi
78.	İnan Rüma	Dr. Öğr. Üyesi	İstanbul Bilgi Üniversitesi
79.	Didem Saygın	Dr. Öğr. Üyesi	Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
80.	Eda Kuşku Sönmez	Dr. Öğr. Üyesi	Avrasya Üniversitesi
81.	Muzaffer Şenel	Dr. Öğr. Üyesi	İstanbul Şehir Üniversitesi
82.	Serpil Bardakçı Tosun	Dr. Öğr. Üyesi	Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi
83.	Ahmet Tunç	Dr. Öğr. Üyesi	Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi
84.	İsmail Yavuz Bülent Uğrasız	Dr. Öğr. Üyesi	Dokuz Eylül Üniversitesi
85.	Mustafa Yetim	Dr. Öğr. Üyesi	Eskişehir Osmangazi Üniversitesi
86.	Gökberk Yücel	Dr. Öğr. Üyesi	Yozgat Bozok Üniversitesi

87.	Aytekin Cantekin	Öğr. Gör.	Milli Savunma Üniversitesi
88.	Anıl Çağlar Erkan	Öğr. Gör.	Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi
89.	Eren İrfanoğlu	Öğr. Gör.	Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi
90.	Ekrem Ok	Öğr. Gör.	Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi
91.	Hadza Min Fadhli Robby	Öğr. Gör.	Islamic University of Indonesia
92.	Eda Tutak	Öğr. Gör.	Gümüşhane Üniversitesi
93.	Sevil Sezgin	Öğr. Gör.	Avrasya Üniversitesi
94.	Betül Özyılmaz Kiraz	Dr. Arş. Gör.	Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi
95.	Mudassir Fatah	Dr.	Jamia Millia Islamia
96.	Asiye Gün Güneş Gülal	Dr.	Akdeniz Üniversitesi
97.	Arda Özkan	Dr.	Giresun Üniversitesi
98.	Burulkan Abdibaitova Pala	Dr.	Ankara Üniversitesi
99.	Hüseyin Sert	Dr.	Boğaziçi Üniversitesi
100.	Sinem Çelik	Arş. Gör.	Karadeniz Teknik Üniversitesi
101.	Emel İlter	Arş. Gör.	Karadeniz Teknik Üniversitesi
102.	Yasin Çağlar Kaya	Arş. Gör.	Karadeniz Teknik Üniversitesi
103.	Hülya Kınık	Arş. Gör.	Karadeniz Teknik Üniversitesi
104.	Gökтуğ Kıprızlı	Arş. Gör.	Karadeniz Teknik Üniversitesi
105.	Ayçe Sepli	Arş. Gör.	Karadeniz Teknik Üniversitesi
106.	Deniz Pelin Dinçer Akan	Arş. Gör.	Eskişehir Osmangazi Üniversitesi
107.	Cavit Emre Aytekin	Arş. Gör.	Kafkas Üniversitesi
108.	Burak Bınarcı	Arş. Gör.	Kütahya Dumlupınar Üniversitesi
109.	Sevgi Çilingir	Arş. Gör.	Dokuz Eylül Üniversitesi
110.	Müge Dalar	Arş. Gör.	Eskişehir Osmangazi Üniversitesi
111.	Çağıl Durdu	Arş. Gör.	Ardahan Üniversitesi
112.	Emrah Utku Gökçe	Arş. Gör.	Muş Alparslan Üniversitesi
113.	Kübra Çağlar Hekimoğlu	Arş. Gör.	Atatürk Üniversitesi
114.	İbrahim Kurnaz	Arş. Gör.	Selçuk Üniversitesi
115.	Nur Seda Temur	Arş. Gör.	Kastamonu Üniversitesi
116.	Ceren Urcan	Arş. Gör.	Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi
117.	Meysune Yaşar	Arş. Gör.	İstanbul Medeniyet Üniversitesi
118.	Zehra Aksu	Doktora Öğr.	Karadeniz Teknik Üniversitesi
119.	Ömer Çolak	Doktora Öğr.	Karadeniz Teknik Üniversitesi
120.	Nurhan Hacıoğlu	Doktora Öğr.	Karadeniz Teknik Üniversitesi
121.	Mohammed Hashiru	Doktora Öğr.	Karadeniz Teknik Üniversitesi
122.	Madi Madi John	Doktora Öğr.	Karadeniz Teknik Üniversitesi
123.	Şeyma Kalyoncu	Doktora Öğr.	Karadeniz Teknik Üniversitesi
124.	Dilek Karadeniz	Doktora Öğr.	Karadeniz Teknik Üniversitesi
125.	Fevzi Kirbaşoğlu	Doktora Öğr.	Karadeniz Teknik Üniversitesi
126.	Sedanur Yıldız	Doktora Öğr.	Karadeniz Teknik Üniversitesi
127.	Halil Yılmaz	Doktora Öğr.	Karadeniz Teknik Üniversitesi
128.	Hasan Yılmaz	Doktora Öğr.	Karadeniz Teknik Üniversitesi
129.	Şükrü Aydın	Doktora Öğr.	İstanbul Üniversitesi
130.	Çağrı Adil	Doktora Öğr.	St Petersburg State University
131.	Anara Bakhishli	Doktora Öğr.	Bakü Devlet Üniversitesi
132.	Yeşim Bayram	Doktora Öğr.	Sakarya Üniversitesi

133.	Ege Demirel	Doktora Öğr.	Kırıkkale Üniversitesi
134.	Diren Doğan	Doktora Öğr.	Süleyman Demirel Üniversitesi
135.	Aslı Nur Düzgün	Doktora Öğr.	İstanbul Medeniyet Üniversitesi
136.	Zeynep Günay	Doktora Öğr.	Marmara Üniversitesi
137.	Yusuf Halhallı	Doktora Öğr.	İstanbul Üniversitesi
138.	Zekiye Nazlı Kansu	Doktora Öğr.	Marmara Üniversitesi
139.	Canan Kışlalıoğlu	Doktora Öğr.	Akdeniz Üniversitesi
140.	Tamás Kozma	Doktora Öğr.	The University of Pécs
141.	Meryem Özgür	Doktora Öğr.	İstanbul Medeniyet Üniversitesi
142.	Festim Rızanaj	Doktora Öğr.	Anadolu Üniversitesi
143.	Nigar Shiralizade	Doktora Öğr.	ODTÜ
144.	Ufuk Törün	Doktora Öğr.	Marmara Üniversitesi
145.	Seda Tunca	Doktora Öğr.	Süleyman Demirel Üniversitesi
146.	Hüsna Taş Yetim	Doktora Öğr.	Sakarya Üniversitesi
147.	Zülal Zengin	Doktora Öğr.	İstanbul Medeniyet Üniversitesi
148.	Eyüp İbrahim Atabay	YL Mezunu	Rusya Devlet Herzen Pedagoji Üniversitesi
149.	F. M. Arafat	YL Mezunu	University of Dhaka
150.	Adeel Mukhtar Mirza	YL Mezunu	National Defence University Islamabad
151.	Eser Özdil	YL Mezunu	PETFORM
152.	Yeşim Aydın	YL Öğr.	Karadeniz Teknik Üniversitesi
153.	Seda İmamoğlu	YL Öğr.	Karadeniz Teknik Üniversitesi
154.	Elifnur Kılıç	YL Öğr.	Karadeniz Teknik Üniversitesi
155.	Şeyma Uzun	YL Öğr.	Karadeniz Teknik Üniversitesi
156.	Bahar Yılmaz	YL Öğr.	Karadeniz Teknik Üniversitesi
157.	Melisa Arslan	YL Öğr.	Muğla Sıtkı Kocaman Üniversitesi
158.	Can Atik	YL Öğr.	İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi
159.	Gizem Balcı	YL Öğr.	Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi
160.	Safiye Cemre Elmas	YL Öğr.	Ege Üniversitesi
161.	İclal Fırat	YL Öğr.	Gümüşhane Üniversitesi
162.	Haci Yasin Hoşab	YL Öğr.	Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi
163.	Ferda Özer	YL Öğr.	Kocaeli Üniversitesi

1. Oturum / 1st Session

12 Eylül/September - Perşembe/Thursday

13:45-15:15

Salon / Room: A

Oturum Başkanı / Panel Chair:

Bülent Şener

Çatışma Çözümleri ve Arabuluculuk

- “Bölgesel Örgütlerin Çatışma Yönetimi ve Arabuluculuk Faaliyetlerindeki Rollerinin İncelenmesi: Arap Birliği Örneği” - **Sami Kiraz**
- “Kalıcı Durgunluğa Çözüm Arayışları, Arap Baharı ve ABD -Çin Çekişmesi” - **Sebahattin Koç**
- “Antropolojinin Barış Müdahalelerinin Başarısına Etkisi” - **Hasan Yılmaz**
- “Uluslararası Barışın Tesisinde Birleşmiş Milletler Kriz Yönetimi: Birinci Körfez Savaşı Örneği” – **Haci Yasin Hoşab & Toğrul İsmayil**
- Liberal Barışın Kırılma Noktası: Çatışma Sonrası Süreç ve Toplular” - **Yeşim Aydın & Ayça Eminoğlu**

**BÖLGESEL ÖRGÜTLERİN ÇATIŞMA YÖNETİMİ VE
ARABULUCULUK FAALİYETLERİNDEKİ
ROLLERİNİN İNCELENMESİ:
ARAP BİRLİĞİ ÖRNEĞİ**

Sami KİRAZ

Hitit Üniversitesi

Özet

Bir disiplin olarak kendi çalışma alanları ve yöntemleriyle kuruluşunun yüzüncü yılına girilen Uluslararası İlişkiler disiplininin, öncelikli olarak ele aldığı sorunsal Birinci Dünya Savaşı gibi yıkıcı bir savaşın tekrar etmesinin önlenmesi olmuştur. Bu bağlamda, çeşitli kuramsal yaklaşımlar tarafından bu mesele ele alınmış ve kuramlar arası farklılaşmalar, disiplinin gelişmesini sağlamıştır. Savaşların nasıl önleneceği meselesi halen daha en önemli tartışma noktalarından birisini oluşturmakta ancak artık yeni alt disiplinler bu meseleyi ele almaktadır. Çatışma yönetimi ya da barış çalışmaları da bu alt disiplinlerden birisidir. Çatışma yönetimi kavramının geniş yorumunda bu eylemin bütün çatışma süreçlerini ve daha sonra kurulan barış safhalarını kapsadığı iddia edilmektedir. Buna göre çatışma yönetimi ile çatışmayı yatıştırma, çözme ve dönüştürme dâhil bütün safhalar ile çatışmanın başlaması, ilerlemesi, çözme girişimleri, barıştırma faaliyetleri gibi bütün süreçler düşünülmelidir.

Çatışma yönetiminin nasıl ve hangi aktörler tarafından yapılacağı ise literatürde tartışmalı alanlardan birisini oluşturmaktadır. Üzerinde tam bir mutabakat olmamakla birlikte çoğunlukla kabul gören anlayışa göre üç farklı düzeyden aktörler, alabilecekleri önlemler farklı olmak koşuluyla, çatışma yönetiminde rol alabilmektedir. Birinci düzeyde siyasi ve askeri elitler / karar alıcılar bulunmakta ve bunlar iyi niyet elçiliği, kolaylaştırıcılık, arabuluculuk ve hakemlik gibi roller üstlenerek doğrudan sonuç almaya yönelik eylemlerde bulunabilmektedir. İkinci düzeyde ise ulusal ve uluslararası STK'lar ve profesyoneller çatışma yönetimini yürütürken, bu aktörler daha çok sürece yönelik çalışmalar yapmakta, müzakereler için ortam hazırlama, yakınlaştırma, tarafları buluşturmaya ve bir araya getirmeye çalışma, kolaylaştırıcılık ve danışmanlık yapma gibi görevler almaktadır. Tabana dayalı yerel örgütlenmeler, insan hakları ve kalkınma STK'ları üçüncü düzey aktörler olarak kabul edilmektedir. Bu aktörler de süreç odaklı ancak yapısal değişim getirecek düzenlemeler için uğraşarak çatışma yönetimine katılmaktadır.

Bu çalışmada çatışma yönetimindeki rolleri incelenen bölgesel örgütler, ikinci düzey aktörler olarak kabul edilmektedir. Uluslararası politikada rolleri her geçen gün daha da artan bölgesel örgütler çatışma yönetimi için de son derece kullanışlı platformlar olarak düşünülmektedir. Düzenli görüşme mekanizmaları, kolektif karar alma süreçleri ve periyodik raporlamalar gibi nitelikleri, üye ülkeler arasındaki ya da ülke içi çatışmaların yönetilmesinde gerekli altyapıyı sağlayacağından sorunlara henüz başlangıç aşamasında müdahale imkanı doğurmaktadır. Elbette bu faydaların elde edilebilmesi noktasında en önemli husus, üye devletler arasında böyle bir öngörünün oluşmuş olması ve bölgesel örgüte çatışma yönetimi için gereken araçları tahsis etmektir. Böylelikle devletlerin bir araya gelmek suretiyle kendilerinin kurdukları bölgesel örgütler ilerleyen süreçte olası çatışmaların önlenmesi ve çözülmesi noktasında faydalı araçlar haline gelecektir.

Ortadoğu gibi dünyanın en aktif çatışma alanlarından olan bir bölgede etnik kimlik temelli olarak kurulan Arap Birliği, bu bağlamda çatışma yönetimi kapasitesine en fazla ihtiyaç duyulan bölgesel örgütlerin başında gelmektedir. Ancak böyle bir kapasitenin örgüt tarihi incelendiğinde varlığından söz etmek çok fazla mümkün görünmemektedir. Çok sayıda çatışmayı gündem olarak belirleyen Arap Birliği, bunların önlenmesinde ya da yatıştırılmasında başarılı olamamıştır. Bu bağlamda, bu çalışmada başarısızlığın temel nedenlerinden olan örgütün genel niteliği ele alınarak üye devletlerin Arap Birliği'ne yönelik yaklaşımları analiz edilecektir. Bununla birlikte, çatışmaların Arap Birliği üzerinden yönetilebilmesi adına şimdiye kadar hangi düzenlemelerin yapıldığı ve bunların nasıl sonuçlar verdiği incelenecektir. Çalışmada, bölgesel örgütlerin hangi koşullar altında barış ve güvenliğin sağlanmasında etkin rol alabileceklerinin tespit edilmesi ve Arap Birliği özelinde Ortadoğu'da yaşanan uzun vadeli ya da güncel çatışmaların yönetilmesinde bu örgütlerin izleyebileceği olası stratejilerin ortaya konması amaçlanmaktadır. Sonuç olarak da yakın dönemde yaşanan bölgesel çatışmalardaki Arap Birliği stratejilerindeki eksiklikler analiz edilerek bundan sonra Arap Birliği'nin nasıl daha etkin bir misyonla çatışma süreçlerine dâhil olabileceğine dair çıkarımlarda bulunulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Çatışma Yönetimi, Barış Çalışmaları, Bölgesel Örgütler, Arap Birliği, Bölgesel Çatışmalar.

KALICI DURGUNLUĞA ÇÖZÜM ARAYIŞLARI, ARAP BAHARI VE ABD-ÇİN ÇEKİŞMESİ

Sebahattin KOÇ

Bitlis Eren Üniversitesi

Özet

ABD'nin SSCB ile yürüttüğü soğuk savaşta başarılı olmasının en önemli nedenlerinden birinin demokrasi olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Özellikle komünist sistemle yönetilen ülkelerin uyguladıkları anti demokratik uygulamalar ve sistemi benimseyen ülkelerin silah ve askeri araçlara yapmış oldukları yatırımlar, halkın ihmal edilmesine neden olmuş ve bu durumdan demokrasi söylemi ile ABD çok iyi faydalanmıştır. Yıkılan SSCB yerine Rusya Federasyonu geçmiş ve diğer komünist geçmişe sahip devletler kapitalist sistemin araçlarına uygun reform yapma sürecini başlatmışlardır. Liberal ekonomik sisteme entegre olma sürecini 2001 yılında Dünya Ticaret Örgütü'ne üye olarak başarı ile tamamlayan Çin Halk Cumhuriyeti, Güneydoğu Asya'da bölgesel işbirliğine açık olumlu ekonomik ve siyasi sonuçlar elde etmiştir. Çin Halk Cumhuriyeti'nin dış yardım sistemi aracılığıyla deniz aşırı ülkelerde bölgesel işbirliğine açık hegemonik girişimlerde bulunmaya başlaması; özellikle Çin yönetiminin Arap Yarımadasındaki otoriter liderlerle iyi ilişkiler geliştirmesi ve Afrika kıtasının Çin'in arka bahçesi olduğu söylemleri, ABD kamuoyunda Çin'in Afrika kıtası üzerindeki etkisinin tartışılmasına neden olmuştur. Aynı dönemde hem Çin Halk Cumhuriyeti'nin hem de Rusya Federasyonu'nun Libya ile yaptıkları enerji anlaşmalarının; Arap Baharının daha da hızlanmasına neden olduğunu söylemek mümkündür.

ABD'nin Afrika ve Arap devletlerine yönelik dış politikasının değişimini sağlayan en önemli unsur 11 Eylül saldırıları olmuştur. 11 Eylül saldırıları ile beraber ABD kendisine gelebilecek tehditlerin otoriter ülkelere kaynaklanabileceğini gerekçe göstererek; bu ülkelere yönelik otoritersizleştirme hamlesini "ekonomik- sosyal reformlarla demokratik rejimlere dönüştürme" söylemiyle gerçekleştirmeye çalışmıştır. Afrika ülkelerinin gözünde Çin, liberal ekonomik sistemi benimsemiş otoriter bir ülke olarak özünde komünist bir modelle Batının demokratik yönetimlerine alternatif oluşturmuştur. Daha önce yapılan demokratikleşme hareketleri SSCB'ye (komünizme) karşı yapılırken bu dönemde yeni demokratikleşme hareketleri Çin'e (otoriterizme) karşı yapılmaya başlanmıştır. Arap Baharı aslında Amerikan merkezli dönüştürme "demokratikleşme" hareketinin bir yansıması olarak ifade edilebilir.

Arap Baharında ABD "bölgeye demokrasi götürme hareketini"; daha önce Körfez Harekatı ve Irak Savaşında yaptığı gibi doğrudan silahlı güçlerini kullanarak değil, halkı kullanarak ve dışarıdan destekleyerek yönetmeye çalışmıştır. Mısırda başlangıçta başarılı olan demokrasi mücadelesi yine ABD destekli bir darbe ile bastırılmış, diğer taraftan Libya'da başlatılan halk hareketi NATO'nun da aktif rol alması ile Kaddafi rejiminin sonunu getirmiş ve düzensiz grupların yönetimi ele geçirmesi ile sonuçlanmıştır. ABD'nin bu politikası Rusya'nın aktif olarak devreye girmesi ile Suriye'de istenilen sonuca ulaşmamıştır.

Günümüzde liberal kapitalist ekonomik sistem kendi zıttını yok ederek ayakta kalmaya çalışmaktadır. Temelde değişikliğe uğrayan kapitalist ekonomik sistem üretimden uzaklaşmış ve kalıcı bir durgunluk dönemine girmiştir. Özellikle 2008 finansal krizinden sonra bu durgunluğu gidermek amacıyla yeni arayışlar peşine düşen sistem, kendine benzemeyen her şeyi ya yok ederek ya da kendine benzeterek yeni pazarlar yaratma çabasına girmiştir. Arap Baharı'nın önemli bir nedenini de bu pazar arayışları olarak değerlendirmek mümkündür.

Arap Baharına Çin'in ilk tepkisi, Çin'deki huzursuzluğa yol açabilecek potansiyel bir yayılmaya dair endişelerden kaynaklandı. Ancak bu ani zorluk ortadan kalktıkça, bölge Çin'in egemen iç işlerine müdahale etmeme ilkelerinin uygulandığı bir alan haline gelmiştir. Diğer taraftan Arap Baharı Kuzey Afrika'da Çin'in yatırımlarına zarar verirken, Çin bu süreçten en az zararla çıkmak için devlet destekli şirketlere 3.3 trilyon dolar kaynak ayırmıştır. Bu bütçe Batı'nın özellikle ABD'nin Çin hegemonyasından endişe duymasının sebebini göstermektedir. Arap Baharı süresince Libya'ya yapılan NATO müdahalesi kararı hızlı bir şekilde alınmıştır. Suriye'de iç savaşın giderek karmaşık bir hale bürünmesine rağmen BM ve NATO nezdinde büyük devletlerin Libya'da gösterdiği duyarlılık Suriye'de gösterilmemiştir. Bu bağlamda bu çalışma Arap Baharı'nın Çin dış yardım sistemi vasıtası ile oluşturduğu bölgesel işbirliğine açık hegemonya girişimine; genel anlamda Batı'nın, özeldde ise ABD'nin göstermiş olduğu bir reaksiyon olduğu sonucuna varmaktadır. Başka bir deyişle Suriye, 2000 yılı sonrasında Çin dış yardım sisteminden faydalanarak hiçbir proje ve düşük faizli kredi kullanmamıştır. Suriye ve Çin arasındaki ticari ilişkiler ise Tunus, Mısır ve Libya'ya oranla düşük kalmıştır. Suriye'ye Batı'nın müdahil olmamasının sebeplerinden bir tanesi Batı'nın Çin'i Suriye'de bir rakip olarak görmemesi olabilir. Ağırlıkta batının dış politika aracı olarak kullanmış olduğu dış yardımlar günümüzde Çin tarafından da kullanılmaya başlanmıştır. Çin yapmış olduğu bu dış yardımları bir güç olarak kullanmaya

başlamıştır. Genellikle gelişmişlerin kullanmış olduğu bu yöntem, gelişmemiş ya da gelişmekte olan ülkeleri bir anlamda bağımlı hale getirerek bu ülkelerin kendi öz kaynaklarıyla politika geliştirme ve ekonomilerini idare etmede bir engel olarak bulunmaktadır. Çin'in dış yardım sistemi ile Güneydoğu Asya'da ve Afrika'da oluşturmuş olduğu bölgesel işbirliğine açık hegemonya girişimi Çin'in çok kutuplu sistem savını güçlendiren Soğuk Savaş Sonrası stratejisi diye tanımlanabilir. Böylece Çin'in Soğuk Savaş Sonrası'nda ABD'ye rakip olarak nasıl bir strateji izleyeceği konusundaki bilinmezliğin bölgesel işbirliğine açık hegemonya girişimi ile açıklığa kavuştuğu söylenebilir.

Bu çalışmanın amacı 2008 finansal krizinden sonra yaşanan ekonomik durgunluğun sonucunda ABD'nin finansal kapitalizm çerçevesinde uyguladığı yeni yöntemlerle Arap Baharı kapsamında bazı Arap ve Afrika ülkelerini dönüştürme çabası ve Çin'in Afrika devletleri ile kurduğu ekonomik ilişkilerin niteliğini ve niceliksel boyutunu ortaya koyarak, Çin'in Denizaşırı Ülkelerde ekonomik Bölgesel İşbirliğine girmesinin Arap Baharının ortaya çıkmasında etkili olup olmadığını açıklamaktır.

Anahtar Kelimeler: Kalıcı Durgunluk, Arap Baharı, Finansal Kapitalizm, Soğuk Savaş, Demokratikleşme

ANTROPOLOJİNİN BARIŞ MÜDAHALELERİNİN BAŞARISINA ETKİSİ

Hasan YILMAZ

Karadeniz Teknik Üniversitesi

Özet

Yerel toplumla yakından ilişkili olması bakımından, barış müdahaleleri içkin olarak barışın hibrit (melez) formlarına dönüşür. Yerelin üzerine değişiklik gerçekleştirmek semboller, ritüeller, toplumsal hafıza ve hikayeler, normlar, değerleri vb. kültürel öğelerin anlaşılmasını gerektirir. Bu anlamda kültürel antropolojik yaklaşımlar çok değerli araçlar sunarlar. Yine de, kültürel antropolojinin barış gayretlerine katkı yapabilme uzamı birbirine geçmiş çok katmanlı barış mimarisi içerisinde anlaşılmalıdır. Bu araştırma, etraflı barış ne kadar yerel ve yerelleştirilmişse antropolojik değerlendirmelerinin kabul edilebilirliğinin de o kadar yüksek olduğunu öne sürmektedir. Antropolojik çalışmalarının barış mimarisi içerisindeki uygulama seviyesi ne kadar yüksekse günlük hayatın barışçıl var oluşa dönüşmesi daha çok ve daha iyi olacaktır. Ancak çalışma, siyasi müzakereler seviyesinde (ulusal ve uluslararası) dikkate alınmasında fayda görmüşse de, antropolojinin bu seviyedeki kabul edilebilirliğinin ‘yüksek politikalar’ nedeniyle düşük olduğunu tespit etmiştir. Ayrıca bu çalışma, askeriye için kültürel antropolojik çalışmaların, uygun uzmanlığa sahip olamama ve olanın da kinetik amaçlar için kullanılmasından dolayı, sınırlı kaldığını tespit etmiştir. Bu anlamda, çalışma, barış müdahalelerinde antropolojik yaklaşımların çoğunlukla sivil toplumun, özellikle de yerel taban örgütlenmelerinin, hükümet dışı teşkillerin, uluslararası hükümet dışı teşkillerin ve akademisyenlerin uğraşı olduğunu iddia etmektedir.

Hibrit barış kavramı, yerelin dahli ve yerelle karşı karşıya kalma, öyle veya böyle, bir şekilde, bilinçsizce veya açıktan yerelin kültürünü, siyasi özelliklerini, barışı ve çatışmayı yorumlama şekillerini kavramak anlamına geldiği için, kültürel antropolojinin yolunu açmıştır. Hibrit barış üzerine yakın dönem akademik çalışmaları genelde UAI ve özelde barış ve çatışma çözümü çalışmalarında antropolojik yaklaşımların eksikliğini kabul etmiş ve bu anlamda yeni bir eleştirel perspektif geliştirmişlerdir.

Çatışma yönetimi ve ihtilaf çözümü genel olarak çoklu kurumsal seviyelerde yürütülür. İlki, ulusal hükümetler arası ve Birleşmiş Milletler (BM) gibi uluslararası kurumlar arasında resmi ikili ve çok yanlı dış diplomasi kanallarıdır. İkincisi ise “özel sektör ve ulus-altı kurumlar arasında daha az resmi ‘ikinci yol (track two)’

arabuluculuk yapılarıdır. Bu durum, bağlama göre değişik birleşimler gösteren yukarıdan-aşağı ve aşağıdan-yukarı barış faaliyetlerinin eş zamanlı varlığına delalet eder. Bu katmanlar ve seviyeler, temsil ve tartışılacak gündemin değişim ihtimali açısından bulanıklaşmış, akışkan ve birbirine geçmiş karakter arz etmektedir. Dahası, yeni savaşlar ulusaldan ziyade küresel ve yerel olduğu için yeni savaşlar bağlamında yerel / ulus-altı ve uluslararası katmanlar arasında kalan ‘ulusal seviye ara-yüz’ nerdeyse yok olmuştur. Ayrıca, harici aktörler ulusal ve yerel grup ve aktörlerle değişen derecede temas ve ilişkiye sahip olabilirler. Finansör-finans edilen ilişkileri, bağımlılık ve yerel gruplar arası rekabet yaratarak, müzakerelerde seçici (dışlayıcı) temsil ve gündeme yol açabilirler.

Böyle amorf barış mimarisi kompleksinde daha bilgili planlamalar ve faaliyetler üretmek ve icra etmek için toplumsal kültürün sadece daha önce var olan değil ayrıca dönüşmekte olan veya dönüşmüş özelliklerinin de antropolojik değerlendirmeler aracılığıyla dikkate alınması gerekmektedir. Bu katmanlara ve seviyelere yakından bir bakış kültürel antropolojinin barış aktivitelerine uygulama olasılığını ortaya koyar. Günlük hayatın huzurunun kalkındırılmasında toplumsal birliği sağlamak için muhtemel bir yapıştırıcı görevi üstlenen “meşruluk” bu minvaldeki kültürel antropolojik değerlendirmeler arasında merkezi bir kavram olarak öne çıkmaktadır. Özellikle de silahlı grupların ve siyasi ve toplumsal parçalanmanın çok olduğu şiddet içeren çatışmada nadir bulunan gereklerden biri barış süreçleri için meşru temsildir. Bu anlamda kültürel antropoloji, çatışmanın kaynaklarına yönelmek yanında, (tüm paydaşların dâhil olduğu kapsamlı) meşru temsilin ve arabuluculuğun doğru modellerini tespit etmeyi hedef edinir.

Suriye iç savaşı kültürel antropolojinin barış müdahalelerinde uygulanmasına ilişkin çalışmanın ileri sürdüğü ana argümanlara büyük oranda uymaktadır. Hükümet dışı teşkilleri ve uluslararası örgütlerce desteklenmeye çalışılan yerel-taban yönetim sistemleri sayesinde yerel alanda günlük barışın tesis edilmesi önemli oranda başarılabilmişken, savaş ve onun ekonomisi nedeniyle toplumun dönüşen siyasi-kültürel yönleri üzerine akademik araştırmalar bolken ve başarılı olmuş yerel barışın ölçeğinin tüm ülkeye genişletilmesine yönelik akademik tavsiyeler varken, harici sponsorlar tarafından bağlanan ve çerçevesi çizilen siyasi müzakereler seviyesinin barış pazarı bu tarz antropolojik yaklaşımları kabul edebilir gözükmemektedir.

Anahtar Kelimeler: Hibrit Barış, Kültürel Antropoloji, Barış Müdahaleleri, Yeni Savaşlar, Suriye

ULUSLARARASI BARIŞIN TESİSİNDE BİRLEŞMİŞ MİLLETLER KRİZ YÖNETİMİ: BİRİNCİ KÖRFEZ SAVAŞI ÖRNEĞİ

Hacı Yasin HOŞAB

Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi

Toğrul İSMAYİL

Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi

Özet

Birinci Dünya Savaşı'nda hem galip devletlerin hem de mağlup devletlerin yaşadığı ciddi kayıplar, savaşın hiçbir zaman mutlak galibiyetle neticelenmeyeceği gerçeğini ortaya koymuştur. Bu savaşın ardından yaşanan tecrübelerin tekrarlanmaması için uluslararası alanda barış ve güvenliği temin edecek bir örgüt kurulması planlanmış ve nihayetinde Amerika Birleşik Devletleri Başkanı Woodrow Wilson önderliğinde Milletler Cemiyeti kurulmuştur. Milletler Cemiyeti, bazı güçlü devletlerin bünyesine dâhil olmamasından dolayı uluslararası alanda meşruiyetini sağlayamamış, kapasite açısından da yetersiz kalmıştır. Nitekim örgüt, İkinci Dünya Savaşı'nı engelleyememiş ve tahminlere göre 55 milyon civarı insan bu savaşta hayatını kaybetmiştir.

Güçlü devletlerin desteği olmaksızın kurulan bir örgütün başarılı olamayacağı gerçeği İkinci Dünya Savaşı'nda elde edilen tecrübelerle anlaşılmıştır. Bu sebeple güçlü devletler yeni bir örgüt içinde bir araya getirilerek ve bunlara daimi üyelik, veto gibi haklar verilerek Milletler Cemiyeti'nden daha efektif olması amaçlanan Birleşmiş Milletler örgütü kurulmuştur. Birleşmiş Milletler zamanla bünyesine neredeyse tüm devletleri katmıştır. İnsan haklarının, barış ortamının korunması için örgüt bünyesinde üye devletlerce çeşitli belgeler imzalanmış, konferanslar düzenlenmiş, bu kararlara uymayanlara yaptırım uygulanacağı mevzuatça resmîleştirilmiştir. Nitekim çeşitli kriz dönemlerinde üye devletlerce koalisyonlar oluşturularak müdahalelerde de bulunulmuştur.

Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi, barışın korunmasında faaliyet gösteren baş aktör rolündedir. Konsey, teşkilatın yapısındaki 5 daimi ve 10 geçici üye ile görev yapar. Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi, kriz durumlarında "önleyici diplomasi" ile başlayan ve krizin engellenemediği durumlarda "barışa zorlama"yı devreye sokan kademeli bir kriz yönetimi süreci uygular. Örgütün bu süreçteki amacı, krizi mümkün olduğu ölçüde en hafif yaptırım ile ortadan kaldırmaktır.

İkinci Dünya Savaşı sonrası, Amerika Birleşik Devletleri ve Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği arasındaki rekabet ve

mücadele (Soğuk Savaş) döneminde etnik çatışmalar ve iç savaşlara pek sık rastlanmamaktadır. Bu dönemde iki hegemon gücün birbirini dengelediği ve diğer dünya ülkelerinin de çoğunlukla iki güçten birinin yanında yer almayı tercih ettiği görülür. “Hegemonik istikrar” teorisi de bu konuya vurgu yapar. SSCB’nin yıkılmasının ardından iki kutuptan birinin yok olması ve ABD’nin de hegemon güç olarak boşluğu tam dolduramaması, devletlerarası ve devletlerin kendi içlerinde ihtilâfları arttırmış, çeşitli işgal girişimleri gerçekleşmiş ve artan milliyetçilik akımları birçok ülkede etnik çatışmalara sebep olmuştur.

Birinci Körfez Savaşı, Soğuk Savaş sonrası ortaya çıkan krizlerden biridir. Sekiz yıl boyunca İran ile savaşan Irak, insan kaynağı ve ekonomik açılardan zayıf düşmüştü. Irak, ekonomik problemini çözmek maksadıyla Kuveyt’in kuzey petrol yataklarının bulunduğu bölgeyi işgal etmiş, bunun üzerine Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi toplanarak Irak’ı, işgali kaldırıp geri çekilmesi yönünde ihtar etmiştir. İşgalde ısrarcı olan Irak’a karşı kademeli yaptırımlar uygulanmış, nihayetinde Birleşmiş Milletler koalisyon güçlerince bu ülkeye müdahale bulunulmuştur. Birinci Körfez Savaşı, Birleşmiş Milletler’in kriz yönetimi sürecini değerlendirme açısından tipik bir örnektir. Bu örnekte, kriz yönetiminin esası olan “krize karşı kademeli yaptırımlar”ını somut bir şekilde görmek mümkündür. Ayrıca bu uygulama, Güvenlik Konseyi daimi üyelerinin “krize müdahale” konusunda görüş birliği içinde olduğu nadir krizlerdendir. Bu sebeple söz konusu örnekte Birleşmiş Milletler’in kriz yönetimi sürecinin optimal düzeyde uygulanabildiğini görmek mümkündür.

Bu çalışmada Birleşmiş Milletler’in tarihi boyunca yönettiği en seri kriz süreçlerinden biri değerlendirilmiştir. Birleşmiş Milletler’in birçok kriz durumuna teşkilat yapısı nedeniyle müdahale edemediği bilinmektedir. Hâlihazırda Birleşmiş Milletler’in teşkilat yapısında reform ihtiyacına değinen birçok çalışma bulunmaktadır. Bu çalışmada, BM’nin reform ihtiyacına odaklanmadan, örgütün en optimal durumlarda ne düzeyde kriz sürecini yönetebildiği tartışılmıştır. Tartışma içeriği, Birleşmiş Milletler’in de bir uluslararası kuruluş olduğu ve yaptırım gücünün tamamen üye devletlerden kaynaklandığı gerçeği dikkate alınarak tarafsız bir perspektifle oluşturulmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kriz Yönetimi, Birleşmiş Milletler, Birinci Körfez Savaşı, Soğuk Savaş, Askerî Müdahale

LİBERAL BARIŞIN KIRILMA NOKTASI: ÇATIŞMA SONRASI SÜREÇ VE TOPLUMLAR

Yeşim AYDIN

Karadeniz Teknik Üniversitesi

Ayça EMİNOĞLU

Karadeniz Teknik Üniversitesi

Özet

Barış kavramı çoğu zaman negatif anlamda yani savaşların yokluğunu ifade edecek şekilde tanımlanmaktadır. Ancak barış çalışmalarının öncülerinden Galtung tarafından ifade edildiği gibi barışı sadece negatif anlamda tanımlamak yeterli olmamaktadır. Şayet bu yönde bir tanımlama yeterli olsaydı dünyada aktif savaşmayan devletlerin barış içerisinde olduğunu söylemek mümkün olurdu. Bu nedenle pozitif barış kavramı, savaşa neden olabilecek durumların da yokluğunu ifade edecek şekilde kavramsallaştırılarak barış çalışmalarına daha geniş ve gerçekçi bir perspektif kazandırılmıştır.

Özellikle günümüzde son derece yıkıcı sonuçlara yol açan savaşların da dahil olduğu çatışma durumundan pozitif barış aşamasına nasıl geçileceği uluslararası ilişkiler disiplini içerisinde tartışılmalı sorunlardan bir tanesidir. Dünya iki büyük savaşı tecrübe etmiştir ve çeşitli çatışmaları tecrübe etmeye de devam etmektedir. Öyle ki Soğuk Savaş döneminin ardından iç savaşlar dünya gündemini en çok meşgul eden konular arasına girmeye başlamıştır. Bu durumun en açık örneğini o dönemde Bosna, Ruanda, Doğu Timor, Liberya, Sierra Leone gibi bölgelerde sivil halkı hedef alan çatışmalar oluşturmaktadır.

Çatışma bölgelerinde barışın tesis edilmesi savaşların veya barış anlaşmalarının neticesinde gerçekleşirken bu durum yakın dönemde liberal barış ile ilişkilendirilmeye başlanmıştır. Liberal düşünce kaynağını Aydınlanma Çağı düşünürlerinden almaktadır. Liberal düşünürler savaşların önlenebileceğini ancak bunun için devletlerin iki farklı gerekliliği taşımaları gerektiğinden söz etmektedirler. Bu noktada liberaller demokrasi ve serbest ticaret vurguları ile ön plana çıkmaktadırlar.

Kant 1795'te yayımladığı çalışmasında kalıcı barışın cumhuriyetçi ve liberal demokratik anayasalarla mümkün olacağını belirtmiştir. Benzer şekilde ABD Başkanı Wilson Birinci Dünya Savaşı'nın ardından yaptığı "On Dört İlke Konuşması" nda liberal barışın savaş sonrası düzeni şekillendirmesi gerektiğine dikkat çekmiştir. Bu şekilde inşa

edilecek liberal toplumların bir daha savaş yaşamayacağını belirtmiştir.

İki savaş arası dönemde liberal toplumların İkinci Dünya Savaşı'nın yaşanmasını önleyemeyişi liberal düşüncenin barış inşa etmede kendisinden beklenenleri yerine getirmediğini göstererek liberal barışın özellikle realist düşünürler tarafından eleştirisine neden olmuştur. Ancak Sovyetler Birliği'nin çöküşü liberal düşüncenin etkisini tekrar artıran bir gelişme olarak ortaya çıkmıştır.

Çağdaş barış inşası "liberal barış inşası" olarak ifade edilmektedir. Böylece liberal barış esas alınarak çatışma bölgesine barış inşa edilmesi hedeflenmektedir. Liberal barış inşa faaliyetlerinin yürütülmesinden sorumlu temel organ BM olmakla birlikte çeşitli uluslararası ve bölgesel örgütler, uluslararası finans kurumlar ve STK'lar da bu faaliyetlerde yer almaktadırlar. İlk kez Ortadoğu'da gerçekleştirdiği geleneksel barışı koruma operasyonu ile BM ateşkesin izlenmesi, askerlerin geri çekilmesinin kolaylaştırılması ve çatışan taraflar arasında tampon bölge olarak yer alarak faaliyet yürütmüştür. Örneğin, BM Kıbrıs ve Lübnan'a bu kapsamda müdahalede bulunmuştur.

Ancak BM Genel Sekreteri Ghali BM klasik barışı koruma faaliyetlerinin çatışmaları önlemede yeterli olmadığını vurgulayarak barış inşası kavramını ortaya atmıştır. Barış inşası ile çatışma yaşayan toplumların, çatışma sonrası süreçte rehabilitasyonu üzerinde durulması gerektiğini belirtmiştir. Toplumların tekrar çatışma yaşamayacak şekilde inşa edilmesi istikrarlı ve sürdürülebilir bir barışın gerekli unsurudur. Ancak dışarıdan ve özellikle Batı'nın değerlerinin (yukarıdan aşağıya) çatışma bölgesine empoze edilmesi yoluyla oluşturulacak bir barışın kalıcı bir barış getirmediği görülmektedir.

Çatışma bölgelerinde liberal barış inşası yoluyla negatif barışın sağlanabildiği görülse de bu barışın kısa süreli olduğu, bu bölgelerin birkaç yıl sonra tekrar çatışma yaşadığı veya bu bölgelerde yapısal şiddetin devam ettiği görülmektedir. Bu duruma gösterilebilecek en çarpıcı örneklerden birini Bosna iç savaşı oluşturmaktadır. Dayton Anlaşması'nın Bosna'daki savaşa son vermesi ve böylece liberal demokrasinin ülkeye barış getirmesi beklenmiştir. Fakat Dayton Anlaşması barış yerine ülkeye bir dizi sorun getirmiştir. Batı'nın değerlerinin ülkenin yerel gereklilikleriyle örtüşmemesi ve yerel halkın tarihsel, sosyal ve etnik yapısının dikkate alınmadan ülkede barışın sağlanmaya çalışılması barışın önündeki en önemli engeldir. Liberal barış açık bir şekilde başta Batı olmak üzere, uluslararası örgütlerin ve

finans kuruluşlarının çıkarlarını yansıtmaktadır. Bu yönüyle Dayton ülkeyi daha fazla parçalanmışlığa sürüklemiştir.

Tüm bunlar göz önüne alındığında yerel halkın gerekliliklerinin dikkate alınarak bir barış inşa etmenin barış inşasında ne kadar önemli olduğunu göstermektedir. Bu noktada yerel gereklilikleri göz ardı eden liberal barış inşası barış sınavında başarılı olamamıştır.

Anahtar Kelimeler: Barış, Pozitif Barış, Çatışma Çözümü, Barış İnşası, Liberal barış

1. Oturum / 1st Session

12 Eylül/September - Perşembe/Thursday

13:45-15:15

Salon / Room: B

Oturum Başkanı / Panel Chair:

Murat Ülgül

Uluslararası Hukuk Çalışmaları

- “Uluslararası Hukuk Sistemi İçinde Türkiye’nin Nükleer Silahsızlanma Politikası Üzerine Bir İnceleme” - **Meryem Özgür & Meysune Yaşar**
- “Uluslararası Ceza Hukukunda Bölgeselleşme Çabaları: Afrika Adalet ve İnsan Hakları Divanı” - **Müge Dalar**
- “İkinci Körfez Savaşı’nın Uluslararası Hukuk Açısından Değerlendirilmesi” - **Can Atik**

ULUSLARARASI HUKUK SİSTEMİ İÇİNDE TÜRKİYE’NİN NÜKLEER SİLAHSIZLANMA POLİTİKASI ÜZERİNE BİR İNCELEME

Meryam ÖZGÜR

İstanbul Medeniyet Üniversitesi

Meysune YAŞAR

İstanbul Medeniyet Üniversitesi

Özet

Bu çalışmanın hedefi, uluslararası sistemde nükleer silahsızlanma-silahlanma rejimine yönelik Türkiye Cumhuriyeti’nin politikasını uluslararası hukuk temelinde incelemektedir. Söz konusu inceleme birey, devlet ve sistem temelli teorik bir altyapı kullanmakta olup; ampirik bir metodoloji ile seviyeler arası iletişim doğrultusunda hareket etmektedir. Seviyeler arası iletişim yaklaşımı ile birlikte Türkiye’nin nükleer silahlanma-silahsızlanma politikasına daha geniş bir perspektiften bakılması hedeflenirken; birey düzeyinde liderlerin söylem analizi, devlet düzeyinde bölgesel boyutta nükleer silahlanma konusuna ve bölgesel anlaşmalara yaklaşımı, son olarak sistem boyutunda ise BM ve konuya ilişkin uluslararası anlaşmalara yönelik tutumu analiz edilmektedir. Söz konusu analizler çerçevesinde öne çıkan sorular ise şu şekildedir:

- “Türkiye’nin nükleer silahlar politikasında küresel ve bölgesel ayrımı etkileyen unsurlar nelerdir?”
- Türkiye nükleer silahlara ilişkin politikalarını insani güvenlik temelinde mi yoksa askeri güvenlik veya beka unsuruyla mı ilişkilendirmektedir?”
- Türkiye’nin nükleer silahlar konusundaki politikaları uluslararası sistemdeki yapıdan nasıl etkilenmektedir?”
- Nükleer silah politikaları dikkate alındığında Türkiye hangi uluslararası hukuk ilkelerine atıf yapmaktadır?”

Altı çizilen sorularla birlikte, çalışma nükleer silahsızlanma konusunda iki evreyi temel almaktadır. Bunlardan ilki 1968 tarihinde imzalanan Nükleer Silahların Yayılmasının Önlenmesi Anlaşması’yla (The Non-Proliferation Treaty of Nuclear Weapons: NPT) kurulan Türkiye’nin de taraf olduğu NPT rejimidir. İkincisi ise, 2017 tarihinde imzaya açılan Nükleer Silahların Yasaklanmasına İlişkin Anlaşmadır (The Treaty on the Prohibition of Nuclear Weapons: TPNW) . Dolayısıyla, NPT rejimiyle oluşturulan nükleer silahların yayılmasının önlenmesi, silahsızlanma ve nükleer enerjiden barışçıl amaçlar doğrultusunda yararlanmayı hedeflerken, TPNW nükleer silahlardan tamamıyla arındırılmış bir dünya hedefi taşımaktadır. Nükleer silahlara ilişkin her iki anlaşma arasındaki

farklılık ve yükümlülüklerin Türkiye'nin nükleer silahlar politikalarına ne şekilde yansıdığı analiz edilmektedir.

Dönemsel olarak ortaya konulan bu ayrım ışığında öncelikli olarak birey düzeyinde analizle Türkiye'nin konuya ilişkin yaklaşımı ortaya konulmaktadır. Barış ve güvenlik gibi normatif saiklerin bu yaklaşımda nerede durduğu, bu tür bir yaklaşımın yarattığı fırsat ve sınırların ne şekilde belirlediği gibi sorular üzerinden yapılan söylem analizinin Türkiye açısından özellikle de bölgesel zeminde ne gibi uzantıları olduğu tartışılmaktadır. Söylem analizi ile ilintili olarak tartışılan bir başka başlık ise, dış politika yapıcılarının nükleer silahlanma konusuna ilişkin ortaya koydukları farklı tutum ve davranışlarıdır. Bu tutum ve davranışların analizi ise çalışma kapsamında özellikle de AK Parti (Adalet ve Kalkınma Partisi) döneminde ne tür değişim ve dönüşümler olduğu sorusu üzerinden analiz edilmektedir. Söylem ve dış politika aktörlerinin tutum ve davranışlarında normatif temelden reelpolitik temele kayışın söz konusu olup olmadığı tartışılırken; bu sürecin Türkiye'nin uluslararası hukuk davranışına yansımaları incelenmektedir. Böylece Türkiye'nin uluslararası hukuku nasıl kullandığı ve bu hukuk sistemi içinde yer alırken; güvenlik veya insani söylemin Türk dış politikası üzerindeki etkisi de gözlemlenmiş olacaktır.

Birey ve devlet analizinin iç içe geçtiği söz konusu analizin diğer boyutu ise sistemik yaklaşımdır. Sistemik analiz düzeyi altında Türkiye'nin bölgesel ve küresel zeminde nükleer politikasının ne şekilde farklılaştığı ve bu farklılaşmanın uluslararası hukuka nasıl yansıdığı ortaya konulmaktadır. Bu noktada nükleer silahlanma-silahsızlanma başlığı altında yapılan uluslararası anlaşmalara Türkiye'nin yaklaşımı, çekincelerinin ve desteklerinin hangi noktalarda olduğu ve bu tutumların dayanakları analiz edilmektedir. Bununla birlikte BM oturumlarında konuya ilişkin yapılan oylamalarda genel eğilim tartışılarak uluslararası sistemde ki nükleer rejime Türkiye'nin bakışı ortaya konulmaktadır. Bu noktadan hareketle çalışma açısından Birleşmiş Milletler (BM) çatısı altında gerçekleşen oturumlarda Türkiye Cumhuriyeti temsilcilerinin nükleer silahlara yönelik söylemleri, oylamalardaki tutumları önem taşımaktadır.

Söz konusu noktalardan hareket eden çalışma, Türkiye'nin gerek bölgesinde gerekse de uluslararası sistemde nükleer silahsızlanma rejimi için ne derece kritik bir noktada durduğunu ortaya koymaktadır. Bölgesel ve küresel boyutta çoğu zaman yol ayrımına gelen ve bu yol ayrımının da uluslararası hukuk davranışından okunabildiği Türkiye için en önemli olan soru ise uzun vadeli ve istikrarlı olmasının yanı sıra bölgesel-küresel

dengeleri gözetilen bir nükleer rejim politikasının nasıl yaratılabileceği olmuştur.

Anahtar Kelimeler: Nükleer Silahlar, Sistem, Devlet, Birey, Türkiye, Uluslararası Hukuk

ULUSLARARASI CEZA HUKUKUNDA BÖLGESELLEŞME ÇABALARI: AFRIKA ADALET VE İNSAN HAKLARI DİVANI

Müge DALAR

Eskişehir Osmangazi Üniversitesi

Özet

Soğuk Savaş'ın sona ermesiyle birlikte artık devletlerarasında savaşların yaşanmayacağı beklentisi, savaşın gerçek tekeli olan devletlerin yerini alan devlet dışı aktörler arasında yaşanan iç savaş süreçlerinin hız kazanmasıyla boşa çıkmış oldu. Klasik devletlerarası savaşlara göre çok daha uzun süren, ardında çok sayıda sivil ölüm ve ağır insan hakları ihlalleri bırakan bu savaşlar, daha ziyade dünyayı kendi aralarında bölüşmüş olan eski imparatorlukların kenar bölgelerinde, dolayısıyla Balkanlar, Kafkasya ama en çok da Afrika'da patlak verdi. Bu tablo uluslararası hukuk sisteminin üzerine bina edildiği egemenlik duvarının çeşitli mekanizmalarla esnetilmesi ile sonuçlandı. Bu mekanizmalardan birisi de uluslararası suçlarda cezasızlığın önlenmesi amacıyla 1998 yılında Uluslararası Ceza Mahkemesi'nin kurulmasıydı. Bugün itibarıyla 122 devletin tarafı olduğu Roma Antlaşması ile kurulan UCM, çekirdek uluslararası suçlar kabul edilen soykırım, savaş suçları, insanlığa karşı suçlar ve saldırı suçunun faillerini yargılamakla yetkilendirildi. Roma Antlaşması'nın 2002 yılında yürürlüğe girdiği tarihten itibaren taraf devletlerin ülkelerinde işlenen suçların faillerini yargılayabilen UCM, esas olarak tamamlayıcı yargı yetkisine sahiptir. Bunun anlamı, ulusal mahkemelerin yargılama yapmaması ya da yargılama konusunda isteksiz olması durumunda UCM yargı yetkisi öne sürebilmesidir. Bu madde, cezasızlığın yüksek oranda Afrika devletlerinde görülmesi sebebiyle "Afrika maddesi" olarak da adlandırılmaktadır. Ancak mahkemenin yargı yetkisi konusunda en tartışmalı nokta, taraf olmayan devletlerin ülkelerinde ya da uyrukları tarafından işlenen suçlarda, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin Bileşmiş Milletler Antlaşması'nın VII. Bölümü çerçevesinde karar alarak failleri UCM'ye sevk edebilmesidir. Devletlerin egemenlikleri hilafına mahkemenin yargı yetkisi öne sürebilmesine imkân veren bu madde, en çok Afrika Birliği'nin tepkisini çekmektedir.

1994 yılında yaşanan Ruanda Soykırımı'nın taze hatıraları, Afrika devletlerinin UCM'ye taraf olmalarında önemli bir etken oldu. Bu nedenle Afrika devletleri, UCM'ye taraf devletler içinde en büyük bölgesel bloğu oluşturmaktadır. Afrika Birliği'nin 54 üyesinden 34'ü kurucu antlaşmanın tarafıdır. Ancak UCM ile

Afrika Birliği arasındaki ilişkiler, son yıllarda önemli ölçüde zarar gördü ve esas olarak Afrikalı faillerin yargılanmasına yoğunlaşmakla eleştirildi. Mahkemede yargılama dairesinin önüne gelen 11 dosyadan 10'unun Afrikalı failler olmasının yanı sıra özellikle eski Sudan Devlet Başkanı Ömer El-Beşir hakkında 2009 yılında başlatılan soruşturma, mahkemeye Afrika bloğundan yükselen eleştirileri yoğunlaştırdı. Eski sömürgecileri karşısında uluslararası ceza sisteminde bir karşı blok oluşturmaya çalışan Birlik, 2017 yılında UCM'den Çekilme Stratejisi'ni yürürlüğe koydu.

Afrika Birliği'nin karşı blok oluşturma çabasının en görünür olduğu girişim ise, Afrika'da bölgesel bir uluslararası ceza mahkemesi kurma adımlarıdır. Bu bağlamda Birlik, 2002 yılında faaliyete başlayan Afrika İnsan ve Halkların Hakkı Şartı ile üyelerin taraf olduğu diğer insan hakları sözleşmelerinin ihlallerine bakmakla yetkili olan Afrika İnsan ve Halkların Hakkı Mahkemesi'ni, uluslararası suçlarda bireysel sorumluluğu denetleyecek bir ceza mahkemesine dönüştürecek tadil edici protokolü 2014 yılında imzaya açtı. Henüz yürürlüğe girmeyen protokol, mahkemeye soykırım, insanlığa karşı suçlar, anayasal olmayan yollardan hükümet değişikliği suçu, korsanlık, terörizm, paralı askerlik, yolsuzluk, para aklama, insan kaçakçılığı, uyuşturucu kaçakçılığı, doğal kaynakların yasadışı kullanımı, saldırı suçu olarak tanımlanan uluslararası suçlarda bireysel cezai sorumluluğu kovuşturma yetkisi kazandırmayı amaçlamaktadır. Dolayısıyla protokolün yürürlüğe girmesi, Afrika Adalet ve İnsan Hakları Divanı adıyla UCM'ye alternatif olacak bir Afrikalı uluslararası ceza mahkemesinin kurulması anlamına gelecektir.

Bu çalışmanın amacı, uluslararası ceza hukuku sisteminde bölgeselleşme çabasını incelemektir. Öncelikle UCM özelinde uluslararası ceza sistemine karşı Afrika Birliği'nin soluk verdiği itirazlar ve kıta düzeyinde bu itirazlara karşı geliştirilen alt tutumlar değerlendirilecektir. Ardından bu itirazlar üzere kıta düzeyinde geliştirilmeye çalışılan uluslararası ceza yargılaması mekanizması incelenecek, kurulacak Divan'ın yargı yetkisi ve UCM'nin öngördüğu tamamlayıcılık ilkesi karşısındaki durumu tartışılacaktır. Bu sayede, uluslararası ceza hukukunda bölgeselleşme çabalarının hukuki ve siyasi sonuçlarının değerlendirmesini yapmak mümkün olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Uluslararası Ceza Mahkemesi, Uluslararası Suçlar, Bireysel Cezai Sorumluluk, Afrika Birliği, Afrika Adalet ve İnsan Hakları Divanı

İKİNCİ KÖRFEZ SAVAŞI'NIN ULUSLARARASI HUKUK AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

Can ATİK

İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi

Özet

İkinci Körfez Savaşı ya da bilinen adıyla Irak Savaşı, Irak'ı Özgürleştirme Operasyonu adı altında 20 Mart 2003'te Amerika Birleşik devletleri (ABD) öncülüğündeki koalisyon kuvvetlerinin Irak'ı bombalamasıyla başlamıştır. Kısa sürede Irak ordusu yenildi ve Irak işgal edilerek ülkede yeni bir hükümet kurulmuştur. Kurulan yeni hükümete ve koalisyon güçlerine büyük ölçüde artan tepki, işgal sonrası ülke çapında uzun yıllar süren şiddet eylemlerine sebep olmuştur. Iraq Body Count (Irak Ölü Sayımı) projesi Kasım 2011 verilerine göre 103 bin ila 112 bin arası bir sayıda Irak vatandaşı özellikle de saldırılar sonucu hayatını kaybetmiştir. En az 250 bin Iraklı yaralanmış, buna karşılık Amerikan ordusunda da 4483 kayıp verilmiş ve 32219 asker yaralanmıştır. Savaş sonucunda ortalama iki milyon Iraklı başta çevre ülkelere olmak üzere göç etmek durumunda kalmıştır. Irak Savaşı temel olarak George W. Bush'un önleyici savaş doktrini ve 11 Eylül saldırıları sonrası terörizme karşı küresel savaş politikasının bir eseridir.

ABD bu işgali başlatarak Irak'ta demokratik bir rejim kurmak, Saddam Hüseyin ve diğer Baas Partisi yetkililerini bir an önce yakalayıp yargılamak istemiştir. Bunu da mümkün olan en kısa sürede ve en az kayıpla yapmayı amaçlamıştır. ABD'nin aynı zamanda Birleşmiş Milletler'in 16. maddesine ve 'Petrol Karşılığı Gıda 2' programındaki kurallara uymadığını düşündüğü Irak'ı kendi elleriyle cezalandırmak istemesi de işgal başlatılmasında önemli bir etken olmuştur. Bütün bunların dışında savaşın başlamasında en önemli etken ekonomik neden sayılabilir. ABD; kara borsaya bir son vererek petrol güvenliğini sağlamak için özel bir çaba sarfetmiştir. Bunun için özel bir çaba harcamasının nedeni; Kuveyt, Suudi Arabistan ve Birleşik Arap Emirlikleri gibi kendisine kolay petrol akışı sağlayabilecek ülkelere petrol transferlerini kolaylaştırmaktı. Çünkü ABD'nin ekonomisi büyük ölçüde hammaddeye dayanmaktaydı ve bunun için büyük oranda petrole ihtiyaç duyuyordu. Bunu karşılayabileceği ülkelerden biri de Irak'tı.

Bu bilgiler ışığında görülmektedir ki 21.yüzyılın başıyla birlikte değişen terörizm algısı, Amerika Birleşik Devletleri'nin dış politikasında önemli bir yer edinmiş ve Afganistan müdahalesinden sonra aynı gerekçelerle bu kez Irak işgalinde karşımıza çıkmıştır. Gerekçe olarak gösterilen kimyasal

silahların varlığı, uluslararası toplumda büyük yankı uyandırmış ve Irak'ın böylesi bir güce sahip olup olmadığı uzun süre araştırma konusu olmuştur. Savaşın bölgesel ve küresel çapta etkileri olmuş, uluslararası alanda büyük olanın sözünün geçtiği bir sistemin devam ettiği düşüncesi dünya kamuoyunun aklında yer etmeye devam etmiştir. Amerika Birleşik Devletleri'nin Ortadoğu politikasının temelinde enerji kaynaklarının önemli bir yer kapladığı bu savaşla birlikte iyice anlaşılmıştır.

Bu çalışmada; kendini uluslararası alanda süper güç olarak kabul ettirmiş bir ülkenin; birçok ülke için önemli sonuçları olabilecek bir konuda, özellikle de siyasi ve askeri açıdan kendisiyle eşit durumda bulunmayan başka bir devlete karşı karar alırken uluslararası hukuk ilkelerine ne ölçüde önem verdiği örnek bir çalışmayla gösterilmeye çalışılmıştır. Bu amaçla uluslararası hukuk açısından Irak Savaşı'nın meşruiyeti değerlendirilmiş ve BM Antlaşması çerçevesinde uluslararası ilişkilerde meşru güç kullanma kriterleri ele alınmıştır. Daha sonra Irak Savaşı'nı başlatan ABD ve müttefiklerinin, kuvvet kullanımının gerekçesi olarak ileri sürdükleri hukuki dayanaklar anlatılmıştır. Çalışmada değişik zamanlarda resmi ağızlardan uluslararası kamuoyuyla paylaşılan açıklamalar uluslararası hukuk yönüyle incelenmiştir. Uluslararası hukuk alanında hakim olan ilke ve doktrinlere de yer verilerek, işgalin hukukiliği hakkında bir sonuca varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Uluslararası Hukuk, Körfez Savaşı, Amerika Birleşik Devletleri, Ortadoğu, Irak

1. Oturum / 1st Session

12 Eylül/September - Perşembe/Thursday

13:45-15:15

Salon / Room: C

Oturum Başkanı / Panel Chair:

Mehmet Emin Erendor

Siber Güvenlik ve Siber Savaş

- “Kritik Enerji Altyapılarının Siber Güvenliği” - ***Mehmet Emin Erendor***
- “Güvenikleştirme Teorisi Kapsamında Hükümet Kaynaklı Tedbirler İle İnternetin Parçalanması Süreçlerinin Analizi” - ***Ali Burak Darıçlı***

KRİTİK ENERJİ ALTYAPILARININ SİBER GÜVENLİĞİ

Mehmet Emin ERENDOR

Adana Alparslan Türkeş Bilim ve Teknoloji Üniversitesi

Özet

Günümüz dünyası teknolojiye daha fazla bağımlı hale gelmiş ve devletin ya da özel sektörün kontrol ettiği tüm alanlar bilgisayarlar aracılığıyla yönetilmeye başlanmıştır. Ortaya çıkan bu durum işleri kolaylaştırmış olsa da klasik güvenlik anlayışının değişmesine neden olmuştur. Klasik Realist görüşe göre devletin güvenliği ön planda tutulmaktayken, özellikle yumuşama dönemi içerisinde Barry Buzan ile başlayan bu süreç güvenlik anlayışını bireye kadar indirgemıştır. Fakat, Soğuk Savaş sonrası bu durum tamamen değişmeye başlamış ve yeni güvenlik parametreleri devreye girmiştir çünkü teknolojinin gelişmesi ve hayata entegre edilmesi ile beraber yeni güvenlik alanları oluşmuştur. Nye'nin ortaya atmış olduğu sert güç-yumuşak güç ayrımı da güvenlik kavramının bu çok boyutlu niteliğini de ortaya koymuştur. Nye'nin ortaya attığı bu yeni kavramsal çerçeve bir anlamda içinde bulunduğumuz teknoloji çağının getirmiş olduğu risklerin ve tehditlerin artık sert güçle önlenemeyeceğini göstermektedir. Çünkü saldırı tiplerinin değişmesi ve teknolojik unsurlarında saldırı amacıyla kullanılmaya başlanması siyasi ya da askeri yöntemlerle bunların engellenebilmesini neredeyse imkansız kılmaktadır. Bu çerçevede devletler bilgiye hakim olmak ve yeni savunma türleri öğrenmek zorunda kalmışlardır. Bu durum da karşımıza siber güvenlik olgusunu getirmiştir. Siber güvenlik olgusu devletlerin teknolojiye karşı kaybettikleri olguları yeniden kazanma hissi sağlamaya ya da zararları daha aza indirgemeye çalışırken, teknolojinin kullanım alanının genişlemesi de farklı sektörlerde de güvenlik anlayışlarının değişmesine neden olmuştur. Özellikle son yıllarda enerji altyapılarına yönelik saldırılar artmaya başlamış ve bu saldırılar bazen siber suçlular bazen de devletler tarafından gerçekleştirilmiştir. Lord Edrom, Eski Avam Kamarası Savunma Komitesi Başkanı, bu durumu şu şekilde açıklamaktadır; “atık su ve su hizmetleri dâhil elektrik altyapısına bağlı çoğu servisin sağlanabilmesi için elektrik altyapısının korunması gerekmektedir. Eğer elektrik altyapısı düşerse diğer her şeyde çok hızlı bir şekilde düşer. Güvenlik açığı gerçek bir durumdur”. Bu ifade siber saldırıların elektrik dâhil olmak üzere tüm enerji altyapısını etkileyebileceğini ve hayatın olağan akışını değiştirebileceğini göstermektedir. Keza 2014 yılında Türkiye’de elektrik santraline gerçekleştirilen siber saldırılarda 13 büyük şehir saatlerce elektrik alamamış ve şehirler karanlık içerisinde

kalmıştır. Enerji altyapılarına yönelik yapılan saldırıların en basit hallerinden birisi olan elektrik kesme durumu daha ileri boyutlara taşınabilir ve gerekirse tüm enerji altyapısını yok edebilecek kapasiteye erişebilmektedir. ABD’de doğalgaz boru hatlarının kapatılması ve 2017 yılında Ukrayna’da elektrik şebekelerine yönelik gerçekleştirilen NotPetyave Crashoverride/Industroyer saldırıları da enerji sektörüne ve altyapısına yönelik saldırıların daha fazla karmaşıktığını açıkça göstermektedir. Ukrayna’da meydana gelen saldırılar her ne kadar bir devletin diğer bir devlete karşı olan tepkisini açıkça gösterse de bu tür saldırıların siber suçlular tarafından da yapılma ihtimali yüksektir. Şu ana kadar enerji sektörünün 9 farklı saldırı türü ile karşılaştığı belirtilmiştir. Özellikle ABD, enerji altyapılarına yönelik saldırıları engellemek için siber güvenlik politikaları geliştirmeye başlamıştır. Ortaya çıkan enerji altyapıları ve enerji sektörünü hedef alan saldırılar devletler tarafından da kullanılabilen ve devletlere barış zamanında espionaj faaliyetleri yürütebilme imkanı sağlamaktadır. Bu durum da, devletlerin siber saldırıların ya da siber uzayın hem mağduru hem de aktörü olmalarına neden olmaktadır. Enerji sektörünün ve altyapılarının ekonomik girdisinin fazla olması ve olası saldırılarda ekonomik kırılma da beraberinde getirebilme ihtimali devletler için bu alana daha fazla ilgi gösterilmesine neden olabilmektedir. Kritik enerji altyapılarına yönelik en büyük saldırı 2010 yılında İran’ın Uranyum zenginleştirme tesislerine yapılan Stuxnet saldırısı olmakla beraber bu saldırı türlerinin olsa Nükleer facialara da neden olabileceği bu saldırılarla ortaya çıkmıştır.

Bu çalışmada, güvenliğin değişen yapısından bahsedilerek, neden kritik enerji altyapılarının siber güvenliğinin önemli olduğu açıklanmaya çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Siber Güvenlik, Enerji, Enerji Güvenliği, Siber Saldırıları, SCADA

GÜVENLİKLEŞTİRME TEORİSİ KAPSAMINDA HÜKÜMET KAYNAKLI TEDBİRLER İLE İNTERNETİN PARÇALANMASI SÜREÇLERİNİN ANALİZİ

Ali Burak DARICILI
Bursa Teknik Üniversitesi

Özet

İnternet genel bir ifade ile aktif olarak kullanılan bilgisayarların birbirleriyle irtibatlanması kapsamında oluşan bir bilgisayar ağı şeklinde tanımlanabilir. İnternet'in nüvesi 1969 yılında Amerika Birleşik Devletleri (ABD)'inde geliştirilen ARPANET Projesi (Advanced Research Projects Authority Net)'ne dayanmaktadır. Bu projenin geliştirilmesinin nedenleri ise temel olarak Sovyetler Birliği ile girilen askeri rekabet kapsamında teknoloji üreten merkezlerin birbirleriyle güvenli ve hızlı bir şekilde koordine bulunması ve nükleer bir saldırı anında hükümet birimler arasındaki irtibatın devam etmesi şeklinde ifade edilebilir.

Bununla birlikte, belirtilen nedenler dahilinde tesis edilen internet altyapısı Soğuk Savaş döneminde artan yatırımlar ile birlikte süratle gelişmiştir. Bu süratli gelişim ile birlikte 1982 yılına gelindiğinde ise ABD Savunma Bakanlığı gizli askeri verilerin iletişimin sağlanacağı yeni bir altyapı oluşturulmasına karar vermiştir. Bu itibarla da 1980'ler ile birlikte ABD'de ARPANET'e ilave olarak, MILITARYNET (MILNET) isimli bir altyapının kurulması çalışmalarına başlanmıştır. 1982 yılı ile birlikte ARPANET ve MILNET'in ayrılması sonrasında, internetin sivilleşmesi yönündeki ilk temel adımda atılmıştır.

Soğuk Savaş sona ermesi akabinde ARPANET'e bilimsel ve ticari amaçlı yeni ağlar eklenmeye devam edilmiştir. Bu şekilde 1990'lar ile birlikte ABD'nin öncülüğünde ve denetiminde internetin süratle ticarileşmesi ve sivilleşmesi süreci başlamıştır. Bahse konu ticarileşme ve sivilleşme sürecine ise ilk defa 1973 yılında kullanılan TCP/IP (Transmission Control Protocol / Internet Protocol) protokol teknoloji ile 1989 yılında işlevsel hale gelen World Wide Web (www) adresleme sistemi teknolojisi büyük katkı sunmuştur. 1990 sonrasında özellikle ABD'de gerçekleşen özel sektör yatırımları ile birlikte, internet teknolojileri kaynaklı gelişmeler ulusal ve uluslararası ticari faaliyetleri, günlük yaşantıyı, sosyal hayatı, bürokratik işleyici, bilimsel çalışmaları ve hayatın her alanına ait gelişmeleri önemli bir oranda şekillendirmeye başlamıştır.

Belirtildiği üzere günümüzde siyasi, ekonomik, sosyal ve ticari süreçlerin her aşamasına etki eden, özellikle de akıllı cep telefonu teknoloji ile birlikte sıradan insanların günlük hayatlarında da önemli rol oynayan İnternet'in kontrolü devletlerin

güvenikleştirmeci politikaları kapsamında oldukça tartışılan bir kavram haline gelmiştir. Bu kapsamda özellikle Rusya Federasyonu (RF) ve Çin Halk Cumhuriyeti (ÇHC), İnternet'i ABD'nin küresel hegemonyasının bir uzantısı olarak görmektedirler. Bu itibarla da devletlerin İnternet'i kontrol altına almaya çalışmaları da hükümet destekli tedbirler ile internetin parçalanması (Governmental Fragmentation of Internet) şeklindeki bir kavramı ortaya çıkarmıştır. Öte yandan başta RF ve ÇHC tarafından domine edilen bu süreçlerin uluslararası sistem ve güvenlik üzerine ciddi etkileri de meydana gelmeye başlamıştır.

Bu kapsamda RF ve ÇHC başta olmak üzere, bazı devletlerin ulusal güvenliklerini sağlama iddiası ile interneti denetim ve kontrol altına almaya yönelik çabaları son yıllarda önemli ölçüde yoğunlaşmıştır. Bu denetim ve kontrol çabaları ise genel olarak güvenlikleştirmeci bir bakış açısı ile sürdürülmektedir. Bazı internet sayfalarının engellenmesi, çeşitli filtre yazılımlarının kullanılması, internetin merkezileştirilmesi, uluslararası internet bağlantılarına erişimin zorlaştırılması, belli kategorideki datalara erişimin engellenmesi, sosyal medyanın denetimi ve kontrolü gibi tedbirler ile gelişen bu güvenlikleştirmeci politikaların bir sonucu olarak internetin parçalanması süreçleri de hızlanmıştır.

Sonuç olarak bu çalışmada, hükümet destekli tedbirler ile gelişen internetin parçalanması süreçleri analiz edilecektir. Bu kapsamda özellikle RF ve ÇHC'nin güvenlikleştirmeci politikalarının internetin parçalanması süreçlerine hız verdiği iddiası kapsamında, bahse konu tedbirlerin İnternet'in kontrolü ve denetimi üzerindeki etkileri ile ilgili olarak bir gelecek perspektifi oluşturulmasına çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: İnternetin Parçalanması, Güvenikleştirme Teorisi, ABD, RF, ÇHC

1. Oturum / 1st Session

12 Eylül/September - Perşembe/Thursday

13:45-15:15

Salon / Room: D

Oturum Başkanı / Panel Chair:

Erhan Büyükakıncı

Savaşın Dönüşümü: Taraflar ve Politikalar

- “ ‘Yeni Savaşlar’ Tartışmasını Yeniden Değerlendirmek” - ***Erhan Büyükakıncı***
- “Savaşın Anlatılmayanları: Kadınlar ve Çocuklar” - ***Kıvılcım Romya Bilgin***
- “Uluslararası Örgütlerin Eylemlerinde Zorunlu Dönüşüm: AB ve NATO Örnekleri” - ***Sezgin Mercan***

“YENİ SAVAŞLAR” TARTIŞMASINI YENİDEN DEĞERLENDİRMEK

Erhan BÜYÜKAKINCI
Galatasaray Üniversitesi

Özet

Soğuk Savaş sonrası dönemin dinamikleri ve aktör dönüşümleri ile beraber 1990’lı yılların sonlarından itibaren Mary Kaldor’un “Yeni Savaşlar” kavramını tartışmaya açması söz konusu olmuştur. Martin van Creveld, William Lind gibi araştırmacıların da farklı terimlerle de (dördüncü kuşak savaşlar, savaşın dönüşümü, vb. gibi) kavramsal tartışmayı genişletmeleri üzerine “Clausewitzci savaş yaklaşımı”nı savunanların karşı tezleri gündeme gelmiştir. Soğuk Savaş sonrası eski Yugoslavya ve Afrika’da yaşanan savaşların kimlik çatışmalarına dönüşmesi, mülteci akımlarına yol açması ve insancıl müdahale başta olmak üzere uluslararası örgütlerin ve uluslararası sistemin başat aktörlerinin rollerini yeniden düzenlemesi, bu tartışmayı hızlandıran ana olaylar olmuştur. Ancak 11 Eylül süreciyle beraber gündeme gelen Afganistan ve Irak müdahaleleriyle de yeni kavram tartışmaları gündemi genişletmiştir: Başarısız devletlerden zayıf devletlere, terörle savaştan iç savaflara değin çok farklı çatışma türleriyle uluslararası toplum karşı karşıya kalmıştır. Dolayısıyla pratikten kurama doğru gelişen bir tartışma dalgası yeni savaşlar literatürünün akademik camiada yaygınlık kazanmasını sağlamıştır.

Yeni savaşları konvansiyonel olanlardan ayırt etmek için belirli kategorizasyon çalışmaları farklı araştırmacılarca gündeme getirilmektedir. Özellikle 11 Eylül 2001’den günümüze değin gelişen ve uluslararası sistemi farklı açılardan etkileyen devletlerarası krizler ile iç savaşlar verisel ve analitik olarak ele alındığında, klasik savaşlar yaklaşımının belirli noktalarda dönüşüme girdiği saptanmaktadır. Devletsizleştirme ve özerkleşme, ekonomikleştirme ve özelleştirme, asimetrikleşme ve düzensizleşme gibi üç değerlendirme kriterini söz konusu dönemin çerçevesinde (2000-2019) esas aldığımızda savaş kavramının yeni boyutlarını değerlendirmemiz mümkün olacaktır. Devlet aktörünün artık sistem içi ilişkileri belirleyen tek aktör konumunu yitirmesi ve karşılıklı bağımlılık içerisinde bireysel (özel) aktörlerle egemenlik sahasını paylaşmaya başlaması, özellikle ekonomik kapasitesi olanlarla iktidar ortaklığı yapma sonucunu getirmiştir. Demokratikleşme adına özel aktörlerin devletlerin rollerini sınırlandırma girişimi, artık çatışma süreçlerinde de etkili olmaktadır; özel güvenlik şirketlerinden paralı savaşçılara, silah üreticilerinden savaş

beylerine değin yeni aktörlerin özel konuları artık akademik literatürün önemli tartışma konuları haline gelmiştir. Sadece çatışma sürecinde etkin ve etkili olan aktörler değil, aynı zamanda mağdurlar ve kurbanlar da artık araştırma konusu olmuştur, çünkü çatışmaların etkilediği kitleler arasında kadınlar ve çocuklar başta olmak üzere sivil toplumun farklı katmanlarının da farklı düzeylerdeki mağduriyeti “yeni savaşlar” kavramını besleyen temalardandır. Bu çerçevede sivil ölümlerden kayıplara değin birçok yeni verisel araştırma konusu söz konusudur.

Herfried Münkler gibi akademisyenler bu kavramsal tartışmaya uluslararası sistemi etkilemiş tarihsel dönemlerden ve olaylardan örneklerle destek vermekte ve özellikle Otuz Yıl Savaşları dönemiyle paralellik kurmaya çalışmaktadırlar. Bu çerçevede savaşın aktörleri (devletler ve devlet-dışı aktörler, uluslararası örgütler, askerler ve siviller, paralı askerler, kurbanlar), süresi, yoğunluğu gibi noktalardan hareketle “büyük savaşlar” ve “küçük savaşlar” gibi klasikleşmiş çerçevelerin yerine daha karmaşık, daha kimliksel ve daha ekonomik amaçlı yapılarla karşılaşmaktayız günümüzde; hatta uluslararası müdahale kavramının hukuki altyapısı da evrimsel olarak tartışmaya açılmış ve uluslararası örgütlerin rolleri de gündeme gelmiştir.

Clausewitzci yaklaşımı savunanlar savaş kavramının “bukalemun” analogisiyle değişkenliğini vurgulayarak çatışma sürecinde aslanan motivasyonun siyasal çıkarlar olduğunu ve bu hedefin hiçbir şekilde değişmediğini vurgulamaktadırlar. Yeni-Clausewitzcilik yaklaşımı bu tartışmalara kendi bakış açılarıyla karşılık vermeye çalışmaktadır; savaşın temel ögesi olarak teknoloji ve silahların yerine iktidar rekabeti olgusu noktasına odaklanmaktadır. Ancak teknolojik evrimin hızlanması, ekonomik aktörlerin rolleri, bilgi ve iletişim çağı toplumunun sınırsızlığı ve kaynaşmışlığı ortamında yeni savaşlar tartışmasının öne sürdüğü sorulara daha tümdengelimci karşılıklar vermeyi tercih etmektedir.

Bu bildiri çalışmamızda yeni savaşlar tartışmasının güncel durumunu ele almak ve son dönemin en önemli çatışma örnekleri olan Ukrayna, Libya, Suriye İç Savaşı ve Batı Afrika’daki süreçlerden hareketle savaşlardaki dönüşümü değerlendirme kriterlerini tartışmak amacındayız.

Anahtar Kelimeler: Yeni Savaşlar, Ekonomikleştirme, Uluslararası Aktörler, İç Savaşlar, Clausewitzci Yaklaşımlar

SAVAŞIN ANLATILMAYANLARI: KADINLAR VE ÇOCUKLAR

Kıvılcım ROMYA BİLGİN

Başkent Üniversitesi

Özet

Yirminci yüzyılda savaşlardaki dönüşümle savaşlarda yaşanan sivil kayıplar da hızla artmış ve yeni savaş koşullarının bir parçası olan yeni medya araçları ile bu durum, savaşlarda özellikle kadınların ve çocukların ölümlerini, insan hakkı ihlallerini ve onlara yapılan çeşitli zulümleri gözler önüne sermiştir. Akademiden siyasete kadar geniş bir alanda savaşlarda kadınların ve çocukların korunmasına ilişkin kapsamlı tartışmalar yapılmıştır. Yine de yapılan tartışmalar, savaşın kadınlar ve çocuklar üzerindeki yıkıcı etkisini ve savaşı yaşayan kadın ile çocukların hikayelerini anlamak için yeterli değildir. Çünkü savaş olgusunun kendisi gibi bu mesele de yeni değildir ve yine savaş olgusunun kendisi gibi son derece sarsıcı bazı gerçeklerle birlikte değerlendirilmelidir. Üstelik savaşlarda yaşanan dönüşüm meselenin küreselleşme, modernleşme gibi kavramlarla ele alınmasını da gerektirmektedir.

Kadınlar ve çocuklar savaşın şiddetinde mağdur olurken, savaşın siyasetinde kullanışlı birer araç haline gelmektedir. Çünkü çoğu zaman savaşta mağdur olan kadın ve çocuk, kimi zaman ise savaşlarda savaşan kadın ve çocuk rolünü oynamaya zorlanmaktadır. Diğer bir ifade ile kadınlar ve çocuklar bir yandan günümüzde sınırlı da olsa edindikleri zorunlu muharip rollerle savaşlarda aktif rol oynarken ve savaş olgusunun çoğu zaman bilinçsizce yeniden üretimine katkı sağlarken, bir yandan da cinsel istismardan temel yaşam haklarından mahrumiyete kadar en büyük bedeli ödeyen gruplardır. Bu durum ise kimi zaman savaşlarda stratejik ya da taktik seviyede birer araç haline gelse dahi her zaman kurban olan kadın ve çocukların savaşlardaki yerini anlamayı zorunlu kılmaktadır.

Ülkelerin gelişmişlik düzeyleri ve bununla ilişkili ülkelerin sahip olduğu siyasal, sosyal ve ekonomik koşullar savaşlarda kadınların ve çocukların ne ölçüde zarar görme tehdidi altında olduklarını tespit etmede anlamlı bir ölçü derecesidir. Mevcut durumdaki çatışma bölgelerine bakıldığında ilk bakışta ve kolaylıkla bu durum tespit edilebilmektedir. Afganistan, Kamerun, Kongo Demokratik Cumhuriyeti, Irak, Filistin, Güney Sudan, Somali ve Suriye gibi sıcak çatışma bölgelerinden elde edilen sınırlı saha verileri bile kadınların ve çocukların savaş nedeniyle yaşadıkları kayıpları göstermektedir. Aynı zamanda bu ülkeler, çocuk askerlerin en çok olduğu ülkelerdir. Bununla

birlikte, gelişmiş ülkelerin kendi geçmişlerinde de kadınlar ve çocuklar savaşlardan ötürü kayıplar yaşayan ve daim kırılğan olan gruplardır. Öte yandan meselenin çok daha az tartışılan ancak önemli bir boyutu daha bulunmaktadır. Günümüzde gelişmiş ülkelerdeki modern profesyonel ordularda kadınların orduda daha aktif görevler almasına yönelik ekonomik ve sosyal teşvikler verilmektedir. Askerlik görevini yerine getiren kadınlar ile topluma “kadın elinin savaş değmesi” veya “kadınların vatanları yaptıkları fedakarlıklar” gibi başlıklarda anlatılar geliştirilmekte ve askeri unsurlar için bir imaj çalışması olarak kadınlar kullanılmaktadır. ABD, Pakistan gibi bazı ülkelerde askeri okullar 18 yaşından küçükleri askeri eğitime tabi tutmakta ve erken yaşlarda verilen askeri eğitimlerle ordulara nitelikli personel kazandırmayı amaçlamaktadır. Savaşlardaki en büyük kırılğan grupların savaşın yeniden üretimine nasıl katkı sağladığına dair modern bir çelişki olarak profesyonel muharip kadınlar ve askeri öğrenciler ile karşılaşılmaktadır.

Kadın ve çocukların özellikle günümüzdeki savaşlardaki yerini farklı yönleriyle anlamak amacıyla cevabı aranması gereken temel sorular hangi siyasal, sosyal ve ekonomik koşullarda kadın ve çocukların hangi bedelleri ödediğidir. Ancak geçmişe dayalı bir perspektifle bu sorulara cevap verilebilirse kadınların ve çocukların savaşlarda anlatılmayan hikayeleri biraz da olsa anlatılmış olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Kadınlar, Çocuklar, Yeni Savaşlar, Kurbanlar, Kadın Askerler, Çocuk Askerler

ULUSLARARASI ÖRGÜTLERİN EYLERİMDE ZORUNLU DÖNÜŞÜM: AB VE NATO ÖRNEKLERİ

Sezgin MERCAN
Başkent Üniversitesi

Özet

Soğuk Savaş sonrası güvenlik ve savaş koşulları dönüşen ve değişen dünyada AB, NATO ve BM gibi uluslararası örgüt ve bölgesel bütünleşmelerin bu iki kavramı anlamlandırma ve unsurlarını oluşturma şekillerinde de değişimler olmuştur. Bunun yanında, AB, klasik anlamdaki savaş gerçeği karşısında bir barış projesi olarak kurumsallaşmış ve varlık göstermiştir. Soğuk Savaş sonrasında ise barış projesi olmasının yanına başka nitelikler eklemek durumunda da kalmıştır. Benzer şekilde NATO da Doğu Bloğundan gelecek tehditlere karşı Batı Bloğunu koruma hedefiyle örgütlenmiş, fakat Soğuk Savaş sonrasında yeni varlık gerekçelerine ihtiyaç duymuştur. Bu örgüt ve bütünleşmelerin yeni nitelikler ve gerekçelere ihtiyaç duymasıyla yeni nesil savaşların varlık göstermesi adeta eş zamanlıdır. Savaş gerçeğinin ortadan kalkmadığı koşullarda farklı sektörlerde rekabet ve çatışma yeni savaşların içinde tanımlanmaktadır. Sürekli rekabet hali de dünyada mutlak barıştan ziyade savaşmazlık halini sağlamayı ve sürdürülebilir kılmayı ihtiyaç haline getirmiştir. Bu açıdan özellikle AB ve NATO, sivil ve askeri misyonları, kriz ve operasyon yönetimleri ile hem değişen savaş gerçeği karşısında yeni önlemleri yürütmekte hem de varlık gerekçelerini çeşitlendirip güçlendirmektedir.

Anti-demokratik yönetimler, ekonomik krizler, uluslararası terörizm, etnik çatışmalar, kitle imha silahlarının yaygınlaşması, organize suçlar, devletlerdeki yönetim sorunu, insan hakları ihlalleri gibi tehditlerle mücadele, AB için 1990'lardan itibaren ortak dış ve güvenlik politikasının gelişim rotasını şekillendirmiştir. Bu süreçte yumuşak güç olarak öne çıkan AB giderek sert güç potansiyelini artırmaya da ihtiyaç duymuştur. AB, güvenlik stratejisi anlayışından küresel stratejiye geçmiş, uluslararası alanda çoktarafıllığı temel ilke edinmiştir. Böylece AB uluslararası krizlerle mücadele üzerinden uluslararası etkinliğini de artırmaya çalışmıştır. Hatta bunu yaparken NATO ile arasında işbirliğini de güçlendirmeyi hedeflemiştir. NATO da stratejik konseptlerindeki değişimlerle adeta bu birlikteliğe karşılık vermiştir. Terörizm, kitle imha silahlarının yaygınlaştırılması, siber saldırılarla mücadele, başarısız devletlerde kapasite artırımı yeni konseptlerin temel hedefidir. Bu hedefleri gerçekleştirmek için uluslararası işbirlikleri

yanında, yeni birimlerin açılması gibi kurumsal revizyonlar da gerçekleştirilmiştir. NATO bu sayede savunma ittifakından güvenlik ve onu yayma ittifakına doğru kayış sergilemiştir.

Diğer taraftan, Soğuk Savaş'ın sona erışı BM'yi bölgesel düzeydeki çatışmaların çözümlenmesine dahil etmiştir. Bunu tek başına yapması ise pek olası görünmemiştir. Bölgesel örgütlerle işbirliği ihtiyacı doğmuştur. Hatta böyle bir işbirliğinin oluşturacağı işbölümü uluslararası barış ve güvenliği sağlama adına BM tarafından oldukça önemsenmiştir. BM'ye adeta Soğuk Savaş sonrası yeni bir misyon çıkmıştır. Önleyici diplomasi, barışı koruma, çatışma sonrası barış inşası gibi işlevlerin BM'nin de dahil bölgesel işbirlikleriyle gerçekleştirilmesi planlanmıştır. Bunun sınandığı ilk olay Yugoslavya'nın dağılması olmuştur. Dağılma sonrası BM ve NATO arasında, bölgeye yönelik işbirliği pratiği geliştirilmeye çalışılmıştır. İşbirliğinin operasyonel boyuta geçmesi 1990'ların sonunu bulmuştur. Kosova, Afganistan, Irak ve Darfur'daki savaş ve çatışmaların sonlandırılması için girişimleri işbirliğini yansıtmıştır. 2001'deki 11 Eylül saldırılarından sonra ise uluslararası terörle mücadele, kitle imha silahlarının yayılmasının engellenmesi temel işbirliği hedefi haline gelmiştir. Soğuk Savaş'ın klasik ve ideolojik savaşları barındıran süreci 1990'larda yerini normatif dünya arayışına bırakmış, 11 Eylül sonrasında ise yeni nesil savaş halleriyle dönüşüm geçiren uluslararası arenada aktörler buna uyum sağlamaya çalışmışlardır.

Bu çalışmada, güç kullanımından savaşın düşünülemez hale getirilmesi arasında kalan dünyada ağırlıklı olarak AB ve NATO planlamaları ve eylemlerinin klasik savaş unsurlarını ne derece barındırdığı, bunun gerek kendi kuruluş amaçlarıyla gerekse de üye ülke tercihleriyle ikilem yaratıp yaratmadığı ve de savaşın dönüşümüne nasıl ve ne derece adapte oldukları irdelenecektir. Güvenlik algısı ve müdahale olgusunun revizyondan geçişinin AB ve NATO'ya nasıl yansıdığı ve buna verilen karşılıklar açıklanacaktır.

Anahtar Kelimeler: AB, NATO, Yeni Savaş, Güvenlik Stratejisi, Küresel Strateji, Stratejik Konsept

2. Oturum / 2nd Session

12 Eylül/September - Perşembe/Thursday

15:30-17:00

Salon / Room: A

Oturum Başkanı / Panel Chair:

İsmail Köse

**Uluslararası Göç Çalışmaları, Düzensiz Göç
ve Mülteci Sorunu**

- “Sivil Toplum Kuruluşlarının Başarılı ve Eksik Yönleriyle Suriyeli Sığınmacılara Yönelik Faaliyetleri” - **Halil Yılmaz & İsmail Köse**
- “Hattı Müdafaadan Sathı Müdafaaya: Avrupa Birliği’ne Yönelik Düzensiz Göç Hareketleri ve Güvenlikleştirme Politikaları” - **Bekir Güzel**
- “Uluslararası Göçün Güvenlikleştirilmesi: Türkiye’deki Suriyeli Sığınmacılar Örneği” - **Şeyma Uzun**

SİVİL TOPLUM KURULUŞLARININ BAŞARILI VE EKSİK YÖNLERİYLE SURİYELİ SİĞINMACILARA YÖNELİK FAALİYETLERİ

Halil YILMAZ

Karadeniz Teknik Üniversitesi

İsmail KÖSE

Karadeniz Teknik Üniversitesi

Özet

Ulus devletlerin ortaya çıkmasıyla vatandaşlık kavramının öneminin artması, insanların kendi ülke sınırları içerisinde farklı haklara sahip olmasına neden olmuştur. Zamanla insanların yaşam biçimleri değişmiş ve insanlar vatandaşı olduğu ülkelerini çeşitli nedenlerle terk etmek zorunda kalmıştır. Çeşitli rahatsızlıkları nedeniyle yaşadıkları yerleri terk eden bu insanlar, bilinmezliğe doğru göç etmişlerdir. Dünya tarihinin başlangıcından bugüne kadar insanı kendisine özne yaparak devam eden bir süreç olan göç, çeşitli zamanlarda şekil değiştirmiş olsa dahi kitle iletişim araçlarının yaygınlaşması ile birlikte bilinirliği artmış ve birçok disiplinin çalışma alanı haline gelmiştir. Anadolu coğrafyası da tarih boyunca göç yollarının en önemli geçiş güzergâhı olmuş ve birçok göçmeni içinde barındırmıştır. Türkiye'nin sahip olduğu bu jeopolitik ve jeostratejik niteliği, çağlar boyunca göçmenler için transit veya hedef ülke olmasında önemli bir rol oynamıştır. Yirminci yüzyılın en büyük göç hareketini ortaya koyan Suriye krizi de yine önemli ölçüde Anadolu odaklı bir süreci ortaya koymaktadır. Bu çerçevede 2011 yılında Suriye'de başlayan iç savaş nedeniyle milyonlarca Suriyeli, ülkelerini terk ederek Türkiye, Lübnan, Ürdün gibi birçok ülkeye göç etmişlerdir. Bu göç krizi, Türkiye başta olmak üzere hem bölgesel hem de uluslararası alanda dünyayı etkilemiştir. Avrupa'ya geçme amacıyla doğusundaki ülkelerden yasal/yasal olmayan yollarla sürekli bir göç hareketiyle karşılaşan Türkiye'deki Suriyeli sığınmacı sayısı gittikçe artmıştır. "Açık kapı" politikası çerçevesinde Türkiye'ye giriş yapan bu Suriyelilere "geçici koruma statüsü" verilmiştir. Gerek mesafe yakınlığı gerekse de komşuluk ilişkilerinden ötürü Türkiye'nin yoğun bir sığınmacı akınına ev sahipliği yaptığı görülmektedir. Küresel aktörlerin de bu Suriye krizini çözmeye pek istekli olmamaları orta ve uzun vadede Suriye'de istikrarın yakalanamayacağını ve Suriye Krizinin bölgesel bir istikrarsızlık kaynağı olmaya devam edeceğini göstermektedir. Öyle ki Suriye Krizinin üzerinden sekiz yıl geçmesine rağmen Suriye krizi henüz çözüme kavuşturulamamıştır. Bu doğrultuda Türkiye'de kalma süreleri uzadıkça uzayan Suriyeli sığınmacılar, ekonomik, sosyal, kültürel gibi çok boyutlu sonuçları olan göç krizine yol açmıştır.

Günümüze kadar yaşanan göçlerin sonuçlarına yönelik araştırmalara bakıldığında ise, göçün toplumsal anlamda birçok sorunu beraberinde getirdiği görülmüştür. Suriyeli göçü de zorunlu ve plansız bir yer değiştirme olmasından dolayı, sığınmacıların ve ev sahibi toplumun sorunlar yaşamasına neden olmuştur. Suriyeli sığınmacıların ülke geneline yayılması ve kontrol altına alınmalarında yaşanan eksiklikler nedeniyle Türkiye'yi iç problemlerle karşı karşıya bırakmıştır. Sayıları her geçen gün artan Suriyeli sığınmacılara her anlamda destek elini uzatan ve kendi problemleriyle başa çıkma gayreti içerisinde bulunan Türkiye, özellikle eğitim, sağlık, iş gücü ve istihdam alanında kendisine sığınan milyonlarca Suriyeli sığınmacıya milyarlarca dolar para harcamış ve büyük uğraşlar vermiştir. Suriyeli sığınmacıların barınma, eğitim, sağlık, iş gücü ve istihdam benzeri sorunlarının çözümü için yapılan bu uğraşlar sadece devlet harcamalarıyla sınırlı olmayıp aynı zamanda sivil toplum kuruluşları eliyle de yapılmaktadır. Bu hususta gerek merkezi yönetim gerekse yerel yönetimler Suriyeli sığınmacılar sorununda yoğun bir çalışma içerisindeyler. Fakat çoğu kez bu çalışmaların yanında destek unsuru gibi görülebilecek sivil toplum kuruluşlarının çalışmaları da önem taşımaktadır. Bu kapsamda toplumsal sorunlara etkili çözüm bulmak amacıyla bir toplumun kendisini ve eylemlerini gönüllü örgütler vasıtasıyla örgütlemesi olarak tanımlanabilecek sivil toplum Kuruluşları önemli roller üstlenmektedir. Ülkenin birçok yerinde faaliyet gösteren çeşitli sivil toplum kuruluşları(AFAD, Kızılay, İHH vb.), asıl uğraşı alanlarının dışında olsa bile bunu toplumsal sorumluluk olarak görüp çeşitli faaliyetler yürütmektedirler. Bu çalışmada sivil toplum kuruluşlarının Suriye Krizi sonrası Türkiye'deki Suriyeli sığınmacılar sürecine nasıl dâhil olduklarına dikkat çekilecek olup, Sivil Toplum Kuruluşlarının çalışmaları ve faaliyette buldukları alanlarda geçtiğimiz sekiz yılda neler yaptıkları, hangi noktalarda eksik kaldıkları incelenmeye çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Suriye Krizi, Sivil Toplum Kuruluşları, Suriyeli Sığınmacılar, Göç, Suriye

HATTI MÜDAFAADAN SATHI MÜDAFAAYA: AVRUPA BİRLİĞİ'NE YÖNELİK DÜZENSİZ GÖÇ HAREKETLERİ VE GÜVENLİKLEŞTİRME POLİTİKALARI

Bekir GÜZEL

Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi

Özet

Amerika Birleşik Devletleri Başkanı Donald Trump'ın Beyaz Saray'da yaptığı bir konuşmada düzensiz göçmenlere yönelik söylediği *"Bu insanların ne kadar kötü olduklarına inanamazsınız, bunlar insan değil; bunlar hayvan ve biz bunları ülkeden gönderiyoruz."*¹ sözü bugünlerde gelişmiş ülkelerin düzensiz göç ile mücadeleleri hakkında ipucu vermektedir. Uluslararası Göç Örgütü tarafından 2018 yılında yayınlanan raporda dünyada düzensiz göç hareketlerinin her yıl düzenli bir şekilde arttığı ifade edilmektedir². Buna rağmen Avrupa Sınır ve Sahil Güvenlik Ajansı (FRONTEX) tarafından yayınlanan 2019 yılı risk analizi raporunda, 2018 yılında Avrupa Birliği'ne gelen düzensiz göçmen sayısının bir önceki yıla oranla %27, 2015 yılına oranla da %92 oranında azaldığı ifade edilmektedir³. Peki, düzensiz göç hareketlerinin dünyanın pek çok yerinde düzenli bir şekilde arttığı bir süreçte Avrupa Birliği'ne yönelik gerçekleşen hareketlerin oransal olarak azalmasının nedeni ne olabilir? Aslında bu sorunun cevabı yapılması planlanan bu çalışmanın içeriğini oluşturmaktadır.

Temeli, İkinci Dünya Savaşı'nın hemen ardından hazırlanan Schuman Planı'na ve sonrasında kurulan Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu'na (AKÇT) kadar dayanan Avrupa Birliği, bugünkü haliyle son şeklini 1991 yılında imzalanan Maastricht Antlaşması (Avrupa Birliği Antlaşması) sonrasında almıştır. AKÇT'nin kurulmasıyla, bir zamanlar Avrupa'da savaşların yaşanmasına yol açan enerji (kömür) ve hammadde (çelik) artık barışın, dayanışmanın, huzurun, mutluluğun, refahın, kalkınmanın ve gelişmenin kaynağı olmuştur. AKÇT'nin kurulduğu 1951 yılı aynı zamanda Cenevre Sözleşmesi olarak bilinen Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair Sözleşme'nin imzalandığı yıldır. İlk bakışta, Avrupa devletlerinin İkinci Dünya Savaşı sonrasında yeniden yapılanma ve kurumsallaşma çabaları içinde olduğu izlenimi

¹<https://www.independent.co.uk/news/world/americas/us-politics/donald-trump-migrants-animals-california-ms-13-sanctuary-cities-oakland-a8355536.html> [Erişim Tarihi: 03.06.2019]

²https://www.iom.int/sites/default/files/country/docs/china/r5_world_migration_report_2018_en.pdf [Erişim Tarihi: 03.06.2019]

³https://frontex.europa.eu/assets/Publications/Risk_Analysis/Risk_Analysis/Risk_Analysis_for_2019.pdf [Erişim Tarihi: 03.06.2019]

veren bu gelişmeler, bir tarihsel bütünlük içinde analiz edildiğinde kapitalist bir sistemin temellerinin atıldığı görülmektedir. Nitekim 1960'lı yıllardan itibaren başta Almanya olmak üzere Fransa, Hollanda, Avusturya ve Belçika gibi ülkelerin artan işgücü taleplerini karşılamak üzere başlattıkları misafir işçi programları bu tespiti doğrular niteliktedir.

1960'lı yıllarda Topluluk içinde sağlık, eğitim, barınma, bakım ve göç gibi konular ekonomik konuların gölgesinde kalmış ve çok gündeme gel(e)memiştir. Ancak 1970'li yıllarda yaşanan küresel ekonomik krizler nedeniyle, Avrupa'da azalan üretim ve küçülen ekonomiler sonucunda artan işsizlik misafir işçilerin, nam-ı diğer göçmenlerin, varlığını da tartışmaya açmıştır. Buna ek olarak aile birleşmeleri ve bölgesel istikrarsızlıklar nedeniyle artan sığınma talepleri, ilk defa kontrol edilmesi pek de kolay olmayacak bir tehdit olarak algılanmaya başlamıştır. 1980'li yıllar bu tartışmaların içinde geçmiş ve göç/sığınma konusu ilk olarak 1991 yılında imzalanan Maastricht Antlaşması ile Avrupa Birliği adına alan topluluğun öncelikli politika alanı haline gelmiştir. Bu anlaşmaya kadar göçmenlere ve sığınmacılara karşı kendi sınırlarını kendi imkânlarıyla korumaya çalışan üye ülkeler, ortak bir koruma çerçevesi oluşturulması konusunda fikir birliğine varmışlardır. Yapılan çalışmalar sonucunda hazırlanan Amsterdam Anlaşması da 1999 yılında imzalanarak yürürlüğe girmiştir. Böylece Avrupa Birliği yönelik gerçekleşen göç hareketlerine ve sığınma taleplerine yönelik ortak hareket edilmesi ve bir sathı müdafaa çalışması yapılması planlanmıştır. Bugün, Birliğe yönelik gerçekleşen hareketler başta FRONTEX (Avrupa Sınır ve Sahil Güvenlik Ajansı) olmak üzere EUROSUR (Avrupa Sınır Gözetleme Sistemi), EUROPOL (Avrupa Polis Teşkilatı), EUROJUST (Avrupa Adalet Sistemi) ve EURODAC (Avrupa Otomatik Parmak İzi Tanımlama Sistemi) gibi uluslararası sistemler aracılığıyla kontrol edilmektedir. Bu kontrollere rağmen Birliğe girmeyi başaran göçmenler ve sığınmacılar kaynak ya da transit ülkelerle yapılan geri kabul anlaşmaları aracılığıyla sınır dışına çıkarılmaktadır. Bu çalışmada yukarıda ana hatlarıyla ele alınan Avrupa Birliği'ne yönelik düzensiz göç hareketleri ve güvenleştirme çabaları, 1951 yılında imzalanan Cenevre Sözleşmesi'nde yer alan geri göndermeme (*non-refoulement*) ilkesinden hareketle ele alınıp tartışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Avrupa Birliği, Düzensiz Göç, Güvenleştirme, Misafir İşçi, Geri Göndermeme

İNŞACILIK YAKLAŞIMI PERSPEKTİFİNDEN BİRLEŞMİŞ MİLLETLER KÜRESEL GÖÇ SÖZLEŞMESİNE DAİR BİR ANALİZ

Çağıl DURDU

Ardahan Üniversitesi

Özet

Bu çalışmada, inşacı yaklaşımın açıklayıcılık kapasitesinin var olan uluslararası ortama uygunluğu, uluslararası göçün nasıl ele alınacağına dair vurgulanmak istenmiştir. Uluslararası ilişkiler içerisinde klasik ya da egemen olarak adlandırılan realist bakış açısı incelendiğinde devletlerarası ilişkilerin sosyal yönü dışarıda bırakılırken inşacı perspektifte bulunan Nicholos Onuf'un kural odaklı yaklaşımı uluslararası göç sözleşmesinin kaçınılmazlığını göstermektedir çünkü sınırları aşan göçün tüm ülkeleri ilgilendiren hali uluslararası ilişkilerin ilişkiselliğine olan vurguyu çağırmakta iken bu durum inşacılık perspektifinin mümkünliğini göstermektedir. İlgili yaklaşıma göre sosyal yapı içerisinde kurallar ve kurumlar aracılığıyla süreç gerçekleşmekte ve amiller kendilerine kuralların oluşturduğu yapı içinde hareket serbestliği ile diğer taraftan kısıtlanma ortamı yaratmaktadırlar. Şöyle ki amil ile yapı arasındaki mekanizma, kurallar aracılığıyla işlemektedir. İnsanlar ancak kuralların belirlediği durumlarda ve mensubu oldukları toplumun kapsamı ölçeğinde amil olabilmektedirler.

Amiller diğer insanlar namına hareket eden birimler olarak atfedilirken söz konusu çalışmaya ilişkin inşacı yaklaşımda sadece bireyler değil insanlardan oluşmuş sosyal bir yapı olan ülkelerin hükümetleri de bir birim olarak ifade edilmektedir. Sosyal inşacılık içinde ülkeler ise insanların yaptıkları ile meydana getirdiği sosyal oluşumlar ya da topluluklardır. Ülkelerin kendi içine kapalı dünyalar olarak görülmesi inşacılık yaklaşımına göre kendilerini o şekilde adlandırmaları ve bunu istemelerindedir. Söz konusu halin kendisi ülkelerin çıkarları ile ilgilidir. Aynı durum egemenliği mutlak bağımsızlık olarak adlandırmak durumunda da söz konusu olmaktadır. Diğer taraftan ise ülkelerin kendi içine kapalı görünümü sadece göreceli bir hal yaratır çünkü tüm yeryüzünü kaplayan ülkeler arası ilişkilerde kendi içine kapalı bir hal oluşturur ve inşacılık perspektifine göre bizim "yaptığımızdan" öte bir oluşuma girmemektedir.

10-11 Aralık 2018 içerisinde Fas'ın Marakeş kentinde imzalanan "Güvenli, Düzenli ve Kurallı Göç" için küresel pakt imzalanmış olup bazı devletler tarafından paktın imzalanması red edilmiş ve çeşitli çekinceler dile getirilmiştir. ABD, Avusturya ve Macaristan

gibi ülkelerin tereddütü; sınır kontrolünde azalma ve küresel hukuka uyarak egemenliğin zedelenmesi, bağımsızlık ihlali olarak ifade edilmiştir. Hukuksal bağlayıcılığı olmadığına dair söz konusu sözleşme içinde bir ibare mevcut olsa da önemli devletlerin anlaşmaya imza koymaması kuralların uluslararası toplum içindeki bağlayıcılık ihtimalini kanıtlamaktadır. Devletler hukukunda, kurallar ilk aşamada bağlayıcılığı olmayan kararlar olarak “esnek yasa” ya da “yumuşak yasa” kavramına uygun düşmektedir. Esnekliğin varlığı, devletlere eğer pakta uyulmaması halinde herhangi bir yaptırım uygulanmayacağı halidir ancak içerik benimsendiği takdirde devletlerin uygulamaları arasına giren paktın maddeleri uluslararası norm haline gelme ihtimalini taşımaktadır. Söz konusu hal ile ise konstrüktivizmin normların eylem yaratma vurgusu görülebilmektedir.

Nicholas Onuf'un kurallara dair yaptığı vurgu; inşacılık anlayışında var olan insanların toplumu ve toplumun da insanları oluşturmasının kurallar aracılığıyla mümkün olduğunu ifade etmektedir. Hukuksal kuralların da içinde yer aldığı bu sosyal kurallar sözleşme içinde var olan yirmi üç hedef açısından bakıldığında devletler tarafından gerçekleştirileceğine dair bir siyasal irade beyanı olarak öne çıkmaktadır. Onuf'un belirttiği eğitici, yönlendirici ve vaat edici kurallar ayrımını da bu bağlamda görmek mümkündür. Küresel göç sözleşmesi; inşacılık anlayışından belirtilen ülkelerarası karşılıklı ve sürekli sosyal etkileşime dair yönlendirme ve vaat etme aynı zamanda uzun vadede kurumların kurallar aracılığıyla uygulamaları ile bağlayıcılığı bir yasal zemin oluşturma ihtimalini taşımaktadır.

Anlaşmaya dair göçün sınırları aşan hali bir ülkenin tek başına göç yönetimini sağlayamayacağı ve uluslararası toplumun ilişkisel niteliğine olan zorunluluğu ortaya koymaktadır. Bu da inşacılık anlayışının sosyalliği uluslararası ilişkilere sokma isteğine denk düşer. Ana akım teori olarak gösterilen realizmin mutlak egemenliğe yaptığı vurgu devletin içinde bulunduğu yapıyı kendinden dışarı bir noktaya koymaktadır. Küreselleşme fenomeninin açıklayıcılık kapasitesinin yüksek olduğu uluslararası ilişkilerin yüzüncü yılında egemen-klasik devletlerarası yaklaşımdan ziyade inşacılık perspektifinin toplumlararası ilişkileri vurgulayan hali; güncel sorunlara çözüm bulmak bağlamında kendini göstermek istemektedir. Bu durum uluslararası ilişkilerde bir güven bunalımı yaşayan devletler hukukunun zorunlu gereksinimi de çağırılmaktadır. Çünkü denildiği gibi inşacılık anlayışının içinde belirtilen hukuk kurallarının sosyal oluşturuculuğu görmezden gelinemez.

Anahtar Kelimeler: İnşacılık, Uluslararası Göç, Küresel Göç Sözleşmesi, Uluslararası Hukuk, Uluslararası İlişkiler Kuramı

ULUSLARARASI GÖÇÜN GÜVENLİKLEŞTİRİLMESİ: TÜRKİYE'DEKİ SURIYELİ SİĞINMACILAR ÖRNEĞİ

Şeyma UZUN

Karadeniz Teknik Üniversitesi

Özet

Globalleşen dünyada devletlerin temel aktör olup olmadığı konusu, her ne kadar tartışılrsa da üzerinde fikir birliğine varılan hususlardan biri, devlet güvenliği konusunun halen çoğu meselenin üzerinde olduğudur. Soğuk Savaş döneminin sonuna kadar devlet güvenliğine yönelik tehdit anlayışı daha çok askeri boyutlarla tanımlanırken; Soğuk Savaş sonrası dönemde güvenliği tehdit eden unsurlar sadece askeri boyutlu olmaktan çıkmış; bireyi, çevreyi, toplumu, ekonomiyi, teknolojinin gelişmesi ile siber alanı, göçü ve daha da fazlasını içerisine alan, askeri olmayan tehditlerden fazlasıyla etkilenen çok boyutlu bir yapıya dönüşmüştür. Genellikle hükümetler, bürokratlar, siyasi partiler ve hatta bireyler bile, toplumu ya da devletin bekasını etkileyebilecek nitelikte olan meseleleri (askeri, siyasi, sosyal, ekonomik, çevresel) olağanüstü önlemler alınabilecek boyutlara taşıyarak ön plana çıkartabilmekte; hedef kitlede, başta dilin kullanımı ve teknolojinin sunduğu imkânlar ile algı yönetimi oluşturup ikna etmek sureti ile meseleyi aşırı siyasallaştırarak / güvenlikleştirerek ana gündem maddesi haline getirebilmektedir. Türkiye'deki Suriyeli sığınmacılar meselesi de muhalefetin sahip olduğu sınırlı imkanlar çerçevesinde güvenlikleştirilmiştir.

Suriyeli sığınmacıların güvenlikleştirilmesi temelinde günümüzde ve yakın gelecekte Türkiye için ne şekilde sorunlar yarattığı ve yaratabileceğine değinmeden önce, kısaca Suriye'deki krizden ve sığınmacıların ülkemize neden geldiğinden bahsetmek, çalışmanın net olarak anlaşılması için yararlı olacaktır. Bilindiği üzere 2011 yılında ilk olarak Tunus ve Cezayir'de etkilerini göstermeye başlayan Arap Baharının kıvılcımları, süreç içerisinde Suriye'ye de sıçrayarak devlet ile halkı kanlı bir çatışmanın içerisine çekmiştir. Suriye yönetimi, özgürlük, demokrasi ve insan hakları talebinde bulunan halkına karşı aşırı şiddet kullanarak çatışmaları çözülemeyen bir aşamaya getirip reform talebinde bulunan kişileri de terörist olarak nitelendirmiştir.

Şiddet ve kötü yaşam şartları, siyasi sebepler nedeniyle çok sayıda Suriye vatandaşı ülkesini terk ederek komşu ülkelere; özellikle de Türkiye'ye göç etmeye başlamıştır. Türkiye en uzun kara sınırını Suriye ile paylaşmaktadır ve bu sebepten ötürü de tarihi süreç boyunca orada gerçekleşen ve gerçekleşmekte olan

siyasi, sosyal, ekonomik sorunların etkisini doğrudan ya da dolaylı yollardan da olsa derinden hissetmiştir/ hissetmektedir. Yaşanmakta olan sorunlardan bir tanesi de Suriyeli sığınmacılar meselesidir ve Türkiye, yaklaşık 8 yıldır Suriyeli Sığınmacıların cirit attığı bir ülke konumuna gelmiştir. Başlangıçta insancıl duygular ile yaklaşılıp, misafir gözü ile bakılan Suriyeli sığınmacılara, devlet yetkililerinin süreç içerisinde vatandaşlık verilebileceğine dair açıklamalarda bulunması hem toplumun büyük çoğunluğu tarafından hem de muhalefet tarafından tepki ile karşılanmıştır ve mesele zaman içerisinde güvenlikleştirilmiştir.

Bu çalışmada öncelikle Güvenlikleştirme Teorisi'den ve bu teoriyi ortaya atan Kopenhag Okulu'ndan bahsedilerek; uluslararası göçe karşı bakış açısının tarihi süreç içerisinde olumlu bir durum iken ne şekilde olumsuz bir duruma evrildiği, buna yol açan dinamikler ve devletlerin bu meseleyi ne şekilde güvenlikleştirdiği ele alınacaktır. Bu çerçevede, bir ampirik örnek olarak Türkiye'deki Suriyeli sığınmacıların siyasal ve toplumsal düzeylerde nasıl güvenlikleştirildiği ortaya konularak, Suriyeli sığınmacıların bugün ve gelecekte ulusal ve toplumsal güvenlik açısından Türkiye için çok yönlü bir sorun oluşturduğu hususuna vurgu yapılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Güvenlikleştirme Teorisi, Kopenhag Okulu, Uluslararası Göç, Suriyeli Sığınmacılar, Türkiye

2. Oturum / 2nd Session

12 Eylül/September - Perşembe/Thursday

15:30-17:00

Salon / Room: B

Oturum Başkanı / Panel Chair:

A. Şevket Ovalı

Türkiye’de Uluslararası İlişkiler Alanında Bölge Çalışmaları

- “Türkiye’de Uluslararası İlişkiler Disiplininde Transatlantik İlişkiler Çalışmalarının Yeri” - **Sinem Ünal**
Ünalılar Kocamaz
- “Türkiye’de Avrupa Çalışmaları” - **Çiğdem Üstün**
- “Türkiye’de Uluslararası İlişkiler Disiplini İçinde Latin Amerika Çalışmaları” - **Ceren Uysal Oğuz**
- “Uzakdoğu’ya Yakın Olabilmek: Türkiye’de Uzakdoğu Çalışmalarının Bugünü ve Geleceği” - **Haluk Karadağ**
- “Türk Dış Politikası Literatürü: Uluslararası İlişkiler Teorileri Rehberliğinde Bir Değerlendirme” - **Eda Kuşku Sönmez**

TÜRKİYE’DE ULUSLARARASI İLİŞKİLER DİSİPLİNİNDE TRANSATLANTİK İLİŞKİLER ÇALIŞMALARININ YERİ

Sinem ÜNALDILAR KOCAMAZ

Ege Üniversitesi

Özet

Uluslararası ilişkiler bölümünün önemli çalışma konularından birisi de ABD ve Avrupa devletleri arasında, ortak değer ve çıkarlara dayalı, 2. Dünya Savaşı’ndan sonra kendi kurumsal mekanizmalarını oluşturan ve uluslararası sistemin inşası açısından belirleyici olan transatlantik ilişkilerdir. Transatlantik ilişkilerin önemli ayaklarından birisinin de güvenlik alanı olduğu düşünüldüğünde NATO’nun, literatürde kendisine geniş yer bulan çalışma konularından olduğu görülmektedir. Bu bağlamda Soğuk Savaş döneminde en parlak yıllarını yaşayan, Soğuk Savaş sonrasında yeniden biçimlenen, Irak Savaşı yüzünden keskin ayrılıkların olduğu ve 2008 ekonomik krizinden bu yana ciddi bir kırılma yaşanan transatlantik ilişkiler, uluslararası ilişkiler disiplini tarafından, sıklıkla ele alınan konu başlıklarından olmuştur. Dolayısıyla bu alanda kaleme alınmış hacimli bir uluslararası literatür bulunmakta, özellikle Transatlantik Çalışmalar kürsüleri ve düşünce kuruluşlarının faaliyetleri çerçevesinde konu ile ilgili ciddi bir birikim ortaya çıkmaktadır.

Türkiye’de transatlantik ilişkiler çalışmaları ise genellikle ülkenin transatlantik güvenlik çerçevesinde Batılı müttefikleri ile olan ilişkileri bağlamında ele alınmıştır. Bu açıdan dünya literatüründe yer alan konu başlıkları ile kıyaslandığında transatlantik ilişkiler, Türk dış politikasındaki yeri ve Türkiye’nin NATO ile olan ilişkileri bağlamında incelenmiştir. Türkiye’deki çalışmaların, transatlantik ilişkilerin önemli aktörü olan siyasi-elitlere yönelik değerlendirmeler, sosyolojik, kültürel ve ekonomik analizler yerine güvenlik üzerine odaklandığı görülmektedir. Bu bağlamda transatlantik ilişkilerin uluslararası literatürde ele alınması ile Türkiye’de oluşan literatür arasında önemli bir fark göze çarpmakta, Türk akademisinin Avrupa devletleri ile ABD arasındaki ilişkileri yüzeysel analizlerle ele aldığı görülmektedir. Bununla birlikte Türkiye’de transatlantik çalışmaların daha ciddi biçimde incelenmesi bu alanda çalışan düşünce kuruluşlarının sayısındaki artış ile de bağlantılıdır. Özellikle Türkiye’nin AB üyeliği süreciyle birlikte, Batı ittifakı ile bütünleşme çabası ile artan ivme çalışmaların artması açısından da belirleyici olmuştur.

Bu çalışmada uluslararası literatürde transatlantik ilişkiler konusunda yapılan çalışmaların dönemsel olarak yoğunlaştığı

konular, kavramsal çözümler ile Türkiye’de bu alanın gelişim süreci ve literatürdeki yeri karşılaştırmalı olarak ele alınacak bu alanda yapılan çalışmalar tasnif edilerek Türkiye’nin alana sağladığı katkı literatür taraması ile sağlanacaktır. Uluslararası ilişkiler alanının önemli çalışma konularından birisinin ülkemizdeki kısıtları, gelişme potansiyeli ve konunun çalışılmasının Türkiye açısından önemi ortaya konulmaya çalışılarak geleceğe yönelik bir perspektif sunulmaya çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Transatlantik İlişkiler, NATO, ABD, Türkiye, Güvenlik

TÜRKİYE’DE AVRUPA ÇALIŞMALARI**Çiğdem ÜSTÜN**

DEMİS İzmir

Özet

Avrupa Topluluğu’na tam üyelik başvurusu ile beraber 1980’lerin sonu 1990’ların başından itibaren Avrupa bütünleşmesi, Avrupa-Türkiye ilişkileri ve Avrupa politikaları üzerine çalışmalar Ankara Siyasal Bilgiler Fakültesi’nde ATAUM, Marmara Üniversitesi’nde Avrupa Topluluğu Enstitüsü, Boğaziçi Üniversitesi’nde Avrupa Çalışmaları Merkezi gibi öncüllerin ardından geçen yıllar içerisinde büyük küçük her üniversitede Avrupa çalışmaları alanında farklı isimlerle de olsa merkezler, ana bilim dalları, enstitüler açılmış hatta bazı üniversitelerde AB bölümleri kurulmuş ve fakat sonra isimleri değiştirilerek AB ibaresi kaldırılmıştır. Avrupa çalışmalarına gösterilen ilgi, üniversite yönetimlerinin bu alanda çalışmalara teşvikleri, öğrencilerin ve akademisyenlerin ilgileri müzakerelerin başladığı tarihten sonra belirgin şekilde artış göstermiş, daha sonraları siyasi gelişmeler ışığında azalarak devam etmiştir. Akademik çalışmalarda, yüksek lisans ve doktora çalışmalarının yanı sıra akademik makale ve kitap çalışmalarında, araştırma merkezlerinin faaliyetlerinde de buna benzer dalgalanmalar görülmektedir. 1999 yılında başlığında Avrupa Birliği geçen yüksek lisans ve doktora çalışması sayısı 11 iken, 2010 yılında bu sayı 236’ya ulaşmış ve sonraki senelerde 105’e kadar düşüş göstermiştir. Özeldir çalışılan konulara genelde AB’ye yaklaşım da siyaseten öne çıkan konular ve önceliklere göre değişiklik gösterebilmektedir. Bu çerçevede bu çalışma Türkiye genelinde Avrupa Birliği üzerine yazılan YL ve doktora tezleri ile Türkiye’de yayınlanan üniversite dergilerindeki akademik makalelerin yaklaşımlarını müzakerelerin başladığı yıl olan 2005’ten itibaren dönemsel olarak (2005 – 2011, 2011-2016 ve 2016-2019) inceleyerek iktidarın siyasi söylemleri ile karşılaştıracaktır.

Anahtar Kelimeler: Türkiye-AB, Avrupa Çalışmaları, Bölgesel Çalışmalar, Literatür Taraması, Kurumsallaşma

TÜRKİYE’DE ULUSLARARASI İLİŞKİLER DİSİPLİNİ İÇİNDE LATİN AMERİKA ÇALIŞMALARI

Ceren UYSAL OĞUZ

Akdeniz Üniversitesi

Özet

Uluslararası ilişkiler disiplini içerisinde Bölgesel Çalışmalar geniş bir alan oluşturmaktadır. Bu çalışma alanı içerisinde Avrupa, Ortadoğu, Balkanlar, Karadeniz, Akdeniz, Kafkasya, Orta Asya, Afrika, Asya-Pasifik, Kuzey Amerika, Latin Amerika, Kutuplar gibi farklı bölgelere yönelik çok sayıda akademik araştırma yapılmaktadır. Dünyada ve Türkiye’de üniversitelerin Uluslararası İlişkiler ve benzeri bölümlerinde bu bölgelere yönelik dersler, spesifik çalışmaların gerçekleştirildiği araştırma merkezleri ve enstitüler, lisansüstü programlar ve ilgili akademik çalışmalara yer veren dergiler bulunmaktadır. Türkiye’de Uluslararası İlişkiler alanında Bölgesel Çalışmalar açısından Latin Amerika’nın yakın coğrafyada yer alan ve Türk Dış Politikası açısından öncelik taşıdığı söylenebilecek Ortadoğu, Avrupa, Balkanlar, Karadeniz, Orta Asya ve Kafkasya bölgeleri kadar yoğun şekilde yer almadığını söylemek mümkündür. Ancak son yıllarda Latin Amerika bölgesini, bölge ülkelerini ve bölgesel örgütleri inceleyen çalışmalarda artış gözlemlenmektedir.

Bu bildiriye, Türkiye’de Uluslararası İlişkiler disiplini içinde Latin Amerika bölgesine yönelik çalışmalar araştırılacaktır. Yapılacak literatür taraması çerçevesinde öncelikle Türkiye’de yayınlanan akademik dergiler içerisinde “Latin Amerika, Güney Amerika, Orta Amerika, Karayipler, Meksika, Panama, Guatemala, Belize, Nikaragua, Kosta Rika, Honduras, El Salvador, Küba, Haiti, Brezilya, Arjantin, Şili, Venezuela, Kolombiya, Bolivya, Ekvador, Peru, Uruguay, Paraguay” anahtar sözcükleri aratılarak ilgili makaleler tespit edilecektir. Makalelerin yanı sıra bu anahtar sözcükleri içeren kitaplar, kitap bölümleri ve Uluslararası İlişkiler programlarında tamamlanan lisansüstü tez çalışmaları da araştırılacaktır.

Bu amaçla, öncelikle Dergi Park veri tabanı üzerinden Sosyal Bilimler alanında yukarıda yer verilen anahtar sözcükler ile yapılacak arama sonucunda ulaşılabilecek makalelerin Uluslararası İlişkiler ile ilintili olanları incelenecektir. Latin Amerika ve bölge ülkeleri konusunda özgün Türkçe yayımlar (kitaplar ve kitap bölümleri) taranarak, bu çalışmaların Uluslararası İlişkiler disiplini içerisinde hangi bağlamda yer aldığı tespit edilecektir. Bunun yanında YÖK Ulusal Tez Merkezi sitesinden, Uluslararası İlişkiler lisansüstü programlarında yazılan ve içerisinde seçilen

anahtar sözcüklerin yer aldığı tezlere ulaşılacaktır. Son olarak üniversitelerin Uluslararası İlişkiler bölümlerinde lisans ve lisansüstü programlarda Latin Amerika derslerinin yer alıp almadığı araştırılacaktır. Sonuçta Türkiye’de Uluslararası İlişkiler disiplini içinde Latin Amerika bölgesine yönelik yayınların sayısı ve türü tespit edilecek, varsa özetlerinden yola çıkılarak içerikleri hakkında kısa bir inceleme yapılacaktır. Benzer şekilde ilgili derslerin de sayısı, düzeyi ve varsa içerikleri incelenecektir. Bu çalışmanın Türkiye’de Uluslararası İlişkiler disiplini içerisinde Latin Amerika çalışmalarının artırılması için bir çıkış noktası oluşturması amaçlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Latin Amerika, Güney Amerika, Uluslararası İlişkiler, Literatür Taraması

UZAKDOĞU'YA YAKIN OLABİLMEK: TÜRKİYE'DE UZAKDOĞU ÇALIŞMALARININ BUGÜNÜ VE GELECEĞİ

Haluk KARADAĞ

Başkent Üniversitesi

Özet

Soğuk Savaş döneminin sonlarına doğru ve özellikle 1990'lı yıllarda küresel ekonomik ve teknolojik rekabette Japonya'nın ABD ile yarıştığı iddia edilmiş, konu ile ilgili özellikle ABD akademik çevrelerinde birçok makale yazılmış ve çalışma yapılmıştır. 2000'li yıllara gelindiğinde ise ABD ile yarış bayrağını bir başka Uzakdoğu ülkesi olan Çin Halk Cumhuriyeti (Çin) devralmış, söz konusu ekonomik hamleler ülkenin uluslararası pazardaki payının artmasına ve dolayısıyla diğer ülkelerin payının göreceli olarak azalmasına yol açmıştır. Tıpkı Japonya örneğinde olduğu gibi Çin hakkında da başta ABD akademisi olmak üzere birçok Batılı üniversite ve araştırma kurumunda Çin ile ilgili araştırma merkezlerinin kurulduğu, yayınların ve çalışmaların yapıldığı görülmektedir. Bunlara ilave olarak Güney Kore ve Tayvan gibi diğer bölge ülkelerinin de ekonomik ve teknolojik olarak söz konusu pazardan giderek artan oranda pay aldıkları müşahade edilmektedir. Kuzey Kore'nin nükleer silah dahil kıtalararası uzun menzilli balistik füze çalışmalarını sürdürerek gerçek füzeler ile tatbikat denemelerinde bulunması küresel güvenliği tehdit eden önemli bir husus olmuş ve Uzakdoğu'nun potansiyel bir kriz bölgesi olduğu gerçeğini gözler önüne sermiştir.

Türkiye'nin bölgeye olan ilgisi ise tarihsel süreçte inkıtalara uğrayarak devam etmiştir. Özellikle Osmanlı Devleti'nin son dönemlerinde Ertuğrul isimli savaş gemisi yoluyla Japonya ile sürdürülmek istenen askeri diplomatik ilişkiler 1950 yılına gelindiğinde Kore Savaşı ile canlanarak daha farklı ve üst bir boyuta taşınmıştır. Ancak ardından tekrar soğuma dönemine girilmiş, Soğuk Savaş dönemi boyunca Uzakdoğu ile sınırlı ilişkiler yürütülmüştür. Günümüzde yeniden ısıtmaya çalışılan bir diplomatik süreç görünümü hâkimdir. Bu çalışma "Batı nezdindeki öneminin gittikçe artış gösterdiği bir dönemde Uzakdoğu'nun Türkiye'deki algısı ve ilgisi nasıl bir seyir takip etmektedir?" sorusu etrafında şekillenmektedir. Bu temel soru etrafında yapılan çalışma konunun sadece akademik boyutu ile ilgilenmekte diğer unsurları çalışmanın kapsamı dışında bırakmaktadır. Söz konusu kısıtlılığın amacı Türkiye'de Uzakdoğu'ya yönelik olarak sürdürülen akademik çalışmaları, yapılan yayınları, açılan merkezleri ve icra edilen lisansüstü

programlarını tam manasıyla ortaya koymak gayretinden öte bir anlam taşımamaktadır. Bu çalışma ayrıca Türkiye'nin bahse konu bölgeye gelecekte olan ilgisini de ortaya koymayı ve bu manada bir ön kestirim yapabilmeyi amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Uzakdoğu, ÇHC, Japonya, Güney Kore

TÜRK DIŞ POLİTİKASI LİTERATÜRÜ: ULUSLARARASI İLİŞKİLER TEORİLERİ REHBERLİĞİNDE BİR DEĞERLENDİRME

Eda Kuşku SÖNMEZ

Avrasya Üniversitesi

Özet

Bu makale, Türk Dış Politikası (TDP) literatüründeki temel tartışmaları, teorik yaklaşımları ve modelleri ele alacaktır. Makale 2010 sonrası TDP üzerine yazılmış ve Türkçe olarak yayınlanmış çalışmalara odaklanmaktadır. TDP konusuna yoğunlaşan Türkçe literatürde 2000'lerin ortalarından itibaren nicel bir artış olduğu gözlemlenmektedir. Öncelikle, bu literatürde TDP tarihi üzerine yapılan araştırmaların önemli bir yer tuttuğu görülmektedir. Makale özelde bu tarihsel araştırmaların hangi döneme ve konulara ağırlık verdiğini ortaya koyacak ve güncel TDP tartışmalarına ne ölçüde ışık tuttıklarını değerlendirecektir. AKP'nin 2002'de iktidara gelmesi, Türkiye'nin AB süreci ve 2010 sonrasında yaşanan bölgesel gelişmeler ise TDP'de ciddi dönüşümlerin yaşanmasına sebep olmuştur. Güncel dış politika konularını ele alan çalışmaların bir kısmı bu dönüşümlere odaklanırken, birçok çalışmada Türkiye'nin ikili veya bölgesel ilişkilerini inceleyen çalışmaların ön plana çıktığı anlaşılmaktadır. Makale, 2002 sonrası AKP döneminde TDP'nin yaşadığı değişimlerin literatürde nasıl değerlendirdiğini ortaya koyacaktır. TDP literatürdeki temel araştırma soruları, ampirik yaklaşımlar - kalitatif ve kantitatif verilerin nasıl kullanıldığı- da değerlendirilecektir. Makale özellikle bahsi geçen literatürün Uluslararası İlişkiler Teorisine katkı sunma konusundaki gelişimini inceleyecektir.

Anahtar Kelimeler: Türk Dış Politikası, Uluslararası İlişkiler Teorisi, Dış Politika Tarihi, Bölgesel Çalışmalar, Literatür Taraması

2. Oturum / 2nd Session

12 Eylül/September - Perşembe/Thursday

15:30-17:00

Salon / Room: C

Oturum Başkanı / Panel Chair:

Kamer Kasım

Enerji, Çevre ve İklim Değişikliği

- “Kafkasya’da Enerji Güvenliğine Yönelik Tehdit Olarak Dondurulmuş Çatışmalar” - ***Kamer Kasım***
- “Enerji Güvenliği Bağlamında Türkiye’nin Jeopolitiği” - ***Ahmet Tunç & Gizem Balcı***
- “İklim Değişikliği ve Türk Kamu Yönetimi Reformları” - ***Abdullah Uzun & Seda İmamoğlu***
- NATO’nun Çevresel Güvenlik Stratejileri – ***Arda Özkan***

KAFKASYA'DA ENERJİ GÜVENLİĞİNE YÖNELİK TEHDİT OLARAK DONDURULMUŞ ÇATIŞMALAR

Kamer KASIM

Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi

Özet

Soğuk Savaş dönemi sonrası bölgesel ve küresel güvenlik tartışmalarında dondurulmuş çatışmalar önemli bir yer tutmuştur. Dondurulmuş çatışmalar, sıcak çatışmaya dönme potansiyeli taşımaları ve olası bölgesel işbirliklerinin önünde engel teşkil etmeleri yanında enerji güvenliği gibi bölge dışındaki ülkeleri de ilgilendiren bir konuya doğrudan etkisi nedeniyle uluslararası ilişkiler disiplininin dikkatini çekmiştir. Kafkasya dondurulmuş çatışmaların uluslararası düzeyde yankı bulduğu bir bölge oldu. Bölgenin enerji kaynakları ve bunların güvenli şekilde uluslararası pazarlara ulaştırılması Sovyetler Birliği'nin dağılmasından sonra Kafkasya'ya olan ilgiyi artırdı. Bir yandan enerji kaynaklarının hangi yoldan uluslararası pazarlara ulaştırılacağı ile ilgili rekabet yaşanırken, diğer yandan bu rekabeti de doğrudan etkileyen dondurulmuş çatışmalar Kafkasya'nın yeni dönemde ana konusu oldu. Dondurulmuş çatışmalar içerisinde sadece bölgede değil belki dünyada da en yıkıcı sonuçları olan Dağlık Karabağ sorunu oldu. Azerbaycan'ın topraklarının % 20'sinin işgal altında olmasına yol açan ve bir milyona yakın Azerbaycan vatandaşıını yerinden eden sorun, Azerbaycan'ın petrol ve doğal gaz bakımından zengin olmasından dolayı enerji güvenliği açısından da tartışıldı. 1994'te ateşkesin ardından dondurulmuş çatışma olarak devam eden Azerbaycan topraklarının işgal altında olması durumunun riskleri, Ermenistan tarafından yapılan ateşkes ihlalleriyle daha açık bir şekilde görülmeye başladı. Azerbaycan'ın petrol ve doğal gaz kaynaklarını uluslararası pazarlara ulaştıran projelerini tamamlayıp, kaynaklarını ihraç etmeye başlaması, enerji güvenliğini sadece Azerbaycan ve bölge için değil, bu kaynaklardan yararlanan tüm ülkeler için önemli hale getirdi. Bu açıdan bakıldığında toprakları işgal altında olan Azerbaycan'ın Dağlık Karabağ sorunundan dolayı yaşadığı güvenlik sorunu tüm ilgili ülkelerin üzerinde düşünmesi gereken bir konu haline gelmiştir. Azerbaycan'ın uluslararası hukuk tarafından tanınan sınırlarının güvenliği ve işgalin sona erdirilmesi, enerji güvenliği ve diğer bölgesel projeler bakımından da önemlidir.

Abhazya ve Güney Osetya sorunlarının Ağustos 2008'de Rusya'nın Gürcistan'a müdahalesine yol açması, dondurulmuş çatışmaların sıcak bir çatışmaya dönüşebileceğinin somut örneği olmasının yanı sıra Kafkasya'da güvenlik ve özel olarak da enerji

güvenliği tartışmalarının yapılmasına yol açtı. Hazar enerji kaynaklarının geçiş güzergâhında yer alan bir ülkede meydana gelen çatışma, Kafkasya'nın da içinde olduğu Karadeniz havzasında güvenlik ve istikrarın üzerinde soru işaretleri oluşturdu.

Enerji güvenliğinin uluslararası ilişkiler disiplini içerisinde ele alınmasının tarihi eskilere gitse de Soğuk Savaş döneminden sonra artan enerji tartışmaları ve uluslararası kuruluşların enerji güvenliğine yönelik doğrudan ilgisi, uluslararası ilişkiler alanında da enerjiyi ayrı ve altı daha net çizilen bir konu haline getirdi. Güvenlik ikilemi ve realist paradigmanın hâkim olduğu Kafkasya'da devletler varlıklarını koruyabilmek için ittifaklar ve çok taraflı ilişkiler geliştirerek ekonomik kapasitelerine göre savunma harcamalarını yüksek tutmak durumunda kaldılar. Bölge enerji kaynakları Kafkasya'ya yönelik coğrafi büyüklüğünün çok ötesinde bir ilgiye yol açarken çatışmaların da daha da alevlenmesine neden oldu. Bölge ülkelerinin, bölgesel güçlerin ve hatta bölge dışı güçlerin enerji rekabetinde yer aldığı Kafkasya'da çatışma riski taşıyan çözülmemiş sorunlar enerji güvenliğine yönelik potansiyel bir tehdit oluşturmaktadır.

Bu makalede Kafkasya'daki dondurulmuş çatışmaların enerji güvenliğine olası etkileri bu çatışmalara yönelik bölge ülkelerinin, bölgesel güçlerin ve bölge dışı aktörlerin politikaları bağlamında analiz edilecektir. Kafkasya'da enerji güvenliği açısından özel öneminden dolayı Dağlık Karabağ sorununa vurgu yapılan çalışmada, Hazar enerji kaynaklarının geçiş güzergâhında bulunan Gürcistan'ı ilgilendiren dondurulmuş çatışmalar da ele alınacaktır. Soğuk Savaş dönemi sonrasında uluslararası ilişkiler disiplininin bu çatışmalara nasıl yaklaştığı ve bölgesel etkilerinin hangi bağlamda analiz edildiğine de çalışmada yer verilecektir.

Anahtar Kelimeler: Kafkasya, Dağlık Karabağ, Azerbaycan, Ermenistan, Gürcistan

ENERJİ GÜVENLİĞİ BAĞLAMINDA TÜRKİYE’NİN JEOPOLİTİĞİ

Ahmet TUNÇ

Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi

Gizem BALCI

Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi

Özet

Enerji, insanlık tarihinin hiçbir döneminde önemini kaybetmemiş bir unsurdur. Temel ihtiyaç olarak nitelendirilebilecek enerji ihtiyacı her geçen gün artmaktadır. Tarihsel olarak dünyadaki birçok çatışmanın, krizin ve gerilimin temelinde bu artan enerji ihtiyacı yatmaktadır. Enerji kaynakları ise artan enerji talebini karşılayacak miktara ve homejen dağılıma sahip değildir.

Kanıtlanmış rezervlerin dünyadaki düzensiz dağılımı belli coğrafyaların enerjiye bağlı olarak jeopolitik önemini arttırmaktadır. Jeo ve politik, yer ve politika, siyaset anlamlarında kullanılan kelimelerin birleşiminden meydana gelen jeopolitik kavramı, “bir ülkenin bulunduğu coğrafyanın şartlarına göre politika üretmesi” olarak tanımlanabilir. Bir ülkenin dünya üzerindeki konumu yani bulunduğu coğrafya, ülkenin jeopolitik açıdan stratejik bir konumda olduğunu göstermez. Bir ülkeyi jeopolitik açıdan önemli ve/veya stratejik olarak konumlandırmasını sağlayan, bulunduğu coğrafyada ülke çıkarlarına yönelik strateji üretmesidir. Ülke çıkarlarının maksimizasyonunun sağlanması için üretilen coğrafya temelli bu jeostratejiler, ülkelerin jeopolitik önemini de belirlemektedir.

Enerji kaynaklarına sahip ülkeler jeopolitik olarak önemli konumdadır. Enerji rezervine sahip ülkelerin dünyada düzensiz dağılımı enerjinin taşınmasını zorunlu hale getirmiştir. Petrol, doğalgaz gibi günümüz dünyasının yakıtı olan enerji kaynaklarının taşınması amacıyla nakil hatları kullanılmaktadır. Enerji nakil hatlarının güzergahını belirleyen en önemli faktör, enerji arzının kesintiye uğramamasıdır. Bir başka deyişle enerjinin kesintiye uğramadan, uygun fiyatla talep eden ülkelere ulaşması enerji güvenliğinin sağlandığını gösterir. Bu sebeple güzergah ülke veya ülkelerin, ulusal güvenliğini sağlayabilecek, karşılaşılan herhangi bir saldırı, sabotaj gibi durumlarda kolluk kuvvetlerinin etkili olabileceği, nakil hattı anlaşmasını iyi niyet karinesiyle sürdürebilecek hukuk devleti olması, enerji güzergahı ülkenin sahip olması gereken önemli özelliklerdir. Öte yandan enerjisi arz eden ülkeden talep eden ülkeye en kısa güzergahla ve

mümkün olan en az maliyetle ulaşması da tarafların çıkarları açısından enerji güvenliğinin aranan özelliklerindedir.

Enerji güvenliğinin sürekliliğinin sağlanabilmesi için enerji arz eden ülkelerle talep eden ülkeler arasındaki karşılıklı bağımlılık durumunun devam etmesi gerekmektedir. Arz eden ülkenin kaynağını satacak pazara ihtiyaç duyması, talep edenin ise enerji üretim kapasitesinin yeterli olmaması, bu bağımlılığın daimi olmasına ve doğal olarak sistemin işleyişinin devam etmesine katkıda bulunmaktadır. Bu açıdan enerji stratejik bir üründür ve uluslararası ilişkilere yön vermektedir.

Enerjinin Hazar Havzasından Avrupa ülkelerine nakli Doğu-Batı yönlüdür. Türkiye'nin coğrafi konumu ise enerjiyi arz eden Hazar Havzasıyla enerjiyi talep eden Avrupa ülkeleri arasındadır. Bu kapsamda Türkiye'nin jeopolitiği Doğu-Batı yönlü enerji akışındaki enerji güvenliğini sağlamada önemlidir. Çalışmanın Doğu-Batı yönlü enerji nakil hatlarıyla sınırlandırılmasının sebebi Avrupa'nın enerji talebini karşılayan hatların yönünden kaynaklanmaktadır.

Bu çerçevede Türkiye'nin Avrupa enerji arzına katkısı, Hazar Havzasındaki enerjinin naklinde güzergah ülke olmasından kaynaklanmaktadır. Ayrıca Türkiye'nin Ortadoğu ve Rusya enerji kaynaklarını kullanmasına rağmen mevcut boru hatlarıyla söz konusu kaynakları Avrupa'ya ulaştıran bir hattın bulunmaması kuzey-güney enerji akışının çalışma dışında tutulmasına sebep olmuştur.

Doğu- Batı yönlü enerji nakil hatları Hazar Havzası kaynaklıdır. Bakü-Tiflis-Ceyhan ham petrol boru hattı (BTC), Bakü-Tiflis-Erzurum doğalgaz boru hattı (BTE), Trans Anadolu doğalgaz boru hattı (TANAP) ve Trans Adriyatik doğalgaz boru hattı (TAP), Hazar Havzası Şah Deniz yatağından çıkarılan enerji kaynaklarını taşıyan hatlardır. Bu hatlar Türkiye ve Avrupa'nın enerji talebini karşılamaktadır. Bakü-Tiflis-Ceyhan ham petrol boru hattı Doğu-Batı yönlü olmasına rağmen Avrupa'ya ulaşmadığı için kısaca bahsedilmiştir. Bakü-Tiflis-Erzurum doğalgaz boru hattı 2001 yılında Türkiye ile Azerbaycan arasında imzalanan anlaşmayla 2007 yılında gaz akışına başlamıştır. BTE, BTC ile aynı koridoru kullanmaktadır. 2015 yılında BTE'nin kapasitesinin artırılmasına yönelik proje başlatılarak TANAP'a bağlanması hedeflenmiştir. Azerbaycan gazını Avrupa'ya ulaştırmayı amaçlayan nakil hattının Türkiye'de inşa edilen kısmı TANAP'tır. TANAP, Türkiye-Yunanistan sınırından TAP'a bağlanarak Avrupa'ya doğalgaz iletimini gerçekleştirecektir.

Trans Adriyatik Doğalgaz (TAP) hattıyla 2019 yılı sonunda 4 milyar metreküp gazın Avrupa'ya iletilmesi hedeflenmektedir.⁴

Türkiye, batısında enerji talep eden ülkelerle, doğusunda, güneyinde ve kuzeyinde enerji arz eden ülkelerle çevrili, stratejik öneme sahip bir coğrafyadadır. Türkiye enerji akım haritasının merkezindeki konumu sayesinde, Avrupa enerji arz güvenliğinde önemli aktörlerden birisidir. Türkiye'nin güneyindeki ülkelerde iç savaşlar, istikrarsız yönetimler; kuzeyinde Rusya'nın doğalgazda tekelleri yaklaşmaları ve fiyatı baskı unsuru olarak kullanması, ayrıca Ukrayna ile bitmek bilmeyen çatışma hali, Türkiye'ye alternatif olabilecek ülkelerin enerji güvenliğini sağlamakta yetersiz olduğunu göstermektedir. Başka bir açıdan Türkiye'nin enerji arz eden Azerbaycan ile ikili ilişkilerinde ılımlı havanın hakim olması, Avrupa ülkeleriyle yapılan anlaşmalara sadık kalması her iki tarafla da çatışma yaşanmasını engellemektedir. Türkiye Şah Deniz yatağındaki enerjinin kesintiye uğramadan enerji akışının sağlanmasına alt yapı oluşturmaktadır.

Türkiye'nin jeopolitik konumunun Avrupa enerji güvenliğine katkılarını araştırmayı amaçlayan bu çalışma "Türkiye'nin doğu-batı yönlü enerji nakil hatlarıyla Avrupa enerji güvenliğine katkıda bulunduğu" hipotezini test edecektir. Bu kapsamda enerji güvenliği ve jeopolitik kavramları açıklandıktan sonra Türkiye'nin Doğu-Batı yönlü enerji nakil hatları ele alınarak, Türkiye'nin bulunduğu coğrafyanın şartlarına yönelik ürettiği enerji politikaları enerji güvenliği bağlamında tartışılacaktır. Çalışmada tarihsel ve betimsel araştırma yöntemleri kullanılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Enerji, Enerji Güvenliği, Nakil Hatları, Jeopolitik, Türkiye

⁴ Hatlara yönelik bilgiler Türkiye Cumhuriyeti Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı resmi sitesinden ve Azerbaycan Devlet Petrol Şirketi SOCAR'ın resmi sitesinden edinilmiştir.

İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ VE TÜRK KAMU YÖNETİMİ REFORMLARI

Abdullah UZUN

Karadeniz Teknik Üniversitesi

Seda İMAMOĞLU

Karadeniz Teknik Üniversitesi

Özet

Bugün dünya, demografik dönüşüm, iklim değişikliği, mali kemer sıkma gibi kötü (wicked) problemler olarak görülen birtakım problemler ile karşı karşıyadır. Bu problemler doğal bir karmaşıklık ve nedensel belirsizlik içermesi, sonuçlarının birçok sektör ve grubu etkilemesi ve farklı toplumların soruna farklı anlamlar kazandırmasından ötürü kötü problem olarak görülür. Kötü problemler, siyaset araştırmalarında giderek artan bir ilgi odağı haline gelirken, kamu sektörü için çok boyutlu ve yaygın etkilere sahip olmasına rağmen daha az ilgi görmektedir. Hükümetler ve kamu sektörü liderleri, genel bütçe ve kamu hizmeti reformlarını yürütmede temel role sahiptir. Onların, kötü problemlerle daha etkili bir şekilde mücadele edebilmek adına sorunlara yönelik kamu yönetimi reformları ve kurumsal düzenlemeler gibi somut yanıtlar geliştirebilecekleri iddia edilebilir.

İklim değişikliği problemi de birbirinden farklı sektörleri etkilemesi gibi nedenden ötürü kötü problem olarak ele alınmaktadır. İklim değişikliği özellikle sanayileşme sonrasında fosil yakıt kullanımının artması sonucunda iklim koşullarında meydana gelen değişikliktir. IIPC'nin 2001 Raporu'nda dünyadaki ortalama sıcaklıkların 2100 yılına kadar 1,40C-5,80C arasında artabileceği ifade edilmiştir. Dolayısıyla bu değişiklik ekstrem durumlara yol açarak sadece insan sağlığını değil aynı zamanda tarım, gıda, enerji, turizm, ulaşım, balıkçılık gibi sektörleri de olumsuz şekilde etkilemiştir.

Türkiye, Akdeniz iklimine sahip olmasından ve hemen güneyinde çöl ülkelerinin bulunmasından dolayı iklim değişikliğinden etkilenecek riskli ülkelerden biri olmaktadır. İklim değişikliğinin Türkiye'deki en yaygın etkisi kuraklık olmaktadır. Kuraklık en çok Güneydoğu Anadolu, Akdeniz, Doğu Anadolu ve İç Anadolu bölgelerini etkilemektedir. Çünkü Meteoroloji Genel Müdürlüğü'nün 2017 Yılı Yağış Değerlendirmesi'ne göre; yağışlarda normale göre Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde % 33,7, Akdeniz Bölgesi'nde % 11, Doğu Anadolu Bölgesi'nde % 24,1, İç Anadolu Bölgesi'nde % 11,8, Karadeniz Bölgesi'nde %8,6 oranında azalma olmuştur. Dolayısıyla artan sıcaklık bu bölgelerdeki buğday, mısır, zeytin

üretimini ve verimini azaltmaktadır. Ayrıca aşırı sıcaklık bir yandan orman yangınlarını artırırken diğer yandan kar yığınlarını eriterek heyelan, sel baskını gibi doğal afetlere de yol açmaktadır. Bu sebeple NASA uzmanı, Türkiye'yi altyapıya yatırım yapılması ve temiz su için barajlar inşa edilmesi konusunda uyarmıştır. Diğer bir etkisi ise, okyanuslarda artan sıcaklık sebebiyle birçok deniz canlısının ölümüne yol açarken dünyanın güneyinden kuzeyine doğru yoğun bir balık göçü yaşanmasına sebep olmuştur. Bunun dışında iklim değişikliğinden özellikle yaşlılar etkilenirken; astım ve alerji hastalıklarına yakalanan kişilerin sayısı artacaktır.

İklim değişikliğiyle mücadele sera gazını azaltmak için hükümetler arası mücadeleyi gerektirir. Bu sebeple hükümetlere ve kamu yöneticilere iş düşmektedir. Türkiye'de hükümetin uygulayacağı iki politika vardır. Uyum ve azaltım politikaları. Hükümetin en çok uyguladığı azaltım politikası, iklim değişikliğini tetikleyen sera gazlarını azaltmak için izlenen bir yoldur. Enerji Verimliliği Kanunu, toplu taşımının teşvik edilmesi azaltımla ilgilidir. Ayrıca Paris Anlaşmasına göre 2030 yılı itibariyle Türkiye, emisyonlarını % 21 oranında azaltacağına dair taahhütte bulunmuştur. Ancak bu politika, yıllar boyunca atmosferde biriken sera gazını tamamen boşaltma konusunda yetersiz olduğu ve geç kaldığı için uyum politikası ön plana çıkmıştır. Buna yönelik hükümet enerji sektöründe, yenilenebilir enerji sistemlerini kullanma; tarım sektöründe ise, Tarım Sigortaları Kanunu gibi çalışmalar, reformlar yapmıştır. İklim değişikliği sonrası tehdit edecek olan kuraklığa karşı ise ağaçlandırma ve rehabilitasyon çalışmaları yapılmıştır. Ancak kentleşme ve sanayileşmenin olduğu yerde iklim değişiklikle mücadele etmek neredeyse imkansızdır. Çünkü bunlar, küresel ısınmayı artıran faktörlerdir. Sağlık sektöründe ise; ise daha çok halkın bilinçlendirilmesi gibi bir çalışma mevcuttur.

Bu çalışmada Türkiye'de merkezi yönetimin uyum ve azaltım politikaları sektör sektör ele alınarak yasal düzenlemeler, çalışmalar ve raporlar bağlamında incelenmiştir. Çalışma ile hükümetin iklim değişikliği ile ilgili yaptığı çalışmalar ve bu çalışmaların iklim değişikliğinin zararlı etkilerini giderme konusundaki yeterliliği ve eksikliği ortaya konulmuştur. Çalışma, merkezi yönetimin, azaltım ve uyum politikalarını kapsamaktadır. Araştırma yöntemi olarak çeşitli kuruluş ve uzmanlarca yayımlanan raporların, belgelerin, ilgili kurumların çalışmalarının incelenmesine yönelik arşiv taraması yapılmıştır.

Araştırma sonucunda elde edilen bulgular ışığında Türkiye'de hükümetin 2023 yılında dünyanın en büyük 10 ekonomisinden biri olmayı amaçlaması sebebiyle iklim değişikliğine verilen

önemin ikinci planda kaldığı görülmüş ve turizm, balıkçılık, sağlık vb. sektörlerde yeterli iklim politikası olmadığı görülmüştür. Dolayısıyla her şeyden önce Çevre Kanunu gibi İklim Değişikliği Kanunu yapılarak kurumların, toplumun iklim değişikliğine uyum sağlaması sağlanmalıdır. Her bir sektör için uyum politikaları yapılmalıdır. Hatta eylem planları ve strateji belgelerinde tüm sektörler ayrı başlıkta alarak politika yapılmalıdır. Yenilenebilir enerjisi sistemleri kullanımını arttırması için kamu yönetimi toplumu teşvik etmelidir. Yenilenebilir enerji sistemleri sayısı artırılmalı ve temiz, çevre dostu ve yüksek teknoloji sanayi ürünleri kullanılmalıdır. Acil durumlar için personeller eğitilerek sayısı artırılmalıdır. Turizm, balıkçılık gibi sektörlerle yönelik acil adımlar atılmalıdır. Ekonomik politikalar, sürdürülebilir ve iklim değişikliği konusu dikkate alınarak yapılmalı ve buna yönelik bir bütçe oluşturulmalıdır.

Anahtar Kelimeler: Sera Gazı, İklim Değişikliği, Kamu Yönetimi, Sektörler, Uyum ve Azaltım

NATO'NUN ÇEVRESEL GÜVENLİK STRATEJİLERİ

Arda ÖZKAN
Giresun Üniversitesi

Özet

NATO, ortak savunma ilkesiyle kurulmuş uluslararası bir güvenlik örgütüdür. NATO, İkinci Dünya Savaşı sonrasında Birleşmiş Milletler'in siyasal olarak yeterli olmaması ve askeri gücünün kurulamaması üzerine SSCB'nin askeri kuvvetlerini aynen muhafaza etmeleri ve komünizmi diğer devletlere yayma niyetinin gitgide artması gibi nedenlerle kurulmuştur. Batı Avrupa ve çoğunluklu olarak ABD ve Kanada'nın çatışmaları yönetmelerini sağlayan NATO, kuruluşundan itibaren bir egemenlik aracı olarak işlev görmektedir. İttifak Antlaşması'na göre, üye devletlerden birine yapılan herhangi bir saldırı, üye devletlerin tamamına yapılmış bir saldırı olarak sayılmaktadır. Yine bu Antlaşma'da NATO üyelerinin toprak bütünlükleri ve bağımsızlıkları garanti altına alınmıştır. Bu şekilde uluslararası barış ve güvenliğe yardımcı olunmaya çalışılmıştır. NATO'da temel kural, düşmanın caydırılması için yeterli olabilecek kuvveti bulundurmamak ve potansiyel saldırıları önlemektir.

7-8 Kasım 1991 tarihlerinde Roma'da gerçekleştirilen NATO zirvesinde imzalanan Stratejik Konsept Belgesi, NATO'da yeni bir görev tanımlaması yapmıştır. Stratejik Konsept Belgesi, NATO'nun temel hedefi olan üyelerinin ortak güvenlik politikalarının uygulanması ile ilgili 4 işlevsel görev sunmuştur. Birinci görev, Avrupa'da güven ortamının demokrasinin gelişmesi bağlamında kullanılması, hiçbir ülkenin herhangi bir AB ülkesini tehdit etmeyeceği şekilde bir barış ortamı sağlamaktır. İkincisi, NATO ittifak antlaşmasınının 4. maddesindeki potansiyel tehlikeli gelişmeler de dahil olmak üzere ülke çıkarlarını ilgilendiren konulardaki çabaların uygun bir biçimde yürütülmesi için Atlantik ötesi bir forum oluşturmaktır. Üçüncüsü, NATO üyesi devletlerin toprak bütünlüğüne saldırıları durdurmak ve üye devletleri dış saldırılardan savunmaktır. Dördüncüsü, özellikle Avrupa'da stratejik dengelerin korunmasını ve istikrarın üst düzeye çıkarılmasında askeri politikaların üretilmesini sağlamaktır.

NATO, yeni oluşturduğu stratejik müttefiklik kavramını ortaya atarken, ittifakın güvenlik sorununa ilişkin en önemli tehdidin askeri konuların yanında politik, sosyal, ekonomik ve çevresel sorunlardan doğabileceği ve bu sorunların politik istikrarı bozarak silahlı çatışmalara sebep olabileceğini ifade etmiştir. NATO ittifakı, tarihinde ilk kez çevresel sorunları güvenliği tehdit eden sorunlar arasındaki sorunlardan biri olarak görmüştür.

NATO, bahsi geçen bütün boyutları Soğuk Savaş sonrası dönemden başlayarak bugüne kadar kendi bünyesinde bilimsel projeleri ve faaliyet programları çerçevesinde işlemektedir. Üye devletleri tehdit eden çevresel meselelerin çözümü konusu ve çevresel güvenlik programı kapsamında yapılan araştırmalar, artık NATO'nun işlevsel alanına dayanmaktadır. Bu çalışmada NATO üye ülkeleri tarafından çevresel güvenlik konusunda alınacak önlemlerle, sınıraşan çevresel sorunlara karşı modern yöntemlerin ve erken uyarı sistemlerinin uygulanıp uygulanmadığı, NATO'nun oluşturduğu Stratejik Konsept Belgesindeki misyon çerçevesinde değerlendirilecektir.

Esasında bir güvenlik örgütü olarak görev yapan NATO'nun çevre konusundaki girişimleri diğer tüm boyutlarda olduğu gibi güvenlik kapsamında değerlendirilmelidir. Çünkü barışı korumada ve barışı sağlamada ya da terörle mücadele herhangi bir askeri bir operasyonun çevre üzerindeki zararları göz ardı edilemez bir hususlardan biridir. Yugoslavya'ya yapılan hava harekati sonucunda ortaya çıkan çevresel zararlar veya Irak'a müdahalede yanan petrol rafinerilerinden bölgeye yayılan sızıntılar ve sonunda yaşanan hava kirliliği, Uranyum içeren füzelerden kaynaklanan hava, toprak ve su kirliliği bu çevre sorunlarından birkaçıdır. Böylece silahlı çatışmaların çevresel güvenliğe sınıraşan tehditlerinin olduğu birçok örnekle gözler önüne serilmektedir. Askeri operasyonların çevresel etkilerinin azaltılmasında bilhassa askeri kanadı olması nedeniyle NATO'nun mevzuatını geliştirmeye gayret ettiği görülmektedir. Bu kapsamda çalışmada NATO'nun çevresel güvenlik stratejileri incelenecektir.

Anahtar Kelimeler: NATO, Çevre, Güvenlik, Sınıraşan Zararlar, Stratejik Konsept Belgesi

3. Oturum / 3rd Session

12 Eylül/September - Perşembe/Thursday

17:15-18:45

Salon / Room: A

Oturum Başkanı / Panel Chair:

Gökhan Koçer

Silahlanma, Nükleer Silahlar, Füze Savunma Sistemleri ve Yeni Caydırıcılık

- Türkiye'nin Denizaşırı Üs Politikası: Var Mı? Olmalı Mı? Nasıl Olmalı?" - **Gökhan Koçer & Şeyma Kalyoncu**
- "S-400 Krizi Sonrası Türk Dış Politikasında Yeni Arayışlar" - **İsmail Köse**
- "S-400'lerin Türkiye'nin Savunma Mimarisindeki Yeri: Askeri-Teknik Bir Analiz" - **Cenk Özgen**
- "Savunmacı Realizm Perspektifinden Türk Dış Politikasında S-400 ve Levant" - **Anıl Çağlar Erkan & Ayça Eminoglu**
- "Askeri Üslerin İşlevleri ve Türkiye'nin Denizaşırı Üs Politikası" - **Ekrem Ok**
- "Deniz Aşırı Üsler, Mavi Diplomasi ve Akıllı Güce Katkıları" - **Hasan Yılmaz**

TÜRKİYE’NİN DENİZAŞIRI ÜS POLİTİKASI: VAR MI? OLMALI MI? NASIL OLMALI?

Gökhan KOÇER

Karadeniz Teknik Üniversitesi

Şeyma KALYONCU

Karadeniz Teknik Üniversitesi

Özet

Dış politika, devletler için hayati bir refleks iken, dış politika stratejileri daha çok bir tercih olarak ortaya çıkar. Bölgesel ve küresel aktör olma iddiasında olan devletler açısından deniz hâkimiyetini tesis edecek “deniz gücü” oluşturmak bir zorunluluk ise, “üs” sahibi olmak bunun önemli bir boyutudur. Tarihsel olarak hiç de yeni olmayan bu konuda, Alfred Mahan, “deniz egemenliğinin sağlanmasına katkıda bulunacak deniz mevzilerine sahip olmak esastır” derken bu noktaya işaret etmektedir.

Kaynakların paylaşılması rekabeti çerçevesinde, hem kaynaklara erişimi, hem de kaynakların aktarılmasının güvence altına alınabilmesini sağlayacak deniz hâkimiyetinin oluşturulması kapsamında, kritik jeostratejik noktaların elde bulundurulması çabası, uluslararası politikanın, geçmişten bugüne gelen önemli konularından biridir. Bu bağlamda, bir devletin denizaşırı üs kurması, askeri anlamda kıyı başı oluşturmak, kıyı başını tutmak anlamına gelir. Bu noktadan kuvvet aktarılarak müteakip görevlerin yerine getirilebilmesi, üs sahibi olmanın önemini belirler.

Üs, donanma diplomasisi (bayrak gösterme ve varlık gösterme) ve gambot diplomasisi uygulamalarında önemli işlevlere sahip olabileceği gibi, tek başına ve doğrudan güç kullanımında da kritik değer taşır. Üssün yer aldığı ülke, bu üssün varlığını gönüllü olarak, ikna edilerek ya da zorla kabullenmiş olabilir. Her ne biçimde olursa olsun, üs, herhangi bir amaç için sıçrama tahtası / dalga yayılım noktası olarak hizmet eder. Bu anlamda, geçmişte ve bugün olduğu gibi, gelecekte de üs sahibi olmak, sahip olan devlete önemli bir üstünlük sağlayacaktır. Ancak üslerin tek başına yeterli olduğu ve yalnızca üslerin bulunduğu toprak parçasına sahip olmanın deniz hâkimiyetini sağlamayı mümkün kılacağı, yanlış bir varsayımdır. Stratejik mevkiiler, sahip olanın orayla ne yapabildiğiyle anlam ve önem kazanır. Nitekim literatürdeki birçok görüş, üslerin, sahip olanların çıkarlarının olduğu bölgelerdeki hâkimiyetini sağlayacak biçimde seçilmesine ve ancak bu üslerin kendi başlarına bir şey ifade etmediklerine; üslere gerçek anlamını üzerinde konuşturulan askeri birliklerin verdiği işaret etmektedirler.

Bu çerçevede de söz konusu askeri birliklerin nitelikleri, amaçları ve işlevleri belirleyicidir.

Tarihsel süreçte, üsler, önce ülke topraklarında ya da yakın çevrede uygun yerlere kurulmuşlardır. Daha sonraları ise zorunluluktan deniz aşırı olarak kurulmuş olan ticari limanlar, tedricen askeri üslere dönüştürülmüşlerdir. Bu anlamda, örneğin, on dokuzuncu yüzyılda ve yirminci yüzyılın başlarında, İngiltere, Almanya, Fransa, Rusya, İtalya ve Japonya'nın büyük askeri limanları bulunmaktaydı. Bugün, hem sömürgecilik döneminin mirası, hem de yakın tarihte yaşananların sonucunda bazı ülkelerin sahip oldukları deniz aşırı kara, deniz ve hava üsleri varlıklarını sürdürmektedirler. Bu anlamda, örneğin, ABD'nin 30 ülkede 38 üssü (10'u deniz üssü) İngiltere'nin 17, Fransa'nın 11, Rusya Federasyonu'nun 10, Hindistan'ın altı, İtalya'nın iki, Japonya'nın bir, Çin'in bir deniz aşırı / sınır ötesi üssü bulunmaktadır. Son yıllarda, bazı ülkelerin Antarktika'da da üs sahibi olması dikkat çekici bir durumdur.

Coğrafi konumundan mütevellit sahip olduğu jeopolitik ve jeostratejik özellikler hasebiyle Türkiye, bölgesel ve uluslararası ortamdaki gelişmelere bağlı olarak dış politika çıktılarını sürekli gözden geçirmek zorunluluğu hissetmektedir. Bu durum, özellikle son çeyrek yüzyılda daha fazla söz konusudur. Zira Soğuk Savaş sonrası ortamda ortaya çıkan bölgesel ve uluslararası gelişmeler, Türkiye'nin dış politika stratejilerini değiştirmesini ve yenilemesini zorunlu kılmıştır. Soğuk Savaş dönemi boyunca Batı / NATO merkezli savunma ve güvenlik politikaları izleyen Türkiye, Soğuk Savaş sonrası dönemde ise nispeten daha "bağımsız" politikalar izlemeyi tercih etmeye yönelmiştir. Bu bağlamda olmak üzere, Türkiye'nin dış politikasında özellikle Orta Doğu bölgesine yönelik uygulamaları dikkat çekicidir. Bu çerçevede olmak üzere, Katar, 2014 yılından itibaren Türkiye'nin askeri boyutu da içeren yoğun ilişkiler geliştirdiği ülkelere biri olmuş ve ilişkiler, Türkiye'nin Katar'da üs sahibi olması düzeyine varmıştır. Bu üs, Türkiye'nin sahip olduğu ilk denizaşırı üs, Katar da üs bulundurduğu ilk ülke olmuştur.

Türkiye'nin Katar'da üs sahibi olmasının her iki ülke açısından da çeşitli saikleri vardır. Ancak konu, esas olarak, Türkiye'nin dış politikasında ve güvenlik politikasında yeni bir stratejik anlayış olarak da değerlendirilebilir. Nitekim son yıllarda, Türkiye'nin dış politika söylemlerinde denizaşırı üs kavramına eskisinden daha fazla yer vermesi, bu yönde politikaların üretilmeye başlanması, konuya ilişkin olarak ulusal ve uluslararası kamuoyunda ve medyada tartışmaların olması söz konusudur. Bosna Hersek, Kosova, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, Suriye,

Irak, Afganistan, Somali gibi ülkelerdeki Türk askeri varlığını ve tesislerini “kara üssü”, Arnavutluk’taki küçük bir tesisini de “deniz üssü” kabul eden görüşler olmakla birlikte, Türkiye’nin Katar’daki üssü, kendi formatında ve konseptinde ilk ve tek askeri üstür.

Türkiye’nin ilk kez böylesi bir üsse sahip olmasını, Orta Doğu bölgesine yönelik özellikle son zamanlardaki dış politika yaklaşımı çerçevesinde değerlendirmek mümkündür. Ancak esas itibarıyla, üs sahibi olmanın, bölgesel olmanın da ötesinde küresel bir dış politikanın bir boyutu ve gereği olduğu kabul edilecek olursa, “bölgesel güç”, “yükselen güç”, “küresel aktör” gibi kimliklerle kendini ifade eden Türkiye’nin mevcut dış politikasıyla ters düşmediği söylenebilir. Bu çalışmada, genel olarak Türk dış politikasının “doğru” olmasından bağımsız biçimde, Türkiye’nin üs sahibi olma tercihinin ne kadar gerekli, gerçekçi, uygulanabilir ve sürdürülebilir olduğu değerlendirilecektir.

Anahtar Kelimeler: Üs, Deniz Kuvveti, Dış Politika, Türkiye, Küresel Güç

S-400 KRİZİ SONRASI TÜRK DIŞ POLİTİKASI'NDA YENİ ARAYIŞLAR

İsmail KÖSE

Karadeniz Teknik Üniversitesi

Özet

Türk Dış Politikası'nın (TDP) son dönemde karşılaştığı en ciddi krizler maddelendirilecek olsa, S400 Krizi tırmanma potansiyeli taşıyan sorunların başında gelir. Doğrudan askeri teknoloji ve silah tedarikiyle alakalı S-400 Krizine ek olarak, Doğu Akdeniz'deki derin deniz kaynakları ile artık yönetilmesi her geçen gün daha da güçleşen sığınmacı sorununun; Türk Dış Politikası'nın acil çözüm bekleyen başlıklar olduğu görülür. TDP'nin kronikleşmiş, çözümsüzlüğün çözüm kabul edildiği sorunlarına ek olarak son dönemde önem kazanıp; birbirinden bağımsız gibi görünen üç güncel başlık aslında doğrudan birbiriyle ilinti içindedir.

Ülkelerin dış politikaları: (1) Askeri güç, kullanılan silahları üretebilme kapasitesi (2) Yetişmiş insan gücü, eğitilmiş nüfus (3) Demokratik işleyiş, ekonomik kudret gibi üç temel sacayağı üzerinde şekillenir. Bu ayaklardan birisinin aksaması ya da zayıf kalması durumunda dış politika yapımında aynı paralellikte güçsüzlüklerle ya da meydan okumalarla karşılaşılması kaçınılmazdır. Yukarıdaki formül Türkiye'ye uygulandığında; kullanılan silahların yerlilik oranının halen yeterli olmadığı, tedarik zincirinin ise büyük oranda ABD başta olmak üzere Batılı teknolojilere bağımlı olduğu gerçeğiyle karşılaşılır. Son yıllardaki dış politika sorunları iç politikada yaşanan demokratik türbülans ve ekonomik güçlüklerle eş zamanlı olarak krize dönüşme potansiyeli taşımaktadır. Türkiye, Orta Büyüklükte bir Devlet (OBD) olarak; bölgesindeki gidişatı hegemon güçlerin çıkarlarını temelden sarsmayacak şekilde yönlendirebilecek bir kapasiteye sahiptir. Fakat dünya devletlerinin Türkiye'nin bulunduğu jeopolitikteki çıkar ve beklentileri dikkate alındığında Türkiye'nin hegemon güçlerin rızası olmadan bölgesindeki gelişmeleri aksiyoner biçimlendirme yeteneğinin kısıtlı olduğu gerçeğiyle karşılaşılır.

Türkiye gibi, dış politikada pro-aktif tutum benimsemiş; iddialı bir devletin çıkarlarını maksimize edebilmek için tutabileceği en etkili tutum bölgesindeki güç dengesini kendi lehine kullanabilmektir. Askeri tedarik zincirinin çeşitlendirilmesi, askeri alımların 1980'li yıllarda yapıldığı gibi bir tür dış politika aracı olarak kullanılması dış politikada dengelerden yararlanabilmenin yolları arasındadır. Türkiye, 1952 yılından günümüze NATO üyesi olarak, ABD ile yakın ilişkiler geliştirmiş,

silah tedarikinin hemen hemen tamamını ABD menşeli alımlarla karşılamıştı. Soğuk Savaş döneminde, Blok politikası kapsamında Johnson Mektubu Krizi (1964) ve Kıbrıs Harekâtı sonrası silah ambargosu (1974) haricinde Türkiye için genelde sorunsuz işleyen bu süreç Soğuk Savaş sonrası yeni güç dengesinde yapısal problemlerle karşılaştı.

Güneyi ve doğusu kurumsal yapılanmasını, uluslaşma, sekülerleşme sürecini tamamlayamamış devletlerle çevrili olan Türkiye, mezhep savaşları eşliğinde fakirliğin tetiklediği güvenlik ve göç krizlerine aynı anda göğüs germek zorunda kalmaktadır. Yakın çevredeki çatışmaların Türkiye'ye sıçraması bir yana, hava saldırı silahlarının oluşturduğu tehdit üzerine, komplike bir savunma sistemine ihtiyaç vardır. En rasyonel çözüm bu tür sistemlerin yerli olanaklarla üretilmesidir fakat bu tür teknolojilerin ar-ge çalışmaları on yıllar sürdüğü için böyle bir olasılık söz konusu değildir. Bunun üzerine ABD'den Patriot sistemlerini Türkiye'ye satması talep edilmiş, rasyonel bir yaklaşımla askeri tedarikte dışa bağımlılığın azaltılabilmesi için füze sistemleriyle birlikte teknoloji transferi de şart koşulmuştur. ABD Yönetimi Türkiye'ye Patriot bataryalarını satmaya sıcak bakmayıp, oyalama politikası uygulayınca bu sefer mecburen Rusya'nın S-400 sistemlerinin alınmasına karar verilmiştir. Bunun üzerine ABD, S-400 alımına sudan gerekçelerle karşı çıkmaya başlayıp, ambargo tehdidinde bulunmaktadır. ABD ambargosunun kapsamının ne olacağı ve ABD'nin Ortadoğu'da bu kadar sorun varken Türkiye'ye ambargo uygulamayı göze alıp alamayacağı henüz belirsizdir. Buna karşın ABD diplomasi de çokça yaptığı gibi bir tür brimkenschap (pazarlığı kopma noktasına kadar tırmandırıp istediğini elde etmek) uygulayarak krizde kendi çıkarlarını maksimize etmeye çalışmaktadır.

Öncelikli olarak S-400 sistemleri Patriotlar'dan daha üstün bir kapsama alanına sahiptir. Bütün bu sistemler on binlerce algoritmanın bir araya gelmesiyle oluşan yazılımlar üzerine kuruludur. Üretici devletler söz konusu sistemleri ihraç ederken, üstünlüklerini muhafaza edebilmeleri için ellerindeki bir alt sürümünü satmakta, dost-düşman tanımlamayı kontrol etmek istemektedirler. Bu nedenle Türkiye'ye satılacak S-400'ler son sürüm olmayacak, ayrıca olası bir kriz durumunda Rusya'ya karşı da kullanılamayacaktır. Bir savunma silahı oldukları için kriz durumlarında, güneyden, Ege'den ya da güneydoğudan gelecek yüksek irtifa füze saldırılarında etkili olabilecekler fakat alçak irtifa saldırılarında çok fazla işlev gösteremeyeceklerdir. Gerek, pahalı ve stratejik bir silah tedarik zincirindeki tercih değişikliği gerekse ABD'nin takınacağı tutum TDP'yi yakından etkileyecektir. Ayrıca etkin kullanılacak yüksek irtifa savunma sistemleri TDP'nin bölgedeki konumunu da yeniden

şekillendirebilecek. Bu çalışmada, TDP'nin S-400 Krizini yönetmesi, yeni arayışlar ve Türkiye'nin değişen tercihleriyle bu değişimin olası sonuçlarının analiz edilmesi gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: ABD, Rusya, Askeri Teknoloji, Füze Sistemleri, Güvenlik

S-400'LERİN TÜRKİYE'NİN SAVUNMA MİMARİSİNDEKİ YERİ: ASKERİ-TEKNİK BİR ANALİZ

Cenk ÖZGEN
Giresun Üniversitesi

Özet

Türkiye'nin S-400 Triumpf (NATO kodu SA-21 Growler) hava ve füze savunma sistemi tedarik etme niyetini kamuoyuna açıkladığı ilk günden itibaren konu, yazılı ve görsel medyanın öncelikli gündem maddelerinden biri haline gelmiştir. Bu alandaki tartışmalar uzun süre projenin gerçekleşme olasılığı üzerine yapılmıştır. Tarafların projeye ilişkin resmi antlaşmanın yapıldığı şeklindeki açıklamaları sonrasında ise tartışmalar daha ziyade yurt dışına konuşlandırılma seçeneği ve aktif kullanılmama ya da kullanılsa da bunun belli sınırlamalar dâhilinde olması ihtimalleri üzerine yoğunlaşmıştır.

Şüphesiz konunun sadece ulusal değil, uluslararası alanda da yoğun ilgi görmesinin ana nedeni S-400'lerin üreticisinin Rusya olmasıdır. Zira SSCB ile birlikte düşünüldüğünde Rusya, Soğuk Savaş döneminden beri NATO'nun tehdit değerlendirmelerinde öncelikli konumunu korumaktadır. Tablo böyleyken, Rusya ile savunma alanında kapsamlı bir işbirliğine girmesinin Türkiye'nin NATO, özellikle de ABD ile ilişkilerinin seyri bağlamında tartışmaları beraberinde getirmesi anlaşılabilir bir durumdur. Kaldı ki tartışmaların yaşanmasında ABD tarafının, Türkiye'nin S-400 tedarikinden vazgeçmemesi halinde başta F-35 Programı'ndan çıkarılması olmak üzere çeşitli yaptırımlara maruz kalacağı yönündeki açıklamalarının da etkisi vardır.

Tartışmalar devam ederken Rusya, 12 Temmuz 2019 tarihi itibarıyla S-400'lerin Türkiye'ye teslim sürecini başlatmıştır. Elbette bundan sonraki süreçte söz konusu tedarikin siyasi ve ekonomik alanda bazı sonuçlar doğurması beklenebilir. Lakin son tahlilde S-400 bir silah sistemidir. Dolayısıyla siyasi-ekonomik yansımaları bir kenara bırakılarak, S-400'lerin askeri-teknik açıdan Türk Silahlı Kuvvetleri'nin yetenek havuzuna ve buna koşut olarak da Türkiye'nin savunmasına ne tür katkılar sağlayacağı üzerinde durulması gereken bir konu başlığıdır.

Bu çerçevede, Rusya'nın Almaz-Antey firması tarafından geliştirilen S-400, ilk kez 2007 yılında hizmete girmiş bir yüksek irtifa-uzun menzilli hava ve füze savunma sistemidir. Kullanılan füze tipine bağlı olarak değişmekle beraber, açık kaynaklarda S-400'ün 400 km menzil ve 30 km irtifa sınırları içerisindeki hedeflere angaje olabildiği bilgisi yer almaktadır. S-400'ün hedefleri arasında; uçak, helikopter, seyir füzesi ve insansız hava

aracı gibi hava soluyan hedefler bulunmaktadır. Ayrıca kısa menzilli-taktik balistik füzeler de hedefler arasındadır.

S-400, yarı seyir bir sistemdir. Bir S-400 bataryası; 1 adet 30K6E muharebe yönetim sistemi, her birinde maksimum 12 adet lançer bulunan en fazla 6 adet 98J6E atış birimi ve 1 adet 30TsE6 lojistik destek biriminden oluşmaktadır. 30K6E muharebe yönetim sistemi, 55K6E komuta-kontrol birimi ile açık kaynaklarda 600 km menzilli olduğu kaydedilen 91N6E arama radarından; 98J6E atış birimi ise lançerlerden ve yine açık kaynaklarda 340 km menzilli olduğu kaydedilen 92N6E atış kontrol radarından meydana gelmektedir. S-400, hedeflerin niteliğine göre farklı tipte füzeleri kullanabilmektedir. Hava soluyan hedeflere karşı kullanılacak füzeler; 150-200 km menzilli 48N6E ve 48N6E2, 250 km menzilli 48N6E3 ve 400 km menzilli 40N6E'dir. Balistik füzelere karşı ise 40 km menzilli 9M96E ile 120 km menzilli 9M96E2'nin kullanılması mümkündür.

Her ne kadar S-400'lerin Türkiye'ye teslimatı başlamış olsa da bugüne kadar ilgili antlaşmanın içeriğinin açıklanmamasından ötürü açık kaynaklarda projeye ilişkin çelişkili bilgilerle karşılaşmaktadır. Halen projenin maliyeti, teknoloji transferinin mahiyeti, tedarik edilen sistem/batarya sayısı, bataryaların bileşenleri, kullanılacak füze tipleri ve konuşlanma hususlarında cevaplanması gereken birçok soru vardır. Öte yandan bu soruların cevaplarından bağımsız olarak konu salt askeri-teknik açıdan ele alındığında, S-400'lerin Türkiye'nin hava savunmasında önemli bir boşluğu dolduracağı söylenebilir. Gerçi çeşitli sensör, muhabere ve komuta-kontrol sistemlerinden müteşekkil NATO hava ve füze savunma ağına entegre edilmeyecek olmasının, S-400'lerin bilhassa balistik füzelere karşı etkinliğini menfi yönde etkilemesi kaçınılmazdır. Tek başına (standalone) çalışma durumunda aynı tespit, alçak irtifadan yaklaşacak uçak ve seyir füzeleri için de yapılabilir. Ancak buradan peşinen S-400'lerin verimli kullanılamayacağı ve Türkiye'nin kaynaklarının boşa gideceği sonucu çıkarılmamalıdır. Genel özellikleri itibarıyla bir Erişimi Engelleme ve Alan Hâkimiyeti (A2/AD) silah sistemi olan S-400, bugün kendi kategorisinde dünyadaki en gelişmiş çözümlerden biridir. Dolayısıyla Türk Silahlı Kuvvetleri'nin böyle bir yeteneği elinde bulundurmasının, başta Doğu Akdeniz olmak üzere muhtemel kriz bölgelerinde Türkiye'nin elini kuvvetlendireceği aşikârdır.

Bu çalışmada, S-400'lerin Türkiye'nin savunma mimarisi açısından incelenmesi amaçlanmaktadır. Konunun salt askeri-teknik boyutuna odaklanan çalışma, iki bölüm olarak

planlanmıştır. Buna göre birinci bölümde, genel olarak S-400 hava ve füze savunma sistemi üzerinde durulacaktır. İkinci bölümde ise Türkiye'nin hava ve füze savunma alanındaki ihtiyaçları ve bu ihtiyaçların karşılanmasında S-400'lerin oynayabileceği rol mercek altına alınacaktır.

Anahtar Kelimeler: Türkiye-Rusya İlişkileri, S-400, Hava Savunma, Balistik Füze, A2/AD

SAVUNMACI REALİZM PERSPEKTİFİNDEN TÜRK DIŞ POLİTİKASINDA S-400 ve LEVANT

Anıl Çağlar ERKAN

Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi

Ayça EMİNOĞLU

Karadeniz Teknik Üniversitesi

Özet

Uluslararası ilişkiler disiplinde realist görüş birtakım eksikliklerine rağmen hâkim paradigma konumunu büyük ölçüde devam ettirmektedir. Günümüzde realist düşüncenin geleneksel yaklaşımın ötesine geçtiği ve kendisini çağın gerekliliklerine göre güncellediği gözlemlenmektedir. Bu bağlamda realist görüşü birçok alt başlıkta ve farklı yaklaşımlarla incelemek mümkündür. Neo-Realizm, Ofansif Realizm, Neo-Klasik Realizm ve çalışmanın temelini oluşturmakla birlikte Savunmacı Realizm olarak da ifade edilen Defansif Realizm söz konusu teorilerdendir. Savunmacı realizmi diğer Realist yaklaşımlardan farklılaştıran unsur özellikle güç ve güvenliği ele alış biçimidir. Genel olarak bakıldığında Realist teoriler güce ve güvenliğe önem vermektedir. Ancak bunu sağlamak için güce yüklediği anlam ve misyon bakımından Savunmacı Realizm diğerlerinden biraz farklılaşmaktadır. Örneğin, Savunmacı Realizm, bilindiği üzere Geleneksel Realist bakış açısında temel olarak yer verilen gücün maksimizasyondan farklı olarak güvenliğin maksimizasyonuna dayalı bir anlayış benimsemektedir. Ancak bu durum ek güç kazanma isteklerinin de dizginlenmesi anlamına gelmemektedir. Savunmacı Realistler sadece hegemonya peşinde koşmanın “aptallık” olduğunu altını çizmektedirler. Çünkü bu yaklaşım, en kötü olanın aşırı büyümesi anlamına gelmektedir. Sonuç olarak Savunmacı Realistlere göre, devletler, güçlerini maksimize etmemelidir; bunun yerine makul miktarda güç aramalıdır. Bu güç arayışı ise kendi güvenliklerini sağlayacak ölçüde olmalı ve bu yöndeki amaçlarıyla doğru orantılı olmalıdır. Örneğin, saldırı sistemleri bağlamında yıkıcı etkilere neden olacak silah sistemleri bu noktada sıcak karşılanmazken, dış tehditlere karşı edinilen savunma sistemleri bu noktada daha kabul edilebilirdir. Daha açık bir deyişle Savunmacı Realizm, devletlerin karşı tarafı provoke edecek saldırıya dönük silahlanması yerine; savunma yönü ağır basan silahlara sahip olmasının tercih edilmesi gerektiğini savunmaktadır. Savunmacı Realizmde bazı yapısal dönüştürücüler, devletlerin savunmacı veya saldırgan karakterde dış politika izlemesi etkilemektedir. Savunma-saldırı dengesi, coğrafi yakınlık hammaddelere erişim imkânı gibi yapısal

dönüştürücüler devletlerin içinde buldukları güvenlik ikileminin şiddetini arttırabilmektedir. Bu gibi nedenlerle kısaca çerçevesi çizilen Savunmacı Realizm yaklaşımının özellikle uzun süredir baskı altındaki Türkiye'nin son dönem dış politikasının analizinde önemli ölçüde yol gösterici olacağı çalışmada ifade edilmektedir.

Tehdit bağlamında incelendiğinde özellikle Türkiye'nin "işgalini" konu alan ABD menşeli askeri tatbikat, NATO'nun Türkiye'yi hedef alan tatbikatı, Suriye meselesi ve Doğu Akdeniz'de suların ısınması gibi birçok hadise bu bağlamda önem taşımaktadır. Ancak söz konusu hadiselerden Doğu Akdeniz, diğerlerinden bir adım daha ön plana çıkmaktadır. Hadisenin hem diğerleri ile karşılaştırıldığında somut ve daha kapsayıcı oluşu söz konusu durumda etkili olmaktadır. Kapsayıcılık bağlamında incelendiğinde Doğu Akdeniz'e sadece hidrokarbon rezervleri bağlamında bakmamak gerekir. Çünkü bölge Kıbrıs, Suriye, Filistin gibi daha birçok uluslararası düzeydeki sorun bağlamında anahtar konumundadır. Türkiye karar alıcıları da söz konusu durumun bilincinde hareket etmekte ve stratejilerini prensipleriyle ilişkili bir şekilde bu doğrultuda geliştirmektedir. Bu bağlamda hem bölgede etkin olabilmek hem de tehdit algısı bağlamında güvenlik maksimizasyonunu ön plana çıkarabilmek için Türkiye'nin yönelimi gelişmiş düzeyde hava savunma sistemi temini olmuş ve Rus menşeli "S-400 Triumf Uçaksavar Füze Sistemi"nin sevkiyatı 12 Temmuz 2019 tarihi itibarıyla başlamıştır. Sonuç olarak çalışmada son dönemdeki S-400 ve Doğu Akdeniz'de yaşanan gelişmeler bağlamında Türkiye Cumhuriyeti Dış Politikası Savunmacı Realist bakış açısıyla analiz edilecektir.

Anahtar Kelimeler: Çin, Rusya, Enerji, Kutup İpek Yolu, Kuşak ve Yol İnisiyatifi, Arktik

ASKERİ ÜSLERİN İŞLEVLERİ VE TÜRKİYE’NİN DENİZAŞIRI ÜS POLİTİKASI

Ekrem OK

Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi

Özet

Deniz aşırı askeri üs, sınır aşırı askeri üs, ileri üs, yurtdışı askeri varlığı, kara/deniz/hava unsur komutanlığı gibi çeşitli isimlerle anılan yurtdışı askeri üsleri bir devletin başka bir devletin sınırları içinde konuşturduğu ve yönettiği askeri tesislerdir. Askeri üsler hem üssü kuran ülkelerde (basing nation/state) hem de ev sahibi ülkelerde (host-state) büyük tartışmalara konu olmuştur. Bu tartışmalar akademik çalışmalara da yansımıştır. Askeri üsler üzerine yapılan çalışmalar ve bu konu üzerine ilgi özellikle soğuk savaş sırasında düşük düzeyde kalmıştır. Fakat Soğuk Savaş’ın bitişiyle ve özellikle de 21. Yüzyılın başlarında bu konudaki kamuoyu tartışmalarında ve akademik çalışmalarda belirgin bir artış gözlemlenmiştir. Bunun en büyük sebebi ise 9/11 terörist saldırıları sonrası deniz aşırı üslerin sayısında yaşanan artış olmuştur. Ülkelerin askeri üslere ilgisi arttığı için doğal olarak akademik çalışmalarda da bu konuda bir artış gerçekleşmiştir. Ülkemizde ise deniz aşırı üsler konusu çok fazla eğilimin olduğu bir konu değildir ve bu konuda literatürde açıklar olduğu gözükmemektedir. Fakat Türkiye’nin son dönemlerde deniz aşırı üs kurma anlamında attığı adımlar ülkemizde de bu konuda tartışmaları başlatmıştır.

Askeri üslerin varlığı günümüzde daha da belirginleşse de kökenleri çok daha eskilere Antik Yunan’a ve onun şehir devletlerine kadar uzanmaktadır. 17. Yüzyıldan İkinci dünya savaşına kadar kolonilere sahip ülkeler tarafından çoğunlukla koloni faaliyetlerini yürütmek amacıyla kullanılan üsler Soğuk Savaş’ın başlangıcıyla birlikte iki süper güç olan ABD ve Sovyetler Birliği arasında siyasi rekabet ve çevreleme amacıyla kullanılmıştır. Soğuk savaşın bitişi, Sovyetler Birliği’nin yıkılışıyla birlikte yeni bir safha açılmıştır. Özellikle de 11 Eylül 2001 saldırılarıyla askeri üsler için en önemli “öteki” terör örgütleri olmuştur.

Denizaşırı askeri üslerin maliyetleri yüksektir. Bu üsleri yürütmek politik ve ekonomik güç gerektirmektedir. Bu da demektir ki bir ülkenin askeri bir üsse sahip olması için yeterli ekonomik, politik ve askeri güce sahip olması gerekmektedir. Bu durumda büyük devletler öne çıkmaktadır. Birleşmiş Milletler beş daimî ülkesi ABD, Birleşik Krallık, Fransa, Rusya ve Çin, yani geleneksel büyük güçler bu alanın monopolleridir. Dünya

üzerindeki neredeyse tüm denizaşırı askeri üsler bu beş üye ülkeye aittir.

Türkiye ise bahsedilen beş ülke dışında yurtdışında askeri üssü bulunan sınırlı sayıdaki ülkeler arasında yer almaktadır. İlk üssünü Kıbrıs çıkarmasından sonra Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde kuran, son üs anlaşmasını ise Sudan ile yapan Türkiye'nin Türk Silahlı Kuvvetleri bünyesinde toplamda 10 ülkede (Bosna Hersek, Somali, Kosova, Suriye, Sudan, Irak, Katar, Azerbaycan, Afganistan ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti) askeri varlığı konuşlanmış durumdadır. Fakat Türkiye'nin sınırları dışındaki tüm askeri varlığı üs statüsünde değildir. Bu varlıkların bazıları askeri üs iken bazıları ise barış hareketleri kapsamında eğitim amacıyla bulunmaktadır. Üs politikasını daha da artırarak devam ettireceği açık olan Türkiye'nin askeri üs politikası güvenlik politikaları arasında önemli bir yere sahiptir.

Bu çalışmada askeri üslerin amacı, fonksiyonları, hukuki durumu, üs kuran ülke ile ev sahibi ülke arasındaki üs politikası, üstlerin avantajları dezavantajları, büyük devletlerin üs politikası ile Türkiye'nin üs politikası tartışılacaktır. Birinci bölümde üslerin tanımı, fonksiyonları, hukuki statüleri ve büyük devletlerin (ABD, Rusya, Birleşik Krallık ve Fransa) üs politikaları incelenecek ikinci bölümde Türkiye'nin üs politikası ve yurtdışındaki askeri varlığı incelenecektir. Sonuç bölümünde ise genel bir değerlendirme yapılacaktır. Bu çalışma, askeri üslerin ev sahibi ülkelere (host states) dezavantajlarının yanında bazı ekonomik ve siyasi avantajlarının da olduğu, Türkiye'nin ise gerek bölgesel güç olma isteğiyle gerekse kendi güvenlik gerekçeleriyle sınır ötesi üs politikası yürüttüğü sonucuna varmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Askeri üsler, İleri üsler, Türkiye, Üs Politikası, Uluslararası Güvenlik

DENİZ AŞIRI ÜSLER, MAVİ DİPLOMASİ VE AKILLI GÜCE KATKILARI

Hasan YILMAZ

Karadeniz Teknik Üniversitesi

Özet

Sınırın ötesinde ve/veya deniz aşırı yerlerde üs kurma, ayak basmadır. Askeri anlamda kıyı başı oluşturmadır ki bu noktadan kuvvet aktarılarak müteakip görev yerine getirilebilsin. Bu müteakip görev coğrafyanın ve ekonomik gelişmenin dikte etmiş olduğu rasyonalist bir anlam / jeopolitik içerisinde gerçekleştirilebilecek çeşitte olabileceği gibi kültürel yakınlıktan kaynaklı gönüllerin fethedilmesi üzerine kurulmuş idealist siyaset çerçevesindeki eylemler de olabilir. Çok doğaldır ki akıllı güç kapsamında bu sayılanların sentezi niteliğinde karma görevler de olabilir. Niteliği ne olursa olsun bu tarz üsler herhangi bir amaç için sıçrama tahtası / dalga yayılım noktası olarak hizmet eder. Bu anlamda gelecekte de üs kurmanın öneminin azalacağı değerlendirilmesinin yapılması çok mümkün gözükmemektedir.

Üs kurma ve asker bulundurma kendi deniz aşırı topraklarında olabileceği gibi (ABD, Birleşik Krallık), ikili anlaşmalarla ve/veya herhangi bir hareket (BM, NATO, ulusal sınır ötesi hareket) kapsamında diğer ülkelerde de olabilir. Oluşturulmak için izlenen yol, büyüklüğü, konuşlandırılan kuvvet, ana karaya ve çevresindeki diğer üslere eklenme şekli üssü oluşturan ülkenin siyaseti hakkında güçlü ipuçları verir.

Bölgesel ve küresel hakimiyet oluşturma iddiasında olan devletler için deniz egemenliğini tesis edecek deniz gücü oluşturmak bir zorunluluksa erişmek istediği noktanın çapıyla bağlantılı olarak üs kurulması da bu deniz gücünün önemli bir parçasıdır. Bölgesel anlamda kültürel yakınlık / benzerlik, ortak geçmiş vb. nedenlerle yakın coğrafyadaki ülkelerin kalkınmasına, kapasite artırımına destek sağlamak kapsamında da üsler kurulabilir ve askeri varlıkla bayrak gösterilebilir ki bu tarz siyaset güven artırır, bağları kuvvetlendirir, bölgesel güç olma iddiasında olan ülkelerin siyasetine sempatinin yayılmasına katkı sağlar.

Ancak üslerin tek başına yeterli olduğu ve sadece o noktalara sahip olmanın deniz egemenliği sağlamaya yeterli olduğu yanlış bir varsayımdır. Stratejik yerler / noktalar sahip olanın onunla ne yapabildiğiyle önem kazanır. Bu bağlamda Mahan, Brodie, Little gibi teorisyenler üslerin çıkarların olduğu bölgelerde hakimiyeti tesis edecek şekilde seçilmesine ve ancak bu üslerin

kendi başlarına bir şey ifade etmediklerine, üslere gerçek anlamını üzerinde konuşlandırılan askeri birliklerin verdiği işaret etmektedirler.

Üs ve kuvvet bileşenlerinin oluşturduğu sinerji, çıkarların uzanımıyla orantılı olarak, ülke savunmasının çıkarların daha ilerisinde kurulmasına, veya başka bir ifadeyle harbin muhasımın bölgesine yıkılmasına, olanak sağlar. Bu gayret doğrultusunda tarih içerisinde üsler önce ülke savunması için kendi topraklarında veya civarındaki uygun yerlere kurulmuştur. Daha sonraları zorunluluktan deniz aşırı olarak kurulmuş ticari limanlar tedricen askeri limanlara /üslere dönüştürülmüştür.

Yeryüzü üzerinde üsler kurmaya başlayan ülkeler için bu üsler kaba kuvvet gösterimini daha belirgin hale getirmiş olsa bile üslerin faaliyet çerçeveleri analiz edildiğinde bu üslerin daha çok “akıllı güç” kapsamında etki yarattığı ortaya çıkar. Wilson akıllı gücü “bir aktörün sert ve yumuşak güç unsurlarını, aktörün amaçlarının etkin ve verimli bir şekilde ilerletilmesini sağlayacak birbirini ortaklaşa güçlendirecek (mutually reinforcing) şekillerde birleştirebilme kapasitesi” olarak tanımlamaktadır. Bu kapasitenin oluşturulması esas meseledir. Bu anlamda akıllı güce ilişkin kavramsal olarak güçlü siyasetle alakalı bir çerçevenin birkaç önemli düşünceye dayandırılması gerektiğini iddia etmektedir. “1. Üzerine güç uygulanacak hedefin dâhili doğası ve daha geniş anlamdaki küresel bağlamı ki, gücü tutanlar hedef bölge ve nüfusun özelliklerini anlayamazsa güç akıllı olmaz. 2. Kendisinin hedefleri ve kapasitesi hakkında öz-bilgi ve anlayış. 3. Eylemin icra edileceği daha geniş bölgesel ve küresel bağlam. 4. Kullanılacak araçlar ve bunların ne zaman ve nasıl tekil veya birleşik olarak kullanılacağı.”

Bu düşünceler dikkate alındığında üsler ve bu üslerden sevk edilecek kuvvetler ve faaliyetleri akıllı güç kapsamında sahibi ülkelere bir çok imkanlar sunmaktadır. Mavi diplomasi ve üsler bileşeni bu anlamda akıllı güce hizmet eden önemli bileşenler olarak ortaya çıkmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Akıllı Güç, Deniz Aşırı Üsler, Donanma, Mavi Diplomasi

3. Oturum / 3rd Session

12 Eylül/September - Perşembe/Thursday

17:15-18:45

Salon / Room: B

Oturum Başkanı / Panel Chair:

Alper Tolga Bulut

Politics and Foreign Policy Studies

- “Gender And Representation in Turkey: An Electoral Explanation” - ***Alper Tolga Bulut***
- “What will Turkey Gain by Becoming a Member of The Francophonie and or The Commonwealth Organization?” - ***Erol Kalkan & Madi Madi John***

GENDER AND REPRESENTATION IN TURKEY: AN ELECTORAL EXPLANATION

Alper T. BULUT

Karadeniz Technical University

Abstract

Women are underrepresented in politics. This imbalance in representation has been subject of many academic studies as well as feminist criticism. Proponents of increased women presence in parliaments usually focus on the “representation” aspect of the issue arguing that equal proportions of women and men should be elected to parliaments. Accordingly, increased number of female legislators (descriptive representation) will change policies and legislative priorities in favor of women (substantive representation). Although women’s representation is a global problem, it is more severe in Muslim-majority countries. To illustrate, the Inter-Parliamentary Union (IPU) ranks the Middle East and North Africa (MENA) lowest in terms of female parliamentary representation.

The dearth of women in elected offices in the region has captured significant amount of scholarly attention. One strand of the literature focused on the role of religiosity and religious values on exploring gender equality in Islamic societies (Alexander and Welzel 2011; Bayes and Tohid 2001; Inglehart and Norris 2003), arguing that “the cultural gulf separating Islam from the West involves Eros far more than Demos” (Norris and Inglehart 2002:236). Others highlighted the role of patriarchy (Joseph 2000, Moghadam 2003), institutions, (Benstead 2016; Bishin and Cherif 2017; Bush and Gao 2017; Hughes at al. 2019; Kang 2015; Shalaby 2016a; Shalaby 2016b), gender stereotypes (Benstead, Jamal and Lust 2015), and economic structure (Ross 2008). Our study builds on and complements these existing perspectives on Muslim women's representation.

Although these studies made crucial contributions to our understanding of women’s political representation in Muslim-majority countries, they largely focus on the descriptive representation of Muslim women. Hence, whether increasing number of women legislators in Muslim countries make a difference in policy remains largely understudied (Shalaby 2018). This contribution is particularly significant given the current dearth of quantitative work on the mechanisms of women’s substantive representation in the MENA region — a research effort often stymied by a lack of reliable data. This paper aims to fill this lacuna by focusing on Turkey, a majority-Muslim country which has been ruled by the Islamist Justice and

Development Party (AKP) for almost two decades. We provide one of the first systematic and comprehensive analysis of the substantive representation of women in a Muslim-majority country by studying the link between religion, ideology, electoral strategies and women's representation in Turkey.

In this respect, this paper focuses on a rather neglected dimension of women's substantive representation in the global south and examines the role of electoral vulnerability on gender-related parliamentary activism. More specifically, we argue that in the context of developing countries women's issues usually have secondary importance and political parties (as well as legislators) focus on "more pressing issues" such as the state of the economy, terrorism and crime. To test our argument, we use a novel dataset of 4500 content coded parliamentary bills drafted in the Turkish Parliament (between 2002 and 2015), which is combined with biographic information of the legislators, their electoral vulnerability scores, and province-level data on religiosity, female labor force participation. The results have important implications for our understanding of gender and politics in developing countries.

Keywords: Gender, Representation, Electoral Vulnerability, Turkey, Feminism

**WHAT WILL TURKEY GAIN BY BECOMING A
MEMBER OF THE FRANCOPHONIE AND OR THE
COMMONWEALTH ORGANIZATION?**

Erol KALKAN

Karadeniz Technical University

John MADI MADI

Karadeniz Technical University

Abstract

By questioning the diplomatic presence of Turkey worldwide, in a context where its process of integration to the European Union is at its lesser point, the present research paper intends to identify, understand and evaluate the potentials gains for the Turkish Government in the redeployment of its diplomatic relations by extending its ties to some cultural Governmental International Organisations such as the Francophonie and the Commonwealth of Nations.

This reflexion is being supported by a precise and triple argumentation. At the first spot, promoted by the President of the Republic Recep Tayyip Erdogan, with a deep emphasis with the appointment on May 1st, 2009 of Ahmet Davutoglu at the Turkish Ministry of Foreign Affairs, the Turkey's diplomacy has set for the country the basis and fundamentals of the re-emergence of the Kemal Ataturk nation as an important country worldwide with a diplomatic galaxy counting not less than 67 Embassies and 52 Consulates around the world. In another line of argumentation, this paper defends the idea that Turkey is member of almost every important International Organisation intending to participate to the global governance such as 21 International Organisations oriented on general politics, 4 IO based on Tourism and Culture, 18 IO related to trade, Economy and Development, 8 Scientific and Sanitary Researches-based IO, 4 IO specialised in Food and Alimentation, 12 IO working in the sector of Sustainable Development, Energy, Communication and Transport, 4 IO promoting the Justice and 8 International Organisation with Military vocation. The third argument impelling this research exposes the fact that despite this international presence, Turkey has its candidature to the EU, which since April 14th 1987 has been introduced by Turgut Ozal and till the present time, has not being granted and in the opposite side, has in the country, pertinent elements such as the practice of French and English in favour of a further redeployment of its diplomacy in direction of the International Organisation of the Francophonie and or the Commonwealth of Nations Organisation.

Being stated that Turkey is an emerging country and an aspirer to the regional and global leadership seeking for new horizons in order to brighten its international image, strengthen its worldwide influence and consolidate its international dynamism, the research question guiding this analysis interrogates the opportunities related to the expansion of the Turkey diplomacy in the cultural domain of the Commonwealth of Nations and or the Francophonie and underlines the advantage of enlarging the country's diplomatic network by addressing the value for the government to participate to these international forums. It suggests therefore this problematic: In the context of a still non-integration of Turkey in the EU organisation as proposed and expected by the Ankara's authorities and taking into consideration the important presence of French and English language in the country and the possibility for the country to open to itself a new window and horizon in support of its international voice constituted by these two international organisations, won't it be a gain for Turkey to join the Commonwealth of Nations and or the International Organisation of the Francophonie? More precisely, what will be the advantage for the Turkey Government by becoming a member of the Francophonie and or the Commonwealth of Nations? Why does this candidature seems to be a necessity for the country in a period of important mutations in the national Turkish politics? What are the opportunities that will be offered to Turkey by the Commonwealth and or the Francophonie?

By stipulating a non-negligible advantage on an internal and international milieu for Turkey by being a member of one or both International Organizations, under the analytic method and the realistic theory identifying the national interest as the main motivation of a country foreign policies, this article is aiming to be an echo to the publication of Eren Özalay on Turkey's involvement in Regional Organizations and its repercussions for the UE membership: A discursive analysis, an article giving an answer to the question to know if the Turkish involvement in regional International Organization will be an alternative to the country's membership to the European Union.

Keywords: Turkey, Commonwealth, Francophonie, Diplomacy, Culture

3. Oturum / 3rd Session

12 Eylül/September - Perşembe/Thursday

17:15-18:45

Salon / Room: C

Oturum Başkanı / Panel Chair:

Bülent Şener

Teorik Çalışmalar

- “Uluslararası İlişkiler Teorilerinde Realizm Kapsamındaki Yaklaşımların Günümüzde Geçerliliği” - **Aytekin Cantekin**
- “Disiplinin 100. Yılında Klasik Realizmi Yeniden Okumak: Morgenthau'nun Düşüncesinin Psikolojik Temelleri” - **Betül ÖZYILMAZ Kiraz**
- “Westphalia'dan 21. Yüzyılda Uluslararası İlişkilerde Egemenlik Kavramı” - **Bahar Yılmaz**

ULUSLARARASI İLİŞKİLER TEORİLERİNDE REALİZM KAPSAMINDAKİ YAKLAŞIMLARIN GÜNÜMÜZDE GEÇERLİLİĞİ

Aytekin CANTEKİN
Milli Savunma Üniversitesi

Özet

Uluslararası ilişkiler disiplininde yoğun çalışmaların yapılmaya başlandığı dönem 20'nci Yüzyıl olmuştur. Bu yüzyıl aynı zamanda iki Dünya Savaşı'nın gerçekleştiği, çok sayıda devrimin meydana geldiği ve Soğuk Savaş'ın yaşandığı yüzyıl olmuştur. Bu açılarından Uluslararası İlişkilerin bu dönemde yükselmesi rastlantı değildir.

Disiplinde Birinci Dünya Savaşı'nın hemen sonrasında yapılan ilk çalışmalar, savaşların önlenmesi ve kolektif güvenliğin sağlanmasına yönelik İdealist çalışmalar olmuştur. İkinci Dünya Savaşı'nın önlenememesi ile birlikte Realist teori ve yaklaşımlar uluslararası ilişkilerin baskın yaklaşımı hâline gelmiş ve özellikle Soğuk Savaş döneminde altın çağını yaşamıştır. Soğuk Savaş'ın sona ermesiyle birlikte Realist teori ve yaklaşımlarına ciddi eleştiriler yöneltilmeye başlanmış ve alternatif arayışlar yoğunlaşmıştır.

Bu çalışmada, Realizm kapsamındaki yaklaşımların disiplinindeki açıklama gücünün günümüzde geçerliliğini sürdürüp sürdürmediği ve hâkim rolünün hâlen bulunup bulunmadığı tartışılacaktır.

Öncelikle disiplinin tarihi gelişimi ele alınacak, müteakiben varsayım ve sınırlılıklar ortaya konulacak, Realizme yönelik eleştiriler belirtilecek, neticede Realizm kapsamındaki yaklaşımların günümüzdeki açıklama gücünün geçerliliği incelenecek, sonuç bölümü ile çalışma tamamlanacaktır.

Devletlerarası ilişkiler, tarihin çok eski devirlerine kadar gitmekte ise de bu ilişkiler genellikle krallar, imparatorlar arasında gerçekleşmekte idi. Egemen ulus devletlerarasındaki ilişkilerin 15. ve 16. yüzyıllarda Avrupa'da ulus devletlerin ortaya çıkışı ile başladığı (Yurdusev, 2006: 19) ve ilk önemli neticesinin 1648 Vestfalya Barış Antlaşması ile ortaya çıktığı (Uğrasız, 2003: 139) kabul edilmektedir. Ulus devletlerin ortaya çıkması ve bu devletlerin ilişki içinde olması tek başına Uluslararası İlişkilerin disiplin haline gelmesine yetmemiştir.

Birinci Dünya Savaşı ulus devletlerarasındaki ilişkilerin insanlık için felaketlere yol açabileceğinin göstergesi olmuştur. Bu felaketleri engellemek için uluslararası ilişkiler konusunda

çalışmalar artmış; 1919 yılında Galler’de ilk kürsü kurulmuştur (Yurdusev, 2006: 26-27). İlk Büyük Savaş’ın acıları, savaşların tekrarını engellemek ve barışı muhafaza amaçlarının kurulan kürsülerin hedefi olması sonucunu doğurmuştur. İki Dünya Savaşı arası dönemde, başta Wilson olmak üzere bir kısım fikir adamı, uluslararası ilişkileri barış içerisinde düzenlemek ve sorunların savaş boyutuna ulaşmadan çözülmesini sağlamak amacıyla Milletler Cemiyeti’nin kurulmasını sağlamışlardır. Savaşların önlenmesi ve uluslararası ilişkilerin düzenlenmesi istikametindeki bu İdealist çalışmalar, uluslararası ilişkiler konusunun bir disiplin haline gelmesine büyük katkı sağlamıştır.

Birinci Dünya Savaşı’ndan sonra yapılan tüm çalışmalara karşın İkinci Dünya Savaşı engellenememiştir. Daha İkinci Dünya Savaşı patlak vermeden, 1939 yılında yayımlanan Yirmi Yılın Bunalımı: 1919-1939 (The Twenty Years’ Crisis: 1919-1939) adlı eserinde E.H Carr, ütopyacılık olarak tanımladığı, Birinci Dünya Savaşı’ndan sonra olması gereken kolektif barış ortamına ulaşmayı hedefleyen çalışmaları, Uluslararası İlişkiler disiplininin emekleme dönemi olarak tanımlamış ve olmakta olanın çözümlenmesine ağırlık verilmesi gerektiğini belirtmiştir (Eralp, 2006; 69-70). Morgenthau ise 1948 yılında yayımlanan Uluslar Arasında Siyaset (Politics Among Nations) adlı kitabında İdealizme yönelik eleştirileri kuvvetlendirmiş ve Realizmin prensiplerinin ortaya çıkmasına büyük katkı sağlamıştır.

Bu çalışmanın ikinci bölümünde varsayım ve sınırlılıklar açıklanacaktır. İncelenecek olan hipotez; “Uluslararası İlişkiler teorilerinde Realizm kapsamındaki yaklaşımların günümüzde geçerliliği sürmektedir” olacaktır.

Bu hipotezin, Uluslararası İlişkiler disiplinin tarihinden, kullanmakta olduğu yöntemlere kadar birçok gerekçesinin ortaya çıkması umulmaktadır.

Çalışmanın üçüncü bölümünde Realist yaklaşımlara yönelik eleştiriler ele alınacaktır. Uluslararası İlişkilerin tarihi neredeyse Realizmin ve ona yöneltlen eleştirilerin tarihidir. Disiplinin başlangıcındaki İdealist dönem göz ardı edilirse, Realizm paradigmasının etkin olmadığı dönemin bulunmadığı düşünülmektedir. Ayrıca Realizm, disiplinin en çok eleştirilen kuramı durumundadır. Bu eleştirilerin Realizmin eksikliklerini tamamlayabilmesi ve etkinliğini sürdürmesine katkı sağladığı düşünülmektedir. Örnek olarak, Davranışsalcıların yöntem konusundaki eleştirileri karşılığını derhal Realizmde bulmuş ve Neorealizm Klasik Realizmin eksikliklerini tamamlayarak gündemi işgal etmiştir. Bu eleştirilerin başta geleni, Realist paradigmanın uluslararası ilişkilerde temel aktör olarak ulus devleti kabul etmesine karşın yeni aktörlerin ortaya çıktığı

eleştirisidir. Bu eleştiri, daha çok Realist ekolün içinden yükselen bir eleştiri olmuş ve paradigmanın etkisi artan aktörlere yer vermesi gerektiği belirtilmiştir.

Diğer bir eleştiri ise, ekolün dışından gelmiştir. Devlet merkezli ve devletlerin egemen eşitliği ilkesi üzerine kurulmuş olan Realist paradigmanın, az gelişmişlik ve devletlerarası eşitsiz ilişkiler gibi toplumsal nitelikteki olguları açıklayamadığı iddia edilmiştir (Yalvaç, 2006: 135-136).

Realizm kapsamındaki yaklaşımlardan Neorealizme yöneltilen eleştirilerden biri uluslararası sistemin ortaya çıkışını açıklamakla birlikte sistemin değişimine ilişkin önemli bir öngörüsünün olmamasıdır. Diğer bir eleştiri, Neorealizmin uluslararası sistemin anarşik yapısına odaklanıp, sistemin norm ve kurallarını görmezden geldiği eleştirisidir. Neorealizmin uluslararası sistem ve aktörlere ilişkin yapı önermesinin, yapıyı işletenlere, icra edenlere yer vermediği eleştirisi de yapılmaktadır.

Realizmin basit ve kolay anlaşılır bir mantığı vardır. Ulus devleti temel aktör gören, diğer aktörleri göz ardı eden, devlet içi süreçleri önemsemeye, ulusal çıkar ve ulusal güç kavramlarına odaklanan Realizm uluslararası ortamı da anarşik bir yapı olarak tanımlayarak yalın ama gerçekçi bir kurgusal paradigma teşkil etmektedir.

Realizmin disiplinde mevcut olan yöntemlerin uygulanabilmesine cevaz veren bir bakış açısı olduğu değerlendirilmektedir. Geleneksel yöntemlerden sonra Davranışsal yöntemler Realist araştırmalarda kullanılabilmiştir. Realizm, pozitivist yöntemlerin uygulanmasında da son derece esnektir. Realizmin hâkim paradigma olmasının bir diğer nedeninin uluslararası ilişkilerde var olan güç dengesine verdiği önem olduğu düşünülmektedir.

Disiplinin tarihi, varsayım ve sınırlılıklar ile Realizme yöneltilen eleştirilerden sonra Realizm kapsamındaki yaklaşımların günümüzdeki açıklama gücünün geçerliliği incelenecek, sonuç bölümü ile çalışma tamamlanacaktır.

Anahtar Kelimeler: Uluslararası İlişkiler Teorileri, Realizm, Neorealizm, Yapısal Realizm, Konstrüktivizm

**DİSİPLİNİN 100. YILINDA KLASİK REALİZMİ
YENİDEN OKUMAK:
MORGENTHAU'NUN DÜŞÜNCESİNİN
PSİKOLOJİK TEMELLERİ**

Betül Özyılmaz KİRAZ

Ankara Hacı BayramVeli Üniversitesi

Özet

Alman-Amerikan siyaset bilimci Hans Joachim Morgenthau, Uluslararası İlişkiler disiplininin geleneksel kuramlarından olan Klasik Realizm'in "babası" olarak kabul edilmektedir. Tukidides, Machiavelli ve Hobbes'un felsefi temellerini attığı; Edward H. Carr'ın idealizmin eleştirisi ile önünü açtığı Klasik Realizm, Morgenthau'nun Soğuk Savaş'ın başlangıç yıllarına tekabül eden 1948 yılında yayınlanan ve Türkçe'ye "Uluslararası Politika" olarak çevrilen "Politics Among Nations" kitabı ile disiplinin ana akım kuramlarından birisi haline gelmiştir. Morgenthau, kitabının 1978 yılında yayınlanan baskısında Realizmin altı ilkesini tanımlayarak aynı zamanda kuramın temel argümanlarını da ortaya koymuştur. Buna göre (1) tıpkı toplumlar gibi politika da kökleri insan doğasına dayanan objektif kurallarla yönetilmektedir; (2) çıkar, güç açısından tanımlanmaktadır; (3) güç olarak tanımlanan çıkar, evrensel olarak geçerli olan objektif bir kategoridir; ancak çıkar kavramının içeriği sabit ve herkes için aynı değildir; (4) evrensel ahlaki ilkeler, devletlerin uluslararası politikadaki davranışlarında geçerli değildir; (5) bir devletin ahlaki amaçları, evreni yöneten ahlaki kurallarla özdeşleştirilemez; (6) Realizm, ekonomi, hukuk, ahlak kuramları gibi diğer düşünce ekollerinden farklıdır. Günümüzde bu ilkeler Klasik Realizmin temel ilkeleri olarak kabul edilmektedir. Morgenthau ve onun Klasik Realist düşüncesi yazılırken ve anlatılırken de bu ilkeler üzerinden gidildiği görülmektedir. Morgenthau'nun güç ve çıkar vurgusu ön plana çıkarılmakta; onun devleti ve devletin askeri gücünü merkeze koyan bir bakış açısında sahip olduğunun altı çizilmektedir. Bu durum Klasik Realizmin, politik psikoloji çalışanlar tarafından sıklıkla eleştirilmesine yol açmaktadır. Politik psikoloji, politikayı, politikacıları ve politik davranışı psikolojik bir perspektiften inceleyen disiplinlerarası çalışma alanıdır. Politik psikoloji çalışanları politik davranışın kökenlerini, dinamiklerini ve sonuçlarını bilişsel ve sosyal açıklamalara başvurarak ortaya koymaya çalışmaktadır. Dolayısıyla onlar için Klasik Realizm, devleti merkeze koyan, bireylerin psikolojik özelliklerinin politik süreçlere olan etkisini yok sayarak devletleri üniter aktörler olarak kabul eden argümanlarıyla politika ve psikoloji arasındaki ilişkiyi göz ardı

etmektedir. Bu çalışmanın amacı, bu eleştirinin geçerliliğini test etmektir. Bu bağlamda Klasik Realizmin "babası" olarak kabul edilen ve kuramın temel ilkelerini tanımlayan Morgenthau'nun temel eseri olan "Politics Among Nations/Uluslararası Politika" kitabı, çalışmanın ana kaynağı olarak kullanılmaktadır. Çalışmada, politik psikolojinin, Uluslararası İlişkilerin ana akım kuramlarından Klasik Realizme yönelik söz konusu eleştirisinin geçersiz olduğu savunulmaktadır. Morgenthau'nun eserinin incelenmesi, onun Klasik Realizmle özdeşleşen düşüncelerinin esasında psikolojik temellere dayandığını ortaya koymaktadır. Öncelikle Morgenthau, insan doğasından yola çıkarak insan ve devlet arasında özdeşim kurmaktadır. Uluslararası politikanın temel aktörü olarak kabul ettiği devleti, aile, dernekler, yerel politik örgütlenmeler gibi insanın oluşturduğu birlikteliklerin bir tanesi olarak kabul etmektedir. Tüm insanlarda yaşama güdüsü, üreme güdüsü ve hükmetme güdüsü gibi ortak bio-psikolojik güdüler bulunmaktadır. İnsanların doğasından bulunan bu psikolojik güdüler, onların oluşturduğu her türlü oluşuma da yansımaktadır. Özellikle hükmetme arzusu, aileden yardımlaşma derneklerine; meslek kuruluşlarından yerel politik örgütlenmelere ve devlete kadar tüm insani oluşumların asli unsurudur. Dolayısıyla Morgenthau'nun her devletin kendi çıkarı peşinde koştuğunu ve bu çıkarın diğerlerine göre daha güçlü olmak olduğunu söylerken, birey ve devlet arasında kurduğu psikolojik özdeşimden yola çıkmaktadır. İkinci olarak Morgenthau, gücü tanımlarken, bireyin diğer bireylerin zihinleri ve eylemleri üzerindeki kontrolünü kast ettiğini belirtmektedir. Politik gücü, fiziksel şiddeti içeren askeri güçten ayırt etmek için, askeri güçte gücün psikolojik unsurunun kaybolmasını ayırt edici nokta olarak almaktadır. Buna göre politik güç, gücü kullanan ve güce maruz kalan arasında bir psikolojik ilişkidir. Gücü kullanan, diğerinin zihnini etkilemek suretiyle onun belirli eylemlerini kontrol edebilmek istemektedir. Bir dış politikanın materyal amaçları ne olursa olsun, hammadde kaynaklarının ele geçirilmesi, deniz yollarının kontrolü ya da toprak değişimleri gibi, bu amaçlar her zaman için diğerlerinin zihinlerini etkileyerek onların eylemlerini kontrol edilmesini gerektirmektedir. Nihayetinde Morgenthau'ya göre insani bir oluşum olan devletler, insan doğasının bir yansıması olan hükmetme güdüsü ile hareket etmektedir. Bu nedenle uluslararası politika, devletlerarası güç mücadelesidir ve gücün psikolojik bir ilişki olduğu düşünüldüğünde aslında tüm uluslararası politika psikolojiktir. Tüm bunlar düşünüldüğünde esasında Morgenthau'nun Klasik Realist önermelerinin psikolojik bir temele dayandığı görülmektedir. Morgenthau'nun düşüncelerini böyle bir temel üzerine inşa etme kaygısı ya da

politikann psikolojik temellerini ortaya koyma kaygısı taşıdığı elbette ki söylenemez. Ancak bu durum, Klasik Realist kuramın politika ve psikoloji arasındaki ilişkiyi yok saydığını söylemek için yeterli değildir. Titiz bir okuma, kuramcılar tarafından bilinçli bir şekilde ifade edilmemiş olsa da, Klasik Realizmin ana argümanlarının aslında psikolojik temeller üzerine inşa edildiğine işaret etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Klasik Realizm, Politik Psikoloji, Morgenthau, Uluslararası Politika, Güç

WESTPHALIA'DAN 21. YÜZYILA ULUSLARARASI İLİŞKİLERDE EGEMENLİK KAVRAMI

Bahar YILMAZ

Karadeniz Teknik Üniversitesi

Özet

Uluslararası ilişkiler ve siyasal düşünceler tarihine göz attığımızda devlet yönetimi, iktidarı ve onun kaynağı hakkında birçok tartışma mevcuttur. Bu tartışmaların temel noktası egemenlik kavramının ne ifade ettiği, içinin ne ile doldurulduğıyla ilgilidir. Devlet olmanın kurucu unsurlarından birisi olan egemenlik diğer unsurlara işlerlik kazandırması açısından da her zaman Uluslararası ilişkiler disiplinesiyasal ve hukuksal anlamda önemli yere sahip olmuştur.

Egemenlik kavramı 1648 Westphalia Antlaşması'ndan bu yana Siyaset Bilimi'nde sonrasında Uluslararası ilişkiler disiplininde ve pek çok disiplinin merkezinde önemli bir yer tutarak birçok teorinin ve çalışmanın temelini oluşturmuştur. Hukuksal ve siyasal bir kavram olan egemenlik tarihsel süreçte dönemin şartlarına cevap verebilecek anlamlar kazanmış, iç ve dış egemenlik olarak ikiye ayrılmıştır. İç egemenlik devletin kendi toprağı üzerinde sağladığı işlevleri ifade ederken, dış egemenlik uluslararası sistemdeki tüm devletlerin egemen eşitliğine yani dış politika karar ve eylemlerindeki özerkliğine/bağımsızlığına tekabül etmektedir. Ulus-devletin sınırları içerisindeki güç kullanımına işaret etmesi açısından ve devletlerin sistemdeki egemen eşitliğine vurgu yapması bakımından 1648 Westphalia Antlaşması egemenlik için dönüm noktasını oluşturmaktadır. Westphalia modeline göre, devletler, uluslararası hukukta eşit olarak yer alan siyasi aktörlerdir. Westphalia Antlaşması ile birlikte egemen güç ve sınır arasında doğrudan bir ilişki kurulmuş devletin otorite kullanımı ile ulusal egemenlik alanlarını ayıran kesin bir hat olarak görülen sınır arasında kurulan bu ilişki biçimi, ulusal egemenlik açısından yeni bir durumu ifade etmiştir.

Egemenlik, modern devlete içkin bir kavramdır. Zira adına modern devlet dediğimiz en yetkin siyasal örgütlenme biçimi, hukuksal açıdan varlığını egemen olmasına borçludur. Modern devleti kendinden önceki siyasal yapılanmalardan farklı kılan ana etmen egemenliğıdir.1648 Westphalia Antlaşması sonrası ortayaçıkan ulus-devlet modeline hizmet etmeye başlayan egemenlik kavramı Fransız Devrimi ile yeni bir boyut kazanarak hanedanlardan/imparatorluklardan halka/parlamentolara geçiş yapmıştır. 17. ve 18. yüzyılda klasik düşünürler tarafından temeli atılan kavramın antik dönemde dekendini ifade ettiği pratikler

olmuştur. 20. yüzyıla gelindiğinde savaşlar ve sömürgecilik sonrasındaki süreçlerde yeni devletlerin kurulması, küreselleşmenin etkisi ve devlet dışı aktörlerin sisteme dahil olmasıyla birlikte değişim ve dönüşüm sürecine giren egemenlik kavramı Uluslararası İlişkiler disiplinde yeni bir boyut(lar) kazanmıştır. Bu değişim ve dönüşümün uluslararası sistemde temel aktör olarak kabul edilen devletin lehine mi yoksa aleyhine mi olduğu hala güncel tartışmalardan bir tanesidir.

Günümüze kadar uluslararası ilişkilerde yaşanan gelişmeler uluslararası sistemde birçok değişikliğe sebep olurken, uluslararası sistemin temel aktörü olan devletlerin güvenliklerini sağlama çabaları, onların egemenliklerini uluslararası sistem düzeyinde gerginlikler ve çatışmalar şeklinde göstermesine hizmet eden bir durum olmaya devam etmiştir. Uluslararası sistemin anarşik yapısından dolayı, güvenliği sağlamak devletlerin güç kapasitelerini arttırmak yönünde geliştiğinden uluslararası sistemde daha fazla egemen olabilmek, diğer bir deyişle bağımsızlığını ve ülkesel bütünlüğünü sürdürmek her devletin elde etmeye çalıştığı temel dış politika amacı olmuştur.

Küreselleşme bağlamında yeni bir şekilde değerlendirmeye alınan egemenlik kavramı devletlerin güvenliğinin hukuksal yönünü öne çıkarırken güncel tartışmaları da beraberinde getirmiştir. Küreselleşme sürecine paralel olarak devletlerarası ekonomik ve sosyal olarak geçirgenlik artarken devletler siyasi ve güvenlik anlamında katı bir çizgi oluşturmuştur. Günümüzde üretim ve mübadelenin asli unsurları para-teknoloji-insanlar ulusal sınırları giderek daha kolay geçerken ulusal devletin düzenleme gücünü, ekonomi üzerindeki otoritesini yitirmesi, siyasi ve güvenlik noktasında ulus-devlet egemenliğinin önemini tekrar ortaya koymaktadır. Artık sınırlar devletlerin mutlak egemenlikleri altındaki toprak parçalarını birbirlerinden ayıran çizgiler olma anlamını bir taraftan yitirirken, kontrolsüz küreselleşme ile gerçekleşen güvenlik sorunları ile tekraregemenlik ve güvenlik konuları söz konusu olmaktadır.

Bu çalışmada, egemenlik kavramının doğuşu ile günümüze kadar olan süreçteki dönüşümü hukuksal ve siyasal boyutlarıyla ele alınarak, klasik ulus-devlet egemenliğinin aşındığı iddiaların geçerliliği ve bu yeni sürecin uluslararası sistemde oluşturduğu sonuçlar tartışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Egemenlik, Uluslararası İlişkiler, Westphalia Antlaşması, Küreselleşme, Güvenlik

3. Oturum / 3rd Session

12 Eylül/September - Perşembe/Thursday

17:15-18:45

Salon / Room: D

Oturum Başkanı / Panel Chair:

Yaşar Sarı

**Theoretical Studies and Current Debates
in International Relations Theories**

- “Wilsonian Idealism: Collective Security through an International Organization” - **Yaşar Sarı**
- “Transnational Kemalism- power, hegemony, dissidence” - **Hüsrev Tabak**
- “Globalization’s Populism Conundrum: An Overview of the Populist Movement in the era of Globalization” – **F. M. Arafat**
- “ ‘Authoritarian Developmentalism’ with Chinese Characteristics: The Birth of ‘China Model’ ” - **Nigar Shiralizade**

**WILSONIAN IDEALISM:
COLLECTIVE SECURITY THROUGH AN
INTERNATIONAL ORGANIZATION**

Yaşar SARI

Bolu Abant İzzet Baysal University

Abstract

World War I was said by many to be “The war to end all wars.” After such a horrific loss of life on the European continent, it was hoped that the future leaders of the Western powers would go to any length to avert another war. This was a rapidly progressing time with new theories and beliefs emerging and gaining influence throughout the world. During the peace negotiations at the end of World War I in Paris, there was a strong motivation by many sides to guarantee that another war of this magnitude could never again occur. Wilson alone had the vision of a new way to guarantee peace; to create an international organization that would bring the world together for economic prosperity and global peace. Wilson’s ideal for peace was based on the principle of collective security, which by itself was not a new idea, but by implementing it through an international organization whereby national interests of individual states would be integrated with the opposing interests of other nations. The theory behind the formation of the League of Nations was thought to be the great hope for the new order, but within twenty years the start of the Second World War sounded the death toll for the League of Nations.

Woodrow Wilson was America’s premier theorist on diplomatic and economic issues. He even remarked after the first election victory in 1913, “I would be irony of fate if my administration had to deal chiefly with foreign affairs.” It would be his abilities as a theorist that would eventually gain him worldwide recognition. As the war raged in Europe throughout his re-election in 1916, he began to focus more attention on the conflict across the Atlantic Ocean. It was at this point that Wilson began to theorize about an international organization that could guarantee world peace. He envisioned an organization that would rely on collective security to maintain this peace, that “security could be guaranteed through an international organization providing for collective action against aggression.” Wilson believed in a community of power, not a balance of power.

His collective security theory was straightforward. To understand why it failed then, we must first look at the theory in its basic form. That is, if one nation acts as an aggressor against another nation, then all other nations, everywhere, would come

to the aid of the defending nation. In this simple form, one can see why the theory is idyllic. It presents a system whereby war is deterred due to the threat of an overwhelming opposing force. The theory is based on several premises; the first is the belief that people are inherently good. In this, it is heavily rooted in the idealist realm of foreign affairs. Idealists believe that, given a choice, people will choose the option that is best for people as a whole. Personal interests that will negatively affect other people are opposed to the belief that it is wrong to harm others purposefully. People will typically do what they believe is right. For collective security to work the nations of the world must be willing to forgo some of their national interests for the common interest of the whole. The idea is that securing peace is a better goal than fulfilling one's interests. There is the realist tenant that the primary government purpose is to support its people and thereby its vital interests, but that does not necessarily work in opposition to the idea of collective security. The surest way to help one's nation and to maintain prosperity is to secure a wave of peace so that the political and economic systems can continue to function. What higher goal for a government than that of maintaining the peace?

By definition, though, to maintain the peace also means maintaining the status quo to a large extent. This does not have to be the case at all times. There is the pretext that territorial borders must remain constant, for if any border was threatened it would be defended by all of the other nations. However, this is ruling out the possibility of a peaceful transition in the borders of nations. The view that national boundaries can only be changed through armed conflict is shortsighted and does not take the historical precedent into account.

There is also the matter that sociological changes can continue to take place inside any given country, even if that country is an active member of collective security. Change is not, by definition, a threat to security. Internal politics of a nation would not be affected by collective security, which is the goal is peace between nations.

Collective security guarantees the security of a nation by offering for support an overwhelming force that no aggressor can oppose. By this, it is meant that the individual nations involved in the conflict cannot gather a force large enough to make defeating the international force possible. Ideally, this would be accomplished by having a force composed of members from every nation in the world. This would also mean that the force would, by necessity, have to be fluid in composition. While it would be essential for every country to send forces, the size of that force would depend

upon the country's ability to send and support its segment of the force.

What led to the downfall of the League of Nations? What is the theory of collective security, and how does it functions in an international organization? Was Wilson's idealism flawed? So finally, how does Wilson's idealism play out in today's United Nations? These question will be answered in this paper.

Keywords: Wilsonian Idealism, Collective Security, International Organizations, Peace, War

TRANSNATIONAL KEMALISM POWER, HEGEMONY, DISSIDENCE

Hüsrev TABAK

Recep Tayyip Erdoğan University

Abstract

There is a burgeoning academic interest in studying historical and contemporary Kemalism from a transnational perspective. And so far, the scholarship has seen to have an endeavour to unfold the transnational roots of the Kemalist modernism in the historical context, the differing meanings attributed to Kemalism in the post-colonial and post-imperial nation-states, the diffusion of Kemalist principles and symbolism to the post-Ottoman Muslim spaces in the Balkans and Cyprus, the trans-Kemalism of the Turkish descent trans-migrants, and the Kemalist transnational counter-hegemonic resistance and dissidence in extraterritorial spaces. Indeed, the transnational perspective has shown adequacy in offering explanations to these different accounts on Kemalism and this research aims to elucidate the historical and present reconfigurations of transnational Kemalism and to reflect particularly on the contemporary practice of transnational Kemalism as a counter-hegemonic dissident position.

In the historical context, the organisation of Turkish nationalism, similar to Islamism and Ottomanism, had observably transnationally taken place. For quite a while, the formation of Kemalism as a state-sponsored social, political, and cultural category in Turkey is also examined via unfolding the transnational mechanisms at work throughout. The very Turkish identity, for instance, was not built merely through national mechanisms as one holding a national gaze would expect; it was instead part of transnational networks, ideas and perceptions. Or, the meanings attributed to Kemalism had diversified in transnational spaces; for instance, Kemalism happened to become a contestation topic in Albania's seeking its way to Westernization, without Turkey having any intervention or involvement in the process. In interwar Yugoslavia, for instance, Kemalism became a subject of discussion in transforming the gender relations among the Muslim community. The progressive Muslim cultural entrepreneurs, accordingly, with an intention to emancipate the Muslim woman and to give an end to confessional segregation, often utilised the Kemalist 'Turkish woman' as a model for Muslim women emancipation and integration in Yugoslavia. This transnational learning of the Yugoslav Muslims was a practice adopted also by the Turkish

speaking Ottoman remnant communities in the Balkans and Cyprus. Here, however, there are plenty of instances where Kemalist identities and norms were transmitted to these extraterritorial kin localities also by the hand of the Turkish government in order to make the Turkish speaking local Muslims emulate the new ethnic secular Turkishness built in Turkey.

The governmental and kin/diaspora involvement in the Kemalist model's transnational diffusion continued in the 1960s onwards, particularly in the newly formed trans-migrant and diaspora spaces. Accordingly, transnational Kemalism as a state-initiated political practice aimed at and engineered for nationalising and secularising Turkish migrants living in the diaspora. Accordingly, the diplomatic missions and consular bodies of Turkey endeavoured to create Turkish political lobbies thus to make migrants carry out certain duties the Turkish state envisions for them such as organising petitions against anti-Turkist/anti-Kemalist initiatives.

The scholarship thus in the historical context has unfolded the transnational processes by which various connotations and contestations around Kemalism emerged both in Turkey and abroad. It is, however, necessary to highlight that in all these, Kemalism signified a hegemonic set of principles and a state promoted ideology. By the coming to the power of the Justice and Development Party (AKP), Kemalist transnationalism and transnational Kemalist practices have transformed and took the form of a counter-hegemonic and dissident practice. This research aims to unfold this turn and to reflect on the practice of Kemalism as a counter-hegemonic transnational dissidence.

Keywords: Transnational Kemalism, Power, Hegemony, Dissidence

**GLOBALIZATION’S POPULISM CONUNDRUM:
AN OVERVIEW OF THE POPULIST MOVEMENT IN
THE ERA OF GLOBALIZATION**

F. M. ARAFAT
University of Dhaka

Abstract

World politics is having a *déjà vu* moment with the resurgence of populist leaders and parties in Europe, North America, South America, and so on. The trend possesses an imminent threat to globalization promoted by a centrist liberal international system which was established after World War II. Globalization prescribes intense economic, social, cultural, and technological connectedness among states. Contrarily, populism challenges the notion of globalization by emphasizing on the ‘people’ and promising to ‘drain the swamp’ or elites in the government using hyper-nationalism, social conservatism, economic protectionism and in some aspects, divisional rhetoric. The paper endeavors the logic behind the surge of populism and inquires the role of globalization in it. It raises three hypotheses: Economic Inequality argument, Cultural Backlash argument, and Pragmatic Populism argument to test the resurgence of populism. Out of these three hypotheses, only economic inequality argument takes the phenomena of globalization into account. Cultural backlash argument argues that populism is the side effect of globalization. On the other hand, the pragmatic populism argument recognizes the importance of globalization within the surroundings of populist politics. Economic inequality argument argues that the outcome of globalization is not inclusive. Many people cannot reap the fruits of globalization as it widens income inequality and only makes rich people richer. It contends that the great global economic crisis in the late 2010s exposed the dark side of neo-liberal globalization and quickens the sharp rise of populist politics. The cultural backlash argument rejects the economic inequality argument and states that the populist surge is the result of anti-immigration, anti-globalization, and on many occasions, xenophobic rhetoric in politics. It argues that populism is the result of cultural backlash conceived from globalization. The pragmatic populism hypothesis contradicts both economic inequality argument and cultural backlash argument by emphasizing on globalization but accepting populist surge simultaneously. The paper investigates different variants of populism: right-wing populism, left-wing populism, and pragmatic populism. Right-wing populism was centered in the Presidential campaign of the United States President Donald Trump in 2016. It focused on the economic

protectionism, anti-immigration, anti-globalization messages which ultimately triumphed. The Trump administration transformed these messages into policies by withdrawing from TPP, Paris Climate Agreement, and Iran Nuclear deal. The Trumpian phenomenon was preceded and repeated in Europe with the rise of Nigel Farage led UKIP and Brexit party in the UK as well as Marine Le Pen led National Rally in France. The European phenomena later transferred to Latin America with the victory of Jair Bolsonaro in the Brazilian Presidential election in 2019. Charismatic leadership or strong man, socially conservative yet xenophobic messages and nativist aspiration are the key features of right-wing populism. The left-wing populism is centered on socialist messages such as climate justice, income equality, free healthcare, and free education. It prescribes more government control vice versa less privatization and racial, social as well as economic justice. Pragmatic populism is profound in Asian states like India or the Philippines in which populism does not contradict with globalization. Populism usually thrives there in the guise of hyper-nationalism. Continuous rapid economic growth coupled with majoritarian politics makes the perfect recipe for pragmatic populism. The paper tests these three hypotheses: economic inequality argument, cultural backlash argument, and pragmatic populism argument to understand how and why populism in world politics resurges and what role globalization played and will play under the circumstances.

Keywords: Globalization, Populism, Economic Inequality, Cultural Backlash, Pragmatic Populism

**“AUTHORITARIAN DEVELOPMENTALISM” WITH
CHINESE CHARACTERISTICS:
THE BIRTH OF “CHINA MODEL”**

Nigar SHIRALIZADE
Middle East Technical University

Abstract

The system of the international relations has been structured and restructured several times since the Westphalia. It has been already a centenary that we have commenced our researches on the issues regarding to the system. Apparently, we are going through a time of big transformation that has been fuelled by the new actors, as well as the conventional ones. China is a traditional actor as a state in the international system claiming a "revision" whose development has been backed by the novel actors like transnational. This country is not the sole one utilizing the assets of transnational capital; nevertheless it has the traits making its developmentalist path exceptional. In this regard, China's economic growth appeared as a consequence of transnational capital flow triggering the birth of "China Model" concept will be analyzed. The research by depicting China's path to economic growth will question the reasons of its political system's authoritarian determination and ability to come up with a model being bought by the others with the same senses.

This research work aims to interrogate the correlations between economic growth and political regimes. It refers to the modernization theories where the lineage between economic development and political democratization is depicted as straightforward in order to illuminate their inaccuracy on the application to China's case. Therefore, China's rapid transformation from one of the most isolated country in Mao's era to the biggest promoter of the free trade and open markets will be briefly analyzed. Deng Xiaoping's impact on China's current foreign policy making by imposing the idea of "to get rich is glorious" to the socialist country being suffered of poverty and famine for decades due to their ideology was crucial for PRC. Deng's views though were considered as the deviation from the Socialist ideology by the hardliners of the Party, it has not been challenged by his successors. Conversely, China became more and more open to the transnational capital coming from various parts of the world.

It certainly brought questions to mind whether such kind of "openness" will bring democratization to China as it has been observed in other East Asian countries in 1980s. The Tiananmen

events in 1989 were the first uprisings reflecting the impacts of economic growth in Chinese society where the first political demands were heard. Nevertheless, the situation was taken under control by suppressing the dissent voices and the message to the world was given - China is not going to be democratized, at least in the sense that we perceive "democracy". China was so much integrated to the world market at the time that this country could not be "punished" for its actions and transnational capital continued to flow. China successfully utilized the advantages of the economic liberalization but could be able to maintain its political system intact. By questioning the impact of transnational capital to the economic growth of PRC, the research tries to find out the reasons hindering the anticipated democratization. China's politics of utilizing a tool of economic liberalization to foster its political regime will be investigated. In this regard the research interrogates the authoritarian developmentalism concept applied in East Asian countries where the political transformation happened as a consequence of the economic growth differently from the one with Chinese characteristics. The research by referring to the background of the precursors of transnational capital to China in the early 1980s, that historically played a role of "middlemen" tries to give answers for the lack of any attachments of political reforms besides economic incentives by the actors bringing capital. Furthermore, other historical impacts of China's current exceptional stance on the world politics pertained to its perception of "democracy" based on the Confucian ideology will be emphasized. Consequently, China's ability to transform its economic power to the legitimacy not only within and outside of the country, but also its promoted model of development coined as "China Model" will be emphasized with the empirical reference in terms of the BRI project.

Keywords: Transnational, Capital, Regime, Authoritarian, Developmentalism

4. Oturum / 4th Session

13 Eylül/September - Cuma/Friday

09:00-10:30

Salon / Room: A

Oturum Başkanı / Panel Chair:

Murat Çemrek

Eurasian Studies

- “The Post-Soviet Rewriting of History in Central Asia” - ***Gülşen Aydın***
- “Perception of Crises in Turkish-Russian Media: A Comparative Analysis” - ***Fulya Ereker***
- “Indonesia in Asean Revisited” - ***Eren İrfanoğlu***
- “Right or Duty? The Issue of Integration in the Common European Asylum System” - ***Sevgi Çilingir***
- “Brexit and the Small States in the European Union: The Case of Slovakia” – ***Sedanur Yıldız & Özgür Tüfekçi***

THE POST-SOVIET REWRITING OF HISTORY IN CENTRAL ASIA

Gülşen AYDIN
Erzurum University

Introduction and research problem

History goes beyond the reign of the past; it is interpreted over and over to serve the present. As the conditions change, historians as well as the politicians reinterpret the history through the perspective of the present. History is used to justify the present policies and to highlight the continuities or the changes, based on the needs of the present.

As a totalitarian regime with a well-defined ideology, the Soviet administration proved to be keen in writing histories for the republics of Central Asia, which it created in the region in 1920's and 1930's. Of course this history writing meant to serve the needs of the Soviet regime at that time. When the conditions have changed with the collapse of the Soviet Union, history started to be rewritten once more. In fact, this issue has risen to the prominence as a constitutive part of post-Soviet nation building process in the region. This study is an attempt to understand the process of rewriting of history in the countries of Central Asia, Kazakhstan, Kyrgyzstan, and Tajikistan.

When one examines the process of history rewriting in post-Soviet Central Asia, the similarities as well as differences among Kazakhstan, Kyrgyzstan, and Tajikistan become apparent. The research problem to be addressed is why Central Asian States have followed different trajectories in their history rewriting process although their starting points were similar and they adopted similar tactics.

Methods

This study adopts the method of comparative case study. The cases to be examined are Kazakhstan, Kyrgyzstan, and Tajikistan. Discourse analysis will also be employed to analyse the speeches of presidents of Central Asian states on the histories of their countries.

Results and findings

The study has found out that rehabilitation of national heroes, highlighting or fabricating achievements of the nation in the past, proving that the nation existed for a long time on the territory it currently lives proved to be the common themes.

As for the differences, the study has found out that the history writing in each Central Asian republic has been shaped by the availability of domestic resources such as the financial resources for printing new history books and the Russian minority as well as relations with the Russian Federation in post-Soviet period.

Conclusions, implications and significance

Although there are a number of studies that examine the process of post-Soviet history rewriting in Kazakhstan, Kyrgyzstan, and Tajikistan separately, there is a dearth of studies that examine this issue in comparative perspective. By examining the issue through a comparative case study method, this study addresses an important vacuum in the literature. By the means of this method, the study identifies both similarities and differences among the history rewriting processes of Kazakhstan, Kyrgyzstan and, Tajikistan. As a conclusion, the study argues that although similar tactics were used by different regimes in Central Asia, the success of these policies is conditioned by the adeptness of the presidents, state capacity and the ethnic and tribal make up of the country in question.

Keywords: Post-Soviet Politics, Central Asia, Post- Soviet History Rewriting

**PERCEPTION OF CRISES
IN TURKISH-RUSSIAN MEDIA:
A COMPARATIVE ANALYSIS**

Fulya EREKER
Altınbaş University

Abstract

Turkey and Russia are two countries which can historically be defined as historical rivals. This is mainly because they share the same geography and areas of influence. As two empires; the Ottoman Empire and the Russian Empire, their relations mostly consisted of constant conflicts and long wars, which mostly ended with Ottoman defeat. This led to negative perceptions and continuous suspicions on the Turkish side about the Russians and their state. Russia was considered a threat, but one that could be encountered. The brief era of friendship in the relations that started with the establishment of two new states; Republic of Turkey and the Soviet Union ended with the Cold War, when the two states not only were in different blocks but Soviet Union became one of the two superpowers of the international system. Turkey as the neighbor of a rival superpower felt constant threat which affected not only the political but also the public perceptions. These negative perceptions were so deeply rooted that not even the end of the Cold War and fall of the Soviet Union could change these perceptions. Besides the relations were far from being friendly as both countries kept supporting separatist movements that terrorized the other.

2000s on the other hand opened a new phase in the relations of Turkey and Russia, who have been geopolitical rivals for centuries. With new opportunities of cooperation appearing especially in economic relations and joint energy projects the two countries managed to develop a relationship which came to be defined as strategic partnership. Along with this new form of relationships the same period also witnesses the diversification of actors that take part in Turkish-Russian relations, which was now not limited to state affairs. But this period of strategic partnership has also its problems and even crises like the Arab uprisings, the Ukrainian crisis, and the civil war in Syria, which easily made the past perceptions of hostility reappear. For the first time in the history of Turkish-Russian relations a Russian airplane was shot by Turkey and a Russian ambassador assassinated in Turkey. However, as the main architects of the bilateral relations, presidents Vladimir Putin and Recep Tayyip Erdoğan developed a personal relationship that is based on downplaying political disagreements, at least until the war plane crisis broke out. The war of words that erupted when Turkey shot

down a Russian warplane at the Syrian border in November 2015, increased tensions up to levels that has not been seen for a long time. By Russia's immediate sanctions, economic ties nearly collapsed, animosity overspread mutually, and harsh rhetoric from leaders was matched by the public.

The rising trend in Turkish-Russian relations since the last decade had positive reflections in the public realm. In line with the public opinion on Russian-Turkish relations, the media in both countries were also supporting the mutual relations. However, at times of crisis the attitude of the media has also changed in a way that supports governments' pro-war rhetoric. In fact, in both countries, media is considered to be manipulating and/or directly involving in public opinion and the foreign policy moves of their state, more than being a medium through which people are informed. This paper aims to analyze this role media carries out in Turkish-Russian relations, through a comparative analysis. Consequently, the focus will be on the news reports, from both countries, at times of three different crises; the Crimean crisis, the warplane crisis and the shooting of the Russian ambassador to Turkey. These crises are chosen as they represent three cases of crisis in Turkish-Russian relations that are differently held by the media. It is finally aimed to find out whether the media regarding crises in Turkish-Russian relations was serving as opinion-bearing devices, supporting the discourses of the leaders or as agenda-setting actors which could contribute to change crisis situations to transform it into tranquility and peace. In this regard three newspapers of both countries, representing different political and social milieus will be scanned and analyzed with a comparative perspective. These newspapers are Hürriyet, Sözcü and Sabah from Turkey, Izvestia, Pravda, and Kommersant from Russia.

Keywords: Perceptions, Turkish-Russian relations, Crisis, Media, Crimea

INDONESIA IN ASEAN REVISITED**Eren İRFANOĞLU**

Middle East Technical University

Abstract

The importance of Indonesia for Association of Southeast Asian Nations (ASEAN) is occasionally expressed in the literature and the country is frequently referred to as the first among equal members in this vein. However, Indonesia is definitely not politically or economically the far superior member of the group. Besides, the country has faced many domestic challenges such as coups, massacres, separatism, religious radicalism, huge economic crisis and trauma of colonial memories since the establishment in 1945. Beyond the role of Jakarta in ASEAN, the effectiveness of ASEAN itself is in question as well. Since its establishment in 1967, ASEAN is exposed to many academic criticisms. As an example of 20th-century regionalism, ASEAN was nothing like the benchmark examples such as European Union (EU) or North Atlantic Treaty Organisation (NATO), rather it was something just like a “talk shop”. However, notwithstanding the criticisms, ASEAN has survived and further developed with ASEAN Plus processes and diversified its domains from security to economics, democracy promotion, conflict moderation, etc. Consequently, the question of what is the secret of ASEAN popped up in the literature.

Southeast Asia, since its early inhabitation, has formed a distinctive regional system. The area that contains the Straits of Malacca and to a lesser degree Sunda, because of being at the crossroads of both intra and extra-regional trade and thus social interaction since ancient times, has gained a statue of being the cosmopolitan and cultural hub of the system. The information produced as a result of interaction in the hub then distributed through local trade as far as to the farthest corners of the region. Although, the pre-colonial regional system of Southeast Asia is generally referred to as the Indian mandala or the Chinese tribute, if not an amalgam of both, was actually a rather unique system dependent on the geographically canalized water-borne trade relations which lead to conventional interaction patterns. The powers such as Srivijaya Empire, Majapahit Kingdom, and Malacca Sultanate were chronologically the centres of this hub and spoke system. They were controlling the Straits of Malacca and canalizing economic, politic and cultural interactions region-wide. Alongside with the traders, pilgrims, and clerks, many diplomatic envoys from peripheral powers were visiting the Straits to discuss regional matters.

Today, despite the fact that many dynamics have changed such as the advent of nation-states or rule-based regional organizations, Southeast Asia regionalism is still performed in a similar way. The modus operandi of ASEAN share many similarities with the ancient Southeast Asia hub and spoke system such as consultation and consensus building which were *Mushawarah* (consultation) and *mufakat* (consensus) back then. Currently, ASEAN members occasionally gather together and try to convince one another according to their individual interests. Jakarta, by performing successful shuttle diplomacy within and beyond ASEAN frameworks, holds the regional powers together and becomes a prominent force for collective decision making region-wide. In other words, Indonesia provides a common ground for the member states. Without Indonesia at the centre, Southeast Asian regional initiatives generally tend to fail. Several good examples can be adduced in this sense.

Two former regionalism initiatives; Association of Southeast Asia (ASA) and MAPHILINDO (Malaysia-Philippines-Indonesia) failed as a result of discontent and reluctance of Indonesia. However, the Association of Southeast Asian Nations (ASEAN) with the support of Indonesia's Suharto quickly established and operates since 1967. The secretariat of the organisation resides in Indonesia's capital Jakarta even today. Similar to the times when the ruling elites of Southeast Asia send envoys to Srivijaya, Majapahit and Malacca, the modern states of the region rally in Indonesia to discuss the regional affairs and take a decision. Besides, Jakarta plays a major role in the extension of ASEAN regionalism to include other regional powers such as China, India, Japan and Australia.

Indonesia's arbitration capabilities in regional disputes proved worthy as well, compared to other regional powers efforts. Treaty of Amity and Cooperation signed in Bali, Indonesia (1976) to determine the code of conduct for preventing conflict and war occurred intra and extra-regionally. The Cambodian conflict in 1978-1992 stands for a good example of testing the efforts. The war presented a huge obstacle for the regional harmony among Southeast Asian states. Indonesia with the support of Malaysia claimed the importance of region driven processes to solve the disputes. In this sense, Indonesia conducted informal meetings in Jakarta in 1988 and 1989. These meetings helped to establish dialogue atmosphere among Southeast Asian states and find regional solutions to regional problems.

Indonesia is the leading force to democratization of Southeast Asian states as well. Jakarta initiated first and second Bali Concords were important for the strengthening of ASEAN norms

and values which ensure peaceful coexistence. Especially under Susilo Bambang Yudhoyono administration who is one of the best practitioners of shuttle diplomacy, try to compel the member states to embrace human rights. In this regard, the Bali Democracy Forum held in Indonesia each year since 2008. The democracy and human rights promotion of Indonesia can be considered as similar to the Srivijaya's promotion of multiculturalism, Buddhism values or Majapahit's harmony and unity or Malacca's rather moderate Islam. Intra or extra-regional ideas and values influenced these central powers were quickly finding ground in the rest of the region, just like today.

The examples can be extended. All in all, this chapter, by revolving around the history of Southeast Asia, aims to demonstrate the historical parallels of ancient Southeast Asia system and ASEAN regionalism by taking the similar roles of former central powers and Indonesia. As a consequence, we can consider ASEAN as an extension of ancient Southeast Asia system and Indonesia as its new centre. It is not a necessity for ASEAN to resemble other regionalism examples in the world or Indonesia does not compulsorily need to embrace a similar role with Germany in European Union or the United States in North American Free Trade Agreement (NAFTA).

Keywords: ASEAN, Indonesia, Regionalism, Southeast Asia, International Relations

RIGHT OR DUTY? THE ISSUE OF INTEGRATION IN THE COMMON EUROPEAN ASYLUM SYSTEM

Sevgi ÇİLİNGİR

Dokuz Eylül University

Abstract

Whereas immigration policy is based on economic, social and cultural factors, granting asylum is a humanitarian duty assumed by states. The humanitarian understanding of asylum has been reflected in international law and politics since the signing of Geneva Convention and the establishment of specialized agencies under UN. EU Common European Asylum System (CEAS) is also built on this principle. However, EU member states have become increasingly reluctant to grant asylum. Their securitized and restrictive immigration policies spilled over to their asylum policies, as demonstrated by their reactions to the refugee crisis since 2015. This tension is also observed at the EU level, where member states' reservations preclude the development of a coherent policy based on EU values and solidarity, resulting in measures based on the least common denominator, ad hoc solutions and some member states' refusal to comply with EU regulations.

Integration refers to the mutual adaptation of host societies and newcomers. It is regarded both as a right and a duty on the part of immigrants. EU member states facilitate integration for providing a better life for immigrants and as a way to mitigate host society reaction. In this regard, integration of refugees may also be evaluated as a right. Indeed, facilitating integration is a duty assigned to states receiving asylum since Geneva Convention. However, securitization of immigration has given weight to another approach regarding integration policy. In this view, the capacity of the society to receive the newcomers without tension is dependent upon immigrants' predisposition towards integration. In line with the spillover of immigration policy into asylum policy, receiving states started approaching the capacity to integrate as a precondition to let people in. In this regard, integration is viewed as a duty of the asylum seeker. At the EU level, despite competence is increasingly shared in the area of immigration and asylum, integration of third country nationals is an area where member states retain their exclusive competence. Nonetheless, a set of common values and goals have been agreed upon, good practices are shared, and funds are allocated for integration.

The paper aims to decipher the view adopted at the EU level on the issue of integration of asylum seekers and refugees. Does the EU approach the matter as a duty of member states or the EU, or as a duty of the asylum seeker? Is integration viewed as a process to be assisted while it develops organically, or is it uttered as a precondition for resettlement? Which areas of integration - economic, social or cultural - are prioritized? Does the issue of integration reflect the humanitarian approach to asylum reflected in the UN framework, or restrictive tendencies of member states' immigration policies? Adopting a critical discourse analysis methodology, the paper evaluates EU legal instruments and Commission publications under CEAS in order to delineate how integration is framed.

The findings demonstrate that among the legal instruments of CEAS, Qualifications Directive (directly) and Reception Conditions Directive (indirectly) covers integration as a right of the asylum seeker in line with the humanitarian approach. Integration is included in the Commission's proposal for revising the Dublin Regulation, as part of resettlement criteria. Socioeconomic integration is prioritized over cultural integration. Overall, the relative absence of the concept in the official EU policy indicates the protection of member states' competence.

The paper is limited by its exploratory goals. Systematic and comparative analyses may better reveal the relationship between the EU-level and member states' level.

Keywords: EU, Refugee, Integration, Human Rights, Common European Asylum System

BREXIT AND THE SMALL STATES IN THE EUROPEAN UNION: THE CASE OF SLOVAKIA

Sedanur YILDIZ

Karadeniz Technical University

Özgür TÜFEKÇİ

Karadeniz Technical University

Abstract

The United Kingdom has been seen as a balancing element for the small states to prevent large states hegemony in the EU, especially Franco-German. The decision which is stated to withdraw the UK from the EU with a referendum in 2016, has reawakened this concern of small states. Inevitably, member states will be affected by the outcome of this decision even though in different dimension. The Brexit negotiations will preserve the dominance of the EU interests so as not to create a chain effect among the other members that based on Article 50 which will be applied for the first time. In contrast, the EU's implementation of immigration policies particularly has led to the strengthening of anti-EU groups in the member states. Since Central and Eastern European countries are the first boundaries of migration waves, anti-immigration movements are felt in the political and social spheres in those countries.

Small states in the EU are benefiting from the economic, social and military contributions provided by the big states and want to continue to improve in order to maintain stability in their internal and external policies. With the Brexit referendum in the UK in 2016, the small states within the Union have carried various policies to their agendas and expressed their views around common concerns. Amongst these members, there are hard and soft Brexit supporters and it is known that Brexit will create some inevitable losses for both the EU and the UK. Here, both sides wanted to show how wrong the decision they had made against them by obtaining the highest benefit for itself. The United Kingdom, which does not want to be involved in the free movement of workers and peoples, is struggling to maintain its membership in the common market. However, the exclusion of any of the fundamental principles by all EU members is not accepted.

Member States expressed their concerns about the UK's demands on restrictions on free movement of people and they need to ensure that their citizens' rights won't be exploited. Thousands of EU citizens living, studying and living in the UK are helping to develop their countries economically and socially.

A negative agreement in Brexit will seriously affect these people and will harm Britain's image. British citizens, on the other hand, are applying to obtain EU citizenship, particularly Irish citizenship, in order not to lose the benefits of EU membership.

As its location, Slovakia has been in the center of the EU and also a member of the Visegrad Group. Slovakia had to face the Brexit decision at the first Council Presidency after becoming a member of the EU. On the other hand, the Presidency agenda was not overshadowed by Brexit and focused on the predetermined road map. For this reason, the Council Presidency of Slovakia has not been subject to the shocking effect of any crisis agenda and has been relatively moderate. With the immigration policies, which include the general interests of the EU, there is not any progress in the asylum and migration title as the point of view of Slovakia is not very compatible.

The withdrawal of Britain's support for EU policies raises concerns about the security of borders for Slovakia, the reduction of EU funds, an increase in the contribution to budget, and the protection of the rights of Slovak citizens in the UK. Slovakia, which has seen its interests in the EU more dominant in its relations with Britain, will be reluctant to make a major move to continue EU assistance. The governments of the member states do not want to make more contributions to the budget deficit created by the UK, but the Prime Minister of Slovakia, Pellegrini, said that his country is ready to help with the proportions to be determined.

Keywords: Small States, Brexit, European Union, Slovakia

4. Oturum / 4th Session

13 Eylül/September - Cuma/Friday

09:00-10:30

Salon / Room: B

Oturum Başkanı / Panel Chair:

Efe Baştürk

**Uluslararası İlişkiler Teorilerinde Güncel
Tartışmalar ve Değişen Jeopolitik Koşullar**

- “Egemenliğin Politik Teolojisi ya da Uluslararası İlişkilerin “Eskatolojik” Varlığı” - ***Efe Baştürk***
- “Uluslararası İlişkilerde Ontolojik Güvenliği Anlamak: Kavramsal, Teorik ve Pratik Yansımalar” - ***Helin Sarı Ertem & Ash Nur Düzgün***
- “Antroposen Çağında Uluslararası İlişkiler” - ***Yelda Erçandırh***
- “Jeopolitik ve Güç Muamması: Uluslararası İlişkiler ve Siyasî Coğrafya” - ***Mehmet Evren Eken***
- “Güvenlik ve Kimlik: Soğuk Savaş Sonrası Dönem ve Yeni Parametreler” - ***Burak Bınarcı***

EGEMENLİĞİN POLİTİK TEOLOJİSİ YA DA ULUSLARARASI İLİŞKİLERİN “ESKATOLOJİK” VARLIĞI

Efe BAŞTÜRK

Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi

Özet

Bu bildirinin amacı, Uluslararası İlişkiler teorisinin temeli olarak addedilen modern egemenlik teorisinin ontolojisini tartışmaya açmaktır. Uluslararası İlişkiler, modern devletin teritoryal egemenliği savına dayanır ve bu savın hakim dayanağı, söz konusu topraksal egemenliği mümkün kılan “sınır” mefhumudur ve modern egemenlik, siyasal olanın kurucu vasfı olan “biz-onlar” ayrımına dayanarak inşa edilen normatif farkın tam ortasında salınır. Bu anlamıyla egemenlik, Schmitt’in ifade ettiği gibi, hem siyasal olanın içerideki unsurunu (Biz) belirgin kılan bir varoluş göstergesidir, fakat hem de bu göstergenin dışarıdan (Onlar) kapsanamaz bağlamını ifade eden bir farktır (diffe[a]rance). Dolayısıyla egemenlik, iç-dış, biz-onlar gibi ayrımları düşünülebilir kılan “sınır” mefhumunun vücuda geldiği bir aralık/açıklık olarak kaydedilmelidir.

Sınır neden bir aralık/açıklık olarak düşünülmelidir? Çünkü sınır, tam da uluslararası ilişkiler disiplinini doğuran o temel nedeni ve etkiyi düşünebilme koşulunu verir; diğer bir deyişle sınır, uluslararası ilişkilerin temel hipotezi olan ve muhtevasında dikotomik bir karşılıklılık barındıran bir ikiliği yansıtır: barış arzusu ile savaş yapma yetkisi (hakkı). Barış ve savaş arasındaki dikotomik karşıtlık yalnızca bu ikisi arasındaki gerilimli ilişkinin varlığını göstermez; fakat birbirilerine dönüşmeye açık halde bulunan ve bu nedenle daima sınırın ötesine geçen muğlak ve amorf bir durumun varlığını da gösterir. Bu amorfluk, barış arzusunun ancak kendi mutlak ötekisi olan savaş ile bir arada düşünülebilir olduğu gerçeğine dayanmaktadır.

Amacı kalıcı barış olan ve bunu hem kendi sınırları içinde hem de sınırları ötesinde gerçekleştirme hakkı ile misyonuna sahip olan egemen[lik], bu yüzden barışın radikal ötekisi olan savaş ile hep bir-aradadır. Egemen, barış ile savaş arasındaki o amorf aralıkta ve açıklıkta gerçekleşmesi bakımından bir sınır deneyimine karşılık gelir ve egemenlik savına dayalı uluslararası ilişkiler, ontolojik olarak, işte bu sınır, amorfluk ve açıklık kerterizleri ile birlikte düşünülmelidir.

Egemenliği – ve onunla birlikte var-olan uluslararası ilişkileri – açıklık ontolojisi ile birlikte düşünmek, aynı zamanda uluslararası ilişkilerin doğasını da düşünmek anlamına gelir. Çünkü kalıcı barış arzusu amacıyla ulusların bir araya gelmesini

ve ulusların, kendi aralarındaki ilişkiyi her tür belirsizlik düzleminden çıkararak belli bir norm ve öngörülebilirlik dizgesine oturtma isteklerini ifade eden uluslararası ilişkiler, tam da egemenliğin ontolojisine kayıtlı olan aporetik deneyimin üzerine bina edilmiştir. Uluslararası ilişkiler, savaş ile özdeşleşmiş eskatolojik* imgenin, yani dünyanın – ve tabii ulusların – yıkımına neden olacak kaotik belirsizliğin önüne geçmek, ertelemek ve hatta durdurmak amacıyla, yıkıma neden olacak savaşı belli normatif gerekçelere oturtmanın, yani kuraldışı olanı kurala bağlamanın bir amacı veya yöntemi olarak doğmuştur. Bu nedenle uluslararası ilişkiler, egemenlik ile aynı ontolojik temele sahiptir: her ikisi de, kendilerinde sembolize edilen anlamı (düzen, düzenlilik) eskatolojik olandan uzak tutma amacıyla, gerekirse bu eskatolojik olanla ilişkilendirme gerekliliği, gücü ve haklılığı ile var-olmaktadır. Uluslararası ilişkilerin dünya genelinde kalıcı barış arzusu için savaş ihtimalini ortadan kaldırmaktansa onu (savaş) yönetilebilir, kontrol edilebilir ve öngörülebilir düzenliliğe oturtmak istemesi egemenliğin eskatolojisi ile birlikte düşünülmelidir.

Egemenliğin eskatolojisi, Hıristiyan mitolojisinden esinler taşır. Hıristiyan mitolojisinde eskatolojik an, Deccal'in ortaya çıkması ve dünya üzerinde yaşamlara ve düzenliliklere son vermesi ile gerçekleşir. Tanrının hükmü, Deccal'in gelişini ertelemek ve böylece dünyada yaşamın kurulmasını garantileyen bir koruyucudur. İnsanlık, Deccal'in gelmesini önlemek veya ertelemek için Deccal ile araya sınır koyar. Bu sınır, sadece Deccal'i uzak tutmak anlamına gelmez, aynı zamanda Deccal ile özdeşleşen son veya öngörülemezlik mefhumlarını öngörülebilir kılmak anlamına da gelir. İşte egemenlik, seküler bir iktidar düşüncesine yaslanırsa da, Batı siyasal düşüncesinde başlangıcından beri belli bir teolojik anlamla yüklüdür. Bu teolojik anlam, Schmitt'in ifade ettiği gibi, egemenliği bir katekon*, yani son ile savaşacak olan mesihyen figür olarak anlama gerekliliğini ortaya koyar. Egemenliğin, olağanüstü durumlarda karar verme yetkisine sahip olmak durumu olarak tanımlanmasındaki ontolojik içerik anlamlıdır: egemenlik, düzenliliği kurmak amacıyla düzensizliğe neden olan eskatolojiyi kendi sınırına alma kudretine sahip olması koşulu ile düzeni sağlayabilir.

Düzenin düzensizliğe neden olacak o eskatolojinin düzen içerisine alınması koşulu ile sağlanması, yalnızca egemenliğin ontolojik içeriğini göstermez. Egemenlikten doğan uluslararası ilişkiler de tıpkı böylesi bir ontoloji ile yüklüdür: barış [düzen] için hazır olunması gereken savaş [düzensizlik], hem egemen devletlere katekontik bir işlev yüklemektedir, fakat hem de bu

katekontik işlevin kendisini eskatolojik bir anlama dönüştürmektedir. Devletlerin, egemenlik vasıtasıyla sahip oldukları barış için savaş yetkisi, eskatolojiyi, gelmesi ertelenebilir ve bu anlamıyla sınır-ötesinde tutulabilir bir dışsallık olmaktan çıkarıp sınırın içine alması nedeniyle aporetik bir durum yaratır. Böylesi bir durum, egemenliğin kendi ötekisine dönüşmesini göstermesi bakımından önemlidir: çünkü katekontik egemenlik aygıtı, ertelemeye çalıştığı eskatolojik formun kendisine dönüşmüş olur.

Bu bildiride, uluslararası ilişkiler disiplinine ilişkin teorik savların ontolojisini eskatolojik bir egemenlik düşüncesi bağlamında tartışmayı amaçlamaktayım. Bildirinin temel amacı, modern egemenlik paradigmasından türetilmiş olan ve modern devletler sistemi içindeki konumlanma biçimleri üzerine bina edilen uluslararası ilişkilerin aslında teolojik ve eskatolojik bir bağlamda anlaşılması gerektiğini öne sürmektir. Uluslararası ilişkiler, eskatolojik bir bağlamda düşünüldüğünde, devletler arası sistemin temel mantığı daha net anlaşılabilir: egemenliğin tesisi ve devamlılığı için gerekli olan katekontik işleyişin varlığı, eskatolojik göstergenin uluslar-arasında geriletilmesiyle daha mümkündür. Bu nedenle, uluslararası ilişkiler, uluslar-üstü kurum ve hukuk sistemlerinin varlığı altında egemenliğin kısıtlanması ya da paylaşılması gibi liberal savlar içerisinde ele alındığı müddetçe temel gerçeklik gözden kaçırılır. Uluslararası ilişkiler, egemenlik doktrininin uluslar-arasında paylaşılması olduğunu değil, bilakis egemenliğin dünya çapında (Mondial) kuşatıcı bir tanrısallık olarak gerçekleşmekte olduğunu gösterir. Yine günümüz uluslararası ilişkiler sisteminin belirleyici etmenlerinden bir tanesi olan “önleyici savaş” (pre-emptive war) doktrini gibi unsurlar, uluslararası ilişkilerin eskatolojik bağlamı içerisinde “yeni” sayılmamalıdır; çünkü “önleyici savaş” gibi doktrinler, egemenliğe içkin olan ve eskatolojik olanı önleme veya erteleme kudreti anlamında katekonun aktüalize edilmiş olduğunu gösterir. Bu açıdan egemenliğin günümüzde bürünmüş olduğu formlar, eskatoloji bağlamında değerlendirildiğinde, uluslararası ilişkilerin aslında giderek daha fazla teolojik bir forma doğru bürünmekte olduğunu, çünkü – egemenliğe konu olan – sınır mefhumunun giderek daha muğlak biçimlere dönüştüğünü söylemek mümkündür.

Anahtar Kelimeler: Egemenlik, Eskatoloji, Katekon, Uluslararası İlişkiler, Açıklık-Sınır

**ULUSLARARASI İLİŞKİLERDE ONTOLOJİK
GÜVENLİĞİ ANLAMAK:
KAVRAMSAL, TEORİK VE PRATİK YANSIMALAR**

Helin SARI ERTEM

İstanbul Medeniyet Üniversitesi

Ashlı Nur DÜZGÜN

İstanbul Medeniyet Üniversitesi

Özet

Bu çalışma uluslararası alanda uzun süredir tartışılan ve çok sayıda akademik esere konu olan, ancak Türkiye’de yeterince tanınmayan ontolojik güvenlik kavramını, kavramsal ve pratik bağlamda inceleme amacındadır. Wolfers’a göre güvenlik, “sahip olunan değerlere yönelik bir tehdidin ya da bu değerlerin saldırıya uğrayacağına dair bir korkunun olmaması durumu”dur (1952, 485). Psikolojik temelleri ağır basan güvenlik, gerçekler kadar algılarla da şekillenir (Chace & Carr, 1988: 74). Bedenin değil “benliğin” güvenliği olarak tanımlanabilecek olan ontolojik güvenlik, tıpkı bireyler gibi, devletler için de temel bir ihtiyaçtır ve “korku ve kaygıdan yoksun olma” arayışıyla, algılarla yakından ilgilidir. Kavramı sosyolojide, özellikle bireyin kimliği ve öz-benliğini açıklarken kullanan Giddens, ontolojik güvenliği “kimliğimizin sürekliliği ve çevremizdeki sosyal ve maddi eylem ortamlarının tutarlılığına duyduğumuz güven” olarak açıklamaktadır (1990: 92). Giddens öz-benliklerinin/kimliklerinin güvende olduğu hissine ihtiyaç duyan bireylerin, fiziksel ve varlıksal güvenliklerini sağlayabilmek için bir takım rutin davranış kalıplarına bağlandıklarını savunmaktadır (1979: 219). Buna göre, bireylerin sosyal hayat içinde deneyimledikleri rutinlerin; diğer bir deyişle tekrarlanan davranış kalıplarıyla oluşan sosyal yapının devamı, onların güvenlik algısını şekillendiren ana unsurdur. Bireyler güvende olma ihtiyacının dürtüsüyle tehdit olarak algılanan bilişsel ve duygusal belirsizliklerden, istikrarsızlıklardan kaçarak istikrarı sağlayan bu rutinelere bağlanır. Söz konusu rutinler, bireysel düzeyde sosyal etkileşimle de yakından ilgilidir. “Öteki”lerle “ben”in ilişkisinde öngörülebilir davranış kalıpları, ontolojik güvenlik hissi verir ve bu nedenle “bilinen ilişkilere” bağlı kalınır (Mitzen, 2006).

Uluslararası ilişkiler disiplininde yapılan ontolojik güvenlik çalışmaları, Giddens’in formülasyonuna dayanarak; birey düzeyinden devlet düzeyine geçmekte, devleti adeta insansılaştırarak fiziksel güvenlik çalışmalarıyla anlaşılabilen devletlerarası rutinleri, devlet kimliği ve davranışlarını

sorgulamakta; bu bağlamda ontolojik güvenlik temelli açıklamalar yapmaktadırlar. Ontolojik güvenlik odaklı çalışmalar, devletlerin güvenliğinin fiziksel güvenliğe hapsolmasını; güvenliğin tehlike, tehdit ve beka gibi kavramlarla tanımlanmasını eleştirmekte; özellikle kimlik ve değer gibi daha soyut kavramlara dikkat çekmektedir (Rumelili ve Karadağ, 2017: 72).

Din ve milliyetçilik, ontolojik güvenlik sağlamak için özellikle tercih edilen kimlik belirleyicileridir. Bu noktada çok sayıda kronikleşmiş Uluslararası İlişkiler sorununun temelinde ontolojik güvenlik arayışı kadar, kimlik çalışmalarından kaynaklanan ontolojik güvensizlik ve varoluşsal kaygı durumunun yattığı ortaya çıkmaktadır. Bu ise özellikle toplumlar/devletler arası çatışmaların çözümünde işlevsel bir araç sağlamaktadır (Rumelili, 2015). Bu nedenle de kimlik krizleri, uluslararası terörizm, etnik çatışmalar, toprak talepleri, mülteci sorunu, ekonomik buhran ve aşısı sağın yükselişi gibi, günümüz dünyasında dikkat çeken çok sayıda sorunu ontolojik güvenlik perspektifinden analiz etmek mümkündür. Örneğin Mitzen, İsrail-Filistin çatışması veya Amerika'nın Irak müdahalesi gibi irrasyonel devlet davranışları ve uzun süreli çatışmaları anlamlandırırken, yine ontolojik güven(siz)lik kavramından yararlanmışır (2006). Buna göre, devletler zarar görme ihtimaline rağmen, mantığı olmayan ve büyük riskler taşıyan bazı davranışlarıyla, değişime açık olmayan sert kabuklu kimliklerini yeniden inşa etmektedir. İronik de olsa bu devletler, aslında öteki ile olan çatışmadan beslenerek, varlıklarını geleceğe taşımakta ve bu sayede kendilerini ontolojik anlamda güvende hissetmektedir.

İnsan, toplum ve devlet yaşamındaki rutinler, sosyal etkileşimler ve istikrarla doğrudan bağlantılı olarak şekillenen ontolojik güvenlik kavramını, kavram, teori ve uygulama biçimleri açısından deskriptif bazda incelemeyi amaçlayan bu çalışma; konuyla ilgili uluslararası alanda yapılan tartışmaları ve gerçekleştirilmiş vaka analizlerini geniş bir literatür taramasıyla ortaya koymaktadır. Bu sayede amaçlanan, kavramı daha geniş kitlelere tanıtmak ve bu sayede güvenlik alanında Türkiye'de yapılacak çalışmaların, söz konusu kavram eşliğinde analitik olarak zenginleşmesine katkı sağlamaktır. Ontolojik güvenlik, konstrüktivizmden post-yapısalcılığa, feminizmden post-kolonyalizme varan geniş teorik altyapısı ve disiplinlerarası karakteriyle böyle bir potansiyeli fazlasıyla taşımaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kimlik, Ontolojik Güvenlik, Ontolojik Güvensizlik, Çatışma Çözümü, Giddens

ANTROPOSEN ÇAĞINDA ULUSLARARASI İLİŞKİLER

Yelda ERÇANDIRLI

Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi

Özet

Uluslararası İlişkiler'in (Uİ) temel odak noktası nedir? Bilim insanları tarafından Antroposen olarak tanımlanan bu çağda bir disiplin olarak Uİ kendi amaçlarını nasıl tanımlamaktadır? İklim değişikliği gibi küresel bir tehdit karşısında Uİ kendini nasıl konumlandırmalıdır? Uİ öğrencilerine ilk öğretilen bilgilerden biri bir disiplin olarak Uİ'nin İkinci Dünya Savaşı'nın hemen sonrasında savaşın yıkıcı etkilerini azaltmak ve barışın bilimini inşa etmek amacıyla kurulduğudur. Entellektüel düzeyde ve uygulama alanında barışın bilimini inşa etmek ve dünyayı devletler açısından daha yaşanılır bir hale dönüştürmek disiplinin en temel amaçları arasında yer almaktaydı. Bu kuruluş felsefi Uİ'nin – özellikle Soğuk Savaş boyunca- kendini meşrulaştırmasına katkıda bulunmuştur. Değişen siyasi konjonktüre göre de disiplin kendi açmazlarını görmüş; toplum bilimlerinde ve bilgi üretimindeki yapısal değişimler ile birlikte siyaset bilimi, tarih, sosyoloji, coğrafya gibi diğer disiplinlerle işbirliğinin önemi vurgulanmaya başlanmış hem de disiplinin kuruluş amaçlarını geliştiren yeni dönem eleştirel çalışmalar disiplin içerisinde kendine yer bulmuştur. Nitekim, 1980'ler eleştirel dönüşümün başladığı yıllar olmuştur. Bu süreç devlet merkezli analizlerin yanı sıra insanı ve toplumsal ilişkileri de sorunsallaştıran çalışmalara, ontolojik ve epistemolojik tartışmalara, artan sayıda kuramsal çeşitliliğe tanıklık etmiştir. Her ne kadar disiplinin kendisini yeniden üretmesinde yükselen ekolojik kriz de önemli rol oynasa da; bu durum çoğu zaman devletler arası pratiklerle çözülmesi gereken “küresel güncel sorunlar”dan biri olarak görülmüştür. Nitekim, Uİ, bilim insanları tarafından “Antroposen” olarak tanımlanan bu yeni jeolojik çağda toplumun doğa ile ilişkisini ontolojik olarak konu edinen ve insanlık tarihinin karşılaştığı en kapsamlı krize bilgi üretebilen bir disiplin olamamıştır.

Antroposen, 2000 yılında Kimya alanında iklim bilimci Nobel ödüllü Paul J. Crutzen tarafından 19.yüzyıldan günümüze kadar geçen süreçte insanlığın çevreyi ne ölçüde değiştirdiğini açıklamak amacıyla kullanılmış ve birçok bilim insanına göre içinde yaşadığımız yeni jeolojik çağın adıdır. Antroposen, insanı yeryüzünde ekosistemler içerisinde var eden doğal koşulların “insan kaynaklı” değişimine işaret etmektedir. Kavram, insanlığın artık Holosen çağında yaşamadığını ve doğal çevrenin 11.000 yıl öncekinden yani insan medeniyetlerini var eden

koşullardan farklı bir biçime büründüğünü iddia etmektedir. Doğa bilimlerinden toplum bilimlerine hızla etki etmiş bir kavramı anlamak ve insanlık tarihinin karşı karşıya kaldığı en büyük meydan okumaya karşı gerçekçi ve kalıcı çözümler üretmek amacıyla toplum-doğa ilişkisinin yalnızca kültürel boyutlarını değil biyolojik boyutlarını ve ikisi arasındaki kompleks ilişkiyi ortaya koymak amacıyla disiplinler-ötesi (trans-disiplinary) çalışmalar ortaya çıkmaya başlamıştır.

Bu çalışma toplum-doğa ilişkisinin doğru kavranışının Uİ disiplini açısından önemine değinmektedir. Uİ disiplinindeki az sayıda Antroposen çalışmalarının en genel özelliği, içinde bulunduğumuz ekolojik krizi doğru tanımlayamamaları ve diğer disiplinlerle “yeterli” bir diyalog geliştirememesinden kaynaklanmaktadır. Esasında Uİ, özellikle disiplinindeki eleştirel dönüşüm sonrasında Yeşil Teori ve Postyapısalcı/İnşacı çalışmaların yükselişe geçmesi ile çevre sorunlarına araştırma konularından biri olarak tanımlamıştır. Yine bu çalışmaların çevre sorunları konusunda disiplinlerarasıcılığa yaptığı vurgu göz ardı edilemeyecek bir değişim olarak kabul edilebilir. Ancak bu çalışmada vurgulanacağı üzere Antroposen çağında Uİ disiplininin çok daha fazlasına ihtiyacı vardır. Nitekim Antroposen insanlığın doğal çevre üzerindeki “maddi” etkileşiminin sonucunda, maddi bir gerçekliğin yani doğanın değişimi ile ortaya çıkmıştır. Bir başka ifade ile doğa insandan bağımsız olarak maddi bir gerçeklik alanını ifade etmekten bu maddi gerçeklik maddi toplumsal ilişkiler (üretim ilişkileri) ile değişime uğratılmıştır. Uİ’de çevre çalışmaları bu maddi gerçekliği göz ardı etmekte; ekolojik modernleşme, söylemin ve düşüncenin gücü ile soruna yönelik açıklamalar ve çözüm önerilerinde bulunmaktadır. Dahası klasik Uİ öğretisi bilimi görünene (gözlem) indirgeyip çevre sorunlarını devlet arası ilişkileri etkileyen bir güncel sorun olarak görmekteyken; Postyapısalcı/İnşacı çalışmalar moderniteyi ve modernitenin dayatmış olduğu bir yaklaşımı reddedip aynı zamanda bilim-karşıtı bir yaklaşım savunurlar. Bu tutum, en iyi ihtimalle Uİ’nin tarih, sosyoloji ile kurulacak disiplinler arası bir yaklaşımı ön plana çıkartmaktayken biyoloji, kimya, jeoloji gibi doğa bilimlerini dışlaması ile sonuçlanmıştır. Oysa ki Antroposen farklıdır ve daha radikal ve bilimsel bir bakış açısı olan disiplinler-ötesiciliği zorunlu kılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Antroposen, Uİ Disiplini, Disiplinlerarasıcılık/Disiplinler-ötesicilik

JEOPOLİTİK VE GÜÇ MUAMMASI: ULUSLARARASI İLİŞKİLER, SİYASÎ COĞRAFYA VE KÜÇÜK DETAYLARIN ÖNEMİ

Mehmet Evren EKEN
Süleyman Demirel Üniversitesi

Özet

Dünyanın ve dünya siyasetinin yeniden biçimlendiği bir çağda yaşıyoruz. Bu değişimin de ötesinde, dünya ve dünya siyasetinin işleme biçimlerine dair bilgilerimizin de güncellendiği bir dönem bu. Ancak Türkiye'deki Uluslararası İlişkiler disiplini bu değişimin ve güncellenmenin neresinde yer alıyor? Bu çalışma, Uluslararası İlişkiler alanındaki tartışmalarda sıklıkla kullanılan “güç” ve “jeopolitik” kavramlarının içeriğine dair bir tartışma üzerinden, hem toplumsal hem de yönetsel olarak dünya siyasetinin ülkedeki algılanış biçimlerine dair güncel eksiklikleri dile getirme çabasıdır. Bu anlamda Türkiye'deki Uluslararası İlişkiler'in çağdaş dönem Siyâsî Coğrafya çalışmalarına dair eksiklikleri vurgulanarak, mutlak ve değişmez olarak kabul edilen belirli kavramların değişen dünya siyasetinin algılanma ve ele alınma biçimlerini nasıl zayıflattığı açıklanmaya çalışılacaktır.

Gündelik hayatımızda sıklıkla kullanılan “jeopolitik” ve “güç” kavramları, Uluslararası İlişkiler'in Türkiye'deki algılanış ve ele alınış biçimlerini etkileyen vazgeçilmezler arasında olmaya devam ediyor. Özellikle medyadaki tartışma programlarının artmasıyla 1990'lardan beri sıklıkla karşımıza çıkan ve “güç” kavramı ile ilintili şekilde kullanılan “jeopolitik”, “jeopolitik konjunktür”, “Türkiye'nin jeopolitik konumu” gibi atıflar Uluslararası İlişkiler'e dair her meselenin dolgu malzemesi olmayı böylelikle sürdürüyor. Bilimsel yayınlarda ise kavram daha çok enerji geçiş hatlarını ve askerî konuları tartışmakta kullanılıyor. Bu popüler kullanımlarsa her zaman yanlış ya da doğru olmamakla beraber, genellikle tanımı meçhul, herkesçe üzerinde fikir birliği sağlanmamış bu kavramları, mutlak ve değişmez denklemler gibi ele alarak, aslında sınırlı ve müphem bir kavramsal yorumlama ile iki gelişmeye neden oluyor: Bunlardan ilki, realizmin gerçekçilik adı altında Uluslararası İlişkiler disiplininin hayâlî olmayan tek kuramı olduğu yanılgısı, ikincisi ise, “güç” ve “jeopolitik” kavramlarının özellikle Siyâsî Coğrafya alanındaki muhtevasına dair çağdaş dönem tartışmalardaki gelişmelerden sıyrılması. Zira jeopolitik kavramının ortaya çıkışını sağlayan Siyâsî Coğrafya disiplininindeki çağdaş çalışmaları soyutlayarak yapılan popüler tartışmalar kısır bir döngünün içinden çıkmakta zorlanıyor.

Hem “Jeopolitik” hem de “Propaganda”, özellikle 2. Dünya Savaşı sonrasında Anglo-Sakson dünyanın bilimsel dilinde aforoz edildi. Çünkü Nazi Almanya’sı “jeopolitik”i askerî mecburiyetlerin, “propaganda”yı da insanları yönlendirmenin bir yolu olarak kullanmaktaydı. Her ne kadar “propaganda”nın yerine “halkla ilişkiler” kavramsallaştırılması tercih edilse de, “jeopolitik” kavramının doğrudan bir ikâmesi olmadı ve kavram özellikle 1980’lerde Eleştirel Teori’deki yeni akımların Siyasî Coğrafya disiplinine etkisiyle yeniden kullanıma girdi. Bu etkiyle bugünse Siyasî Coğrafya disiplini, Eleştirel Jeopolitik akımı altında objektif olarak algılanan güç, zaman, fiziksel coğrafya ve maddî kaynaklar ile sınırlandırılan mekân düşüncesinin ötesinde, dünya siyasetinin ele alınmış ve algılanış biçimlerini disiplinlerarası etkiye sahip pek çok kavramsallaştırmayla tartışmaya devam ediyor. Ancak bu yeni tartışmaların ve kavramsal açıklamaların Türkiye’deki Uluslararası İlişkiler çalışmalarındaki göz ardı edilişi, çağdaş “jeopolitik” dünyanın, kuru ve saf bir “güç” anlayışını içeren 19.-20. yüzyıl anlamlarıyla kullanılmasına sebebiyet veriyor.

Bu amaç altında üç ana başlık hâlinde ilerleyecek olan bu çalışmada ilkin, Çağdaş Siyasî Coğrafya disiplini ve Eleştirel Jeopolitik alanındaki güncel tartışmaların bir özeti üzerinden, klasik güç mantığının içeriğine dair tartışmalar sunulacaktır. Zira analiz birimine dair yapılan eleştiriler, disiplini farklı güç tanımları ve etkileşimleriyle tanıştırmıştır. Bu tanımların görmezden gelinmesiyse, disiplinin ülkedeki kuramsal gelişimi açısından ciddi etkileri bulunmaktadır. İkinci olarak, “reelpolitik” kavramıyla eşleştirilen “jeopolitik” kavramının Türkiye’deki kullanım biçimlerindeki eksikliklere odaklanılarak, klasik güç kavramsallaştırmasının bu yolla nasıl devam ettiği ve dünya siyasetinin ya mutlak bir realizm ya da muğlak bir liberalizm üzerinden nasıl anlaşıldığı tartışılacaktır. Üçüncü olarak Çağdaş Siyasî Coğrafya disiplininin Türkiye’deki Uluslararası İlişkiler bölümlerinde bir ders olarak okutulmasının faydaları üzerinde durulacaktır. Sonuç olarak bu çalışma, hem çağdaş Siyasî Coğrafya literatürünün ülkede göz ardı edilişi, hem de fiziksel coğrafyanın olanak ve kısıtları üzerinden algılandığı için objektif olduğu varsayılan “güç” ve “jeopolitik” kavramlarının, dünyayı algılama biçimlerimizi nasıl etkilediğini analiz etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Güç, İktidar, Jeopolitik, Küçük Şeyler, Siyasî Coğrafya

GÜVENLİK VE KİMLİK: SOĞUK SAVAŞ SONRASI DÖNEM VE YENİ PARAMETRELER

Burak BINARCI

Kütahya Dumlupınar Üniversitesi

Özet

Uluslararası İlişkiler Disiplininde güvenlik analizleri uzunca bir dönem Realist bir bakış açısı ile yapıldı. Güç politikası ve kapasiteye dayalı materyal karşılaştırmalar, güvenlik çalışmalarının ana unsurları olarak ele alındı; askeri teknoloji, asker ve silah stok sayısı, ülkelerin milli gelirleri ve ekonomik hacimleri, tarihsel jeopolitik üstünlükleri...

İkinci Dünya Savaşı sonrasında başlayan Soğuk Savaş, materyal ve kapasitif güvenlik anlayışının uzunca bir süre sahnelendiği bir ortam olarak kabul edilmektedir. Dünya iki ana aktörün materyal ve politik güvenlik rekabetini izlemekteydi. Üçüncü ama azınlık bir yol olan Bağlantısızlar Hareketi dışında hemen hemen her devlet bu rekabetten payını alıyor ve zaman zaman rekabetin tarafları haline gelmekteydi. Söz konusu güvenlik rekabeti düzlemi zamanla yeni konuları da kapsamaya başladı. Salt materyal baskınlık etkisinden sıyrılmaya başlayan uluslararası sistem; devlet merkezli dünyanın yanında sosyal, kültürel ve kimliksel gerçeklikleri içeren daha çoğulcu ve daha renkli bir yapıyla karşılaştı. Bu durum geleneksel Uluslararası İlişkiler Teorileri ile bu teorilerin maddeci/pozitivist yaklaşımlarının güç kaybetmesine sebep oldu. Hatta Berlin Duvarı'nın yıkılışı bu doğal dönüşümün bir simgesi olarak kabul edilmeye başlandı. Dönemin etkin teorilerinden neo-Realizm, söz konusu dönüşümü fark edemediği ve dolayısıyla açıklayamadığı için, bir diğer ifade ile Soğuk Savaşın sona ereceğini öngöremediği için ciddi bir şekilde eleştirilmiştir.

SSCB'nin yıkılışını öngöremeyen rasyonel teorilerin, yeni düzenin kuruluş ve gidişatına dair herhangi bir adım atma, tahminde bulunma meşruiyetleri sorgulanmaya başlandı. Böylelikle, güvenlik çalışmalarında sosyal, kültürel ve kimliksel değişkenlere yer verilme gerekliliği ortaya çıktı. Uluslararası İlişkiler Teorilerindeki post-pozitivist dönüşüm, insan-toplum odaklı sosyal analizlerin teorik destekleyicisi oldu. Bu bağlamda, yeni bir teori olan Sosyal İnşacılık, Uluslararası İlişkilerin sosyal politikasını ortaya koymaya çalışırken; özneler arası bir inşa sürecinden ve bu süreçte kimlik değişkeninin yadsınamaz rolünden önemle bahsetti. Hem var olan gerçekliklerin hem de bunları tetikleyen değişkenlerin sosyal bir inşa sürecinin ardından meydana geldiği iddiasında bulundu. İnşa edilen

gerçeklikler ya da inşa edici değişkenler; yeniden oluşacak özneler arası bir ilişki aracılığıyla değiştirilebilir, dönüştürülebilirdi. Sosyal İnşacılara göre, kimlik, tüm bu sürecin en önemli faktörüydü. Diğer yandan, Soğuk Savaş sonrası dönemin hem etnik hem de dini kimliklerin mücadelelerine sahne olması, kimlik odaklı bir güvenlik algısının yaratılmasını doğurdu. Uluslararası İlişkiler, küresel anlamdaki Kuzey-Güney ikileminden sonra, geçmişe göre artık daha belirgin hale gelmiş Doğu ve Batı Medeniyetleri ikilemiyle de yüz yüze geldi. Bir başka deyişle, yerel ve küresel anlamda kimlik rekabetinden oluşan kimlik politikaları ortaya çıktı. Kimlik politikalarının temel motivasyonu, tarafların kendi kimliğinin güvenliğini sağlama uğraşından oluşmaktadır.

Söz konusu çalışma, Soğuk Savaş sonrası dönemde güvenlik çalışmalarında görülen kimlik politikaları odaklı değişimi, Sosyal İnşacı (Konstruktivist) Uluslararası İlişkiler Teorisi aracılığıyla analitik bir şekilde ortaya koymayı hedeflemektedir.

Anahtar Sözcükler: Güvenlik, Uluslararası İlişkiler Teorileri, Sosyal İnşacı Teori, Kimlik, Kimliğin Güvenliği

4. Oturum / 4th Session

13 Eylül/September - Cuma/Friday

09:00-10:30

Salon / Room: C

Oturum Başkanı / Panel Chair:

Bülent Şener

**Güvenlik Çalışmaları- Uluslararası Güvenlik
Çalışmalarında Güncel Tartışmalar**

- “Uluslararası İlişkiler Disiplininin Doğuşunda Savaş Olgusunun Belirleyiciliği ve “Savaş Çalışmaları” Alanının Gelişimi” - **Bülent Şener**
- “Soğuk Savaş Sonrası NATO’nun Genişleme Politikasına Yönelik Rusya’nın Tehdit Algılamaları: Ukrayna Örneği” - **Zehra Aksu & Fatma Akkan Güngör**
- “Güvenlik Kavramı Bağlamında Türkiye’de ve Avrupa’da Yükselen Milliyetçilik” - **Gökberk Yücel & Şeyma Kalyoncu**
- “Rusya Federasyonu’nun IŞİD ile Mücadele Politikası” - **İskender Karakaya**
- “Güç Geçişleri, Memnuniyetsizlik ve Tehdit Algısı: Birinci Dünya Savaşı, 1914-1918” - **Tuğçe Ersoy Ceylan**
- “Rusya Federasyonu’nun 2008 Gürcistan Müdahalesi Bağlamında Uluslararası İlişkilerde Aktörler Arası Etkileşim ve Çıkar Algılaması” - **Yusuf Halhalh**

ULUSLARARASI İLİŞKİLER DİSİPLİNİNİN DOĞUŞUNDA SAVAŞ OLGUSUNUN BELİRLEYİCİLİĞİ VE “SAVAŞ ÇALIŞMALARI” ALANININ GELİŞİMİ

Bülent ŞENER

Karadeniz Teknik Üniversitesi

Özet

Savaş insanlık tarihi kadar eski bir olgudur. Tarihin çok eski devirlerinden bu yana kolektif şiddetin en yoğun biçimi olarak savaş, insan topluluklarının, devletlerin birbirlerini istedikleri yönde davranmaya zorlamak için, birbirlerine karşı azımsanmayacak ölçüde kullandıkları bir dış politika aracı olagelmıştır. Doğrudan insan hayatına yönelik yıkıcı bir nitelik taşımasından dolayı savaş olgusu insanlık tarihinde çok fazla tartışma konusu olmuştur. Buna rağmen, insanoğlunun “savaşı önleme” ya da “barışı kurma/koruma” konusundaki arayışları bir nihayete ermiş değildir ve erebilecek gibi de görünmemektedir.

Savaş aslında öncesindeki ve sonrasındaki politik süreçlerden farklı ve bağımsız bir olgu değildir; tam tersine, sorunların çözülmesinde devletlerin elindeki en son politik araç olarak Clausewitz’in deyimiyle “politikanın başka araçlarla devam ettirilmesi”dir. Gerçekten de savaş politik bir süreç içerisinde, devletlerin dış politikalarında doğal bir eylem olarak ortaya çıkmıştır çağlar boyunca. İnsanlık tarihi incelendiğinde görülecektir ki tarih dediğimiz şey politika, diplomasi ve savaşlardan oluşmaktadır. İnsanlığın yazılı tarihinin 3500 yılının yalnızca 270 yıla tekabül eden bölümünde savaşın görülmemesi, uluslararası ilişkilerde savaş olgusunun yerini tüm çıplaklığıyla yansıtmaktadır. Dolayısıyla, savaş olgusu her ne kadar istisnai/arızı ve olağanüstü bir durum olarak kabul edilse de, insanlık tarihinin düzenli deneyiminin bir sonucudur ve en istikrarlı sistemler bile son kertede savaşı –ya da daha iyimser bir yaklaşımla söylessek– çatışmayı dışlamamaktadır.

Bir disiplin olarak Uluslararası İlişkiler’in doğuşunun, varlığının ve gelişiminin temelinde de “savaş” olgusu yer almaktadır. Bu bağlamda, Uluslararası İlişkiler disiplini Birinci Dünya Savaşı’nın bir ürünüdür. Birinci Dünya Savaşı, uluslararası sistemde ve uluslararası ilişkilerde önemli bir kırılma anını temsil eden küresel nitelikte bir savaş olarak hem disiplin doğuran ve hem de pek çok disiplini etkileyen bir savaştır. Bu savaş, o zamana kadar hiç görülmedik bir düzeyde uluslararası politikanın tüm büyük güçlerini içine alan, küresel ölçüğe yayılan, eşi görülmemiş bir tahrip gücüne sahip silahlarla yürütülen son derece kapsamlı bir savaş olmuştur. Bunun sonucunda asker ve sivil yaklaşık 17 milyon insanın hayatını

kaybetmiş ve bu savaşın uluslararası sistem ve uluslararası ilişkiler üzerindeki travmatik etkileri aynı derecede geniş bir alana yayılmıştır. Birinci Dünya Savaşı'nın uluslararası sistemde ve uluslararası ilişkilerde yarattığı bu derin etkiler, savaş sonrasında ortaya çıkacak olan yeni uluslararası düzen (yani kalıcı barış) arayışlarına da kaynaklık etmiştir. Bu arayışlarda, 1914'e kadar devletler arasındaki sorunların çözümünde sıklıkla başvurulan ve meşru bir araç olarak görülen savaşların artık kaçınılması ve önlenmesi gereken olağanüstü bir durum olduğu gerçeğinin gerek siyasi gerekse akademik çevrelerde kabul görmesi belirleyici olmuştur. Diğer bir deyişle, o zamana kadar doğal, kaçınılmaz hatta gerekli ve geliştirici bir güç olarak algılanan savaş artık sorgulanır hale gelmiş ve savaşa ilişkin geleneksel bakış açısı değişmiştir. Barışın korunması ve savaşların önlenmesi amacının sadece siyasi alanda değil bilimsel alanda da yürütülecek çabalarla da ilintilendirilmesi gerektiğinin anlaşılması, savaşın nedenlerinin anlaşılmasında mutlak surette bilimin konusu olması gerektiği gerçeğini insanlığın önüne koyacaktır. İşte, savaş sonrası dönemin hemen başlarında, 1919 yılında Uluslararası İlişkiler'in özerk bir disiplin olarak ortaya çıkışı savaşı önlemeye dönük bu arayışların ve çabaların bilimsel sahadaki bir ürünü olarak Birleşik Krallık'ta Galler'de Aberystwyth Üniversitesi'nde (University College of Wales) ortaya çıkacaktır.

İki savaş arası dönemin koşulları, ilk Uluslararası İlişkiler bölümlerinin kurulmasına ve disiplinin kurumsallaşmasına uygun bir zemin hazırladığı gibi, disipline dair sistematik bilgi birikimini sağlayacak olan dergileri, uzmanlık kuruluşlarını, araştırma merkezlerini, akademik etkinlikleri de biçimlendirmiştir. Disiplinin özerk çalışma alanını oluşturması ve kurumsal kimliğini kazanması kuramsal tartışmaları da tetiklemiştir. Böylece Birinci Dünya Savaşı ve iki savaş arası dönem disiplinin kurumsal kimliğini belirleyen en önemli etken haline gelmiştir. Her ne kadar Birinci Dünya Savaşı öncesi dönemde de uluslararası ilişkilere ve uluslararası politikaya dair klasik bir literatürün ve çeşitli felsefi geleneklerin varlığından söz edilebilse de, disiplinin kendi kavramlarını geliştirmesi, kendi terminolojisini yaratması Birinci Dünya Savaşı sonrasında özerkliğini kazanması ile mümkün olmuştur. Bu bağlamda Birinci Dünya Savaşı Uluslararası İlişkiler disiplininin tarihinde bir milat vazifesi görmektedir.

Bu çerçevede Uluslararası ilişkiler disiplininin hem kendi içinde, hem zaman içinde ortaya çıkacak bazı alt alanlarında (güvenlik çalışmaları, savaş çalışmaları) hem de diğer bilim dallarında savaş üzerine sistematik bir şekilde çalışmalar yapılmaya

başlanacaktır. Bilimsel yöntemlerin, savaşın nedenlerinin araştırılmasında kullanılması fikrinin kabulüyle birlikte, özellikle Batı ülkelerindeki bazı bilim insanlarının geleneksel yöntemlerin dışındaki yöntemlerle de savaşın nedenlerini incelemeye girişmesi, İkinci Dünya Savaşı'nı takiben "Savaş Çalışmaları" alanının Uluslararası İlişkiler disiplininin bir alt alanı olarak ortaya çıkmasına zemin hazırlayacaktır.

"Savaş Çalışmaları" alanının savaşı alternatif metotlarla açıklayan bir alan olarak ortaya çıkışı, Uluslararası İlişkiler disiplini içerisinde devletler arası ilişkilere dair teorik varsayımların sınındığı yeni bir süreci de başlatarak, savaşın disiplinler arası bir zeminde farklı yöntemlerle incelenmesini, savaşa etki eden faktörlerin nitel ve nicel veriler, teorik ve biçimsel modeller aracılığıyla analiz edilmesine imkan tanıyarak savaşa ilgili bilgi birikimini derinleştirmiştir. Özellikle Soğuk Savaş sonrası dönemde savaşın salt devletler arası bir silahlı çatışma olmaktan çıkarak yeni biçimler kazanması sürecinde "Savaş Çalışmaları" alanı savaşı anlamak için klasikleşmiş konulara ilave olarak terörizmle savaş, cinsiyet ve savaş, küreselleşme ve savaş, savaş ekonomisi, post-modern savaş, hibrit savaş, siber savaş gibi görece yeni konuları da içererek savaşın değişen doğasını anlamada ve uluslararası politika analizi araştırmalarında önem kazanmıştır. Bu çalışmada savaş olgusu genel hatlarıyla ele alınarak, Uluslararası İlişkiler disiplininin doğuşunda ve kurumsal kimliğini kazanmasında savaş olgusunun/Birinci Dünya Savaşı'nın etkisi ve "Savaş Çalışmaları" alanının tarihsel gelişimi ve disipline katkıları incelenecektir.

Anahtar Kelimeler: Savaş, Uluslararası İlişkiler, Birinci Dünya Savaşı, Birleşik Krallık, Güvenlik Çalışmaları

SOĞUK SAVAŞ SONRASI NATO'NUN GENİŞLEME POLİTİKASINA YÖNELİK RUSYA'NIN TEHDİT ALGILAMALARI: UKRAYNA ÖRNEĞİ

Zehra AKSU

Karadeniz Teknik Üniversitesi

Fatma AKKAN GÜNGÖR

Karadeniz Teknik Üniversitesi

Özet

İkinci Dünya Savaşı sonrası yaşanan gelişmeler, ABD ve SSCB'nin başat konumda buldukları iki kutuplu bir dünya düzeninin ortaya çıkmasına neden olmuştur. 1990 yılında SSCB'nin dağılmasına kadar devam eden bu dönemde dünyaya iki kutuplu sistem hakim olmuş, Soğuk Savaş'ın bitmesiyle birlikte bu iki kutuplu dünya düzeni sona ermiştir. Ortaya çıkan yeni yapıda Batı dünyasının lider gücü konumunda bulunan ABD önderliğinde yeni bir dünya düzeni oluşturulmaya çalışılmıştır.

ABD'nin eski SSCB topraklarında da hakimiyet kurmaya başlaması ve dünya siteminde kendisini dengeleyecek bir gücün bulunmaması uzun yıllar iki kutuplu bir sisteme alışmış olan Rusya tarafından kabul edilmek istenmemiştir. 1991 yılında Sovyetler Birliği'nin dağılmasıyla süper güç olma özelliğini kaybeden Rusya, ekonomik bakımdan oldukça kötü bir durumda bulunmasına karşın; sahip olduğu enerji kaynakları sayesinde kısa zamanda hem ekonomik bakımdan güçlenmiş, hem de bölgede ve dünyada kaybettiği saygınlığını geri kazanmaya başlamıştır. Yakın geçmişin süper gücü olan ve yeniden küresel bir güç olmak isteyen Rusya Federasyonu eski SSCB ülkelerini kontrolü altında bulundurmaya ulusal politika haline getirmiş, ikili anlaşmalar ve oluşturulmuş olan uluslararası kuruluşlar (BDT, AEB vb.) aracılığıyla bu ülkeler üzerinde etki sahibi olmak istemiştir. Bu çerçevede 1992 yılının sonunda Dış Politika Doktrini belgesiyle ilan edilen yakın çevre politikası, Rusya'nın söz konusu coğrafyada ortaya çıkan devletlere ve Federasyon sınırları dışında kalan dış Ruslara olan ilgisini göstermesi açısından önemli bir adım olarak görülebilir. Ancak bağımsızlıklarını yeni kazanmış devletlerin Rusya ile entegrasyona tereddütle yaklaşmaları ve ABD'nin bölgede kendisini daha fazla hissettirmeye başlaması gibi nedenler, Rusya'nın teoride ortaya koyduğu yakın çevre politikasını eyleme dönüştürmesine 1990'lı yıllarda pek imkan vermemiştir.

2000 yılında Vladimir Putin'in Cumhurbaşkanlığı'na gelmesi ise hem dış politika hem de yakın çevre politikası açısından Rusya'daki değişimin başlangıcı olmuştur. Aynı yıl kabul edilen yeni Dış Politika Doktrini belgesiyle Rusya, yakın çevre

politikasını yeniden bir değerlendirmeye tabi tutmuş ve bu çerçevede Federasyon sınırları dışında yaşayan ve sayıları yaklaşık 25 milyonu bulan dış Rusların ve haklarının korunmasını bu politikasının merkezine yerleştirmiştir. Bu çerçevede yeniden şekillenen Rus dış politikasının temel amacı da Rusların yoğunlukta bulunduğu başta Ukrayna ve Kazakistan olmak üzere Orta Asya, Kafkasya, Doğu Avrupa ve Baltık ülkeleriyle siyasi, ekonomik, etnik ve askeri konularda artan anlaşmazlıkların ivedilikle çözüme kavuşturulması olmuştur. Ancak Rusya'nın bu politikalarına karşılık, NATO ve AB'nin eski Doğu Bloku ülkelerinden bazılarını etki alanlarına dahil etmek istemeleri, Rusya'yı oldukça rahatsız etmiştir. Batı orijinli bu örgütlerin Rusya'nın arka bahçesi olarak kabul ettiği ülkeleri, Rusya'nın ekseninden çıkarmak istemesi Rusya tarafından ulusal güvenliğine yönelik doğrudan bir tehdit olarak algılanmaktadır. Bu ülkelerden Ukrayna ise jeopolitik, ekonomik ve siyasi açıdan Rusya'nın en fazla önem addettiği ülkedir. Ukrayna'yı Rusya açısından önemli kılan sebepler;

- Ukrayna'nın Rusya Federasyonu için stratejik önemi,
- Kiev'in Rus ulusunun doğum yeri olarak kabul edilmesi,
- Ukrayna'nın Rusya dışında en fazla etnik Rus'un yaşadığı ülke olması,
- bölgenin tahıl ambarı vazifesi görmesi,
- Rusya'nın enerji pazarı olması,
- Rusya'nın Karadeniz'deki deniz gücü Sivastapol'un burada bulunması ve

Rusya'nın enerji ticaretinde önemli bir ülke olup, Avrupa'ya transit doğal gaz sevkiyatı yapan boru hatlarının büyük çoğunluğunun Ukrayna topraklarından geçmesidir. Nitekim Doğu Avrupa ile Rusya arasında bir nevi tampon bölge konumundaki Ukrayna, hem AB ve NATO'nun doğuya genişleme hedefleri içerisinde yer alması hem de Putin'le birlikte yeniden canlandırılmaya çalışılan yakın çevre politikasının birleşenlerinden birini oluşturması bakımından sadece Rusya için değil aynı zamanda Batı için de önemli addedilmiştir. Keza ülke, ABD'nin Sovyetler Birliği'nin yayılmacı politikasına karşı izlediği dış politika stratejilerinden çevreleme politikasının da bir parçası olmuştur. Bu perspektifte özellikle ABD'nin yönlendirmesiyle NATO'nun Rusya sınırına kadar sokulmuş olması ve Ukrayna'yı da etki alanlarına çekme girişimleri ise Rusya tarafından kabullenilememiş ve bir tehdit olarak kabul edilmiştir. Dahası Rusya eski SSCB ve Doğu Bloku ülkelerinden AB ve NATO gibi Batılı kuruluşlarla yakın ilişkiler geliştirenlere şüphelerle yaklaşmış ve bu kuruluşlarla yakınlaşan bazı ülkeleri çeşitli araçlar kullanarak cezalandırmaya çalışmıştır. Bu ülkelerden bir tanesi de Ukrayna olmuş ve Ukrayna'yı Batı yanlısı

politikaları nedeniyle önce ekonomik araçlarla, daha sonrada Kırım'ın Rusya'ya bağlanmasıyla sonuçlanan süreçle cezalandırmıştır.

Soğuk Savaş'ın sonlanmasıyla birlikte NATO'nun genişleme politikasına yönelik Rusya'nın tehdit algılamalarını Ukrayna özelinde ele alan bu çalışma; Ukrayna'nın Batı orijinli örgütlere üye olmasının, Rusya'nın ulusal güvenliğine etkilerini tartışmayı amaçlamaktadır. Ayrıca çalışma; Ukrayna'nın NATO'ya üye olmasıyla birlikte NATO askerlerinin Ukrayna'da konuşlanmalarının, Rusya'nın ulusal güvenliğini tehdit edebileceği denencesine dayalı olarak hazırlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Soğuk Savaş, Güvenlik, Rusya, NATO, Ukrayna

GÜVENLİK KAVRAMI BAĞLAMINDA TÜRKİYE’DE VE AVRUPA’DA YÜKSELEN MİLLİYETÇİLİK

Gökberk YÜCEL

Yozgat Bozok Üniversitesi

Şeyma KALYONCU

Karadeniz Teknik Üniversitesi

Özet

Milliyetçilik gerek Batı dünyasında gerekse de ülkemizde yükselen bir seviyede seyretmektedir. Bu bağlamda, milliyetçiliğin her coğrafyada, toplumların kendine özgü sosyal dinamikleriyle şekillendiği düsturundan hareketle, ülkemizde ve Batı dünyasında seyreden milliyetçilikler arasındaki bariz farkların ortaya koyulması elzemdir. Batı dünyasında milliyetçilik, ırkçılık ve şovenizmden beslenen, doktrin olarak Nazizm ve Faşizmin uzantısı olan aşırı sağ ile yabancı düşmanlığı ve AB karşıtlığı zemininde reaksiyoner bir tavrı içeren sağ popülizmin politik tutum ve davranışlarına göre şekillenmektedir. Bu noktada, sağ popülizm, demokratik sistem yerine totaliter yönetim anlayışını savunan aşırı sağa göre, siyasette daha etkin olup politik bir görünürlüğe sahiptir. Özellikle Suriye İç Savaşı’ndan sonra kontrolsüz bir şekilde başlayan mülteci akımları, Avrupa’da yabancı düşmanlığının yeniden ivme kazanmasında rol oynamıştır. Genelde Müslümanlara özelde ise Türk Toplumuna karşı gelişen İslamofobik ve Türkofobik reaksiyonlar, batı siyasal kültüründe, ırkçılığa ve şovenizme karşı sosyal dirençleri oluşturan çoğulcu, liberal ve demokratik siyasetin sorgulanmasına sebebiyet vermektedir. Mamafih, batı toplumlarında sosyo-ekonomik refahın azaldığı ve demografik yapının değiştiği algısı – manipülasyonu- üzerine şekillenen sağ popülist siyaset, göçmen tehdidine karşı merkez siyasetin çözüm üretemediği söylemiyle kitleleri ajite edip, tabiri caizse oy avcılığına soyunmaktadır. Bu bağlamda, sağ popülist siyaset, müesses demokratik düzen içerisinde partileşerek, ülke meclislerinde ya koalisyon ortağı ya da muhalefet olmayı başarmıştır. Avrupa ülkelerdeki son seçimlerde, aşırı sağ popülist siyaset, 2015 seçimlerinde oyların %37.5’ni alan Hukuk ve Adalet Partisi’yle (PiS) Polonya’da, 2017 seçimlerinde oyların % 26’sını alan Avusturya Özgürlükçü Partisiyle (FPÖ) Avusturya’da, 2017 seçimlerinde oyların % 9.3’nü alan Birleşik Vatandaşlar İttifakıyla Bulgaristan’da, 2017 seçimlerinde oyların % 12,6’sını alan Almanya İçin Alternatif Partisiyle (AFD) Almanya’da, 2017 seçimlerinde ikinci turda oyların % 34.5’ni alan Ulusal Cephe Partisiyle Fransa’da, 2017 seçimlerinde oyların % 13.1’ni alan Özgürlük Partisiyle (PVV)

Hollanda’da, 2018 seçimlerinde oyların 32.2’ni alan Beş Yıldız Hareketiyle İtalya’da yükseliş göstermiştir.

Bunun yanı sıra Türkiye’de milliyetçilik, Avrupa’da zuhur eden aşırı sağ popülist söylemin kullandığı argümanlardan bağımsız ve müstakil bir zeminde, kapsayıcı ve birleştirici yönelime matuftur. Bu yönelimin en önemli unsurunu, Türk kimliğinin de ontolojik güvenliğini tesis eden “devlet” kavramı oluşturmaktadır. Devletli olmak, hem sosyo-kültürel ve sosyo-ekonomik düzenin, uyumun ve ahengin birinci şartıdır hem de millet olma sosyolojisinin kurucu unsurudur. Nitekim Orhun Abideleri’nde bu husus “Üstte mavi gök, altta yağız yer kılınmış, ikisi arasında insanoğlu yaratılmıştır. İnsanoğlunun üzerine ecdadım Bumin Kağan, İstemi Kağan oturmuş. Oturarak Türk milletinin ilini, töresini tutu vermiş, düzene soku vermiş. Dört taraf hep düşman imiş. Ordu sevk ederek dört taraftaki milleti hep almış, hep tâbi kılmış.” şeklinde ifade bulmuştur.

Devlet sahibi olmak, bu bağlamda, millet olma psikolojisinin ve sosyolojisinin ana harcını teşkil etmektedir. Bu bağlamda, nesep (soy) asabiyetine (aidiyeti) sahip olan etnik unsurlar, devletli olmanın ortaya koyduğu sebep asabiyetiyle Türk kimliği çatısı altında birleşmişlerdir. Bu düsturdan hareketle, Türklük, kültürel tecrübe ve birikimin devlet nizamında siyasal bedene sahip olmasıdır. 2000 yıllık Türk Devlet geleneğinin kurucu metinlerinden birini oluşturan Orhun Abidelerinin’de Soğd, Tibet, Otuz Tatar, Dokuz Oğuzlar gibi nesep asabiyetiyle birbirine bağlı olan topluluklar, Göktürk Kağanlığı’nın bünyesinde Türk Budununu (milletini) teşkil etmişlerdir. Bununla beraber Türklükte, devlet ortadan kalktığı andan itibaren, sosyal, iktisadi ve siyasal düzenin de bozulacağı ve Türk milletinin varlığıyla ilgili tehdidin doğacağı öngörülmüştür. Diğer bir tabirle, devlet-i ebed müddet mottosu, “devlet bilinci” bağlamında Türk milliyetçiliğinin ana odağını teşkil etmektedir. Bu noktada, yabancı düşmanlığı, etnik ayrımcılık ve ırkçı/şoven anlayış, Türk milliyetçiliğinin hem ideolojik/doktriner hem de söylem alanının dışında olmuştur.

Bu çalışmanın ana problematiğini, Türkiye’de ve Avrupa’daki tehdit algılarının milliyetçilik söylemini ve yönelimini nasıl etkilediği, her iki coğrafyadaki milliyetçilik söyleminin hangi unsurlar ve enstrümanlar kullanılarak ivme kazandığı oluşturmaktadır. Bununla beraber, güvenliğe ilişkin tehdit algılamasının Avrupa ve Türkiye oluşturduğu milliyetçilik refleksi, benzerliklerinin ve farklılıklarının tespit edilmesi bağlamında çalışmanın kapsamı içerisinde yer almaktadır.

Anahtar Kelimeler: Güvenlik, Milliyetçilik, Avrupa, Türkiye

RUSYA FEDERASYONU'NUN IŞİD İLE MÜCADELE POLİTİKASI

İskender KARAKAYA
Yozgat Bozok Üniversitesi

Özet

IŞİD (Irak ve Şam İslam Devleti), öncülleri ile önce Irak'ta ortaya çıkmış, sonraki süreçte Suriye'ye genişlemiş küresel bir terör örgütüdür. Aynı zamanda El-Kaide'nin devamı olarak görülen ve onu bir anlamda dönüştüren IŞİD, Suriye İç Savaşına dahil olması ile bütün dünyada daha çok dikkat çekmiş ve Suriye İç Savaşının önemli aktörlerinden birisi olarak görülmeye başlanmıştır. IŞİD'in Suriye'de ilerlemesi bir süre sonra Irak'ta da genişlemesini beraberinde getirmiş ve Örgüt, Haziran 2014'te Musul'u ele geçirerek İslam Devleti olarak adlandırdığı hilafet devletini ilan etmiştir. IŞİD'in bu gelişimi yerel, bölgesel ve küresel güçlerin ilgisini de bölgeye çekmiştir. Yerel güçler (PYD/YPG ve diğer cihatçı gruplar) IŞİD ile mücadelede kendi bölgelerinde etkinlik kazanmak için mücadeleye girişirken, bölgesel güçler (Türkiye, Suudi Arabistan, İran vb.) bölgesel çıkarlarını savunma arayışında olmuştur. Diğer yandan askeri ve ekonomik anlamda küresel güç olan ABD ile, askeri anlamda küresel güç olarak sayılabilecek Rusya da, Suriye ve Irak'taki çıkar çatışmasında yerlerini almıştır. Rusya bu açıdan Suriye Rejimi ile Soğuk Savaş döneminden buyana devam eden askeri, ekonomik ve sosyo-kültürel ilişkilerini devam ettirmek istemiş ve bölgedeki çıkarları doğrultusunda Suriye Rejimi ile iş birliğini sürdürme amacını gütmüştür. Suriye'deki İç Savaş sürecinde, Suriye Rejiminin içerisine düştüğü zorluklara ve yardım talebine Rusya kayıtsız kalamamıştır. Rusya, Eylül 2015'te, Suriye Rejimine destek vermek için Suriye'de hava operasyonlarına başlamıştır. Suriye Rejimi bu askeri destek ile toparlanma sürecine girmiş ve hem muhalifler hem de IŞİD gibi Selefi-Cihatçı örgütlere karşı askeri anlamda ilerleme kaydetmiştir.

Bu bildiri de Rusya'nın IŞİD ile mücadelesi anlatılacak ve bunun siyasi, askeri ve ekonomik boyutu hem bölgesel politikalar hem de küresel terörizmle mücadele ve uluslararası hukuk ekseninde ele alınacaktır. Bildirinin temel iddiası, IŞİD ile mücadelenin Rusya'nın Suriye politikasını etkilediği, var olan bölgesel çıkarlarını koruduğu, bazılarını yeniden tanımladığı ve yeni kazanımlar elde ettiğidir. Rusya, Ortadoğu'da küresel bir terör örgütü olarak barış ve güvenliği tehdit eden IŞİD ile uzun mücadele etmektedir. Rusya'nın IŞİD ile mücadelesi iki açıdan ele alınabilir. Birincisi Rusya'nın El-Kaide ile mücadelesi temelinde başlayan "küresel terörizmle" mücadelesinin devamı, ikincisi ise Rusya'nın Ortadoğu'da kendisine müttefik olarak

tanımladığı Esad Rejimini destekleme ve çökmesine izin vermeme ve bir diğer bölgesi ülkesi olan Irak ile ticari ve siyasi ilişkilerini korumak olarak sayılabilir. Rusya, IŞİD ile mücadelesini sürdürürken hem kendisi için önemli olan küresel terörizm ile mücadelesinde uluslararası toplumla iş birliği yapmış, IŞİD konusunda da bunu dile getirmiş bu durum ABD ile ilişkilerini de etkilemiştir. IŞİD'in yapısı gereği Rusya topraklarından savaşçılar devşirmesi, Rusya topraklarını kendi halifeliğinin bir parçası olarak görmesi ve Rusya'yı da düşman olarak adlandırması, bu durumu Rusya açısından zorunlu kılmıştır. Diğer yandan IŞİD'in ortaya çıktığı coğrafyada yer alan Irak ve Suriye'de Rusya'nın siyasi, ekonomik ve askeri ilişkileri bakımından önemlidir. Rusya'nın Suriye ile süren tarihsel açıdan devamlılık gösteren askeri, ekonomik ve siyasi ilişkiler, onun IŞİD ile mücadelesini Esad Rejimine yardım ve tehdidi yerinde bertaraf etme isteğini doğurmuştur. Rusya, Esad Rejimine yaptığı yardımlarla; askeri ve siyasi kazanımlarını korumuş ve geliştirmiş, ABD'nin Suriye siyasetinde ona rakip olmuştur. Ancak bu durum IŞİD ile mücadeleyi olumsuz etkilememiş, IŞİD Suriye ve Irak'taki toprak hakimiyetini kaybetse de hem ABD'nin hem de Rusya'nın ortak düşmanı konumunu sürdürmektedir.

Anahtar Kelimeler: Rusya, IŞİD, küresel terörizm, Esad Rejimi, ABD

GÜÇ GEÇİŞLERİ, MEMNUNİYETSİZLİK VE TEHDİT ALGISI: BİRİNCİ DÜNYA SAVAŞI, 1914-1918

Tuğçe ERSOY CEYLAN
İzmir Demokrasi Üniversitesi

Özet

1918 sonbaharında itilaf devletleri dört yıl süren Birinci Dünya Savaşı'nın galibi oldular ve 1914 yılında başlayan savaş 11 Kasım 1918 yılında imzalanan ateşkes ile son buldu. 1914-1918 yılları arasında büyük yıkımlar oldu, Avrupa medeniyeti her anlamda sarsıldı: insani kayıplar ile savaşın ekonomik ve toplumsal neticeleri tahmin edilemeyecek boyutlardaydı. İtilaf devletleri dört yıllık savaşın yapmış olduğu böylesi bir tahribat karşısında gelecekte başka bir savaşın yaşanmaması adına Paris'te toplanarak barış koşullarını belirlediler, böylelikle yeni bir uluslararası düzen oluşturmayı amaçladılar.

Birinci Dünya Savaşı modern küresel sistemin en önemli siyasi olaylarından biridir. Bu savaş 'savaş' hakkındaki düşünceleri temelden değiştirmiş olması açısından önemlidir. Uluslararası İlişkiler disiplini açısından ise savaşın nedenini, savaşta başvurulan stratejileri, alınan kararların rasyonelliğini ve savaşın sonuçlarını açıklayacak çeşitli teoriler geliştirmeyi sağlamış olması bakımından özel bir etkiye sahiptir. Her ne kadar bir disiplin olarak Uluslararası İlişkiler kürsüsü 1919 yılında kurulmuş olsa da geriye dönük olarak Birinci Dünya Savaşı'nın nedenlerini ortaya koyma çabaları ile yeni bir savaşı önlemeye yönelik kuramsal çabalar bu disiplini mümkün kılmıştır.

Güç dengesi teorisi hiçbir devletin üstün bir güce erişmesine izin verilmediği müddetçe uluslararası sistemin barışçıl olacağını varsayar. Bu yaklaşıma göre herhangi bir devletin askeri (ve ekonomik) kapasitesindeki belirgin bir yükseliş dengeleyici bir güç tarafından karşılanmalıdır böylece meydan okuyan devlet caydırılmış ve dengeli bir istikrar sağlanmış olur. Buna göre Avrupa'da gevşek ittifak sisteminin ortadan kalkması ve bu yüzden yükselen bir gücü caydıracak dengeleyici gücün olmaması dolayısıyla güç dengesi sisteminin çöküşü, devletleri çatışma ortamına itmiştir. Bu çalışma ise Birinci Dünya Savaşı'nın patlak vermesini güç geçişi teorisi (power transtion theory – PTT) ile açıklamaya çalışacaktır. Güç geçişi yaklaşımı güç dengesindeki fiili değişimlerden ziyade güç dengesinde değişim olduğuna dair algıya (perceptions of change) vurgu yaparak aktörlerin bu süreçteki bilişsel dönüşümlerini anlamaya da yardımcı olur. Uluslararası sistemi etkileyen çatışmaların hangi şartlarda ortaya çıktığını açıklamaya çalışan A.F.K. Organski güç geçişi yaklaşımı ile realizm/neo-realizmin öne

sürdüğü gibi gücün dengelenme sürecinin çatışmayı engellemediğini aksine çatışma ihtimalini arttırdığını varsaymıştır. Buna göre çatışma yükselen güçler ile hâkim güçler arasında çıkacaktır. Yükselen bir güç uluslararası sistemi kendi lehine düzenleyecek ve gireceği bir savaşı kazanacak kadar güçlü hissettiğinde savaş çıkacaktır. Ya da hâkim güçler yükselen bir güce ket vurmak adına önleyici bir savaşa girecektir. Birinci Dünya Savaşı güç geçişi teorisinin bu iki alternatifini de destekleyen bir örnektir.

Bu çalışmada 1871 yılında Almanya'nın siyasi ve idari olarak birleşik bir ulus devlet olarak ortaya çıkmasından sonraki süreçte izlediği politikaların onun Avrupa güçler dengesi sistemindeki hâkim güçler nezdinde yükselen bir güç olarak algılanıp algılanmadığı incelenecektir. Ayrıca yükselen bir güç olarak Almanya'nın sistem içindeki konumundan memnun olup olmadığı sorgulanacak ve ekonomik olarak hâkim güçlere yaklaştıkça kendisini daha güçlü hissetmesinin savaşın çıkışındaki etkisi ortaya konulmaya çalışacaktır. Zira güç geçişleri yaklaşımı yükselen güç uluslararası düzenden memnun kaldığında savaşın önlenebileceğini ve barışçıl bir güç geçişinin olabileceğini öne sürmektedir. Bu açıdan güç geçişleri yaklaşımının analitik çerçevesinde önemi haiz olan memnuniyet-memnuniyetsizlik kavramının Uluslararası İlişkiler teorisindeki yeri de tartışılmış olacaktır.

Son tahlilde bu çalışmada “Savaşın kaçınılmazlığı hâkim güçlerin Almanya'nın yükselişini (bir tehdit olarak algılayarak) önlemeye çalışmasında mı yoksa Almanya'nın sistem içindeki yerinden memnun olmayıp bunu değiştirmek için çatışmayı göze almasında mı yatmaktaydı?” sorusuna cevap verilmesi amaçlanmaktadır. Bunun için de özellikle Almanya'nın savaş öncesinde donanmasını genişletmeye yönelik yaptığı yatırımların Avrupa'da bir güvenlik ikilemi yaratıp yaratmadığı ve ABD'nin savaşa girmesinin ardındaki temel motivasyonun Almanya'nın bölgesel bir hâkim güç olmasını engellemek olup olmadığı araştırılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Güç Geçişleri Teorisi, I. Dünya Savaşı, Almanya, Tehdit Algısı, Memnuniyetsizlik

RUSYA FEDERASYONU'NUN 2008 GÜRCİSTAN MÜDAHALESİ BAĞLAMINDA ULUSLARARASI İLİŞKİLERDE AKTÖRLER ARASI ETKİLEŞİM VE ÇIKAR ALGILAMASI

Yusuf HALHALLI
İstanbul Üniversitesi

Özet

Öngörülmeleyen bir aktör veya durumla karşılaşıldığında esas olan tetikte olmaktır. Askeri güçlerin hazırda tutulması ve bir saldırıyla karşı karşıya kalınıp kalınmayacağı durumu yüzleştığımız aktörün aktif hasım haline getirilmesini engellemek amacı üzerine tayin edilmelidir. Bu nedenle gerçekleştirilen eylemler tamamen olasılıklar üzerine kuruludur. Saptanan olasılıklar genelde kati bir sistemsel düzenin üzerine kurulu olmaz ancak eylemler yine de bu öngörüler üzerine inşa edilir. Karşı tarafın hamlelerine dair beklentiler ile saptanan olasılıklar gerçekleşen eylemlerle örtüşmek zorundadır. Bunun için de aktör olarak devletin bürokratik ve sistemsel yapısının işleyişinin -yani eyleme geçiş sürecini aksatmayacak şekilde düzenli olması elzemdir. "Aksatma"dan kasıt eylem icrasında gecikme, erken hareket etme veya istenmeyen icraatın gerçekleşmesidir. Tarafların birbiriyle olan etkileşimleri yorumlama ve cevap verme süreçleri bir bilgi havuzu oluşmasını sağlar. Bu havuz içerisinde biriken bilgiler ve yorumlamalar doğrultusunda taraflar kendilerinin ve diğerinin gelecekteki eylemlerde nasıl tavır takınacağı konusunda daha kati öngörülerde bulunma yeteneğine sahip olacaktır. Bu doğrultuda taraflar "karşılıklı tipleştirme" ile birbirleri hakkında tutarlı kavramlar üretmeye çalışacaktır. Karşılıklı etkileşim sayesinde kimlik ve çıkarların tanımlandığı ve eylemlerden beklenen neticeler ile bu eylemlerin kastettiği anlamların oluştuğu bir yapı inşa edilir.

Aktörün eyleminin meydana gelmesini sağlayan dürtü nedir? Eylemlerin gerçekleşen bir takım durum, davranış ve aksiyonlara karşı gelişen reaksiyonlar olduğu düşünüldüğünde bir diğer aktörün eyleminin dürtü olarak ötekine yansıdığını değerlendirebiliriz. Bir aktörün eylem ve durumunun bir diğeri için dürtü haline gelmesine sebep olan nedir? Bu noktada özne olan aktörün kimliği ve çıkarı devreye girmektedir. Aktör çıkarlarıyla örtüşmeyen durumları lehine tekrar dizayn edebilmesi için gerekli eylemleri gerçekleştirmek zorundadır. Bir aktörün çıkarları ve kimliği hem sistemsel ve dış çevreden hem de toplumsal ve iç çevreden kaynaklı inşa edilmektedir. Aktörlerin sahip oldukları kimlik ve çıkarları doğrultusunda şekillenen algıları ve beklentileri ile aktörler arası etkileşim bir

boyut kazanmaktadır. Bu nedenle kimlikler ve çıkarlar ilişkilere özgü hale gelmektedir. Aktörlerin eylemleri de bu boyut bağlamında cereyan etmektedir. Aktörün eylemlerine yön veren önemli argümanlardan bir diğeri algıdır. Çıkarların ve güvenliğin aktör tarafından nasıl algılandığı ele alınan bağlam çerçevesinde inşa edilirken aktör önce mevcut durumun farkına varır ve teşhis eder sonra tanımlama yapar ve nihayetinde eylemini gerçekleştirir. Bu noktada algıyı etkileyen en önemli unsur öznenin kendi rasyonalitesidir.

Çıkarların işaret ettiği doğrultuda eylemlerde bulunurken aktörün elde etmeye yetecek gücü barındırmadığı amaçlardan kaçınması elzemdir. Bu tür bir amaç belirlenimi aktörün gücünü dağıtmasına sebep olacak ve tehditlere karşı açık hale gelmesine neden olacaktır. “Güç” kavramından kasıt sadece maddi kaynaklar değildir, bilgi ve pratikler de aynı bağlam içinde ele alınmaktadır. Bu doğrultuda güce uygun düşmeyen eylemlerde bulunmak, diğerlerinin gücünü küçümsemek veya olduğundan fazla görmek aynı vahim hatalar olarak belirmektedir. Aktörlerin ilişkilerinde bağdaştırılabilir çıkarlar asla göz ardı edilmemelidir. Belirlenen amaç ve hedeflere uygun düşen araç ve yollar tayin edilmeli ve kullanılmalıdır. Aktörün kendisi için yaşamsal olmayan konularda uzlaşmaya açık olması ve gerçek yararın özü için değeri olmayan bir takım haklardan vazgeçmeye hazır olması gerekmektedir. Buradaki en önemli husus aktörün hiçbir zaman kendisini, itibarını yitirmeden geri dönemeyeceği ve büyük tehlikeleri göze almadan ilerleyemeyeceği bir duruma sokmamasıdır. Gerçekleşen algıların ve yapılan tanımların zamanla değişen konjunktür çerçevesinde çıkarlar gözönünde bulundurularak yeniden değerlendirmeye tabi tutulması gerekliliği unutulmamalıdır. Bu nedenle “reification” (şeyleştirme-somutlaştırma) hatasından kaçınılmalıdır. Aktörün kendi algı ve eylemlerini kutsal bir iradenin tezahürü veya değişmez doğa kanunları olarak görmemesi gerekir. Aksi halde aktör eylemlerinin ve bunların neticelerinin üzerindeki kontrolünü kaybedecektir.

Bu doğrultuda çalışmada Rusya Federasyonu’nun “batı” ile ilişkileri ele alınırken 2008 Gürcistan müdahalesine giden süreçte aktörler arasındaki etkileşim incelenecektir. İki kutuplu dünya sisteminin yıkılıp yerine tek kutuplu gibi görünen küresel bir anlayışın hakim olduğu, tarihin ve politik olanın sonu gibi söylemlerin ifade edildiği bir dönemde Rusya Federasyonu ve batı arasında ılımlı ilişkiler gözlenirken; Soğuk Savaş döneminin bitişi ve SSCB’nin (Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği) dağılmasına müteakip Belavezha Anlaşmaları ve Bağımsız Devletler Topluluğu oluşumuyla beraber yeniden dizayn edilen

bölgesel düzende Rusya Federasyonu'nun sınır değişimlerine, ayrılıkçı hareketlere ve Çeçen Savaşları'nda olduğu gibi içerideki karışıklıklara karşı tavrının mevcut statükoyu korumaya yönelik olduğu görülmektedir. Ancak bölge dışı güçlerin müdahalesi, NATO (Kuzey Atlantik İşbirliği Örgütü) ve AB'nin (Avrupa Birliği) artan etkisi ve genişleme eğilimi, renkli devrimlerle Batı yanlısı yönetimlerin iş başına getirilmeye çalışılması Kremlin'in somut örneğini 2008 yılında Gürcistan'da gösterdiği şekilde politika değişikliğine gittiği süreci gözler önüne sermektedir.

Anahtar Kelimeler: Konstrüktivizm, çıkar, güç, Rusya Federasyonu, Gürcistan

4. Oturum / 4th Session

13 Eylül/September - Cuma/Friday

09:00-10:30

Salon / Room: D

Oturum Başkanı / Panel Chair:

Göktürk Tüysüzoğlu

Bölge Çalışmaları

- “Kızıldeniz'de Güç Mücadelesi: Sebepler ve Aktörler” - ***Göktürk Tüysüzoğlu***
- “Türk-İran İlişkilerinin Ortadoğu Bölgesine Etkileri” - ***İsmail Yavuz Bülent Uğrasız***
- “İsmail Cem ve Ahmet Davutoğlu'nun Balkanlar Tasavvuru Birey Seviyesinde Bir Analiz” - ***Emrah Utku Gökçe***

KIZILDENİZ'DE GÜÇ MÜCADELESİ: SEBEPLER VE AKTÖRLER

Göktürk TÜYSÜZOĞLU
Giresun Üniversitesi

Özet

Dünya ticari işleyişinin önemli bir bölümünün gerçekleştirildiği ve özellikle Körfez'deki enerji zengini ülkelerle, Çin, Japonya ve hatta Hindistan açısından stratejik bir değer taşıyan Kızıldeniz, son dönemde bölgede yaşanan gelişmelerle ön plana çıkmaktadır. Arap Yarımadası ve Afrika Boynuzu arasında kuzey-güney yönlü olarak uzanan bu denizin kıyısında yer alan ülkeler, gerek sundukları liman avantajları, gerekse de bölgedeki güvenlik risklerine karşı küresel ve bölgesel aktörlerce elde edilmek istenen üs ayrıcalıkları ile gündeme gelmektedir. Yemen'de, İran ile Suudi Arabistan ve müttefikleri arasında yaşanan vekalet savaşı ile Bab-el Mendeb Boğazı'na açılan Somali'de yaşanan siyasal istikrarsızlık ve El Şebab saldırılarının bu denli gündemde olmasının ve hatta devamlılığının ardında yatan en temel neden de Kızıldeniz'in giderek artan önemidir.

Bölge ülkelerinin iç sorunları ve birbirleriyle olan temas alanları, Kızıldeniz özelinde güç temerküzünde bulunmak isteyen küresel ya da bölgesel aktörlerin politikalarından da önemli oranda etkilenmektedir. Sudan ile Mısır ve Etiyopya ile Eritre ilişkilerindeki gelişmeler ve yine Somali'de, "Somaliland" özelinde değerlendirilmesi gereken siyasal ayrılıkçılık girişiminin ön planda olmasının nedeni de Kızıldeniz'de yaşanan güç mücadelesidir. Kızıldeniz'in dünya gündeminde ön sıralara çıkmasını sağlayan temel tetikleyici, Bab-el Mendeb açıkları ile Hint Okyanusu özelinde görülen "deniz haydutluğu" girişimleri olmuştur. Dünya ticareti ve bölge güvenliğini olumsuz etkileyen bu hususla mücadele amacıyla ortaya konan BM gözetimindeki çok uluslu müdahaleler ile NATO ve AB'nin bölgeye ilişkin farkındalık yaratan misyonları, Kızıldeniz ile çok yakından ilgili olan Çin ve Japonya gibi aktörleri de bölgeye eklemlemiştir. Bu süreç, zamanla farklı aktörlerin bölge ülkelerinde üs imkanları elde etme yönünde giriştikleri çabalar ile bölgesel bir rekabete dönüşmüştür. Fransa ve ABD'nin ardından, İtalya, Japonya, Çin, BAE gibi aktörlerin üs imkanları elde etmeleri ve Birleşik Krallık, Rusya, Türkiye ve hatta Suudi Arabistan gibi aktörlerin onları takip ediyor olmaları, Kızıldeniz'i, uluslararası mücadeleye entegre olmuş yeni bir alt bölge haline getirmiştir. Cibuti, Somali (Somaliland), Yemen, Sudan, Eritre gibi ülkeler tarafından sağlanan ya da sağlanması planlanan üs imkanları, bu ülkeleri bölgesel görünüm itibarıyla ön plana çıkarırken, hem birbirleriyle olan ilişkilerini hem kendi içsel sorunlarını etkileyen

hem de ekonomik açıdan kötü durumda olan bu ülkelerin “rantçı” bir karakter kazanmalarına etki eden veya edecek bir durum yaratmaktadır.

Stratejik öneme haiz bir su yolu vasfı taşıyan Kızıldeniz'de yaşanan gelişmeler, dünya ticaretini, enerji ulaştırma hamlelerini ve bölgesel üstünlük beklentilerini etkileyen her türlü gelişmenin, küresel ve bölgesel aktörler tarafından yakından takip edildiğini kanıtlamaktadır. Bu aktörler, birbirlerinin hamlelerini yakından izlemekte ve bir satranç tahtası üzerinde yapılan hamlelere benzer bir şekilde eylemlilik içerisine girmektedir. Bugün Kızıldeniz özelinde yaşanan mücadelenin, benzer bir görünüme haiz Malakka Boğazı ekseninde ortaya konan stratejik emellerden ya da rekabetten “bölgesel aktör” değişimleri dışında pek de bir farkı bulunmamaktadır. Kısacası dünya küçülmüş, fakat özellikle küresel aktör rolünü üstlenmiş olan aktörler arasındaki mücadele, benzer sebeplerle, süreklilik kazanmıştır.

Son dönemde, bu bölge özelinde en fazla üzerinde durulan husus ise çeşitli küresel/bölgesel aktörlerin bölge ülkelerinde elde ettiği askeri üslerdir. Hatta bu aktörlerin, çeşitli bölge ülkeleri özelinde üs elde etme mücadelesi içerisine girdiği de söylenebilir. ABD ile Çin arasındaki rekabet ve Rusya'nın bölgeye girme çabaları ile Suudi Arabistan ve BAE'nin yanı sıra, Türkiye'nin yaklaşımları da bölgenin geleceği irdelenirken yakından incelenmek zorunda olan hususlardır.

Anahtar Sözcükler: Enerji, Cibuti, Askeri üs, Eritre, El Şebab

TÜRK-İRAN İLİŞKİLERİNİN ORTADOĞU BÖLGESİNE ETKİLERİ

İsmail Yavuz Bülent UĞRASIZ

Dokuz Eylül Üniversitesi

Giriş

Ortadoğu Bölgesinin iki kadim devleti Türkiye ve İran, Arap Bahar'ıyla başlamasıyla beraber aralarındaki ezeli rekabet artmıştır. Son dönemde, Türkiye ve İran arasındaki ekonomik işbirliğinin gelişmesine rağmen bu rekabet artmıştır. Ancak, Ortadoğu Bölgesinde son dönemdeki gelişmeler, Türkiye ve İran arasındaki ilişkilerde özellikle Suriye konusunda paralel politikalar gütmeyi sağlamıştır. Ortadoğu'nun bu iki kadim devleti arasındaki ilişkileri ele aldığımızda, bölgeye Arap Bahar'ıyla gelen değişiklikler çerçevesinde, iki ülke arasındaki rekabeti artmış, ama rekabetin artması, son dönemdeki gelişmeleri göz önüne aldığımızda, hem bazı fırsatlar, hem de bazı sorunlar ortaya çıkarmıştır. İki ülke arasında ortaya çıkan bu fırsatlar ve sorunlar nelerdir ve bunların bölgeyi nasıl etkileyeceği bu çalışmanın odak noktasıdır. Dolayısıyla, bu çalışma, önümüzdeki yıllar içinde Türk-İran ilişkileri, nasıl gelişir, bu gelişme, ne dereceye kadar iki ülke arasında yakınlaşma veya farklılaşmaya yol açar ve bunun Ortadoğu bölgesine ne gibi etkileri olacağı sorularına yanıtlar bulmaya yöneliktir.

1979 yılında İran'da meydana gelen İslami devrim, Bölgenin jeopolitik düzenini alt üst etmekle kalmamış, aynı zamanda Türkiye'de Atatürk'ün laik cumhuriyet düzenine de Türk aydınları tarafından bir tehdit olarak görülmüştür. İran ise, Türkiye'nin ABD ile yakın ilişkisi dolayısıyla Türkiye'nin laik düzenini İran İslam devrimine bir tehdit olarak görmüştür. Ancak, 1979'dan bu yana iki ülke arasındaki ekonomik bağlantı gözle görülür bir şekilde artmış ve özellikle İran-İrak Savaşında Türkiye, her iki ülkeyle de ekonomik ilişkisini arttırmıştır.

İran'ın Irak ile sekiz yıllık savaşı, İran'ın İslam devrimini ihraç etme kapasitesini düşürmüş, aynı zamanda Arap ülkeleri, özellikle de Körfez ülkeleri, İran'ın radikal ideolojisine karşı bir araya gelmişlerdir.

2002 yılında AKP'nin iktidara gelmesiyle ve 2003 yılında ABD'nin Irak'ı işgaliyle AKP, Ortadoğu ülkeleriyle ilişkisini arttırmış, bu vesileyle İran ile de sıcak ilişkiler geliştirilmiştir.

AKP hükümeti döneminde Türk-İran ilişkilerinin gelişmesinde, ortak ekonomik çıkarlar ve Kürt sorunu, dini ve ideolojik farklılıklardan daha etkili olmuştur.

Türkiye Ve İran'ın Ortadoğu Bölgesindeki Sorunlara Farklı Yaklaşımları

Arap Bahar'ının ortaya çıkardığı kaygan zemin üzerinde, iki ülkenin Suriye, Irak ve Kürt sorunlarına farklı yaklaşımları vardır. Bunları açıklamak için her iki ülkenin jeopolitik konumları ile bunun Arap Bahar'ıyla bölgede ortaya çıkan değişiklikleri de göz önüne alarak yapmamızda yarar var (Calabrese, 1998:76).

Türkiye'nin Yeni Jeopolitik Anlayışı

Türkiye, özellikle 1950 sonrasında Batı ile ilişkilerini geliştirmek istemiş ve Ortadoğu Bölgesini ihmal etmiştir. Son dönemde, Türkiye Ortadoğu Bölgesini yeniden keşfetmiş ve bölgede önemli bir aktör olarak ortaya çıkmıştır. Bu anlayış özellikle, Soğuk Savaş'ın bitmesinden sonra değişen stratejik anlayışın ortaya çıkardığı bir durumdur. Türkiye'nin Ortadoğu Bölgesine yönelmesi eksen değişmesi anlamına gelmemelidir.

Sovyetler Birliği'nin çöküşüyle beraber Türk-Amerikan ilişkilerinde güvenlik üzerine yapılan ortaklıkta Ankara'nın Washington'a olan bağımlılığı azaldı. Aynı zamanda, Türk dış politikasının önünde şimdiye dek ihmal edilmiş Ortadoğu, Kafkaslar ve Orta Asya gibi bölgelerde yürüteceği yeni, yapıcı, dış politika hedefleri ortaya çıktı. Soğuk Savaş döneminde Türkiye'ye tehdit, Kuzeyden yani SSCB'den iken şimdi, Ortadoğu bölgesinden özellikle Suriye, Irak, İran, Lübnan gibi yerlerden geldiği için Türkiye'nin güvenlik anlayışı değişmiştir.

Türkiye'de AKP'nin iktidara gelmesiyle Türkiye'nin İslam'a bakışı farklılaşmış ve bunun da Türk dış politikasına etkisi olmuştur. Bu etkileme "itici güç" olarak algılanmamalı ve Türk-İran ilişkileri de daha geniş bir stratejik çerçeve içinde değerlendirilmelidir. Türk-İran ilişkileri özellikle son on, on beş yıl içinde ekonomik alanda gelişmiş ve bu gelişme, "İslami dayanışma" söylemine rağmen iki ülke arasındaki önemli siyasi, ideolojik ve dini farklılıklardan dolayı abartılmamalıdır (Larrabee, 2010:157-189).

İran'ın Jeopolitik Anlayışı

İran İslam Cumhuriyeti, 1979 yılında Şah rejimine karşı yaptığı devrim ile kendi İslami anlayışı doğrultusunda Ortadoğu bölgesini dönüştürmek istemiştir. Şah'ın devrilmesiyle İran'da ABD'ne bakış değişmiş ve ABD, İran halkı üzerinde Şah'ı savunmasından dolayı "baskıcı" olarak nitelenmiş ve bölgedeki diğer Arap ülkelerinin de ABD baskısı altında olduğu varsayılarak bunların ABD'den özgürleştirilmesi için İran İslam Devriminin bölgeye ihraç edilmesi düşünülmüştür. Başlayan

Irak savaşı, İran'ın bölgede yalnızlaşmasına yol açacak ve İran bu arada İsrail ile Lübnan'da Hizbullah yoluyla savaşacaktır.

İran, Irak Savaşı sonrasında ekonomisini yeniden yapılandırmakla meşgul olmaktan dolayı iç sorunlarına eğilmek durumunda kalmıştır. İran, bu yüzden dış politika hedeflerinde ılımlı bir yol izleyerek komşularıyla iyi ilişkiler içinde sıkışan ekonomisine yatırım yapılması ve ticaretin arttırılmasıyla nefes almak istiyordu.

2001 yılında ABD'nin Afganistan ve 2003 yılında ise Irak'ı işgal etmesi, İran İslam Cumhuriyeti tarafından kendisine yönelik büyük bir tehdit olarak görüldü. İran rejimi, bu işgallerden sonra olasılıkla sıranın kendisine geldiği kaygısı içinde olduğu için ABD'ni İslami rejiminin varlığına yönelik bir tehdit olarak görüyordu. Hâlbuki İran, ABD'nin Afganistan'da Taliban rejimini yenmesi konusunda işbirliği yapmış ve Karzai hükümetinin kurulmasında yardımcı olmasına rağmen ABD Başkanı George W. Bush tarafından “şer devletler” arasında gösterilen İran, Cumhurbaşkanı Mahmut Ahmedinejat döneminde iki ülkenin ilişkileri yıpranmaya başlamıştır. 2008 yılında ABD'de Başkan Obama'nın seçilmesiyle İran'ın ABD tarafından işgal edilmesi olasılığı düşmüş ve tüm bu kaygılar, İran'ın nükleer silah geliştirmesi çabasına büyük ölçüde katkıda bulunmuştur.

ABD'nin Afganistan ve Irak'ı işgal etmesi İran tarafından Ortadoğu bölgesinde Şii mezhebinin nüfuz alanının genişlemesine fırsat sağlamıştır. Irak'ta kurulan Şii hükümet, Irak Yüksek İslam Konsey'in ve Lübnan'daki Hizbullah'ın Şii özelliği ve Gaza Şeridi'nde Hamas'ın başa geçmesi bunun göstergeleridir (Nader, 2011:1-5).

Anahtar Kelimeler: Dış politika, Bölge, Çatışma, İşbirliği

İSMAİL CEM ve AHMET DAVUTOĞLU’NUN BALKANLAR TASAVVURU BİREY SEVİYESİNDE BİR ANALİZ⁵

Emrah Utku GÖKÇE
Muş Alparslan Üniversitesi

Özet

Dış politika, bir devletin başka bir devlete ya da uluslararası ortama karşı izlediği politikalar bütünüdür. Dünya siyasetinin yürütüldüğü uluslararası alan, bu alan içindeki devletler, devletlerin içindeki birimler, bunlara anlam ve hareket katan karar alıcılar/bireyler dış politika analizi çalışmalarının alanına girmiştir. Devletlerin hareketleri, karar alıcıların tasavvurlarından ve eylemlerinden bağımsız değildir. İnşacı kuramın iddia ettiği gibi ülke içindeki politik gruplar ve elitler, sahip oldukları benlik ve öteki tanımları çerçevesinde dış politikada güvenlik ve çıkar alanları belirleyebilirler. Bu iddia çerçevesinde uluslararası sistemde bir devlet aktör olan Türkiye'nin dış politika tercihleri ve uygulamaları Türk dış politikasını yöneten politik grupların ve elitlerin sistemde öteki olanı nasıl algıladıklarına göre çeşitlenebilmektedir. Özellikle Soğuk Savaş sonrasında elitlerin hem iç hem de dış siyasette Türkiye'nin ve Türk dış politikasının kimliğini tartışmaya başlaması Türk dış politikasında öteki devletlere karşı dost, düşman ve rakip tanımlarının çeşitlenmesine neden olmuştur. Elitler, Osmanlı mirasıyla yüzleşmek, etnik ve milli yakınlıkları dikkate almak, stratejik konumu yeniden düşünmek zorunda kalmıştır. Elitlerin reddettiği geçmiş bir anda Türkiye'nin kendi bölgesiyle ilişkilerini şekillendiren güç haline gelmiştir. Özellikle Türkiye'nin Balkanlar'a yaklaşımında ortak geçmiş, kimlik ve coğrafya vurgusu geleneksel Türk dış politikasının siyasalarından farklı siyasaları ortaya çıkarmıştır.

Soğuk Savaş sonrası Türk dış politikası ve kimliğinin ne olması gerektiğini tartışan bireylerin başında İsmail Cem ve Ahmet Davutoğlu gelmektedir. Cem ve Davutoğlu kendilerine özgü dünya görüşleri, entelektüel birikimleri ve dış politika tasavvurlarıyla statik ve kısır olarak tanımladıkları geleneksel Türk dış politikasına eleştiri getirmiş, dış politikada yeni tasarımlar ve eylemler ortaya koymuşlardır. Dışişleri Bakanı olduklarında yalnızca dış politikayı yürüten bir bakan gibi hareket etmemişler, büyük bir dinamizmle dış politikaya soluk ve iddia getirmişlerdir. Cem ve Davutoğlu, Türkiye'nin Balkan

⁵Bu bildiri özeti çalışmacının doktora tezinden üretilmiştir.

politikasını değiştirmesi gerektirdiğini vurgulamıştır. Bu noktada çalışmanın temel sorusu Cem ve Davutoğlu'nun Balkanları nasıl algıladıkları ve Türkiye'nin Balkanlar'a yönelik politikalarının geliştirilmesinde ne gibi katkılar sağladıkları üzerine olmuştur. Cem ve Davutoğlu'nun kitapları, makaleleri ve röportajları Balkanlar'a nasıl yaklaştıklarını çözümlmek için birincil kaynaklar olarak belirlenmiştir. Dış politika analizi birey-birim seviyesinde karşılaştırmalı söylem analizi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. İncelemenin zaman aralığı her iki aktörün Dışişleri Bakanlığı yaptığı dönemler ele alınarak sınırlandırılmıştır. Sosyal inşacı Alexander Wendt'in devletlerin birbirlerini -"dost", "rakip", "düşman"; "yakın", "nötr", "uzak"- algılamaları sonrasında uluslararası yapıda meydana gelen üç geleneksel siyasal kültür -"Hobbesçu", "Lockecü", "Kantçı"- kategorileştirmesi Balkanlar'ın nasıl bir bölgesel yapıya sahip olduğunu analiz etmek için kullanılmıştır. Ayrıca Türkiye'nin Balkanlar'a karşı öteki algısının ne ve nasıl olduğu Cem ve Davutoğlu'nun tasavvurları üzerinden çözümlenirken yine Wendt'in kategorileri kullanılmıştır.

Balkanlar, özellikle Batı Balkanlar, Soğuk Savaş sonrasında mikro milliyetçilik ve kimlik çatışmalarının yaşandığı bir bölge haline gelerek Hobbesçu anarşi kültürünü yaşamıştır. 1963'te kurulan Yugoslavya Sosyalist Federal Cumhuriyeti'nin 1991 itibarıyla çözülmeye başlaması ve bölgedeki bağımsızlık hareketleri barışçıl süreçleri değil, çatışma ve savaşı beraberinde getirerek 2000'li yıllara kadar bölgeyi istikrarsız bir konuma sokmuştur. Günümüzde bölge Hobbesçu kültürden çıkmış durumdadır. Şu anda makro ölçekte bakıldığında bölgedeki devletler, birbirlerinin egemenliklerini tanıyan ve sorunlarını diplomasiyle çözmeye çalışarak birbirleriyle rekabet temelinde ilerleyen Lockecü kültüre sahiptir. Bölgedeki devletlerin kendi başlarına birleşip "biz" kimliğini oluşturması zayıftır ve ilişkiler örtük olarak halen daha tarihi düşmanlıkların gölgesinde ilerlediğinden Kantçı kültüre evrilmesi henüz mümkün değildir. Ancak bölge dışsal bir faktör olan Avrupa Birliği'nin (AB) etkisiyle demokratik değerler ve ortak normları kabul etme sürecindedir. Hırvatistan, Makedonya, Karadağ, Sırbistan, Arnavutluk, Kosova AB'ye üye olmak istemektedir.

Türkiye, Batı Balkanlar'da yaşanan çatışmaların sonlandırılmasında aktif rol almayı tercih etmiştir. Birey-birim seviyesinde analiz edilen Cem ve Davutoğlu, Türkiye adına Balkanlar'a yönelik yaklaşımlarında kimlik, kültür ve tarih gibi materyal olmayan unsurları kullanmışlardır. Cem ve Davutoğlu'nun kimlik algılarında Balkanlar yakın öteki konumundadır. Bu yakınlığın kaynağı Cem ve Davutoğlu'nun dış politika söyleminde kullandıkları ortak Osmanlı tarih ve kültür

yaşantısının kabul edilmiş olmasıdır. Ayrıca Cem, Balkanlar'da ortak "biz" etrafında oluşturulacak bir entegrasyon sürecini AB'den ve onun değerlerinden bağımsız düşünmemiştir. Davutoğlu, Osmanlı tarihini ve demokratik değerlerle harmanlanmış Müslümanlık değerlerini özellikle Müslüman olan Bosna-Hersek ve Arnavutluk'la "biz" olmak için kullanmıştır. Cem ve Davutoğlu farklı politik kimliklerden gelmelerine rağmen Balkanlara yönelik politikaların geliştirilmesin ve biz olma halini güçlendirmek için ortak tarih, kimlik ve coğrafya unsurlarının bir güç unsuru olarak kullanılması savunmuşlardır.

Anahtar Kelimeler: İnşacı kuram, İsmail Cem, Ahmet Davutoğlu, Balkanlar, Birey Seviyesinde Analiz

5. Oturum / 5th Session

13 Eylül/September - Cuma/Friday

10:45-12:30

Salon / Room: A

Oturum Başkanı / Panel Chair:

Sinem Akgül Açıkmeşe

**Türkiye’de Uluslararası İlişkiler Alanında
Tematik Çalışmalar**

- “Türkiye’de Uluslararası İlişkiler Disiplininde Barış Çalışmaları ve Çatışma Çözümü” - **Bezen Balamir Coşkun, Gökberk Ali Yavuz Aydın, Fatma Nihan Erdoğan, Fulorya İnan**
- “Türkiye’de Uluslararası İlişkiler Disiplini İçinde İklim Değişikliği Çalışmaları” - **Senem Atvur**
- “Türkiye’de Uluslararası İlişkiler Disiplini İçinde Göç Çalışmaları” - **Sanem Özer**
- “Türkiye’de Dış Politikanın Siyasal İktisadı Çalışmaları” - **İnan Rüma**
- “Türkiye de Barış Harekâtlarının İncelenmesine Yönelik Çalışmalar ve Yaklaşımlar” - **Dilaver Arıkan Acar**

TÜRKİYE'DE ULUSLARARASI İLİŞKİLER DİSİPLİNİNDE BARIŞ ÇALIŞMALARI VE ÇATIŞMA

Bezen Balamir COŞKUN

İzmir Politikalar Merkezi

Gökberk Ali Yavuz AYDIN

Başkent Üniversitesi

Fatma Nihan ERDOĞAN

Başkent Üniversitesi

Fulorya İNAN

Başkent Üniversitesi

Özet

Barışın tesisi için beklentileri iyileştirmenin yollarını arayan barış çalışmaları ve çatışma çözümü alanı, farklı yaklaşımlarla, farklı disiplinler tarafından beslenmekte, silahlı-silahsız çatışmaların temel problemlerini anlamaya, özellikle insanlığa karşı işlenen suçların önlenmesini hedeflemektedir. 1960'lardan itibaren, disiplinler arası bir alan olarak günümüze kadar gelmiştir. Barış çalışmalarının bir disipline alan olarak tanınması Johan Galtung ile başlamış ve kuramsal gelişme ile birlikte akademik araştırma merkezleri kurularak alan kurumsallaşmıştır. Barış çalışmaları siyaset bilimi, Uluslararası İlişkiler, Sosyoloji, Psikoloji, Antropoloji ve İktisat alanlarından farklı unsurları içeren multidisipliner bir alandır. Uluslararası ilişkiler alanında dbarış çalışmaları ve çatışma çözümünü, güvenlik çalışmaları gibi bir alt disiplin olarak karşımıza yerini alır. Özellikle çatışma çözümü uluslararası sistemdeki aktörler arasındaki çatışmaların çözümü ile ilgili bir analiz çerçevesi olarak sık kullanılmaya başlanmıştır. Türkiye'ye geldiğimizde, Türkiye'de çatışma çözümü ağırlıklı olarak psikoloji ve iletişim disiplinlerince bir araştırma alanı olarak kabul görmektedir. Türkiye'deki üniversitelerde açıköğretim programları da dahil olmak üzere değişik isimler altında 100 civarında uluslararası ilişkiler programı bulunmaktadır. Bu programlarda ise 600 civarında akademisyen bulunmaktadır. Türkiye'de uluslararası ilişkiler alanındaki akademik çalışmalara ve uluslar ilişkiler alanındaki lisans ve yüksek lisans programlarına bakıldığında güvenlikçi ve realist yaklaşımın alanı domine ettiği görülmektedir. Realist ve güvenlikçi yaklaşımın ağırlığı disiplinin fotoğrafını çekmeye yönelik periyodik olarak Türkiye'de de yapılan Teaching, Research and International Politics (TRIP) anketlerinde de açıkça görülmektedir. Türkiye'de Uluslararası İlişkiler Konseyi tarafından uygulanan TRIP projesinin hedefi, epistemolojik ve ontolojik anlamda uluslararası ilişkiler disiplininin sınırları, özgün karakteri ve

diğer disiplinler ile geçişkenliğini anlamanın yanı sıra, akademisyenlerinin eğitim, araştırma yöntemleri, disiplin ve güncel dış politika gelişmelerine ilişkin tutumlarına ışık tutmaktadır. Bu anketlere katılan uluslararası ilişkiler akademisyenlerinin en çok tercih ettiği yaklaşım positivism ve realism olarak belirtilmiştir. Barış çalışmaları ve çatışma çözümü ise özelleşmiş alanlar olarak görülmekte ve bu alanlarda yapılan akademik çalışmaların sayısı güvenlik çalışmaları alanında yapılan üretimden oldukça düşük bir oranda kalmaktadır. Bu alanda üniversitelerin uluslararası ilişkiler programlarından ziyade TUIÇ, BİLGESAM, İstanbul Politikalar Merkezi gibi akademi dışı merkezlerce yapılmaktadır. İncelendiğinde 2012 yılından beri faaliyet gösteren Barış çalışmaları ve Çatışma Çözümleri isimli akademik dergide bile barış çalışmaları ve çatışma temalarından çok güvenlikçi yaklaşımla ele alınmış çalışmalar göze çarpmaktadır. Barış çalışmaları ve çatışma çözümüne dair akademik ilgisizlik ders programlarına da yansımıştır. Barış Çalışmaları ve Çatışma Çözümü dersleri seçmeli ders olarak müfredatlarda yer alsa da bu dersler nadiren açılmaktadır.

Bu çalışmada öncelikli olarak Türkiye'deki uluslararası ilişkiler bölümlerindeki akademisyenlerin barış çalışmaları ve çatışma çözümü alanında yaptıkları yayın sayıları, bu alanda yapılan yüksek lisans ve doktora tezlerinin sayıları ve bu çalışmaların üniversitelere göre dağılımı tespit edilecektir. Ayrıca tam metin erişimi olan makale ve tezlerde kullanılan yaklaşımlar ve analitik çerçeveler de imercek altına alınacaktır. Alandaki akademik resim ortaya konulduktan sonra barış çalışmaları ve çatışma çözümü derslerinin lisans ve yüksek lisans programlarındaki yeri ve müfredatları incelenecektir. Bu sayısal tespitlerden sonra barış çalışmaları ve çatışma çözümleri üzerine akademik çalışmalar yapan ve bu alanda ders veren öğretim elemanlarından seçilen bir örneklem ile derinlemesine görüşmeler yapılarak tartışma daha da derinleştirilecektir. Bu çalışma süresince yüksek lisans düzeyinde Barış Çalışmaları dersi alan 3 yüksek lisans öğrencisi ile birlikte çalışılacaktır. Bu çalışmanın sonucunda Türkiye'de barış çalışmaları ve çatışma çözümlerinin uluslararası ilişkiler disiplinindeki yeri detaylı bir şekilde tartışılacak ve barış çalışmaları/çatışma yöntemi eğitimi ile ilgili de öneriler getirilecektir.

Anahtar Kelimeler: Türkiye'de Uluslararası İlişkiler, Barış Çalışmaları, Çatışma Çözümü, Metodoloji Eğitim

TÜRKİYE'DE ULUSLARARASI İLİŞKİLER DİSİPLİNİ İÇİNDE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ ÇALIŞMALARI

Senem ATVUR

Akdeniz Üniversitesi

Özet

1970'li yıllardan itibaren uluslararası ilişkilerin gündemine girmeye başlayan çevre sorunları, çoğunlukla uluslararası konferanslar çerçevesinde tartışılmış; konferanslarda alınan kararlar devletlerin politik ajandalarında da yer tutmaya başlamıştır. Sanayileşme süreci ile insan kaynaklı (antropojenik) eylemler doğanın dengesini bozarken, doğal kaynakların yenilenmesini sağlayan döngüler de kesintiye uğramıştır. Ekosistemlerin karmaşık yapısı ve aralarındaki karşılıklı bağımlılık ekolojik sorunların derinleşmesine ve küresel etkiler doğurur hale gelmesine neden olmuştur. Günümüzde iklim değişikliği olarak adlandırılan ve atmosferdeki sera gazı oranını artırmasıyla yükselen küresel sıcaklık ortalamalarına bağlı olarak dünya üzerindeki iklim sistemlerinin geri döndürülemez şekilde değiştiği süreç giderek uluslararası sistemin ve insanlığın karşı karşıya kaldığı en önemli meydan okumalardan biri haline dönüşmektedir. 1992 Rio Birleşmiş Milletler Dünya Zirvesi sırasında imzalanan İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi'nden itibaren iklim değişikliği sorununun uluslararası gündem başlıkları arasındaki önemi artmaya başlamıştır. İnsan kaynaklı faaliyetler, iklim sistemlerindeki değişiklikleri de tetiklemiştir. İklim değişikliği süreci buzullardaki erimeye bağlı olarak deniz seviyesinin yükselmesi; kuraklık, ani yağışlar, fırtınaların şiddetlenmesi gibi aşırı hava olaylarının artması; biyolojik çeşitliliğin azalması etkilerini doğurmaktadır. 21. Yüzyılda iklim değişikliğinin bu etkileri -yerel, ulusal ve küresel ölçekte- mevcut ekonomik, siyasal ve toplumsal sorunlarla birleşerek küresel bir krize dönüşmektedir. Uluslararası İlişkiler disiplini içinde de iklim değişikliği süreci ve etkileri farklı teorik perspektiflerle ve farklı analiz düzeylerinde ele alınmaktadır. İklim değişikliği ve güvenlik ilişkisi, iklim müzakereleri, devletlerin ve diğer uluslararası aktörlerin iklim değişikliği politikaları öne çıkan başlıklar arasındadır.

Bu çalışma, Türkiye'de Uluslararası İlişkiler disiplini içinde iklim değişikliği bağlamında yapılan yayınları inceleyen bir literatür taramasıdır. Bu çerçevede Türkiye'de Uluslararası İlişkiler alanında iklim değişikliği konusunda yazılan kitaplar, kitap bölümleri, makaleler ve tamamlanan lisansüstü tez çalışmaları araştırılacaktır. Dergi Park, EBSCO, Google Scholar veri tabanları üzerinden Sosyal Bilimler alanında "iklim değişikliği"

anahtar kelimesi ile yapılacak arama sonucunda ulaşılabilecek makalelerin Uluslararası İlişkiler ile ilintili olanları tespit edilerek, hangi dergilerde yayımlandıkları ve içerikleri analiz edilecektir. İklim değişikliği konusunda Türkçe literatürde yer alan çalışmalar listelenerek, bu çalışmaların iklim değişikliğini hangi bağlamlarda ele aldığı irdelenecektir. Öte yandan karşılaştırmalı bir analiz sunmak amacıyla SJR listesinde Q1 kapsamında sıralanan Uluslararası İlişkiler dergilerinde 2013-2018 yılları arasında iklim değişikliği konusunda kaç makalenin yayımlandığı da analiz edilecektir. Bunun yanında YÖK Tez Merkezi sitesinden, Uluslararası İlişkiler bölümlerinde yazılan iklim değişikliği ile ilgili lisansüstü tezlere de ulaşılabilecektir. Türkiye’de Uluslararası İlişkiler disiplini içinde iklim değişikliği konusunda ne kadar yayının olduğu ve konunun nasıl çalışıldığının incelenmesi, bu alanda yapılabilecek çalışmaların artırılması için neler yapılabileceğinin tartışılması açısından veri oluşturacaktır.

Anahtar Kelimeler: İklim Değişikliği, Uluslararası İlişkiler, Literatür Taraması, Ekoloji

TÜRKİYE'DE ULUSLARARASI İLİŞKİLER DİSİPLİNİ İÇİNDE GÖÇ ÇALIŞMALARI

Sanem ÖZER
Akdeniz Üniversitesi

Özet

Göç çalışmaları, Türkiye'de sosyal bilimlerin en hızlı gelişen alt disiplinlerinden biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Türkiye'de göç konulu çok sayıda yüksek lisans ve doktora programı ve göç konusunda uzmanlaşan dernek ve vakıf bulunmaktadır. Göç Uluslararası İlişkiler, İktisat, Sosyoloji, Çalışma Ekonomisi ve Hukuk gibi çok sayıda farklı disiplinin inceleme konusu olmuştur. Türkiye'de göçe yönelik akademik ilgi Türkiye'den Avrupa'ya giden işçi göçünü konu alan modern göç araştırmalarına kadar geriye götürülebilir. Göçün siyaset bilimi ve uluslararası ilişkilerin konusu olması ise daha yakın tarihtir. Türkiye'de Uluslararası İlişkiler disiplini içerisinde yer alan akademisyenlerin göç olgusunu 1990'lardan itibaren yakın coğrafyamızda gerçekleşen çatışmalar ve neticesinde gelişen kitlesel sığınma hareketleri çerçevesinde incelediği görülmektedir. Her ne kadar göç disiplinler arası çalışmaların konusu olacak ölçüde çeşitli ve kesişen boyutlara sahip bir araştırma sahası olsa da gelecekte bu boyutları ile müşterek çalışmaların konusu olabilmesi için bütün alt disiplinlerin göç sahasında verimli bir gelişme göstermiş olması gerekmektedir. Bu çalışma da sosyal bilimlerin bir alt disiplini olarak Uluslararası İlişkiler alanında göçün ne oranda araştırma ve yayın konusu olduğunu incelemeyi amaçlamaktadır.

Bu çalışma, Türkiye'de Uluslararası İlişkiler disiplini içinde göç bağlamında yapılan yayınları inceleyen bir literatür taramasıdır. Bu çerçevede Türkiye'de Uluslararası İlişkiler alanında göç ve göçmenler konusunda yazılan kitaplar, kitap bölümleri, makaleler ve tamamlanan lisansüstü tez çalışmaları araştırılacaktır. Dergi Park, EBSCO, Google Scholar veri tabanları üzerinden Sosyal Bilimler alanında "göç", "göçmen", "mülteci", "sığınmacı" anahtar kelimeleri ile yapılacak arama sonucunda ulaşılabilecek makalelerin Uluslararası İlişkiler ile ilintili olanları tespit edilerek, hangi dergilerde yayımlandıkları ve içerikleri analiz edilecektir. Göç konusunda Türkçe literatürde yer alan çalışmalar listelenerek, bu çalışmaların göçü hangi bağlamlarda ele aldığı irdelenecektir. Bunun yanında YÖK Tez Merkezi sitesinden, Uluslararası İlişkiler bölümlerinde yazılan göç ile ilgili tezlere de ulaşılabilecektir. Türkiye'de Uluslararası İlişkiler disiplini içinde göç konusunda ne kadar yayının olduğu ve konunun nasıl çalışıldığının incelenmesi, bu alanda

yapılabilecek çalışmaların artırılması için neler yapılabileceğinin tartışılması açısından veri oluşturacaktır. Yapılan çalışmanın sağladığı veriler çerçevesinde göçe yönelik disiplinler arası araştırma, yayın ve eğitim faaliyetlerinin nasıl geliştirilebileceği ve Uluslararası İlişkiler disiplininin göç çalışmalarına katkısının nasıl arttırılabileceği tartışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Göç, Mülteci, Uluslararası İlişkiler, Literatür Taraması

TÜRKİYE’DE DIŞ POLİTİKANIN SİYASAL İKTİSADI ÇALIŞMALARI

İnan RÜMA

İstanbul Bilgi Üniversitesi

Özet

Bu çalışma Türk dış politikasına siyasal iktisat yaklaşımlarını özetleyerek aktarmayı amaçlamaktadır. Türk Dış Politikası’nın siyasal iktisadi çalışmaları son onyılıda artan bir ilgi görmüştür. Kemal Kirişçi’nin 2009 yılında yayımlanan “The transformation of Turkish foreign policy: The rise of the trading state” başlıklı makalesinin çığır açtığı düşünülür. Daha öncesinde de gereken ilgiyi göremeyen ama kurucu düzeyde önemli iki çalışma Haluk Gerger’in “Türk Dış Politikası’nın Ekonomi Politigi” ve İlhan Uzgel’in “Ulusal Çıkar ve Dış politika” kitapları olmuştur. Kirişçi liberal bir yaklaşımla Türk dış politikasının bir Soğuk Savaş güvenlik devletinden yeni-liberal küreselleşme çerçevesinde bir ticaret devletine dönüştüğünü iddia etmişti. Benzer bir çalışmada, Sadık Ünay da “yeni-liberal rekabet devleti” kavramını tercih ederek güvenlik yönelimli dış siyasetlerin yerini ekonomik karşılıklı bağımlılık ve küresel bütünleşmenin aldığını öne sürmüştü. Dünya siyasetindeki gelişmeler çerçevesinde yeni-liberal küreselleşme ve çerçevesindeki ticaret devleti kavram ve uygulamaları ciddi bir ihtilaf ve tartışma alanı haline gelmiştir. Gerger ve Uzgel gibi eleştirel sol perspektiften yaklaşanlar ise, toplumsal sınıflar üzerinden bir analiz geliştirmeye çalışmışlar ve üretim araçlarının mülkiyetini elinde bulunduran üst sınıfın dış politikadaki rolünü tartışmışlardır. Bir başka eleştirel çalışmada Nilgün Önder Türk dış politikasındaki artan bölgeselleşme vurgusunun yeni-liberal küreselleşme ile ilişkisini çözümlenme çabasıyla Türkiye’nin artan bölgesel etkinliklerinin yeni-liberal küresel siyasetler ile uyumunu aktarmıştır. Milliyetçi-Muhafazakâr bağlamda yapılan çalışmalar ise daha ziyade ekonomik dış tehdit söylemine ağırlık vermeyi tercih etmiş görünmektedir. Bu çalışmada, bu üç temel yaklaşım değerlendirilerek alanın izlekleri tartışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Siyasal İktisat, Dış Politika, Üretim, Üretim İlişkileri, Türk Dış Politikası

TÜRKİYE'DE BARIŞ HAREKÂTLARININ İNCELENMESİNE YÖNELİK ÇALIŞMALAR VE YAKLAŞIMLAR

Dilaver Arıkan AÇAR

Yaşar Üniversitesi

Özet

Barış Harekâtlarına yönelik çalışmalar uluslararası boyutta özellikle Birleşmiş Milletler örgütünün kurulması ve hemen ardından uluslararası barış ve istikrarın tesis edilmesi ve sürdürülür kılınmasında Barışı Koruma görevlerinin bir yöntem olarak hayata geçirilmesi sonrasına rast gelir. Bu süreç aslen İkinci Dünya Savaşı sonrası kurulan uluslararası düzen ve bu çerçevede ortaya çıkan Soğuk Savaş koşullarının bu yeni dönemde önemli bir sıçrama gerçekleştiren Uluslararası İlişkiler Disiplininin gelişimine eş bir ilerleme kaydettiği söylenebilir. İçinde bulunduğumuz Soğuk Savaş sonrası dönemden geriye yönelik bakışla Barış Harekâtlarının klasik dönemi olarak betimlenen bu zaman dilimi içerisinde Birleşmiş Milletler odaklı ve meşruiyetini bu uluslararası kurumun kararlarına dayanak alan ve, tarafsızlık, uluslararası çatışmaya tarafların görevlendirmeye rızası göstermesi ve kuvvetlerin kendilerini savunması haricinde kuvvet kullanmaması gibi prensipler etrafında gelişen harekâtların, bu dönem sonrasında gerek mahiyet, gerek çap ve yoğunluk olarak değişme uğradığı gözlemlenmiştir. Yeni dönemde Barış Harekâtları içerikleri ve kapsamı itibariyle genişleyerek Barışı Zorlama ve Barışı İnşa etmeyi amaçlayan görevlerin ortaya çıktığı, uluslararası meşruiyetin kaynağının Birleşmiş Milletler dışına da kaydırılmaya çalışıldığı bir sürecin yaşandığı da gözlemlenmektedir. Bu süreçlere Türkiye'den bakıldığında Türkiye'nin uluslararası barış harekâtlarına katılımının zamanlaması, içeriği ve sıklığına eş güdümlü konuya bir ilginin ortaya çıktığı iddia edilebilir. Bu minvalde, Türkiye'nin Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyinin ilgili kararına istinaden katıldığı Kore Savaşı sonrasında uluslararası alandaki ilk barış harekâtı katılımının gözlem görevi çerçevesinde 1988'de olması nedeniyle Türkiye'de bu konuya yönelik çalışmaların oldukça sınırlı olduğu ve Soğuk Savaş etkilerinin bu sınırlılıkta önemli rol oynadığı söylenebilir. Bu dönem sonrasındaki uluslararası konjonktürdeki değişiklikler ve barış ve istikrara olan tehditlerin Türkiye'nin çıkar alanlarındaki varlıklarını arttırmasına paralel Türkiye'nin de Barış Harekâtlarına ilgisi ve katılımı artmıştır. Bu artışa ilintili olarak barış harekâtlarının incelendiği sınırlı bir yazın da oluşmaya başlamıştır. Bu süreçteki çalışmaların içeriği ekseriyetle Türk Dış Politikası merkezli ve nitel tahlilleri içeren

yazın olarak ortaya çıkmaktadır. Bu hususta konuya dair uluslararası çalışmaların sınırlı takibi yanında veriye ulaşma sorunları da Türkiye'de bu konuya dair çalışmaların sınırlı kalmasında öne çıkan engeller olarak tanımlanabilir. Bu çerçevede son yıllarda veriye ulaşım sorunlarının sınırlı da olsa üstesinden gelinmeye başlanmasıyla birlikte daha kapsamlı araştırma ve inceleme faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi için daha uygun bir ortamın ortaya çıktığı da söylenebilir. Bu kapsamda tebliğ dâhilinde Türkiye'de Barış Harekâtları incelenmelerine yapılan katkılar içerik ve nitelik itibarıyla ortaya konulması ve konuya dair nitel ve nicel yaklaşımların örneklerinin incelenmesi amaçlanmaktadır. Bu genel çerçevede bağlamında nitel çalışmalara güncel veri ve yaklaşım yönlendirmesi sağlamayı amaçlayan TÜBAKOV (Türkiye Barışı Koruma Veri Tabanı) projesi çerçevesinde geliştirilen veri tabanı ve inceleme örnekleri Türkiye'deki Barış Harekâtlarının çok boyutlu incelenmesine yönelik örnek bir çalışma olarak incelenecektir.

Anahtar Kelimeler: Barış Harekatları, Türk Dış Politikası, Dış Politika Analizi, Barışı Koruma, Uluslararası Çatışmalar

5. Oturum / 5th Session

13 Eylül/September - Cuma/Friday

10:45-12:30

Salon / Room: B

Oturum Başkanı / Panel Chair:

Erol Kalkan

Avrupa Çalışmaları

- “AB’de Göç Olgusunun Kopenhag Ekolü ’nün Güvenleştirme Yaklaşımı Çerçevesinde Değerlendirilmesi” - **Metin Aksoy & İclal Fırat**
- “Avrupa Birliği-Türkiye İlişkilerinde Değişim Söylemi: Geri Kabul Anlaşması ve Medeniyetler İttifakı Örneği” - **Fevzi Kırbasoğlu & Özgür Tüfekçi**
- “Avrupa Birliği’nin Yumuşak Güç Krız ı Olarak Ukrayna Krız ı” - **Erol Kalkan & Elifnur Kılıç**
- “Avrupa Birliği’nin Dış Politikası’nda Kimlik Sorunsalı” - **Ferda Özer**

AB'DE GÖÇ OLGUSUNUN KOPENHAG EKOLÜ'NÜN GÜVENLİKLEŞTİRME YAKLAŞIMI ÇERÇEVESİNDE DEĞERLENDİRİLMESİ

Metin AKSOY

Gümüşhane Üniversitesi

İclal FIRAT

Gümüşhane Üniversitesi

Özet

Göç türlerinin çeşitliliği Göç tanımındaki farklılıklara neden olmuştur. Göç türleri, oluşum nedenlerine göre zorunlu ve gönüllü, gerçekleşme biçimine göre düzenli ve düzensiz aynı zamanda mesafesine göre de iç ve dış göçler olarak ayrılmaktadır. Zorunlu göçler insanların, çatışma, doğal afetler, kıtlık, salgın hastalık, etnik baskılar ya da siyasi ve iktisadi nedenlerden dolayı topluca yer değiştirmesi anlamına gelmektedir. Bu göçler yirminci yüzyılla beraber sayıca önemli ölçüde artış göstermiştir.

Güvenlikleştirme, sosyal, siyasi, çevresel ve ekonomi gibi birçok konunun güvenlik unsurları altında değerlendirildiği bir süreci ifade etmektedir. Göç de ulus ve ulusüstü nitelikte etkinliği olan toplumsal değişimleri içine alan bir olgudur. Göç aynı zamanda güvenlikleştirmenin uygulandığı alanlardan bir tanesidir. 21. yüzyıl itibari ile göç ve güvenlik olguları çeşitli boyutlar kazanarak birlikte anılmaya başlamıştır.

Göç Avrupalılar tarafından tehdit ve güvensizlik unsuru olarak nitelendirilmektedir. Birçok siyasi, sosyo-ekonomik ve toplumsal sorunların kaynağı olarak görülmektedir. Bu nedenle ulusal hükümetler tarafından yapılan göç kontrol politikaları vatandaşları tehlikeden korumak amacıyla yapıldığı vurgulanarak, öngörülen uygulamalara meşruiyet kazandırılmaktadır. Avrupa Birliği'nde ise göç politikaları ulusal düzeye göre daha belirsiz ve karmaşıktır. AB'nin göçe ilişkin söylemleri de üye ülkelere göre farklılık göstermektedir. Ortadoğu ve Kuzey Afrika gibi bölgelerde yaşanan çatışmalar Avrupa'ya mülteci akınlarının olacağı düşüncesini doğurmuş ve önleyici politikaların uygulanmasını gerekli kılmıştır. Birlik içinde Avrupa'nın dış sınırlarını korumaya yönelik önlemler alınması ve göçün başka ülkelere kaydırılması gibi kararlar alınmıştır. Dış sınırları korumak için Birlik içinde bilgi toplama, kimlik tespiti ve acil önlemler alınması gibi uygulamaları beraberinde getirmiştir. Avrupa'da uygulan bu politikalar göçün güvenlikleştirilmesinde çok aktörlü bir süreci de ortaya koymaktadır. Ulusal hükümetler, bireyler, ulus aşırı iletişim ağlarından oluşan yapılar ve medya bu sürece dahil olmuştur.

Avrupa'da yasa dışı göçmenlerin dahil olduğu suçların sonucunda göçün bir güvenlik unsuru olarak görülmesi yasal göçmenleri de olumsuz etkilemektedir. Yapılan güvenlikleştirme politikaları ile yasal göçmenlerin de üzerinde baskı kurulması gereken uyum sürecinin yaşanmamasına neden olarak 'biz ve onlar' anlayışının derinleşmesine sebep olmaktadır. Bu süreç kültürler arası çatışmaya neden olmakta ve birlikte devlet olma bilincine zarar vermektedir.

AB ülkelerine yönelen göçler sonucunda göçmenlerin entegrasyonuna yönelik ekonomik ve sosyal durumlarını göz önünde bulundurarak onlara yönelik çeşitli politikalar uygulanmıştır. Bu politikalar Asimilasyon Modeli, Çok kültürlü Model ve Dışlanma Modeli olarak kategorize edilmiştir. Asimilasyon Modelinde, göçmenin göç gönderen ülkeye ait kimliğin geride bırakılması ve göç alan ülkeye sosyo-kültürel bağlamda tamamiyle entegre olması öngörülmüştür. Sonrasında uygulanan Çok kültürlü Modelde ise, devletin politika ve uygulamalarıyla göçmenlerin kendi dil, din ve kültürlerini kaybetmeden devam ettirebilmesi sağlanarak, göçmenlere yerli halkla eşit, ekonomik, sosyal ve politik haklar verilmektedir. En son uygulanan Dışlanma Modeli ile de bölge halkı göçmenleri, kendi ulusundan biri olarak kabul etmemektedir. Göçmenlerin, ekonomik, sosyal, kültürel ve politik haklara sahip olmasına karşı çıkılarak haklarını sınırlama yoluna gitmişlerdir. Uygulanan bu modellerin dışında AB'nin göç politikalarında etkili olan diğer bir kavram ise 'dışsallaştırma' kavramıdır. Dışsallaştırma ile potansiyel göç amacına sahip kişiler ülke sınırlarının dışında tutulmaktadır.

Avrupa ülkelerinde yaşanan kimi ekonomik ve toplumsal krizlerin göçmenlerle ilişkilendirilmesi nedeniyle göç konusu Avrupa Birliği üyelerince bir tehdit unsuru olarak görülmeye başlanmıştır. Bunun sonucunda, Birlik içinde göç konusu güvenlikleştirme kavramı çevresinde değerlendirilmiş ve göçmenlere yönelik yeni politikalar uygulanmıştır. Bu çalışma Göç Olgusu ve Kopenhag Okulu'nun güvenlikleştirme kavramının incelenerek Avrupa Birliği içinde göçün güvenlikleştirilmesine neden olan etmenlerin ve alınan önlemlerin irdelenmesi amacını taşımaktadır. Yaşanan göç dalgaları Avrupa'nın karar alma süreçlerin ile siyasal ve sosyal kurumları üzerinde etkilerinin olduğu görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Avrupa Birliği, Göç, Kopenhag Okulu, Tehdit, Güvenlikleştirme

AVRUPA BİRLİĞİ-TÜRKİYE İLİŞKİLERİNDE DEĞİŞİM SÖYLEMİ: GERİ KABUL ANLAŞMASI VE MEDENİYETLER İTTİFAKI ÖRNEĞİ

Fevzi KIRBAŞOĞLU

Karadeniz Teknik Üniversitesi

Özgür TÜFEKÇİ

Karadeniz Teknik Üniversitesi

Özet

Mustafa Kemal Atatürk'ün Türkiye Cumhuriyeti'nin onuncu sene-i devriye kutlamaları vesilesiyle vermiş olduğu Onuncu Yıl Nutku'nda Türkiye için üç önemli seviyeden bahsetmiştir. Bunlar sırasıyla aşağıdaki gibi sıralanmıştır;

- Türkiye'nin uluslararası mevcudiyeti,
- Türkiye'nin kalkınması,
- Türkiye'nin kültürü.

Atatürk bu konuşmasında, Türkiye'nin uluslararası arenada en uygar ve en mamur ülkeler düzeyine ulaşabilmesi için en geniş refah vasıtalarına ve kaynaklarına sahip olması gerekliliğinin altını çizmiş ve Türk kültürünün çağdaş uygarlık seviyesinin üstüne çıkabilmesi için dönemin gerektirdiklerini en doğru şekilde idrak ederek, hareket ve sürat mefhumlarına uygun bir biçimde davranılmasını talep etmiştir. Bu minval üzere dönemin koşullarını tahlil eden Türk politika yapıcılar, yurtda barış dünyada barış şiarını ilke edinerek, hem içerisinde yer aldığı bölgenin güvenliğine katkı sağlamış hem de aktif tarafsızlık politikası sayesinde İkinci Dünya Savaşı'ndan uzak kalmayı başarmıştır. Türkiye, İkinci Dünya Savaşı sonrasında da bu ülküyü devam ettirebilmek amacıyla uluslararası konjonktürde meydana gelen gelişmeleri yakından takip etmiş ve böylece Avrupa Konseyi'nin ve Birleşmiş Milletler'in kurucu ortağı olmuş, Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü'nün ve diğer pek çok uluslararası yapılanmanın da kıymetli bir paydaşı haline gelmiştir. Bu cihetle Türkiye, altı Batı Avrupa devletinin iktisadi bütünleşme idealiyle kurduğu Avrupa Ekonomik Topluluğu'na da gereken alakayı göstermiş ve üye olabilmek için ilk başvurusunu 1959 yılında yapmıştır. Böylece Türkiye'nin müracaatıyla başlayan Avrupa Birliği-Türkiye ilişkileri, Avrupa Ekonomik Topluluğu Bakanlar Konseyi'nin tavsiyesi üzerine, 1963 yılında Ortalık Anlaşması'nın imzalanmasıyla birlikte hukuki bir altyapıya kavuşmuştur. Topluluk, anlaşmanın imzalanmasının ardından, Türkiye ekonomisini Avrupa standartlarına ulaştırabilmek için eksik taraflarını analiz etmiş ve bu doğrultuda bir takım ayrıcalıklar tanımıştır. Ancak taraflar arasında yakalanan bu ümit pozitif enerji, uluslararası sistemde

meydana gelen iktisadi, askeri ve siyasi buhranlardan ötürü milenyumun başına kadar inişli-çıkışlı bir seyir izlemiş akabinde Türkiye'nin 1999 yılında Avrupa Birliği Devlet ve Hükümet Başkanları Zirvesi'nde aday ülke ilan edilmesi ve 2005 yılında Avrupa Birliği Hükümetlerarası Konferansı'nda katılım müzakerelerine başlamasıyla beraber tekrar canlanmıştır.

2000'li yıllardan itibaren Avrupa Birliği-Türkiye ilişkilerini derinden etkileyen meselelerin başında mülteci ve göç krizi gelmiştir. Avrupalı devletler, özellikle 2013 yılından sonra, Ortadoğu ve Kuzey Afrika'da meydana gelen savaş, çatışma, ekonomik ve politik belirsizlikler neticesinde vatandaşı olduğu ülkeyi terk ederek, daha gönençli yeni bir yaşam kurmak için kıtalarına ulaşmaya çalışan çok sayıda mülteciyi uluslarını hedef alan tehdit olarak hissetmiş ve bu çerçevede yasadışı göç faaliyetlerini önleyebilmek için ana göç güzergahları üzerinde bulunan yükselen güç Türkiye ile müşterek yük paylaşım sürecini başlatmak istemiştir. Şöyle ki Avrupalı yetkililer, resmi olmayan metotlarla Türkiye üzerinden Avrupa'ya ulaşan mültecilerin veya Avrupa Birliği üye ülkelerinde bulunma, ikamet etme ve ülkeye giriş şartlarını yerine getirmeyen/getiremeyen kişilerin belirli kurallar ve şartlar dahilinde iadesini konu alan bir anlaşma yapılmasını dilemiş ve bunun karşılığında Türk vatandaşlarının Avrupa Birliği sınırları içerisinde vizesiz bir şekilde yolculuk edebilmesini öngören bir anlaşmanın gerçekleştirilmesini gündemine almıştır.

Biraz önce bahsedildiği üzere, Türkiye, milenyumun başlamasıyla birlikte küresel yönetimdeki rolü, askeri materyal kapasitesi, iktisadi büyüme hızı ve kalkınma yardımları sayesinde önemli bir yükselen güç olarak değerlendirilmiştir. Bu minval üzere Türkiye, Avrupa Birliği üyelik müzakerelerine başlamadan önce dönemin İspanya Başbakanı Luis Rodriguez Zapatero öncülüğünde başlatılan Medeniyetler İttifakı Girişimi'ne eş sponsor olarak katılmış ve dünyanın dört bir yanında vuku bulan terör saldırılarını önleyebilmek için medeniyetlerin birbirinin daha fazla tanınması gerektiğini savunarak, uluslararası toplumda karşılıklı saygının geliştirilmesi için çaba harcamıştır.

İşte tüm bu gelişmelerden hareketle, Avrupa Birliği'nin mülteci ve göç krizi gibi karşılaştığı meydan okumaları bertaraf edebilmek için Türkiye ile hususi münasebet kurması ve bir Avrupa Birliği üyesi ile Türkiye'nin küresel terör ideolojisine karşı ortak hareket etmek istemesi bu çalışmanın çıkış noktasını oluşturmuştur. Bu cihetle çalışmada ilk olarak, Avrupa Birliği'nin Türkiye'ye yönelik politikalarının tarihsel arka planı keşfedilecektir. Ardından, Türkiye'nin yükselen bir güç olarak

kabul edilmesiyle birlikte Avrupa Birliği'nin politikalarında önemli bir değişim yaşanıp yaşanmadığı analiz edilerek, Türkiye'nin mülteci akını karşısında Avrupa'ya hangi yardımlarda bulunduğu açıklanacak ve bu yardımların müzakere sürecine katkı sağlayıp sağlamadığı tartışılacaktır. Son olarak, Medeniyetler İttifakı İnisyatifi'nin hangi gelişmeler üzerine nasıl şekillendiği tetkik edilecek ve "Avrupa Birliği, Türkiye'nin söz konusu girişime verdiği desteği nasıl yorumlamıştır?" sorusunun cevabı aranacaktır.

Anahtar Kelimeler: Avrupa Birliği ve Türkiye, Göç, Mülteci, Geri Kabul Anlaşması, Medeniyetler İttifakı

AVRUPA BİRLİĞİ'NİN YUMUŞAK GÜÇ KRİZİ OLARAK UKRAYNA KRİZİ

Erol KALKAN

Karadeniz Teknik Üniversitesi

Elifnur KILIÇ

Karadeniz Teknik Üniversitesi

Özet

Eski bir SSCB ülkesi olan Ukrayna, AB açısından bir doğu komşusu olarak Avrupa Komşuluk Politikası çerçevesinde değerlendirilmiş ve bu duruma ek olarak, AB genişlemesiyle coğrafi konumu gereği AB ile Rusya arasında bir tampon bölge haline gelirken iki aktörü karşı karşıya getiren bir krizin de öznesi olmuştur: Ukrayna krizi. Bu çalışmada, AB'nin yumuşak gücünün Ukrayna krizi üzerindeki etkisi ve bu krizin yönetilmesinde AB'nin yumuşak gücünün başarısı analiz edilmeye çalışılmıştır. Bu bağlamda çalışma, şu sorulara yanıt vermeyi amaçlamıştır: Ukrayna'yı, AB ve Rusya'nın karşı karşıya geldiği bir krizin nesnesi haline getiren gerekçeler nelerdir bu gerekçeler krizde nasıl bir rol oynamıştır? Kriz sürecinde AB'nin yumuşak gücü izlediği Ortak Dış ve Güvenlik Politikasında nasıl bir etki yaratmıştır ve AB açısından bu etkinin başarısı nasıl değerlendirilebilir? Bu çalışmada söz konusu soruların yumuşak güç kavramı ve insacı yaklaşım çerçevesinde yanıtlanması hedeflenmiştir. Çalışma boyunca kullanılan yumuşak güç kavramı, AB'nin üye ve diğer devletler üzerindeki etki kaynağı olarak ifade edilmiştir. Bahsedilen bu etki, baskı ve kuvvet kullanımı olmaksızın kültür, ekonomik başarı ve ideoloji gibi bir takım çekici unsurlar ile bir aktörün davranışlarını şekillendiren istekleri üzerindeki etkiyi ifade eder. AB'nin ülkeler üzerindeki yumuşak gücü, sahip olduğu bir takım Avrupalı değerlerle, dış politikada gösterdiği varlık ve gerek üye ülkelerin gerek de aday ülkelerin uymasını beklediği bir takım ilke, kural, kriter ve normlar ile cazip/istenir hale gelmesiyle açıklanmıştır. Bu çalışmada insacı bir perspektiften değerlendirilen AB'nin Ukrayna krizindeki tutumu, yumuşak gücünün etkin bir şekilde kullanılmasına zemin hazırlayan Avrupalı kimliği, normatif değerleri, normları, kuralları ve kurumlarıyla bir bütün olarak analiz edilirken aynı zamanda Ukrayna'nın AB istekliliği de bu çerçevede açıklanmaya çalışılmıştır. Nitekim krizin tırmanmasıyla Rusya'nın sert güce başvurması karşısında AB'nin yumuşak gücünün başarısı bu çalışmada değerlendirilen bir diğer önemli husustur.

Çalışmada AB'nin tutumu insacı bir yaklaşımla ele alınırken yumuşak güç kavramı kapsamında izlediği politikaların Ukrayna krizi özelinde sürekliliği de değerlendirilmiştir. Bu bağlamda

AB'nin yaptırımlar aracılığıyla muhatap devletin Ukrayna üzerindeki karar ve eylemlerini değiştirmeye yönelik tavrı bir yumuşak güç unsuru olarak değerlendirilmiştir. Bu sebeple bu yaptırımların başarısı ve sürekliliği AB'nin yumuşak gücünün değerlendirilmesi açısından önemli görülmüştür. Diğer taraftan, AB, vadettiği; demokrasi, insan hakları, hukukun üstünlüğü, barış gibi Avrupalı değerlerle Ukrayna için cezbedici olup burada Turuncu Devrim'in ve Euromaidan protestolarının yaşanmasına sebep olurken bir yumuşak güç olarak değerlendirilebilir ancak Kırım'ın ilhakında görüldüğü üzere askeri unsurlarla derinleşen bu krizde AB'nin bir birlik olarak ortak bir ordusunun bulunmaması da çalışmada değerlendirilmeye değer bulunan bir diğer husustur. AB'nin Ortak Dış ve Güvenlik Politika inşa sürecinde karşılaştığı çok seslilik uygulanacak yaptırımların kapsamında görüldüğü gibi söz konusu Avrupa ordusunun kurulmasında da kendisini gösterirken bu ihtiyacın NATO ile karşılanmaya

çalışılması yine aynı çok seslilik gerekçesiyle AB Ortak Dış ve Güvenlik Politikasını çıkmaza sokan bir durum olarak değerlendirilmiştir. Çalışmanın yöntemi kapsamında, Ukrayna krizinin gerekçeleri ve aktörlerin davranışlarının altında yatan sebeplerin analizi için raporlar, makaleler, tezler ve haberlere erişim için veri tabanlarından faydalanılarak nitel yöntemlerle ikincil veri kaynaklarından yararlanılmıştır. Ayrıca AB'nin Ukrayna krizinin derinleşmesi karşısında aldığı yaptırım kararları ve yumuşak gücünün başarısının analizi noktasında sunulan argümanların desteklenmesi için nicel yöntemle başyurularak Avrupa Komisyonu gibi uluslararası bir kuruluş tarafından sağlanan istatistiksel veriler bir grafik aracılığıyla çalışma içerisinde sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Turuncu Devrim, Yumuşak Güç, Yaptırımlar, Avrupa Komşuluk Politikası (AKP), İnşacılık

AVRUPA BİRLİĞİ'NİN DIŞ POLİTİKASI'NDA KİMLİK SORUNSALI

Ferda ÖZER
Kocaeli Üniversitesi

Özet

Avrupa Birliği'nin gücünün türü ve sahip olduğu gücü sağlayan etmenlerin neler olduğu tartışmalı olan bir alandır. Birliğin ulus devlet yapısı olmadığı gibi tam anlamıyla uluslararası örgüt veya rejimlerin yapısına da uymamaktadır. Bu farklılıkları dış politikasına da yansımaktadır. Sahip olduğu gücünü farklı dış politika araçları doğrultusunda değerlendirmektedir. Çalışmanın amacı Avrupa Birliği'nin dış politikasındaki kimliğini farklı güç unsurları üzerinden analiz etmeye dayanmaktadır. Bu amaç doğrultusunda ilk olarak Avrupa Birliği'nin sivil gücünün ne olduğu ve sivil gücünü destekleyen araçlar arasında ekonomik yardımlar; ekonomik yaptırımlar; insani yardımlar; ticaret, ortaklık ve işbirliği anlaşmaları; üyelik perspektifi; indirimler ve kota artışları incelenecektir. Daha sonrasında ise Avrupa Birliği'nin askeri güç niteliği taşıyıp taşımadığı değerlendirilecektir. Askeri güç kapsamında entegrasyon tarihi içerisinde Birliğin askeri güç olma yolundaki çabalarına ve önündeki engellere değinilecektir. Ayrıca Birliğin gerçekleştirdiği askeri operasyonlar incelenerek, Birliğin başarılı bir askeri gücünü etkili kullanıp kullanmadığı anlaşılmaya çalışılacaktır. Çalışmada son olarak Avrupa Birliği'nin normatif gücüne yer verilecektir. Bu kapsamda ilk olarak Ian Manners tarafından geliştirilen normatif teori incelenerek, Avrupa Birliği'nin dış politikasındaki kimliğine neden en uygun kimlik olduğu ortaya konacaktır. Normatif güç araçları arasında Birliğin genişleme politikasına ve en yeni politikası olan Avrupa Komşuluk Politikası'na yer verilecektir. Aynı zamanda çevre ile alakalı konularda Birliğin normatif gücüne değinilecektir. Çalışma kapsamında üç güç türü ve AB'ye uygunluğu araştırılacaktır.

Çalışmada ulaşılmaması planlanan nokta ise Avrupa Birliği'nin dış politikasındaki kimliğini en iyi tanımlayan unsurun normatif güç olduğu ve diğer güç unsurlarının normatif gücünü desteklemek amacıyla kullandığı araçlar olduğuna kanısına varmaktır. Manners'a göre Avrupa Birliği uluslararası ilişkilerde kurallar/normlar koyan, bu normları şekillendirme ve değiştirme gücüne sahip olmaktadır. Bu güç sadece Birliğin üye ülkeleri için geçerli olmamakta, diğer ülkeler için de geçerli olmaktadır. Norm yaratma ve şekillendirme kabiliyeti sivil güç ve askeri güç araçları arasında da geçerli olmaktadır. Kısaca özetlemek gerekirse, sivil güç araçları arasında ekonomik yardımlar ve yaptırımlar taraf

ülkenin AB'nin normlarına yakınlığı ve uzaklığı ile ilişkili ödül veya ceza mekanizmalarıdır. Üyelik perspektifinde geçerli olan - siyasi kriterler, ekonomik kriterler ve Birlik Müktesabati'na uyumu içeren- Kopenhag Kriterleri Avrupa Birliği'nin doğrudan kendi benimsediği normlar olmakta ve bu normları Birliğe üye olmayı isteyen ülkenin karşılaması beklenmektedir. Aday ülke bu kriterleri karşıladığı takdirde üye olabilecektir. Bu doğrultuda ise Birlik itici güce sahiptir. Birliğin askeri gücü ise belirlediği değerlerin dışına çıkan ve yoğun insan hakları ihlali olan ülkelere karşı düzenlediği operasyonları kapsamaktadır. Birliğin askeri gücü konusu entegrasyon tarihi boyunca tartışmalı ve uzlaşmaya varılamayan bir alandır. Bunun en temel sebeplerden bir tanesi ise askeri güç alanında var olan ve çoğu üye ülkenin üyesi olduğu NATO'nun varlığıdır. Bu sebeple de askeri güç alanında Atlantikçi ve Avrupacı olmak üzere Birliğin içerisinde iki temel ayrım mevcuttur. Ayrıca Birliğin askeri gücü uluslararası arenada görünürlüğünü ve krizlere karşı müdahale etmesini sağlayacak mekanizmasının olmayışı ve üye devletlerin sert politika alanlarına dair yetki devrine sıcak bakmayışı sebebiyle zayıf kalmıştır. Normatif güç araçları ise Avrupa Birliği'nin uluslararası ilişkilerde en etkili olduğu alandır. Genişleme politikası ve üyelik perspektifi sivil güç ile normatif gücün ortak kümesidir. Komşuluk Politikası içerisinde değerlendirilen ülkelerin Kopenhag Kriterleri benzerinde normları karşılaması beklenmekte ve bu normlar doğrultusunda Avrupa Birliği, politikaya dahil olan ülkeye ödül mekanizması sağlamaktadır. Komşuluk Politikası ve genişleme politikası arasındaki en temel ayrım ise genişlemedeki gibi Birliğin adaylık vadinin olmayışıdır. Bu politikanın amacı, üyelik vaadi olmadan Birliğe en yakın bağlarla bağlanmasıdır. Çalışmanın kapsamı içerisinde literatür yer alan tartışmalara detaylı bir biçimde yer verilecek, normatif teori ile örüntülenerek ve Avrupa Birliği'nin dış politikadaki kimliğini en iyi tanımlayan unsurun normatif olup olmadığı anlaşılmaya çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Avrupa Birliği, Dış Politikada Kimlik, Sivil Güç, Askeri Güç, Normatif Güç

5. Oturum / 5th Session

13 Eylül/September - Cuma/Friday

10:45-12:30

Salon / Room: C

Oturum Başkanı / Panel Chair:

Mehmet Emin Altundemir

Uluslararası Sistemde Ekonomik- Politik Rekabet

- “IMF Politikaları ve Ekonomik Rekabet” - ***Mehmet Emin Altundemir***
- “Sovyet Tehdidinin Türkiye’nin İktisat Politikalarındaki Dönüşüme Etkisi” - ***Mehmet Dinçaslan***
- “Bir Sosyal Hareket Olarak “Adil Ticaret” ve Adil Ticaret Kahve Sistemi” - ***Ceren Urcan***
- “Doğu Akdeniz Hidrokarbon Keşifleri Bağlamında İsrail-Lübnan Deniz Yetki Uyuşmazlığının Ekonomi-Politiği” - ***Zekiye Nazlı Kansu***
- “Japonya – Güney Kore Anlaşmazlığının Sebebi Olarak Japon Sömürgeciliği” - ***Zülal Zengin***

SOVYET TEHDİDİNİN TÜRKİYE’NİN İKTİSAT POLİTİKALARINDAKİ DÖNÜŞÜME ETKİSİ

Mehmet DİNÇASLAN
Karadeniz Teknik Üniversitesi

Özet

II. Dünya Savaşı sonrası dönemde ABD ve SSCB sivrilen ülkeler olarak öne çıkmıştır. Her iki ülke de dünya sathında nüfuz alanlarını tâyin etmek, genişletmek ve bu kapsamda koruma altına almayı arzulamışlardır. Türkiye, II. Dünya Savaşı boyunca büyük ölçüde tarafsızlığını muhâfaza etmiş, komşusu SSCB ile akdedilen 17 Aralık 1925 tarihli “Dostluk ve Saldırmazlık Paktı”na sâdik kalmaya özen göstermiştir. Diğer taraftan Türkiye, 1930 başlarında yöneldiği iktisadi korumacılık ve bu doğrultuda tatbikata geçirdiği ithâl ikameci sanayileşme politikasıyla iktisâdî bağımsızlık yolunda önemli bir adım atmıştır. Şüphesiz ki söz konusu politikanın uygulamaya geçmesinde ülke içerisinde kalkınmaya ve sanayileşmeye duyulan özlemin etkisi önemli olsa da, dışsal şokların ve uluslararası konjonktürün mevzubahis politikanın benimsenmesine zemin hazırladığı ifâde edilmelidir. Nitekim bir dışsal şok olarak II. Dünya Savaşı’nın patlak vermesi, uygulanan iktisat politikaları ile hedeflenen kalkınma seviyesini sağlamada Türkiye’nin hızını yavaşlattığı âşikârdır. Yine bir dışsal şok olarak SSCB’nin Alman ilerleyişini durdurması ve akabinde Almanya’yı mağlûbiyete uğratması, SSCB’nin uluslararası ilişkiler bağlamında masada elini güçlendiren bir kazanımı olmuştur. Bu noktada nüfuz alanını genişletmek, dünya ekonomisinde ve siyâsetinde hedeflerine ulaşabilme yolunda başvurduğu yollardan birisi de “Boğazlar” ve Türkiye’nin “Kars ve Ardahan” vilayetleri üzerinde hak talep etmesi olmuştur. SSCB, 8 Ağustos 1946 ve 24 Eylül 1946 tarihli notalarla Türkiye üzerindeki söz konusu hususlardaki niyetlerini açıkça beyan etmiştir. Başta Türkiye olmak üzere ABD ve İngiltere de bu taleplere karşı nota vermek suretiyle tepki göstermişlerdir.

Bu doğrultuda ABD, öncelikle Truman Doktrini kapsamında Türkiye’ye ve Yunanistan’a askeri yardımda bulunmayı taahhüt ederek tepkisini somutlaştırmıştır. Daha sonra Marshall Plânı çerçevesinde savaş sonrası tahribatı onarmak ve iktisâdî kalkınmalarını desteklemek hedefiyle Avrupa ülkelerine yardımda bulunarak SSCB’nin nüfuz sahasını genişletmesinin önüne geçmiştir. Türkiye, söz konusu gelişmelerin de tetiklemesiyle tercihini Batı Bloku yönünde kullanmış ve bu kapsamda tâyin edilen hedefler doğrultusunda iktisat politikalarını güncellemiştir. Burada Türkiye’nin takındığı

tutumun arka planında, gerek iktisâdî kalkınmanın sürdürülebilmesi gerekse de savunma sanayiinin güçlendirilmesi bağlamında yerli-yabancı finansmana ve teknik bilgiye duyulan ihtiyâcın da etkisi bulunduğu bilinmektedir. Nitekim bu nokta, II. Dünya Savaşı sonrası dönemde hazırlanan kalkınma planlarına da yansımıştır.

Mevzubahis ihtiyâcın tebârüz ettiği ilk kalkınma planı “1946 İvedili Sanayi Planı” olup, burada herhangi bir bloka keskin bir yöneliş bulunmamaktadır. Esâsında bu planın, “Birinci Beş Yıllık Sanayileşme Planı” (BBYSP) ve “İkinci Beş Yıllık Sanayileşme Planı”nın (İBYSP) bir tür devâmı niteliğine hâiz olduğunu söylemek mümkündür. Bu noktada kalkınmanın finansmanı olarak içsel kaynaklara başvurulması öngörülmüştür. Buna karşın Sovyet tehdidi karşısında dümenin ABD eksenine kırılışının kesinlik kazanması ile beraber kalkınma anlayışında da önemli değişiklikler olmuş, sanayileşme anlayışı karşılaştırmalı üstünlükler teori çerçevesinde tarım ağırlıklı şekillenmiştir. Bu kapsamda hazırlanan “1947 Türkiye İktisadi Kalkınma Planı” da bir önceki plan gibi uygulamaya geçememiş, fakat sonraki dönemlerde takip edilecek olan kalkınma anlayışına bir örnek teşkil etmiştir. Böylelikle takrîben 1930-1946 döneminde sanayileşme yönünde farklı sektörlere yaygınlaştırılan ağırlık, içsel iktisâdî-siyâsî hedeflerin dışsal şokların tesiri altına girmesiyle tarım sektörü ağırlıklı bir kalkınma-sanayileşme anlayışına dönüşmüştür. Bu çalışmada, uluslararası ilişkilerdeki gelişmeler ışığında, hususiyetle Sovyet tehdidi karşısında, Türkiye’nin iktisat politikalarındaki dönüşüm değerlendirilmiştir. Söz konusu dönüşümün, günümüz Türkiyesinin iktisâdî, toplumsal, kültürel, askerî, siyâsî vb. gibi kurumsal düzlemlerin vücut bulmasında tesiri olduğundan farklı adeselerce tahlil edilmesi önem taşımaktadır.

Anahtar Kelimeler: SSCB, Truman Doktrini, Marshall Planı, Türkiye Ekonomisi, İktisadi Gelişme.

BİR SOSYAL HAREKET OLARAK “ADİL TİCARET” VE ADİL TİCARET KAHVE SİSTEMİ

Ceren URCAN

Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi

Özet

Günümüzde dünya ülkelerinin çoğunluğu ticari işlemlerini ve ticaret politikalarını “serbest ticaret” anlayışı çerçevesinde yürütmekte ve bu genel çerçevenin altında oldukça rekabetçi koşullarda ticaret yapmaktadırlar. Gelişmekte olan ve az gelişmiş ülke gruplarından çoğu ülkenin ise bu sisteme dahil olabilmeleri mümkün görünmemektedir. Bu çalışmada, belirtilen ülke gruplarının genel bir problemi olan pazara dâhil olamama ve sistem dışında kalma sorunsalından yola çıkılarak buna karşı bir nevi sosyal hareket olarak gelişmiş olan ve sistemde pazar payı yüksek olan şirketlerin bile uygulamalarına dahil ettiği “adil ticaret” kavramı, bir adil ticaret ürünü de olabilen “kahve” üzerinden incelenmektedir. Gerek serbest ticaret sistemine dâhil olan ülkeler gerekse sistem dışında kalan ülkeler oldukça rekabetçi koşullarda ticari ilişkilerini yürütmektedirler. Sistem içerisinde kalabilmek yahut sisteme dâhil olabilmek için alternatifler belirlemek zorunda olan üreticiler ve şirketler adeta ticari bir savaşın içerisindedirler. Bu noktada küçük üreticiler büyük şirketlere karşı bir hareket başlatmışlardır. Çalışmanın ilk kısmı adil ticaret anlayışının nasıl karşı bir hareket olarak ortaya çıktığını teorik temelleri ile anlatmaktadır. Alternatif bir ticaret anlayışının bir ürünü olan adil ticaret kavramı, bireylerin ve küçük üreticilerin duyarlılığı ile etki alanını genişletmekte, tüm dünyaya birbirinin aynı ürünler üreten ve bunları pazarlayan şirketlere karşı alternatif bir yol benimsemektedir. Üreticilerin ve tüketicilerin farkındalığının artması adil ticaretin başarılı sonuçlar verebilmesi için hem önkoşuldur hem de hareketin sonuçlarından birisidir. Ticari bakımdan dezavantajlı olan grupların farklılaştırma becerisiyle üretim yelpazesi farklı bir alana kaydırılarak piyasada onlara dair talep oluşturulmakta ve küçük üreticiler olmalarına rağmen sistemde bir yer edinebilmektedirler. Tarihsel süreçte de farklı isimlendirmeler alan adil ticaretin, 20.yy. sonlarına doğru sosyal hareket yaklaşımlarıyla ilgili çeşitliliğin artmasıyla birlikte “yeni sosyal hareket teorisi” çerçevesinde değerlendirilmesi daha yaygın bir eğilim olmuştur. Bu yaklaşım adil ticareti sosyal grupların birbirlerine karşı olan hareketi olarak nitelendirmekte, devlete karşı bir hareket gözlemlenmemektedir. Hareketin temeli pazara yöneliktir ve kalkınmayı amaçlamaktadır. Büyük üreticilerin de bu sisteme dâhil olmaları ise sistem açısından oldukça avantajlı bir durumdur ve sistem içerisindeki her aktörün elde ettiği

toplam faydayı artırmaktadır. Ancak büyük üreticilerin bu sistemi yönetmeye başlamaları hareketin çıkış amacını saptıracaktır ve uzun vadede hareketi başarısız kılacaktır. Çalışmanın ikinci kısmında ise teorik temelleri ve tarihsel evrimi anlatılan adil ticaret hareketinin somut uygulamalarına yer verilmektedir. Esasen küçük üreticilerin marjinalleştirilmelerine duyarlı bir tepki olarak düşünülebilecek bu yaklaşım, birçok büyük üretici ve şirkette de karşılık bulmaktadır. Tekstil sektöründe ve el ürünlerinde uygulanmaya başlanan bu yaklaşım daha sonrasında çay, kahve ve baharat gibi ürün gruplarına da yayılmıştır. Satışları sağlıklı gıda dükkânları, kilise kurumları, kadın organizasyonları, öğrenci grupları ve siyasi gruplar, üyelik listeleri, yerel pazarlar ve çok yaygın olmasa da internet üzerinden yapılan ürünler zaman içerisinde önce azalan ve sonra da artan bir grafikte ticari işlemlerin konusu olmaya devam etmişlerdir. “Eşitlikçi” ve “adil” olma vurgusu yapan adil ticaret savunucuları temelde salt kar amacı güdülen ticarete karşı olduklarını göstermektedirler. Çalışmanın analiz kısmını oluşturan vaka olan “kahve” ise adil ticaret yaklaşımının gıda sektöründeki ilk adımıdır. Zamanla farklı aromalarla da çeşitlendirilmiş bir ürün olan kahve, bu noktadan bakıldığında rekabeti de körükleyebilmektedir. Adil ticaretin en önemli prensiplerinden olan “sürdürülebilirlik”, belirtilen bu ürün için sağlanabilmekte ve uzun yıllardır başta Latin Amerika olmak üzere birçok bölgede adil ticaret kapsamında kahve üretimi ve satışı yapılmaktadır. Tohumlarının ekilmesi ile başlayıp hasadıyla ve daha sonrasında tüketiciye gelene kadar geçen her süreçte denetlenen üreticiler, araçların sayısının azalması ile daha adil bir gelir elde edebilmektedirler. Sektörde yaşanan en önemli problemler sertifikalama, farkındalık ve erişilebilirlik olarak üç başlık altında incelenebilmektedir. Ayrıca sisteme entegre olmaya çalışan büyük üreticiler ve şirketler de küçük üreticilerin elde ettiği faydayı minimize edebilmekte ve hareketin uzun vadedeki getirisini azaltabilmektedir. Hareketin uzun vadede başarılı olabilmesinin en önemli koşulu “sürdürülebilirlik” prensibini uygulayabilmesidir. Bunun için ise temelde hareketin özünü kavrayabilmek ve kitleleri konu ile ilgili bilinçlendirmek gerekmektedir. Belirli bir duyarlılık seviyesine erişen tüketiciler ve üreticiler piyasanın birer parçası olarak hareketin başarıya ulaşmasını sağlayabileceklerdir.

Anahtar Kelimeler: Adil Ticaret, Kahve Sistemi, Alternatif Ticari Yaklaşımlar, Sürdürülebilirlik

DOĞU AKDENİZ HİDROKARBON KEŞİFLERİ BAĞLAMINDA İSRAİL-LÜBNAN DENİZ YETKİ UYUŞMAZLIĞININ EKONOMİ-POLİTİĞİ

Zekiye Nazlı KANSU

Marmara Üniversitesi

Özet

Doğu Akdeniz’de son yıllarda meydana gelen hidrokarbon keşifleri, bölge ülkelerini, bölgesel dinamikleri ve küresel güçlerin Doğu Akdeniz’e ilişkin politikalarını ekonomi-politik, hukuki ve diplomatik açıdan dönüşüme uğratmaktadır. Doğu Akdeniz’de hidrokarbon keşifleri gerçekleştiren en önemli ülkelerinden birisi İsrail’dir. Önemli bir enerji ithalatçısı olan İsrail’in, GSMH’sinin önemli kısmı enerji ithalatına harcanmaktaydı. Ancak, meydana gelen hidrokarbon keşifleri ile birlikte bu sürecin değişime uğradığı görülmektedir. İsrail’in en önemli iki sahası Tamar ve Leviathan 2000’lerle birlikte keşfedilmiştir. Henüz üretime geçmeyen Leviathan ile üretime başlayan Tamar, İsrail’e önemli ekonomik fayda sağlayacaktır. Doğu Akdeniz keşiflerine ilişkin bir diğer önemli ülke ise Lübnan’dır. Lübnan’ın offshore (açık deniz) alanında henüz hidrokarbon keşifleri gerçekleşmemekle birlikte önemli bir rezerv potansiyeline sahip olduğu tahmin edilmektedir. 2010 yılında USGS’in ilan ettiği Levant Havzasında bulunan tahmini petrol ve doğal gaz miktarının bir kısmının da Lübnan’da bulunduğu öngörülmektedir. Lübnan’ın sahip olduğu ekonomik ve politik sorunlar, ülkenin hidrokarbon keşiflerine ilişkin süreçte diğer ülkelere kıyasla arkada kaldığını göstermektedir. Ancak son yıllarda, Lübnan, offshore (açık deniz) alanını 10 parsel ayırarak bu parsellerden 4 ve 9 numaralı olanları ihaleye çıkarmış ve bu parsellerde hidrokarbon arama yetkisini TOTAL, ENI ve NOVATEK konsorsiyumuna vermiştir. Zaten genelde Doğu Akdeniz’de uluslararası enerji şirketleri, konsorsiyumlar gerçekleştirerek girmektedirler. Bu kapsamda, Lübnan’da henüz hidrokarbon keşifleri gerçekleşmemekle birlikte arama çalışmalarının sürdüğü görülmektedir. Sınır komşusu olan Lübnan ve İsrail’in, 1948’de İsrail’in kuruluşundan itibaren çatışma halinde olduğu bilinmektedir. Bu iki ülke birbirlerini tanımamaktadır ve hiçbir diplomatik bağa sahip değillerdir. İki ülkenin bugünkü mevcut sınırı ise 1980’lerde “de facto” olarak oluşturulmuştur. Doğu Akdeniz’de meydana gelen hidrokarbon keşifleri ve hidrokarbonlara ilişkin arama faaliyetleri, İsrail ve Lübnan’ın deniz yetki alanlarında önemli bir çatışmaya neden olmuştur. Bu çatışma, Lübnan’ın 9. Parseli ihaleye çıkarması ile önemli bir boyuta gelmiştir. İsrail’in iddiası, 9. Parselin, İsrail karasuları içerisinde yer aldığıdır. Bu bağlamda, İsrail ile Lübnan

arasında 854 km² 'lik alanda deniz yetki alanı uyuşmazlığı bulunmaktadır. İsrail ve Lübnan'ın deniz yetki alanlarına ilişkin bir anlaşması bulunmamaktadır. İsrail-Lübnan, deniz yetki alanı çatışması nedeniyle Lübnan'ın hidrokarbon arama faaliyetlerini sekteye uğramaktadır. Uzun yıllar politik sorunlar ve iç savaşla mücadele eden Lübnan'ın siyasi atmosferi ve ekonomisi oldukça bozuktur. Lübnan, aynı İsrail gibi enerjiyi ithal eden bir Doğu Akdeniz ülkesidir ve enerji ithalatına harcanan gelir ülke adına oldukça önemlidir. Bu açıdan Lübnan'ın hidrokarbon keşifleri gerçekleştirebilmesi ve bu keşifleri iç talebini karşılamak üzere kullanması, ayrıca, en iyi ihtimalle ihraç edebilmesi Lübnan'ın ekonomi-politik atmosferine oldukça önemli katkı sağlayacaktır. İsrail-Lübnan deniz yetki çatışması kapsamında Hizbullah, İsrail'in doğal gaz sahalarını, kurmayı planladığı LNG tesislerini ve genel olarak güvenliğini tehdit etmektedir. İsrail ise Lübnan'ı, uluslararası şirketlerle birlikte yürüteceği hidrokarbon arama faaliyetlerine izin vermemekle tehdit etmektedir. Bu çalışmada, Doğu Akdeniz hidrokarbon keşiflerinin İsrail-Lübnan deniz yetki alanı çatışması bağlamında ekonomi-politiği ele alınmaktadır. Çatışmasının çözümü adına Uluslararası Adalet Divanı, Hakemlik Yolu ya da Diplomasi seçenekleri ele alınmaktadır. Aynı zamanda, İsrail ve Lübnan hidrokarbon keşifleri ve arama faaliyetleri ile İsrail-Lübnan deniz yetki alanı çatışmasının ekonomi-politiği analiz edilerek öngörülerde bulunmaktadır.

Anahtar Kelimeler : Doğu Akdeniz, İsrail, Lübnan, Deniz Yetki Alanı, Ekonomi-Politik

JAPONYA – GÜNEY KORE ANLAŞMAZLIĞININ SEBEBİ OLARAK JAPON SÖMÜRGEÇİLİĞİ

Zülal ZENGİN

İstanbul Medeniyet Üniversitesi

Özet

Doğu Asya bölgesinde komşu ülkeler olarak Japonya ve Güney Kore'nin güvenlik, ticaret ve turizm gibi pek çok alanda iş birliği yapmaları kaçınılmazdır. Her iki ülke açısından ABD müttefiki olmaları ve Kuzey Kore ile sorunlar yaşamaları sebebiyle ortaklık büyük önem taşımaktadır. İki ülke zaman zaman bir araya gelerek belirli meselelerde anlaşmaya varsa da tarihi sorunlar gün yüzüne çıktığında anlaşmalar askıya alınmakta ve yakın ilişkiler yerini husumete bırakmaktadır. Bu çalışma Japonya ve Güney Kore arasındaki mevcut anlaşmazlıkların altında yatan sebebin Japon sömürgeçiliği olduğunu savunmaktadır. Öncelikle Japonya'nın 1910-1945 yılları arasında Kore yarımadasındaki sömürgeçiliğinden bahsedilmekte, ardından sırasıyla üç meseleye odaklanılmaktadır; Dokdo/Takeshima adaları anlaşmazlığı, Korelilerin zorla çalıştırılması meselesi ve ders kitaplarındaki ihtilaflar.

Japonya Meiji Dönemi'nde başlayan modernleşme süreciyle birlikte Batı'nın emperyalist modelini taklit ederek, kaynak ihtiyacını sömürge elde etme yoluyla gidermeye çalışmıştır. Bu amaçla 1910'da Kore yarımadasını ilhak ederek, bir yandan Kore'nin kaynaklarını kullanmış, diğer yandan Kore halkını Japonlaştırma politikası sürdürmüştür. Özellikle İkinci Dünya Savaşı döneminde Japonya'nın militarist idare altına girmesiyle birlikte, Kore halkı Japonya'nın savaş endüstrisini desteklemek amacıyla zorla çalıştırılmıştır.

1945'te savaşın sona ermesiyle, Japonya'nın Kore işgali de sona ermiştir. Fakat o dönem yaşananlar bugün hâlâ çözülemeyen sorunların temelini oluşturmuştur. Bu sorunlardan biri Japon Denizi'nde bulunan Dokdo/Takeshima Adaları'dır. Mevcut durumda Güney Kore idaresi altında olan adalar üzerinde Japonya da hak iddiasında bulunmaktadır. Japonya'nın adaları ilhak ettiği günü "Takeshima Günü" olarak kutlaması Güney Kore tarafından tepkiyle karşılanmakta, bazı Japon siyasetçilerin sömürgeçiliğin Kore açısından faydalı olduğunu belirtmeleri iki ülke arasındaki güvenlik anlaşmaları da dahil, iş birliklerini zorlaştırmaktadır.

Japon sömürge yönetimi Kore halkını zorla çalıştırmış, ayrıca Koreli kadınları da genelevlerde çalışmaya zorlamıştır. Bu mesele bugün bazı uzmanlar tarafından Kore kimliğini yok

etmeye çalışan bir proje olarak görülmektedir. Savaş sona erdiğinde bu insanlar Japon vatandaşı sayıldıklarından özür ya da tazminat alamamışlardır. 90'lı yıllarda bu konu tekrar gündeme getirildiğinde Japon hükümeti suçlamaları kabul etmemiş, ancak Birleşmiş Milletler ve ABD Kongresi'nden gelen eleştiriler sonrası özür dilenmiştir. 2015'te iki ülke arasında imzalanan bir anlaşmaya rağmen, bu mesele hâlâ çözülememiş, 2019 itibariyle Mitsubishi gibi Japon şirketlerin zorla çalıştırılan Korelilere tazminat ödemesine yönelik Kore mahkemelerinin kararı bulunmaktadır.

Ders kitapları ile ilgili tartışma da Japonya'nın sömürgeci geçmişini kabul etmemesiyle alakalıdır. İkinci Dünya Savaşı sonrası Japonya'nın işgal edilmesiyle ders kitaplarındaki milliyetçi içerik yasaklanmıştır. Ancak işgalin sona ermesinden sonra Japon devleti ders kitaplarına sansür uygulamaya, İkinci Dünya Savaşı döneminde yapılan vahşeti kitaplardan çıkartarak, milliyetçi içerikler eklemeye başlamıştır. Bu durum Japonya'nın emperyalist geçmişinin kurbanı olan Güney Kore tarafından tepkiyle karşılanmaktadır. Bu mesele yalnızca diplomatik tepkiyle kalmamakta, iki ülke arasındaki güvenlik iş birliklerini de etkilemektedir. Öyle ki, 2001 yılında Japonya'daki ders kitaplarının revize edilmesi Güney Kore hükümetinin Japonya ile ortak bir askeri tatbikatı iptal etmesine yol açmıştır.

Güney Kore eski bir sömürge olarak sömürge dönemi hafızasına tutunurken, Japonya tarafından bazen söz konusu döneme yönelik özür gelmekte, bazı durumlarda ise geçmiş haklı gösterilmektedir. Dolayısıyla iki ülke arasındaki anlaşmazlıkların altında yatan sebep olarak sömürgeciliği göstermek abartı olmayacaktır. Bu çalışmada tartışılan konular her iki tarafın da görüşlerine yer verilerek irdelenmeye çalışılmaktadır. Böylece nesnel bir yaklaşımın benimsenmesi amaçlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Japonya, Güney Kore, Sömürgecilik, Dokdo/Takeshima, Zorla Çalıştırma

5. Oturum / 5th Session

13 Eylül/September - Cuma/Friday

10:45-12:30

Salon / Room: D

Oturum Başkanı / Panel Chair:

Muzaffer Şenel

**The Anatomy of Corelation Between Turkey's Energy
and Foreign Policies**

- “East Mediterranean Gas: Opportunities and Challenges for Turkey” - ***Muzaffer Şenel***
- “The Black Sea Energy Axis: Implications of Turkish-Russian Energy Relations for the Regional Energy Security Agenda” - ***Tamás Kozma***
- “Assessing Energy Politics in the Level of Global Governance: The Case of Turkey” - ***Şükrü Aydın***
- “How Liberalization in Energy Markets may Effect Soft Power Leverage of Turkey?” - ***Eser Özdi***

**EAST MEDITERRANEAN GAS:
OPPORTUNITIES AND CHALLENGES FOR TURKEY**

Muzaffer ŞENEL
İstanbul Şehir University

Abstract

The discovery of large natural gas reserves in the late 2000s has intricately complicated competition in the eastern Mediterranean, a region already full of long-standing conflicts. Turkey's foreign policy towards the region in general and specifically to the Cyprus issue has been transforming since 2009 in line with these gas discoveries. This paper aims to analyse the impact of the discovery of gas reserves in the eastern Mediterranean on Turkey's energy and foreign policy by focusing on relations with regional actors. Relations between Turkey as a market, transit state and possible energy hub, and Egypt, Israel and the Greek State of Cyprus as gas producers to be discussed. In this study, speeches and press releases of "the Turkish foreign policy decision makers, i.e., president, ministers of foreign affairs, energy and defense etc.," on the eastern Mediterranean Region in specific will be examined by using discourse and textual analysis. To put the matter bluntly, their conception towards the Balkans will be examined through the speeches, declarations, announcements and press releases of decision-makers. The article's contribution will be obvious by addressing and comparatively discussing discourses, practices and reactions to reach a more comprehensive understanding of the significance of the eastern Mediterranean in Turkish foreign policy.

Keywords: Turkey, Energy Policy, Eastern Mediterranean, Cyprus, Energy Hub

**THE BLACK SEA ENERGY AXIS: IMPLICATIONS OF
TURKISH-RUSSIAN ENERGY RELATIONS FOR THE
REGIONAL ENERGY SECURITY AGENDA**

Tamás KOZMA

Antall József Knowledge Centre

Abstract

The Black Sea region has been gaining prominence in the international energy security landscape, as energy-related interactions among states have expanded in this region. A key role in this process is without a doubt played by the Turkish-Russian energy cooperation, which can be conceptualised as an emerging energy axis across the Black Sea. However, one can inevitably see that this relationship is asymmetric, as Turkey's energy supply security heavily depends on Russia, and this cannot be ignored, when it comes to assessing Turkey's role in regional energy geopolitics, especially in light of Turkey's endeavours to become an energy hub. It adds up to the picture that energy relations between Turkey and Russia have not only become a significant sphere of the bilateral ties between the two countries, but to some extent they have also become a determining factor for the energy security landscape of the entire region. In line with the above, this paper aims to highlight the growing importance of the Black Sea Region on the regional energy security agenda, to shed light on the most important characteristics of Turkish-Russian energy relations, as well as to assess the impact of Turkish-Russian energy relations in a wider regional perspective, as interactions between the two parties impact the elbow room of other actors in the wider region, too.

Keywords: Black Sea, Energy Security, Turkey, Russia, Energy Policy

**ASSESSING ENERGY POLITICS IN THE LEVEL OF
GLOBAL GOVERNANCE: THE CASE OF TURKEY****Şükrü AYDIN**

Istanbul University

Abstract

The aim of this study is to explore and analyse how energy politics can be accommodating in the level of global governance, particularly in the sense of international energy organizations with special focus to the case of Turkey. In this sense, the paper will focus on the accommodation of energy policies in the level of global governance and the Turkey's energy policies with special focus on the international energy organizations. In doing so, firstly, the article will focus on how and under which conditions Turkey's current energy policies has developed. Furthermore, it seeks to analyse the continuities and changes in the sense of Turkey's energy strategies and polies in the current global governance system. Although, the paper will focus on the post-Cold War period, it will particularly focus on the post-2005 period for two reasons, firstly, in this period European Union wanted to reduce its dependence on Russian energy and this has brought Turkey a significant position particularly as an energy road. In addition to this, Turkey's rapidly growing economy in the 2000s increased the country's cheap and safe energy needs. The study, will especially focus on the Turkey's strategies and negotiations in the international energy organizations in which Turkey has a membership. To put the matter bluntly, Turkey's conception towards these organizations will be examined through the speeches, declarations, announcements and press release of decision-makers. The article's contribution will be obvious by addressing discussing discourses, practices and reactions to reach more comprehensive understanding of the energy politics with reference to Turkey in the system of global governance.

Keywords: Global Governance, Energy, Turkey, International Energy Organizations

HOW LIBERALIZATION IN NATURAL GAS MARKET MAY EFFECT SOFT POWER LEVERAGE OF TURKEY?

Eser ÖZDİL
PETFORM

Abstract

Since mid 1980's, in accordance with the transformation policy of Turkish economy from more state oriented to liberal one, energy sector had been part of this liberalization policy too. This liberalization move had been speeded up following 2001 crisis with the enactment of market laws in natural gas, electric and oil markets. Since 2001, though we have seen some progress in these markets, in a nutshell we can assess that these efforts had been limited due to various reasons, in particular price control tendency of the decision markets. When it comes to natural gas market, it's counted as the least liberalized market in comparison to other segments of the industry. Natural gas market has been considering as part of state-state relations by the decision makers, therefore, liberalization policies have always been part of fear factor. On the other hand, with firm liberalization moves thanks to regulatory framework development in Western Europe especially, gas trading hubs emerged and thanks to these trading hubs countries received soft policy leverages towards gas suppliers. In this paper, how further liberalization in Turkish natural gas market will effect Turkey's soft policy leverage, will be examined. Process tracing methodology will be utilized with a comparative approach on EU and Turkey gas policies. Official documents, press releases, speech and statements of bureaucrats will be used as primary resources of this study.

Keywords: Energy Sector, Liberalization, Natural Gas Market, Turkey, Soft Power

6. Oturum / 6th Session

13 Eylül/September - Cuma/Friday

13:45-15:15

Salon / Room: A

Oturum Başkanı / Panel Chair:

Tamer Kaşıkçı

**Devlet Dışı Aktörlerin Bölgesel ve Uluslararası
Sisteme Etkileri**

- “Uluslararası Politikada Bir Aktör Olarak Devlet-Dışı Silahlı Örgütlerin Yükselişi: Türkiye-Özgür Suriye Ordusu Örneği” - **Tamer Kaşıkçı**
- “Uluslararası İlişkilerin Dönüşen Ontolojisi ve Devlet Dışı Silahlı Aktörler” - **Mustafa Yetim & Hüsna Taş Yetim**
- “Sosyal Medyanın Terör Faaliyetlerine Olan Etkileri” - **Seda Tunca & Adem Ali İren**
- “Siyasal Aktivizmde Yeni Medyanın Rolü” - **Ufuk Törün**

ULUSLARARASI POLİTİKADA BİR AKTÖR OLARAK DEVLET-DIŞI SİLAHLI ÖRGÜTLERİN YÜKSELİŞİ: TÜRKİYE-ÖZGÜR SURİYE ORDUSU ÖRNEĞİ

Tamer KAŞIKÇI

Eskişehir Osmangazi Üniversitesi

Özet

Aktör sorunu uluslararası ilişkiler teorilerinin üzerinde uzlaşamadığı temel alanlardan bir tanesini oluşturmaktadır. Uzun süre disipline hakim olan realist paradigma modern egemenlik anlayışını ön plana çıkararak uluslararası politikayı Westfalyen tipi egemen devletler üzerinden analiz etmiştir. Gerçekten de egemen devletler uluslararası sistem içerisinde devlet-dışı aktörleri ve bunlarla olan ilişkilerini ikinci planda görürken, birbirleri arasındaki ilişkileri incelemişlerdir. Ancak, bir yandan, İkinci Dünya Savaşından sonra devletlerin birbirleri ile ilişkilerini düzenlemek ve yeni savaşların ortaya çıkmasını önleyebilmek adına Birleşmiş Milletler gibi uluslararası örgütlerin kurulmasına öncülük etmesi ve bu tarz uluslararası kurum ve kuruluşların sistem içerisinde hızla yaygınlaşıp güç kazanması, diğer yandan dekolonizasyon süreciyle birlikte ortaya çıkan yeni devletlerin kendi içlerinde siyasi ve sosyal birliklerini sağlayamaması nedeniyle genellikle bu devletlerde kurulan silahlı örgütlerin buldukları bölgelerde alternatif siyasi oluşumlar haline gelmesi, devlet-dışı aktörlerin uluslararası politikadaki etkinliklerinin artmasına neden olmuştur. Bu durum, teorik alanda uluslararası ilişkiler teorilerinin devlet-dışı aktörlerin etkinliklerini yeniden yorumlayan analizler geliştirmesini sağlarken, pratik alanda da devletlerin dış politikalarını söz konusu oluşumları kapsayacak şekilde yeniden organize etmelerine neden olmuştur. Dolayısıyla devletlerin devlet-dış aktörlerle hangi amaçlarla ne tarz ilişkiler geliştirdikleri ve bu ilişkilerin uluslararası politikanın şekillenmesindeki olası sonuçları disiplinin önde gelen konularından bir tanesi haline gelmiştir.

Söz konusu devlet-dışı silahlı örgütlerin uluslararası politikadaki etkinliği ve egemen devletlerin bu örgütlere yönelik davranış değişikliğine yönelik en güzel örnek olaylardan bir tanesi Suriye iç savaşıdır. Ortadoğu bölgesinde Arap Baharı olarak tanımlanan toplumsal hareketlerin 2011 yılında Suriye'ye de sıçraması ve on yıllardır ülkeyi otoriter bir yönetim ile idare eden Esad rejiminin söz konusu oluşumlara kuvvet kullanarak cevap vermesi ve bunun karşılığında başlangıçta demokratik yollarla haklarını arayan göstericilerin hızla silahlanarak rejime karşı harekete geçmesi, 2000'li yılların en uzun ve kanlı iç çatışmalarından bir

tanisinin yaşanmasına neden olmuştur. Bunun yanı sıra Suriye iç savaşı içerdiği aktörler bağlamında da ayrıksı bir yere sahiptir. Zira klasik iç savaşlar genel olarak rejim ve rejim karşıtı iki ana aktör arasında yaşanırken, ülke dışı aktörler çoğunlukla doğrudan çatışmanın içerisinde yer almayı tercih etmemektedir. Ancak Suriye örneğinde hem bölgesel hem de küresel güçler savaşın aktif tarafları olarak yer almaktadırlar. Savaşa müdahale eden dış güçler her ne kadar kendi kuvvetleri ile arazide yer almaktan çekinmeseler de, her dış gücün bir şekilde bir devlet dışı aktör ile işbirliği içerisinde olduğu görülmektedir. Savaşa müdahil olan dış aktörler arasında Türkiye'nin izlediği politika özellikle dikkat çekicidir. Zira geleneksel olarak dış politikasında Ortadoğu sorunlarına doğrudan dahil olmaktan kaçınan ve klasik egemenlik anlayışına sıkı sıkıya bağlı kalarak yaşanan herhangi bir çatışmada tarafların toprak bütünlüğünün korunması lehinde bir duruş sergileyen Türkiye, Suriye iç savaşında bu geleneksel politikasının dışında bir tavır sergilemiştir. Savaşın ilk yıllarından itibaren rejim karşıtı muhaliflerin organize olmaları için topraklarını kullanmasına izin veren Türkiye, kurulduğu andan itibaren Özgür Suriye Ordusunun (ÖSO) da en önemli destekçilerinden bir tanesi olmuştur. Üstelik dış politikasında geleneksel olarak pasif bir tavır sergileyen Türkiye, ulusal çıkarlarının zedelendiği düşüncesiyle Suriye topraklarına operasyonlar düzenleyerek arazide ÖSO ile birlikte savaşmaktan da imtina etmemiştir.

Bu nedenle bu sunumda, egemenlik normuna sıkı sıkıya bağlı olan Türkiye'nin de uluslararası politikada önemleri giderek artan devlet dışı aktörlerin varlıklarını benimsediği ve bu aktörlerden bir tanesi olan ÖSO'ya dış politikasında önemli bir alan açtığı olgusundan hareketle, Türk dış politikasında devlet-dışı aktörlere yönelim örnek olayı üzerinden devletlerin devlet-dışı aktörlerle hangi amaçlarla ve ne gibi ilişkiler geliştirebileceği ve bu durumun uluslararası politika açısından olası sonuçları tartışılacaktır. Bu bağlamda söz konusu çalışma Türk dış politikasındaki bu değişimin nedenleri ve sonuçlarını ele alacaktır. Söz konusu olgu tartışılırken öncelikle Türkiye'nin Suriye iç savaşına yönelik tavrı tarihsel bir perspektifle değerlendirilecek, daha sonra ÖSO'nun kuruluşu ve örgüt yapısı analiz edilecek, son olarak da Türkiye ile ÖSO arasındaki ilişki her iki aktör açısından değerlendirilecektir.

Anahtar Sözcükler: Türk Dış Politikası, Özgür Suriye Ordusu, Suriye İç Savaşı, Devlet-dışı Silahlı Örgütler, Aktör Sorunu

ULUSLARARASI İLİŞKİLERİN DÖNÜŞEN ONTOLOJİSİ VE DEVLET DIŞI SİLAHLI AKTÖRLER

Mustafa YETİM

Eskişehir Osmangazi Üniversitesi

Hüsna TAŞ YETİM

Sakarya Üniversitesi

Özet

Uluslararası ilişkiler disiplini ortaya çıktığı ve gelişmeye başladığı tarihten itibaren ontolojik, epistemolojik ve metodolojik anlamda önemli kırılmaları tecrübe etmiştir. Bu çerçevede uluslararası ilişkilerin doğasını ve özellikle savaşların neden engellenemez bir durum olduğunu anlamaya yönelik farklı “yasa”lara ulaşmaya çalışan yaklaşımlar olmuştur. Bu yasaların temel özelliği öncelikle bu yasalara nasıl ulaşılabileceğine ilişkin epistemolojik tartışmalara yol açmasıdır. İkinci olarak bu yasaların ne tür bir ontolojik gerçekliği barındırdığına ilişkin süregiden tartışmalar söz konusu olmuştur. Diğer bir ifade ile ontolojik gerçekliğin oluşturan yapı ve yapan-aktör arasındaki etkileşimin nasıl kavramsallaştırılacağı ve hangisinin daha baskın olduğuna yönelik önemli tartışmalar meydana gelmiştir. Üçüncü bir tartışma ise uluslararası ilişkileri şekillendiren faktörlerin neler olduğuna ilişkindir. Bu çerçevede bazı yaklaşımlar politik faktörleri öncelerken diğer bazıları fikirselle ve ekonomik faktörlere birincil rol atfetmektedir. Son olarak yasalara ulaşma ve bu yasaların ontolojik gerçekliğini kavrama meselesindeki en uygun yöntemin deneycilik ya da akılcılık mı olup olmadığına ilişkin anlaşmazlıklar söz konusu olmuştur.

Dolayısıyla ile bu çalışma, disiplinindeki diğer üç tartışmadan ziyade uluslararası ilişkilerin ontolojik gerçekliğini analiz etmeye çalışan ve bu gerçekliği analiz ederken dönüşen yapısal unsurlardan ziyade sosyal gelişmelerin hem taşıyıcısı hem de dönüştürücüsü olma potansiyeline sahip aktör meselelerine ağırlık vermektedir. Yapısal faktörlerin şekillendirdiği sosyo-politik gelişmelerin dönüşme ihtimalinin aktör meselesini dikkate almadan mümkün olmayacağını göz önüne aldığımızda bu çerçevedeki tartışmaların önemini anlamak daha mümkün görünmektedir. Bu nedenle çalışma, devletçi ontoloji ile yola çıkan disiplinin zaman içerisinde aktör konusuna ilişkin ne tür meydana okumalar ile karşılaştığını kısaca değerlendirdikten sonra asıl konusu olan son dönemde güçlenen şiddete başvuran devlet dışı aktörlerin (violent non-state actors-VNSAs) bu tartışmalardaki konumunu tespit etmeyi ve bu aktörlerin gelecekteki muhtemel sosyo-politik gelişmelere etkisini anlamayı amaçlamaktadır.

Bilindiği üzere uzun yıllar realist yaklaşımların etkisi ile devletçi ontoloji ve politik faktörlere odaklı yapı analizi şeklinde kurumsallaşan disiplin, liberal teoriler başta olmak üzere inşacı ve marksist yaklaşımların önemli eleştirilerine hedef olmuştur. Bu çerçevede devletçi ontoloji yerine devlet dışı aktörleri merkeze alan yaklaşımlardan liberal teoriler, daha fazla barışçıl ve uluslararası istikrara katkı sağlayan uluslararası örgütler (UÖ), çok uluslu şirketler (ÇUŞ) ve hükümet dışı kuruluşlar (HDK) gibi oluşumların önceleri temel aktör olarak sonradan ise devletlerin yanı sıra bu oluşumların da dikkate alınması gerektiğini savunmuşlardır. Uluslararası ilişkilerin “iyi çocukları” olarak değerlendirdikleri bu tür aktörleri destekleyen liberal yaklaşımlar uluslararası anarşik durumun bu aktörlerin eylemleri sonucunda ortadan kaldırılabilceğini ve barışçıl bir uluslararası sistemin inşa edilebileceğini savunmuşlardır. Disiplinde “muhalif” teori olarak tanımlanan marksist yaklaşımlar ise, devletçi ontolojiyi toptan ret ederek ve bu aktörleri burjuvazinin tekelindeki alt yapı gerçekliğinin bir sonucu olarak değerlendirerek tarihin ilerlemesinde temel aktör olarak sınıfları kabul etmiştir. Tarihsel-sosyal gelişmeleri sınıfsal diyalektik temelinde açıklayan bu yaklaşımlar, ontolojik gerçekliğin aktör boyutunda tarihin sürükleyicisi rolünü sınıflara atfetmiştir. Bu bağlamda burjuva sınıfının işçi sınıfı tarafından yok edileceğini savunarak tarihin sonu olan ideal (sosyalist) düzene ulaşılabilceğini savunmuşlardır.

Soğuk savaş süresince bir taraftan ABD ve Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği (SSCB) liderliğinde meydana gelen politik-askeri mücadeleye şahit olunurken diğer taraftan sosyalist düzen ve liberal düzen ile bu yaklaşımların sosyal ilişkilere yönelik varsayımlarının tartışmasını yaşadık. Sonrasında ise Soğuk Savaşın sıcak bir savaş olmadan sona ermesi ile inşacı yaklaşımların uluslararası ilişkilerde etkili olduğu bir dönemi tecrübe ederken aynı zamanda aktör tartışmalarının farklı şekilde cereyan ettiği bir döneme girildi. Her ne kadar inşacı yaklaşımlar devletçi ontolojiyi radikal şekilde sorgulaması da bu dönem içerisinde daha fazla güçlenmeye başlayan silahlı devlet dışı aktörlerin ya da VNSA’ların yerel, bölgesel ve hatta uluslararası gelişmelerde ne derece etkili olabildiği bazı olaylar ile daha iyi anlaşılmaya başlandı. 11 Eylül 2001 saldırıları sonrasında ABD’nin temel tehdit önceliğini bir devlet grubu ya da devlet üzerine bina etmekten ziyade terörist oluşum olan EL-Kaide’yi merkeze alarak oluşturduğunu hatırladığımızda bu oluşumların küresel gelişmeleri şekillendirme kapasiteleri daha rahat anlaşılabilir.

Terörist oluşumlardan gerilla gruplara kadar geniş bir aktör çeşitliliği bulunan ve devletin meşru şiddet tekelini elinde

bulundurma şeklindeki temel uluslararası ilişkiler ve hukuk gerçekliğine meydan okuyan bu aktörler, özellikle devlet yapılanmalarının zayıf olduğu bölgelerde devlet benzeri otonomi elde etmişlerdir. Sosyal gelişmelerde ortaya çıkan bu farklı durum literatürde devlet dışı oluşumlarda yönelik çalışmaların hızla artmasına ve yoğunlaşmasına katkı sağlamıştır. “İyi çocukların” aksine liberal yaklaşımlarca uluslararası ortamdaki barış-istikrarı bozduğu düşünülen “kötü çocuklar”ın devletlerin yanı sıra sosyal gelişmeleri dönüştürücü rolü olup olmayacağı yani kısaca aktör-yapan durumu disiplinin cevaplaması gereken en önemli ontolojik realitelerden biri olarak ortaya çıkmıştır. Özellikle Afrika, Latin Amerika ve Ortadoğu gibi bölgelerde bu aktörlerin bazılarının devletlerden daha güçlü olduğu ve her ne kadar uluslararası hukukça meşru aktörler olarak tanımlanmasa da ampirik açıdan aktörlük durumunu kanıtladıklarını düşündüğümüzde uluslararası hukukun kurucu normları olan temsil, otonomi, tanınma ve egemenlik gibi kavramların önemli meydan okumalar ile karışılacağı anlaşılmaktadır. Özetlersek, tüm bu teorik tartışmaları ve ampirik gelişmeleri kısaca dikkate alan bu çalışma, söz konusu devlet dışı silahlı aktörlerin uluslararası ilişkilerin ontolojik gerçekliğinde oluşturması muhtemel etkileri anlamlandırmayı amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Aktör, Devlet Dışı Silahlı Aktörler, Uluslararası İlişkiler Disiplini, Ontolojik Tartışmalar, Uluslararası İlişkiler Teorileri

SİYASAL AKTİVİZMDE YENİ MEDYANIN ROLÜ

Ufuk TÖRÜN

Marmara Üniversitesi

Özet

Günümüz toplumlarında yaygınlaşmış olan aktivist hareketler, demokratik haklar ve ekonomik talepler, çevreye yönelik hassasiyetler, küreselleşmeye ve ekonomik liberalizasyona yönelik eleştiriler gibi motivasyonlardan beslenmekte ve birçok farklı sosyal katmanın ilgisini çekmektedir. Küresel toplum, sınırsızlık, iç içe geçmiş sosyal ağlar ve karşılıklı bağımlı yapılarla artık modern iletişim araçlarının etkisini kolaylıkla gösterdiği bir ortama dönüşmüştür. İnternet teknolojilerinin baskın olduğu günümüzde sosyal medya araçları (Facebook, Twitter, vb. gibi), küresel toplumun siyasi aktivizm hareketlerinde ve eylemlerinde artık yoğunlukla kullanılmaktadır. Kitle iletişim araçları kanalıyla daha çok monolog biçimde gerçekleşen iletişim sürecinin, bu araçların gücünü ellerinde bulunduranlar tarafından gerçekleştirildiği düşünülmekteydi.

Oysa iletişim biçiminin söz konusu klasik anlamından köklü biçimde değişikliğe uğramasıyla iletişim sürecinin yapısal biçimde evrilmesine paralel olarak, interaktif, çok boyutlu ve karşılıklı bir iletişim süreci başlamış oldu. Özellikle 2000'li yıllardan sonra literatüre giren sosyal medyanın, internet ve akıllı telefon teknolojilerinin gelişmesi ile kişiler ve grupların eşanlı internet üzerinden diyaloglar kurmasına fırsat tanınması gelişiminde önemli unsurlardan biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Yanı sıra çift yönlü enformasyon ve veri paylaşılmasına olanak sunuluyor oluşu ile gün geçtikçe etkin konuma gelerek kullanımı yaygınlaşmış ve bireylerce tercih edilmesini kolaylaştırmıştır. Bu yeni medya ortamının bireye ve/veya gruplara fotoğraf, video, yazılı metin gibi içerik üretmek kendi medya dünyasını oluşturarak bunu sanal dünyada paylaşabilme imkânı tanınması ile iletişim teknolojilerindeki devrim niteliği gerçekleşmiş görünmektedir.

Tamamen devletlerin ve ona bağlı tekellerin kontrolünde olan ana akım medya ortam ve araçlarından bağımsız ve onlara tabi olmadan ve üstelik denetim, kontrol altında tutulmaya fırsat vermeyen bu yeni ortam dünya çapında etkisi ile günümüze gelmiş ve söz konusu gelişim ve etki sürecini sürdürmektedir. Tüm bu özellikleri nedeniyle bu yeni medya ortamları toplumsal muhalefet grup ve kurumlarının bir araya geldiği ve seslerini rahatlıkla duyurabildikleri bir alana dönüşmüştür. Dünyanın herhangi bir noktasında ortaya çıkan bir olay ya da hareketten haberdar olmak artık anında mümkün olmaktadır. Sınırların

ortadan kalktığı bu yeni sanal uzam ile artık sınıf ve çıkar temelli hareketlerden, küreselleşme karşıtlığına, kültürel ve kimlik temelli hareketlere değin yeni bir siyasi ve sosyal etkileşim ve iletişim biçimi yeni medyanın sunduğu iletişim pratikleri ile tekrar şekillenmiştir.1999'da Seattle'daki DTÖ karşıtı gösterilerden Renkli devrimlere, Arap Baharı'ndan Ukrayna'daki Avro-Meydan olaylarına, 15-M Hareketi'nden Sarı Yeleklilere değin karşımıza çıkan uluslararası sistemi farklı motivasyonlarla nispeten de olsa etkileyen toplumsal hareketlerde yeni medya araçlarının rolü ve etkisi yadsınamaz. Aynı dönemde teknolojinin ilerlemesiyle dijital medya araçları sosyal ağların kendi ilişki yapılarında çok önemli ve vazgeçilmez bir konum kazanmıştır. Önceleri sermaye birikim alanı olarak görülen internet ortamı yeni evrilen haliyle sanal dünyanın kamusal alanı olarak düşünülen bu yeni ortamın gelişimine izin vermektedir. Bu bildirimizin amacı siyasal aktivizm çerçevesinde yeni medyanın sosyal ağlardaki dayanışmacı ya da çatışmacı ilişkileri tetikleyip tetiklemediği, bireysel yapılarla (eylemciler) devlet makamları arasındaki hak arayışları ya da çatışmalarının ortaya çıktığı süreçlerinde nasıl etkili olduğunu ve birbiri üzerinde etki unsuru oluşturup oluşturmadığı tartışılacaktır. Bu çalışma kapsamında Soğuk Savaş sonrası dönemde, özellikle de 11 Eylül sonrası süreçte sosyal ağlar üzerinde iletişim yoluyla teknolojinin etkisini gösterdiği uluslararası önemdeki toplumsal eylemlerden hareketle sosyal (dijital) medyanın rolünü karşılaştırmalı olarak ele almaya çalışacağız.

Anahtar Kelimeler: Siyasal Aktivizm, Yeni Medya, Toplumsal Hareketler, Siyasal İletişim, Sosyal Ağlar

6. Oturum / 6th Session

13 Eylül/September - Cuma/Friday

13:45-15:15

Salon / Room: B

Oturum Başkanı / Panel Chair:

M. Yavuz Alptekin

**Etnik ve Mezhepsel Temelli Çatışmalar / Terör,
Radikalizm ve Aşırıçılık**

- “Dünyada Farklı Etnik Çatışma Alanları ve Ortak Nedenler: Ortadoğu Üzerine Notlar” - **M. Yavuz Alptekin**
- “Devlet Aklı ve Kürt Meselesine Bakış” - **Ömer Baykal**
- “Küresel Popülizmin Yükselişi: Siyasal, Sosyal Ve Ekonomik Faktörlerin Etkisi Üzerine Sayısal Bir Analiz” - **Alper Tolga Bulut & Nurhan Hacıoğlu**
- “Radikal Dini Terör İçin Verimli Vaha Irak: Daeş Örneği” - **Selim Kurt**
- “Latin Amerika Siyasetinde Aşırı Sağın Yükselişi: Jair Bolsonaro Örneği” - **Yusuf Çınar**
- “Birleşik Krallık’ta Avrupa Şüpheliği: UKIP ve Muhafazakâr Parti” - **Kübra Çağlar Hekimoğlu**

DÜNYADA FARKLI ETNİK ÇATIŞMA ALANLARI VE ORTAK NEDENLER: ORTADOĞU ÜZERİNE NOTLAR

M. Yavuz ALPTEKİN
Karadeniz teknik Üniversitesi

Özet

Dünyada kabaca 5 bin farklı etnik grup bulunmakta iken, sadece 195 tane resmi olarak tanınan devlet ve 230 civarı da fiili devlet bulunmaktadır. Etnisite ve devlet aritmetiği böyle olunca, hemen her devlette bir etnik temelli mevzunun, sorunun veya çatışmanın bulunması da kaçınılmaz olmaktadır. Dünya üzerinde etnik olarak homojen olan birkaç devletten bahsedilmektedir. Bu örnekler İzlanda, Finlandiya, Danimarka, Güney Kore, Japonya gibi bir elin parmaklarıyla sınırlı olacak kadar az sayıdadırlar. Oysa geriye kalan bütün devletlerde en az bir etnik konu, sorun veya çatışma söz konusudur.

Burada etnik konuların şiddet derecesine göre üçe ayrıldığı belirtilmelidir. Her ne kadar literatürde böylesi bir ayırım çok net olarak mevcut bulunmasa da bu çalışmada etnik mevzu (ethnic issue) daha çok bir ülke içerisindeki etnik grup veya grupların yaşadığı sosyal ve ekonomik temelli sorunlar bağlamında; etnik sorun (ethnic question) aynı grup veya grupların siyasal sorunları bağlamında ve son olarak; etnik çatışma (ethnic conflict) da bu grup veya grupların silahlı kuvvetleri devreye sokan güvenlikle ilgili sorunları bağlamında gündeme getirilecektir. Bu yaklaşımla ele alındığında, dünya üzerindeki hemen her devlette en az bir etnik mevzu, çoğunda en az bir etnik sorun ve önemli bir kısmında en az bir etnik çatışmanın bulunabileceği açıktır. Zira 5 bin etnik grubun sadece 100 kadarı bağımsız bir devlet kurabilmiştir. Eğer ulus-devleti fiili veya resmi dil çerçevesinde bir etnik gruba dayamak yanlış olmazsa, İngilizlerin 53, Arapların 22, İspanyolların 21, Portekizlerin 9, Almanların 6 devleti bulunduğunu söylemek hatta Çinlilerin, Rusların, Türklerin ve daha başka bazı ulusların birden çok devletlerinin bulunduğunu iddia etmek mümkündür. Elbette resmi dil veya yaygın olarak konuşulan dil tek başına bütün etnik kimliği temsil edemez. Bununla birlikte, modern dünyada çok önemli bir belirleyen olduğuna da şüphe yoktur. Dolayısıyla geriye kalan 4900 kadar etnik grubun bir devletinin bulunmadığı, bu grupların bir kısmının federasyonlarla, özerklikle ve bölgesel sistemlerle yetinmek durumunda kaldığı, kahir ekseriyetinin ise hemen hiçbir siyasi tanımaya ve muameleye tabi olmadığı bilinmektedir.

Çağdaş dünyada 20 kadar ülke federal sistemle yönetilmektedir. Bir yönüyle dünya üzerindeki toplam devletlerin yüzde 10'unun

federal sistemi tercih ettiği söylenebilir. Özellikle geniş topraklara sahip ülkelerin hemen tamamı federal sistemi uygulamaktadır. Bunun tek istisnası Çin'dir. Bunun diğer anlamı, devlet açısından, federal sistemle büyük topraklara sahip olma arasında bir ilişki kurulabileceğidir. Zira dünya karasının yüzde 40'ı federal sistemle yönetilen ülkelere aittir. Etnik konu, sorun ve çatışmaların çözümünde de bu yönetim sistemi veya devlet örgütlenme sistemi önerilmekte ise de, daha önce imparatorluk yüzyıllarını yaşamış ve hızlı bir şekilde parçalanmış devletlerin mirasçısı toplumlarda ve ülkelerde konuyla ilgili bir travma yaşandığından, bu yöntem oldukça tehlikeli bulunabilmektedir.

Günümüz dünyasında etnik çeşitliliğin eşgüdümlü hale getirilmesinde sıklıkla önerilen yöntemlerden bir diğeri de özerklik sistemidir. Çağdaş dünyada 20 devletteki toplam 60 bölgede bu sistem uygulanma imkânı bulmuştur. Bununla birlikte, dünya üzerindeki 200 kadar devletin hala 160 kadarı üniter devlet modelini benimsemiş olarak yoluna devam etmekte ve etnik çeşitliliği bu sistem içerisindeki çeşitli kendine özgü yöntemlerle eşgüdümlü hale getirmeye çalışmakta veya görmezden gelme politikası uygulamakta, son olarak bir kısmı da, doğrudan bastırma yolunu seçmektedir.

Dünya üzerinde etnik sorunların ürettiği ve en çok bilinen etnik çatışma örnekleri Filipinlerde Mindano adası, Endonezya'da Doğu Timor ve Açe, Sri Lanka'da Tamil Hareketi ve Ortadoğu'da PKK bağlamında Kürt Sorunudur.

Son derece yaygın bir sorun olan etnik sorunlara bakıldığında temelde ortak bir kısım noktalar bulmak mümkün olabilmektedir. Nitekim literatürde etnik sorunların ortaya çıkmasına sebep olan hususlar şöyle sıralanmıştır: Uluslar arası etkiler; Aşırı milliyetçi ajitasyon; Kimliği ifade etme arzusu; Yasal, kültürel ve ekonomik ayrımcılık. Bu çalışmada Uluslar arası İlişkiler Disiplininin önemli konularından birisi olan etnik çatışma alanları ve örnekleri üzerine teorik bir özetleme yapılacak ve genel tecrübelerden ve teorilerden yola çıkılarak Ortadoğu'daki Kürt etnik sorunuyla ilgili yorum ve tavsiyelerde bulunulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Etnik Sorunlar, Genel Sebepler, Ortadoğu'da Etnik Sorunlar, Kürt Sorunu, Yorumlar ve Öneriler

DEVLET AKLI VE KÜRT MESELESINE BAKIŞ

Ömer BAYKAL
Bartın Üniversitesi

Özet

Fransızca *raison d'état* kelimesi Türkçe'ye "hikmet-i hükümet" ya da "devlet akli" olarak çevrilmektedir. Hikmet-i hükümet, öncelikle devlet yönetimi için bir rasyonelite taşımakta ve yaptıkları işlerin tümü, halin icabına uygunluk arz etmektedir. Hikmet-i hükümet düşüncesine göre devletin sahip olduğu aklın hata yapma payı bulunmamaktadır; siyasetin incelikleri hesaba katıldığında yönetilenlerin, iktidar ilişkilerini mutlak manada anlamasına da gerek yoktur. İkincisi, devlet ve iktidar kavramları modern zamanda meşruiyet açısından laiklik tecrübesi ile dini köklerinden sıyrılmakla beraber hikmet-i hükümet kavramı aşkın bir anlam taşımaktadır. Nihai olarak, esas olan devletin kendisi, iktidarı ve bekasıdır; kamu yararı adına sınırlı sayıdaki kişinin gözden çıkartmasında da bir mahsur yoktur. Hikmet-i hükümet felsefesi modern siyasetin otoriter, baskıcı yönünü ortaya koymasından dolayı demokratik olmayan, sınırlandırılmamış bir siyaset organizasyonu olarak karşımıza çıkmaktadır.

Devlet akli olarak ifade edilen düşüncenin önemli örneklerinden birisi de imparatorluk bakiyesinde, ulus-devlet forumu içerisinde kurulan Türkiye Cumhuriyeti ve ona hakim olan resmi paradigmadır. Cumhuriyet düzeninin siyaset yapıları için Osmanlı-Cumhuriyet ilişkisi bir kopukluk, radikal bir dönüşümü ifade etmekle beraber insan kaynağı, siyaset üslubu, zihin dünyası bakımından büyük benzerlikler vardır. İki siyasi yapı bakımından var olan en önemli uyuma, devlet kavramına yüklenen aşkın anlamdır. Cumhuriyet modernleşmesinde, devlet-toplum ilişkisinde, toplumdan kopuk, kendinden menkul, özerk ve yukarıdan bir tutum geliştiren devlet ve ona bağlı olarak çalışan tüzel ve gerçek kişiler, toplumu, sahip olunan modern ideoloji etrafında dönüştürme çabasında olmuşlardır.

I.Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin (TBMM) hitama ermesi ve Milli Mücadele'nin kazanılması sonrasında muhalif isimlerin tasfiye edildiği, benzer bir insan kaynağı ve ideolojinin hakim olduğu yeni siyasi yapı "devlet akli" tarafından tesis edildi. "Devlet akli", temel düzeyde geç Osmanlı döneminde ordu içerisinde görev alan, yeni yapıda iktidar makamlarını tesis eden elitler, Osmanlı yenileşmesinden itibaren modernleşmenin taşıyıcısı olan ordu, Kemalist siyasetin parlamenter temsilcileri ile sivil ve yargı bürokrasisinden müteşekkildir. Yeni bir medeniyet telakkisi doğrultusunda ulus-devlet projesine yönelen

“devlet aklı”, yaşadığı siyasal muhalefet karşısında otorite dozunun arttırma eğilimi gösterdi. Genç Cumhuriyet bir tarafta kurduğu anayasal düzen üzerinden vatandaşlık ekseninde politik-hukuki bir kimlik inşa ederken diğer yandan etnik temelli bir siyaset geliştirdi. Osmanlı İmparatorluğu’nda devletin kurtarılması adına ortaya atılan siyasal ideolojilerden Türk kimliği, yeni devletin kurucu unsuru olarak karşımıza çıkmaktadır. Laiklik ile beslenmiş “milli” kimliğin en önemli “ötekileri” ise Kürtler ve İslami varoluştur. Kürt kimliğinde mündemiç olan “Sünni” ya da “Alevi” İslami damar da hesaba katıldığında “devlet aklı” için, Kürtler, reddedilmesi, sistemin dışına çıkartılması, gözden uzak tutulması, bastırılması ya da dönüştürülmesi gereken bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır.

Cumhuriyetin henüz kurulmadığı, Osmanlı İmparatorluğu’nun fiilen son bulduğu dolayısıyla iktidar boşluğu (inter regnum) yaşandığı bir dönemde fevkalade salahiyyete haiz I.TBMM’de, parlamentonun çekirdeğini oluşturan Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti (ARMHC) programının birinci cümlesinde ifade edilen “bilcümle anasırı İslamiye’nin örgütün tabi üyesi olduğunu açıklaması ve I.TBMM’nin ortaya koyduğu İslami renk ve çoklu etnik yapı “kurucu irade” olarak meclisin çoğulcu bir siyasal yapı arz ettiğini ortaya koymaktadır. Fakat bu çoğulculuk, eleştirel söylem ve muhalif kimlik II. TBMM döneminde son bularak yeni rejim siyasal yönden monolitik bir karakter arz edecektir. Türkiye Cumhuriyeti de sınırlı bir çevrenin gösterdiği siyasal irade istikametinde şekillenirken Kürt kimliği siyasal ve toplumsal açıdan bu çerçevenin dışında tutulacaktır. Başlangıç açısından, Kürt kimliğini gösterilen zımni reddiye 1930’lu yıllarda dünyada baş gösteren totaliteryenizm ve ırkçılığa yükselmesine bağlı olarak kategorik inkara dönüşecek; kendisine Kürt diyen insanların öz kimliklerini, Türklüklerini yitirmiş gayri medeni insanlar oldukları ileri sürülecektir. Ret politikası büyük oranda 1990’lara kadar devam etmekle beraber, Kürt kimliğinin görünür olduğu bölgelerdeki sorunlar, yabancı kıskırtması, irtica, toplumsal geri kalmışlık, aşiret yapıları, ekonomik gerilik gibi etnik kimliğin ötesindeki açıklamalar üzerinden ilişkilendirilerek farklı bağlamlarda dışsallaştırılacaktır. Konuyla ilgili hazırlanan raporlar da devlet aklının Kürt kimliğini nasıl algıladığını göstermesi açısından dikkat çekicidir. Raporlama Şeyh Sait İsyanı sonrasında Mustafa Kemal’in talebi ile başlamış ve günümüze kadar bürokrasi, ordu, sivil toplum ve siyasal partiler tarafından elliye aşkın rapor hazırlanmıştır. Dersimin merkezinde olduğu tek parti raporlarında bölgenin ıslahının ötesinde temel düzeyde konu bir

asayiş problemi olarak görülmüş ve buna bağlı önlemler alınmıştır.

1950-1960 Yılları arasında Demokrat Parti döneminde Kürt meselesi ekonomi merkezi olarak, bölgesel geri kalmışlık bağlamında telakki edilmiş; muhalefete geçen CHP de, DP'nin bölgeye yeterli düzeyde yatırım yapmadığı eleştirisini getirmiştir. DP tarafından geliştirilen ekonomik politikalar Kürt kimliğini kabul ettiği anlamına gelmemektedir.

1960 Sonrasında Kürt hareketi siyasal, örgütsel, parlamenter mayalanmasını sosyalist sol içerisinde gerçekleştirdi. “Devlet aklı” için kontrol edilmesi gereken büyük resim, yükselen sol siyasetti, Kürt hareketi de bu bağlamda ele alındı. Tek parti döneminde başlamış olan ret ve inkar politikası altmışlı yıllarda da devam etti. 12 Eylül askeri darbesi ve devamında ülke içerisinde artan otorite eğilimi, Kürt kimliğini karşı-şiddet sarmalına sürükledi. Kürt hareketi, yer altına inen terör örgütünün yanı sıra parlamenter bir tecrübe üretti. Doksanlı yıllara gelindiğinde soldan özerkleşerek doğrudan etnik bir harekete bürünen Kürt kimliğinin reddedilmesi “devlet aklı” için de imkan dairesinden çıkmıştır. Bu tarihten itibaren devlet yönetiminde güçlenen militarizmin de etkisiyle bir tarafta terör örgütünü ortadan kaldırma diğer taraftan yargısal aktivizm üzerinden Kürt parlamenter tecrübesinin sonlandırılması amaçlanmıştır. Kürt kimliğinin zımnı ya da açık reddi değil kabulü ve bastırılması şeklinde gelişen doksanlar stratejisine karşın devlet aklını temsil eden, merkezin sağında ve solunda yer alan siyasal partiler, Kürt kimliğinin ve bölge insanını anlamak adına birçok rapor hazırladı fakat söylemin ötesine geçemeyen bu çalışmalar devlet aklını etkileme kapasitesi olmadığı gibi iç tutarlılıktan ve sürdürülebilir olmaktan bir hayli uzaktı. Konuyla ilgili temel kırılma “devlet aklının” dönüştüğü, militarist siyasetin sönümlendiği, toplumsal reflekslerin karar mekanizmalarına aktığı iki binli yıllarda gerçekleşmiştir. Adalet ve Kalkınma Partisi'nin (AK Parti) merkezin dışındaki tüm toplumsal ve siyasal aktörleri eş anlı olarak uhdesinde toplayabilme kapasitesine bağlı olarak “millet aklını” “devlet aklına” doğru taşımaya ile merkezin klasik ve tarihsel politikası büyük oranda çözülmeye uğradı ve Kürt siyaseti demokratik bir zemine tartışıldı. Demokratikleşme süreci, çözüm süreci, milli birlik ve kardeşlik projesi adı altında başlayan tanıma, müzakere ve çözüm süreci Suriye merkezli yaşanan bölgesel krizin oluşturduğu çatlak sebebiyle akamete uğramakla beraber Kürt meselesiyle ilgili “devlet aklının” ve ona bağlı tarihsel aktörlerin ret ve bastırma politikası sona erdi. Devlet aklını temsil eden bürokratik ve siyasi kurumlar Kürt kimliğini kabul etmekte

beraber onun ürettiği demokratik siyasetin meşruluğunu benimsediler.

Anahtar Kelimeler: Kürt Meselesi, Devlet Aklı, Hikmet-I Hükümet, Demokratikleşme, Siyasal Dönüşüm

KÜRESEL POPÜLİZMİN YÜKSELİŞİ: SİYASAL, SOSYAL VE EKONOMİK FAKTÖRLERİN ETKİSİ ÜZERİNE SAYISAL BİR ANALİZ

Alper T. BULUT

Karadeniz Teknik Üniversitesi

Nurhan HACIOĞLU

Karadeniz Teknik Üniversitesi

Özet

Popülizm ile ilgili yapılan çalışmalarda gün geçtikçe artış görülmesine rağmen kavramın herkes tarafından kabul gören bir tanımı hala mevcut değildir. Bu durum şüphesiz popülizmin doğasından kaynaklanmaktadır. Popülizm doğası gereği ortaya çıktığı yerdeki mevcut düzen eleştirisini (elit karşıtı) halka hitap aracılığıyla yapmaktadır. Popülizmin bu doğası, kavramın yaygın olarak üç farklı tanım etrafında şekillenmesine neden olmaktadır. Kavram; siyasi organizasyon stili, siyasi iletişim stili veya “zayıf-merkezli” ideoloji olarak tanımlanmaktadır. Bu üç tanım öz itibarıyla birbiriyle çelişmeyerek kavramın iki temel elementi olarak “halk” ve “elitler”i kabul etmektedir. Tanımlara farklılık katan nokta popülist parti ve liderleri popülist kılan temel nedenin ne olduğu konusunda fikir birliğinin olmaması ve popülist aktörlerin dünyanın farklı yerlerinde farklı özellikler göstermesi dolayısıyla tanımların bu duruma bağlı olarak farklılık içermesidir (Mudde, 2004).

Popülist özellik gösteren siyasi aktörlerin dünya siyasi tarihinde yeni bir olgu olduğunu ileri sürmek yanlış olacaktır. Ancak özellikle 20. yüzyılın ikinci yarısı ile birlikte popülizmin yeni bir boyut kazanarak belirgin hale geldiği görülmektedir. 21. yüzyılın başları itibarıyla popülizmin artık dünya siyasi hayatında radikal bir durum olarak görülmekten çıkarak normalleştiği görülmektedir. Bu bağlamda, Mudde popülist partilerin artık yeni bir parti ailesi olarak siyasal hayatta yer bulduklarını ve ana akım partiler haline geldiğini savunmaktadır (Mudde, 2004). Bu yeni parti ailesi arasında ülkeden ülkeye göre değişen “biz” ve “onlar” kavramları olabilmekle birlikte iki ülkenin popülist partileri arasında fikir ve söylemsel farklılıklar görülmektedir.

Batı Avrupa’ya 1900’lerin ikinci yarısında yapılan işçi göçleri ilerleyen yıllarda popülist hareketlerin ortaya çıkmasının bir nedenini oluşturmuştur. Bu bağlamda Avrupa’da popülist parti ve liderlerin temel argümanları göçmenlerin ülkeye getirdikleri sosyal, ekonomik ve siyasal sorunlardan oluşmaktadır. Bu doğrultuda Avrupa’da popülist partiler göçmenlerin Avrupa kültürüne uyum sağlayamadıklarını bu yüzden sosyal yapıyı bozarak yerli kültüre zarar verdiklerini öne sürmektedirler.

Göçmenlerin genel olarak Müslüman topluluklardan oluşuyor olması özellikle 11 Eylül sonrası Batı toplumunda artan islamofobiyle birlikte popülist söylemlerin sertlik kazanmasına neden olmuştur (Kessel, 2011). Avrupalı popülist partilerin bir diğer argümanı göçmenlerin nüfus artışının yerli halka göre fazla olmasından dolayı Avrupa'nın nüfus dağılımının olumsuz yönde etkileneceği ve Avrupa'nın giderek Avrupa kültüründen uzaklaşacağıdır. Bununla beraber göçmenlerin Avrupa ülkelerine yerleşerek aile üyelerinin burada yaşamaya devam etmeleri yerli halkın iş bulma imkanını olumsuz yönde etkilemektedir (Lloyd, 2003). Öne sürdükleri bütün bu nedenler doğrultusunda Avrupa'daki popülist partiler "biz/halk" algılarını Avrupa'nın yerli, aynı dili konuşan aynı çıkarları paylaşan insanları ekseninde oluşturmakta "ötekiler" algısını ise halkın bu yapısını tehdit eden "tehlikeli ötekiler" etrafında şekillendirmektedir. Bu ortak noktalar ile birlikte bazı popülist partilerin Yahudi düşmanlığı, etnik ve dini ayrımlar üzerinden popülist söylemlerini gerçekleştirdikleri görülmektedir.

Dünya genelinde olduğu gibi Türkiye'de de popülizm yeni ortaya çıkmış bir kavram olmaktan uzaktır (Toprak, 2013). Bununla beraber ekonomik ve siyasi krizlerin meydana gelmesi popülist partilerin ortaya çıkışları için gerekli sosyal ve siyasi ortamın oluşmasına neden olmaktadır (Lloyd, 2003). Bu bağlamda 2001 ekonomik krizinin ve siyasi istikrarsızlığın AKP'nin popülist söyleminin oluşmasına zemin hazırladığı görülmektedir. AKP ekonomik ve siyasi krizlerin sebebi olarak mevcut elitleri göstererek ülkenin bu krizlerden kurtulup refaha kavuşmasının kendileri aracılığıyla olabileceğini iddia etmiştir. Bu dönemde parti popülist söylemini anti-Kemalist ve elit karşıtı söylemler temelinde oluşturmuştur (Selçuk, 2016). Aldığı her seçim başarısıyla popülist söyleminin halk tarafından benimsenip onaylandığı gören parti gücünü giderek merkezileştirmiştir. 2010 anayasa referandumu sonrası partinin popülist söyleminde genişleme ve tonunda sertleşme olduğu kabul edilmektedir (Çınar, 2017).

Görülmektedir ki popülizm 21.yüzyılda dünya genelinde siyasetin normal bir unsuru haline gelmiştir. Popülizmin yükselişinde siyasal nedenlerin yanı sıra ülkelerin sosyal ve ekonomik durumları da etkili olmuştur. Bu bağlamda çalışmanın amacı küresel boyutta giderek artan popülist söylemin nedenlerini ortaya koymaktır. Çalışmada popülizmin sosyal, siyasal ve ekonomik faktörleri gayri safi yurtiçi hasıla (GSYH), mutsuzluk indeksi (enflasyon + işsizlik oranı), ülkenin aldığı göç ve kliyalizm olarak belirlenmiştir. Bu doğrultuda çalışmada belirlenen sosyal, ekonomik ve siyasal faktörler ile popülizm

arasındaki ilişki popülizmin küresel yükselişi çerçevesinde tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Popülizm, Kliyentalizm, Göç, Milli Gelir, Mutsuzluk Endeksi

RADİKAL DİNİ TERÖR İÇİN VERİMLİ VAHA İRAK: DAEŞ ÖRNEĞİ

Selim KURT
Giresun Üniversitesi

Özet

Siyasal amaçlı şiddet kullanımı olarak özetlenebilecek olan terör, her çağda var olmuştur ve var olmaya da devam edecektir. Ancak tarihsel süreç içerisinde yaşanan siyasal, sosyo-kültürel ve ekonomik dönüşümler, farklı zamanlarda farklı terör türlerinin ön plana çıkmasına neden olmuştur. Bu çerçevede Soğuk Savaş'ın sonu radikal nitelikli dini temelli terörün yükselişini sembolize etmektedir. Radikal dini temelli terörün uluslararası güvenliğe yönelik önemli bir meydan okuma olarak ortaya çıkışı büyük ölçüde Soğuk Savaş'ın son on yılında gerçekleşmiş olup, temel olarak Sovyetlerin Afganistan'ı işgaline dayandırılmaktadır. Ülkedeki Sovyet birliklerini kovmak için mücadele eden mücahitler ve onlara destek için dünyanın her yerinden gelen militanlar, cihatçı anlayışa sahip bir neslin yetişmesini sağlayarak, günümüzdeki radikal dini ideolojiye sahip terör örgütlerinin temellerinin atılmasına neden olmuştur. Bu örgütlerden şüphesiz en önemlilerinden biri olan DAEŞ'in kurucusu olan Ebu Musab Ez Zerkavi de yine bu ortamda yer alan ve ideolojik dönüşüm geçiren teröristlerden biridir. Başlangıçta radikal dini temelli terörün ortaya çıkışını sembolize eden El Kaide örgütünün lideri Usame bin Ladin ve onun sağ kolu olan Eymen ez Zevahiri, Zerkavi'yi El Kaide üyesi için dahi pek de önemli bir aday olarak görmemişlerdir. Ancak 11 Eylül olayları sonrasında ABD'nin başlattığı terörle küresel mücadele kampanyası çerçevesinde Afganistan'a saldırması üzerine Zerkavi biraz da tarihsel İslami gerekçelere dayanarak, mücadelesini Irak'ta yürütmeye karar vermiş ve bu karar bir dönüm noktası olmuştur. Zerkavi, Irak'a geldiğinde mücadelesi için uygun bir ortam bulmuştur. Bunun temelde iki nedeni bulunmakta olup, bu nedenlerden ilki Saddam rejimi altında belirgin hale gelen ülkedeki mezhepçi (Sünni-Şii) ayrılığın ABD işgal yönetimi tarafından atılan adımlar dolayısıyla daha şiddetlenmesidir. İkincisi ise, bilinenin aksine Baas rejiminin laik görünümüne karşın özellikle Birinci Körfez Savaşı sonrası ülkede bizzat Saddam'ın kendisi tarafından gerek İran gibi ülke dışından gelebilecek olan köktendinci muhalefeti gerekse içerideki İslamcı "yakın düşmanı" kontrol etmek ve iktidarını güçlendirmek için rejimin daha dini bir niteliğe büründürülmesidir. Seçkin sınıfın Baasçı ideolojisiyle İslamcılığı birleştirmeyi hedefleyen "İslami İnanç Kampanyası" adı verilen bu kampanya çerçevesinde Saddam özellikle içerideki dini

akımları kontrol etmek için kendisine sadık Baasçı görevlileri dini cemaatlere sokmuş, ancak beklendiğinin aksine, bu adamlar zaman içinde Saddam'dan daha çok Cihatçılığa sadık hale gelmişlerdir. Böyle bir ortamda, El Kaide liderliğinin aksine, Zerkavi Şii düşmanlığına daha fazla vurgu yapmaya başlamıştır. Bunun en önemli nedeni ise Irak'ın işgalini takiben, ülkenin idaresi için ABD tarafından kurulan Koalisyon Geçici Otoritesi tarafından alınan Baas'tan Arındırma Kararı çerçevesinde resmi kurumlarda ve Ordu'da görevli olan ve Baas Rejimi ile bağlantısı bulunanların görevden atılmasıdır. Bu karardan en çok etkilenenler ise Sünniler olmuş ve devlet kurumlarındaki ve Ordu'daki görevlerinden atılan pek çok Sünni, geri dönüş umudu olmaksızın işsiz kalmışlardır. Bu ise onları başta DAES olmak üzere diğer muhalif grupların propogandasına daha çok hale getirmiştir. Böylelikle Zerkavi, savaş sonrasında Irak'ta ABD tarafından kurulan yapıda Saddam taraftarı Sünni Baasçıların dışlanmasına dayanan mevcut ortamdan da faydalanarak mücadelesi için eğitilmiş asker kaynağını elde etmiştir. Bu sayede örgüt Irak'ta kök salmayı başarmış ve Ebu Bekir el Bağdadi tarafından Irak ve Suriye topraklarını kapsayan bir İslam Devleti'ne dönüştürülmüştür. Bu çerçevede çalışmada, her ne kadar günümüzde bazı kaynaklar tarafından alt edildiği söylene de diğer bazı kaynaklar tarafından ise 2000 yılların sonunda aldığı darbeler nedeniyle yenildiği söylenen ancak çöllerde güç depolayarak Musul'u ele geçirdiği döneme atfen, halen yapısını koruduğu iddia edilen DAES'in gelişiminde Irak'taki yapının kolaylaştırıcı etkisi ele alınarak değerlendirilecektir.

Anahtar Kelimeler: DAES, Irak, Ebu Musab Ez Zerkavi, Radikal Dini Terör, Terörizm.

LATİN AMERİKA SİYASETİNDE AŞIRI SAĞIN YÜKSELİŞİ: JAIR BOLSONARO ÖRNEĞİ

Yusuf ÇINAR
Bitlis Eren Üniversitesi

Özet

Yedi milyar üzerinde insanın yaşadığı dünyanın toplam olarak 650 milyonu Latin Amerika bölgesinde yaşamaktadır. Bu bölgedeki insanlara bakıldığı vakit içerisinde farklı dillerin, grupların ve dinlerin olduğu bir mozaik tabloyu anımsatmaktadır. Özellikle bu mozaik yapının bölgenin kültürel şemsiyesi içerisinde, bölgede konuşulan yerel dillerin yanında, Avrupa dillerinin (İspanyolca, Portekizce, Fransızca ve İngilizce) konuşulması önemli bir sebep olarak karşımıza çıkmaktadır. Bölge'nin insan temelli kültürel yapısının bir benzeri yetiştirilen tarım ürünleri, hayvancılık ve yer altı kaynaklarındaki çeşitlilikte görülmektedir. Bölge'deki kaynakların bölge devletlerine ticari manada çeşitli avantajlar sağladıkları söylenebilir. Latin Amerika ülkelerinin sahip olduğu imkânları doğru ve verimli kullanamadıkları sıklıkla dile getirilmektedir. Bunun temelinde, devletlerin hala kendi içyapılarında yaşamış olduğu kırılmalıkların özellikle siyasal bağlamda önem arz ettiği vurgulanabilir. Aşırı sağ ise Latin Amerika'nın istikrarsızlaşan siyasi yapısından basit söylem ve uygulamalar ile nemalanmaktadır. Askeri çözümlerin geçmişte yaşanan iç karışıklık ve çatışmalara rağmen Latin Amerika'da öne çıkması popülist sağ siyasetin en bariz göstergelerindedir. Yükselen aşırı sağ dalgasına, Şili'de sağın Sebastián Piñera'nın seçim zaferi ile iktidara dönmesi önemli bir örnek konumundadır. Honduras'ta Juan Orlando Hernández'in tekrar iktidara gelmesi bununla birlikte Peru'da eski devlet başkanı Alberto Fujimori'nin affedilerek hapisten çıkması Latin Amerika'da aşırı sağın tırmanış trendine örnek verilebilir. Tüm bu gelişmelerin ışığında bir zamanlar bölgeyi yönlendiren sol siyasetin yerini sağ siyasetin aldığı iddia edilebilir. Latin Amerika'da sağ siyasetin tepkisel olması ise bölgenin daha da istikrarsızlaşmasına sebep olabilir.

Latin Amerika'nın istikrarsız siyasi geçmişine rağmen Brezilya oturmuş demokratik siyasi geleneği ile nispeten bölge ülkelerine örnek teşkil etmektedir. 10 ülke ile yaklaşık 17.000 km sınırı bulunan ve 210 milyon nüfusu ile Brezilya bölge ülkeleri ile barışçıl ilişkilere sahip bir ülke olarak bilinmektedir. Brezilya'nın başkanlık seçimleri bölge ülkeleri tarafından merakla takip edilmekle birlikte neredeyse son üç dönemdir popülist söylemler seçimlerin sonuçlarını şekillenmektedir. Bu süreçte İşçi Partisi adayı Luiz Inacio 'Lula' da Silva 87% oy ile başkanlığa seçilmiş, 8 yıl başkanlık görevi yürütmüştür. Başkanlığı kazanırsa adalet

getireceğini ve gelir eşitsizliğine son vereceğini belirten Silva, yolsuzluk yapmaktan 12 yıl hapis cezası almıştır. Dolayısıyla Silva'nın sonraki seçimlere girmesi mümkün olmamıştır. 28 Ekim 2018 tarihinde yapılan seçimleri Sosyal-Liberal Parti'nin adayı Jair Bolsonaro, oyların % 55,2'sini alarak kazanmıştır. Bu seçimi kazanan Bolsonaro, 63 yaşında Sao Paulo doğumlu eski bir askerdir. Bolsonaro, tipik bir aşırı sağ aday konumundadır denebilir. Halkın yaşadığı her soruna yönelik basit ve popülist çözümler ortaya koyabilmektedir. Bolsonaro'nun çoğu çözüm önerisi insan hakları konusunda soruları akla getirebilmektedir. Nitekim onun önerileri arasında suçluları daha ağır şekilde cezalandırmak, hapis cezalarında arttırılması bulunmaktadır. Okulların askeri eğitim ile bütünleştirilmesi ve yeni bir ceza kanunu reformu vaatleri arasındadır. Seçmenlerine bu politikaların Brezilya'daki güvenlik kaosunu çözeceğini belirtmiştir. Son olarak Bolsonaro, seçimlerde geleneksel muhafazakâr değerleri öne çıkarmıştır. Örneğin otorite, aile ve iş konularını propagandalarında sıklıkla kullanmış halkın kutsal değerler etrafında bir araya gelmesine çaba sarf etmiştir. Bu bildiride Bolsonaro'nun vaatleri ele alınarak hangi yöntemlerle vaatlerini nasıl yerine getirdiği üzerinde durularak Brezilya'da aşırı sağın yükselme sürecinin sürdürülebilir olup olmadığı analiz edilecektir.

Anahtar Kelimeler: Latin Amerika, Aşırı Sağ, Brezilya, Çatışma, Siyasal İstikrarsızlık

BİRLEŞİK KRALLIK'TA AVRUPA ŞÜPHECİLİĞİ: UKIP VE MUHAFAZAKAR PARTİ

Kübra ÇAĞLAR HEKİMOĞLU
Atatürk Üniversitesi

Özet

Avrupa'da yüzyıllarca süren kanlı savaşlara son veren ve kıtada ekonomik, sosyal ve siyasal açıdan istikrarı sağlayan tarihin en büyük çağdaşlaşma projelerinden biri olarak kabul edilen Avrupa Birliği (AB), çoğu ülke tarafından büyük bir memnuniyetle desteklenmiştir. Ancak Birliği destekleyen kesim olduğu kadar AB'ye karşı olan ve onu sert bir şekilde eleştiren kesim de bulunmaktadır. AB'ye olan bu karşıt duruş, literatürde Avrupa Şüpheciliği (Eurocepticism) olarak adlandırılmaktadır. Avrupa şüpheciliği en genel anlamda Avrupa bütünleşme sürecine kısmen ve bütünüyle muhalif olma durumu olarak açıklanabilir. Şüphecilik, Birliği daha ileri bir bütünleşmeye doğru götürecektir her türlü kurumsallaşma ve anayasal adımlara olan karşıtlık veya en üst seviye olarak değerlendirilebilecek Avrupa bütünleşmesi düşüncesine temelden karşı çıkma tutumudur. Egemenlik yetkisinin kaybolacağı, Avrupalılık kimliğinin ön plana çıkarak ulusal kimliğin asimile olacağı, Avrupa sınırlarına ulaşan göçmenlerin işsizliği arttıracığı, ekonomik kriz, Avrupa Birleşik Devletleri gibi düşünceler Avrupa şüpheciliği siyasetinin genel ana argümanları olarak karşımıza çıkmaktadır. İlk kez 1985'te İngiliz kökenli The Times gazetesinde kullanılan Eurocepticism, özellikle 1990'lardan itibaren literatürde kendisine yer edinmeye başlamış ve eurocepticisizmin en fazla görüldüğü alan siyasi partiler olmuştur. Son yıllarda ekonomik kriz, göçmen karşıtı ve popülist akımla kendisinden daha çok söz ettiren eurocepticism, Avrupa'da aşırı sağ eğilimli siyasi partiler tarafından seçim süreci boyunca oldukça sık olarak dile getirilmiştir. Bu noktada, güçlü bir eurocepticism geleneğine sahip olan Birleşik Krallık'ın AB ile ilişkileri inişli çıkışlı olmuştur. Literatüre daha geç yıllarda girmiş olsa da, Birleşik Krallık'taki Eurocepticism bütünleşme sürecinin başından beri bakış açısı/görüş olarak var olmuştur. Birleşik Krallık, Avrupa bütünleşmesinin öncü ülkelerinden biri olmasına rağmen, o dönemde kendisini dünyanın önemli bir gücü olarak görmesi sebebiyle bütünleşmenin kendisi için uygun bir seçenek olmadığını düşünmüş ve AB'ye üye olmamıştır. Ancak 1960'larda Birlik üyesi ülkelerin ekonomik performanslarının artması Birleşik Krallık'ın Avrupa bütünleşmesi hakkındaki fikirlerinin değişmesine yol açmış ve 1973'te Birlik'e üye olmuştur. Ancak Birleşik Krallık, Birlik'e karşı mesafeli olan ve tereddütlü yaklaşan tavrını her zaman hissettirmiştir. Ülkelerde siyasi partiler temelinde incelenen

Euroscepticism, literatürdeki en bilinen sınıflandırma olan Paul Taggart ve Aleks Szczerbiak'ın "yumuşak" ve "sert" şüphecilik şeklindeki ikili ayrımıdır. Sert euroscepticism ve yumuşak euroscepticism sınıflandırması, Avrupa'daki siyasi partilerin, AB siyasetinin tanımlanmasında belirleyici olarak kullanılmıştır. Birleşik Krallık'taki siyasi partiler arasında sert ve yumuşak euroscepticism bağlamında öne çıkan iki parti Birleşik Krallık Bağımsızlık Partisi (UKIP) ve Muhafazakar Parti'dir. Sert eurosceptic bir parti olan Bağımsızlık Partisi, 1993 yılında Maastricht süreciyle birlikte daha ileri bir siyasi bütünleşmeye tepki olarak AB'yi bütünüyle reddeden bir parti olarak kurulmuştur. 2014 Avrupa Parlamentosu seçimlerinde ciddi oranda oy alan Bağımsızlık Partisi, en önemli AB karşıtı partilerden biri olarak Birleşik Krallık'ın AB'den ayrılması için faaliyet göstermiştir. Yumuşak eurosceptic parti olarak nitelendirilebilecek Muhafazakar Parti ise, Birliğin bazı politikalarına ve faaliyetlerine karşıt bir duruş sergilemekle birlikte AB'yi bütünüyle reddetmemektedir. Muhafazakar Parti'den Margaret Thatcher'ın 1988 yılında yaptığı tarihe "The Bruges Speech" olarak geçen ünlü Bruges konuşması, euroscepticism bağlamında bütünleşmeyi federasyona doğru götüreceği her türlü adıma olan karşıtlık olarak değerlendirilmiştir. David Cameron döneminde de yumuşak euroscepticism bağlamında Birliğin bazı politikalarından duyulan rahatsızlık dile getirilmiş, bu konularda Birlik'ten reform talep edilmiştir. Ancak 2016 yılında Muhafazakar Parti'nin Birleşik Krallık'ı Brexit (Birleşik Krallık'ın AB'den ayrılması) referandumuna götürmesi bu partinin yumuşak euroscepticismden sert euroscepticime doğru kaydığını göstermektedir. Bu bağlamda, çalışmada euroscepticism literatürünün en önemli ülkesi olarak kabul edilen Birleşik Krallık'taki sert eurosceptic parti olan UKIP ve yumuşak eurosceptic Muhafazakar Parti örnekleri incelenecektir. Çalışmanın amacı, UKIP ve Muhafazakar Parti'nin AB'ye karşı tutumunu değerlendirerek, bu iki parti temelinde yapılan incelemede Birleşik Krallık'ta hem sert hem de yumuşak euroscepticismin güçlü olduğunu ortaya çıkarmaktır.

Anahtar Kelimeler: Birleşik Krallık, Avrupa Şüpheciliği, Avrupa Birliği, Muhafazakar Parti, UKIP.

6. Oturum / 6th Session

13 Eylül/September - Cuma/Friday

13:45-15:15

Salon / Room: C

Oturum Başkanı / Panel Chair:

Kürşat Korkmaz

Türkiye Çalışmaları

- “Türk-Rus İlişkilerinin Niteliğine Yönelik Bir İçerik Analizi (2000-2018) -Uluslararası İlişkilerde Nitel Bir Çalışma Örneği” - ***Kürşat Korkmaz***
- “Türkiye’de ‘Dirençlilik’ Kavramı Üzerine Bir Ölçüm Parametresi: Kentsel Göç” - ***Sevil Sezgin***

**TÜRK-RUS İLİŞKİLERİNİN NİTELİĞİNE YÖNELİK
BİR İÇERİK ANALİZİ (2000-2018)
-ULUSLARARASI İLİŞKİLERDE NİTEL BİR ÇALIŞMA
ÖRNEĞİ-**

Kürşat KORKMAZ
Kırıkkale Üniversitesi

Özet

Bu çalışmanın temel amacı 2000 ile 2018 yılları arasında Türk-Rus ilişkilerinin niteliğinin ampirik yöntemlerle analizini yapmak suretiyle ilişkiyi her yönüyle tanımlayacak ve kapsayacak bilimsel bir kavramsallaştırmaya ulaşılmasıdır. Bu bağlamda Türk ve Rus karar alıcıların iki ülke ilişkilerini nasıl niteledikleri/algıladıkları/tanımladıkları analiz edilmiştir. Bir başka deyişle, algılamaların karşılaştırması yapılmak suretiyle Türk-Rus ilişkilerinin doğası anlaşılmaya çalışılmıştır. Öncelikle “her iki ülkede dış politikanın karar alma sürecinde yer alan karar alıcılar gerçekte Türk-Rus ilişkilerini ne şekilde tanımlamaktadır” sorusuna yanıt aranmıştır. Daha sonra buna benzer sorular olarak, “Rus karar alıcıların, Türkiye-Rusya ilişkilerine bakışı ve yaklaşımlarında kullandıkları temel argümanlar nelerdir? “Türk karar alıcıların, Türkiye-Rusya ilişkilerine bakışı ve yaklaşımlarında kullandıkları temel argümanlar nelerdir? Türkiye-Rusya ilişkilerinde her iki ülke birbirlerine güven duymakta mıdır? Rus karar alıcılar Türkiye-Rusya ilişkilerini nasıl algılamaktadır? İlişkilerin gerçek niteliği nedir?

Çalışmada yer alan bu ve buna benzer diğer soruların yanıtları ortaya koyulmadan önce, ilk olarak karar alma sürecinde aktörlerin bilişsel süreçlerini etkileyen faktörlerin kavramsal ve kuramsal çerçevesi ortaya koyulmuştur. Bu bağlamda algı, yanlış algılama, imaj ve imaj teorileri ele alınmıştır. Bunun yanı sıra Türk ve Rus karar alıcıların iki ülke arasındaki ilişkiler hakkındaki yaklaşımları analiz edilmiştir. Bu analizde Rus karar alıcıların iki ülke arasındaki ilişkileri karşılıklı güvensizlik boyutunda değerlendirdikleri görülmüş, Türk karar alıcıların ise çoğunlukla bu ilişkiye her alanda geliştirmek bağlamında stratejik ortaklık kavramı bağlamında iki ülke ilişkilerine yaklaştıkları sonucuna varılmıştır. Bu çalışmada nitel araştırma disiplininde içerik analizi konularına yer verilmiş ve nicel araştırma disiplininde SPSS, Anova, T-Testi kullanılmıştır. Bu yönüyle çalışma analitik düzlemde incelenmiş ve bilimsel bir nitelik kazanmıştır. Bu çalışmanın önemi uluslararası ilişkiler literatüründe eksik kalan bir alanın doldurulmasına yardımcı olmasıdır. Literatürde genelde iki ülke arasındaki ilişkiler

geleneksel yöntemlerle incelenmektedir. Bu çalışmalarda çoğunlukla uluslararası ilişkilerin kuramsal yaklaşımları ve kavramları ışığında analizler yapılırken, genel olarak durum analizi (case study analysis) yöntemi kullanılmaktadır. Bu çalışmada ise nitel ve nicel yöntemlerin beraber kullanılması sayesinde verilen ölçülmesi sağlanmıştır. Bu yöntemlerin çalışmalarda kullanılması konusunda Amerikan uluslararası ilişkiler literatüründe artan bir eğilim bulunmaktadır. Son yıllarda Türkiye’de bu yöntemler konusunda ilgi oluşmaktadır.

Türk- Rus ilişkileri yaklaşık beş yüz yıllık bir geçmişe sahiptir. Avrasya coğrafyasında iki rakip unsur yüzyıllar boyunca bu coğrafyada rekabet içinde olmuşlardır. Bu bağlamda bu iki millet geçen süreç içerisinde farklı boyutta ilişki modeli ortaya koymuşlardır. Farklı dönemlerde farklı modelde devlet oluşumları ortaya koyan bu iki milletin birbirleri ile politik ilişkileri dış politika alanında ayrı bir inceleme sahası ortaya çıkarmıştır.

Türk-Rus ilişkileri literatürde geleneksel yöntemler ile incelenmektedir. Bu çalışmada içerik analizi sonucunda ortaya çıkan sayısal veriler istatistiksel yöntemlerle test edilmiştir. Karar alıcıların konuşma eylemleri içerik analizi yöntemiyle incelendiğinde buradan birtakım sonuçlara ulaşılmış ve karar alıcıların iki ülke arasındaki ilişkilere yaklaşımlarına yönelik birtakım çıkarımlarda bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Türk-Rus İlişkileri, Karar Alıcılar, İçerik Analizi, Algı, İttifak.

TÜRKİYE'DE 'DİRENÇLİLİK' KAVRAMI ÜZERİNE BİR ÖLÇÜM PARAMETRESİ: KENTSEL GÖÇ

Sevil SEZGİN

Avrasya Üniversitesi

Özet

Kentsel dirençlilik kavramı en geniş anlamı ile kentlerin, iklim değişikliği etkilerinden, artan göçmen nüfusuna, yetersiz altyapı, salgınlara ve sosyal sorunlara kadar kentlerin bu zorluklar ve öngörülemez durumlar karşısında uyum sağlaması ve dönüştürme becerisi, beklenen ve beklenmeyen durumlara hazırlıklı olma durumudur. Kentsel direnç, kentte ki bireylerin, toplulukların, kurumların, işletmelerin ve sistemlerin, hayatta kalma, uyum sağlama ve büyüme kapasitelerinin kronik ve ani şoklar karşısında kapasiteleridir. Dirençli kentler inşa etmek, bir şehre tüm yönleri ile bakmayı gerektirir; şehirlerde oluşan sistemi, karşılıklı bağımlılıkları ve karşılaşılabilecek riskleri içerir. Elbette kentlerin karşılaştığı zorluklar tek bir durum kaynaklı değildir. Dirençli kentler sürdürülebilir kalkınmayı, refahı ve kapsayıcı büyümeyi de teşvik eder. Kentlerin çoğu, kentin direncini tehdit edecek birçok faktörün birleşimiyle karşı karşıyadır. Ekonomik, çevresel, sosyal ve kurumsal şoklar bunlara en kapsayıcı örneklerdir. GSMH büyüme oranı, işsizlik, faaliyete geçemeyen işletmeler, nüfusun çalışan ve çalışmayan oranları, göç yaşı ve oranı, yoksulluk seviyesi, hane geliri, topluluk organizasyonları, ulus altı ve ulus üstü yönetimlerin sayısı, erişilebilir yeşil alanlar, inşaata açılmış alanlar gibi faktörler dirençli kentlerin ölçüm birimlerini oluşturur.

Uluslararası literatürde dirençlilik kavramı konusunda ki çalışmalar yaygın olmasına rağmen Türkiye'de bu konuda ki literatür oldukça azdır. Akademik alandaki makalelerin yanı sıra uluslararası örgüt ve kuruluşların raporlarında da kentsel dirençlilik kavramı odak noktasındadır. Birleşmiş Milletler, OECD, Dünya Bankası gibi uluslararası kuruluşların gündeminde kentsel dirençliliğin arttırılması yer almaktadır. Kentsel dirençliliği birçok boyutu ile tanımlayan bu kuruluşlar, kentlerde ki geçmiş deneyimlerden yola çıkarak geleceğin kentlerini sağlam zeminler üzerinde oturtulması üzerine hedefler belirlemişlerdir. Örneğin Hyogo Çerçeve Eylem Planı 2005-2015 de dirençli kentlere yönelik stratejik hedeflerinde bir tanesi şudur; Başta yerel topluluklar düzeyinde olmak üzere bütün düzeylerde tehlikelere karşı dayanıklılığın geliştirilmesine sistematik olarak katkıda bulunabilecek kurumların, mekanizmaların ve kapasitelerin geliştirilmesi ve güçlendirilmesi. Dirençlilik ile ilgili çalışmalar sadece

uluslararası örgütler bünyesinde yapılmamakta aynı zamanda bağımsız yapılanmalar tarafından da ele alınmaktadır. Bu tür çalışmalar hem dirençlilik ile ilgili sosyal sermaye kapasitesini arttıracak hem de tecrübelerin paylaşımı ile gelecekte kentlere dair gerçekleştirilecek uygulamaların kalitesini de arttıracaktır.

Kent nüfusları iç ve dış göç kaynaklı sürekli büyümektedirler. İç ve dış göçün neden olduğu nüfus artışına cevap vermek dirençli kentlerin ölçüm analizlerinden biridir. Dirençli kentler ulaşım, su ve kanalizasyon sistemi, elektrik, diğer altyapı ve sosyal hizmetlerin mevcudiyeti gibi konularda nüfus artışına ayak uydurmak durumundadırlar. Genişleyen nüfusu barındıracak kent kapasitesinin geliştirilmesi de dirençlilik ölçüm parametrelerinden biridir. Göç eden nüfus kentin daha çok dezavantajlı gruplarını oluşturmaktadırlar. Ayrıca göç eden nüfus daha çok kentin düşük gelirli mekanlarına yerleşme eğilimindedirler. İçinde yaşadıkları mahalleler genellikle kentin imkanlarından yoksun, sosyal bütünleşmeyi zorlaştıran dezavantajlı bölgelerdir. Diğer taraftan göçlerin genel bir sonucu da şehir kültürüne uyum sağlayamamaktır. Türkiye uluslararası göçlere maruz kalan ülkelerin başında gelmekte ve göçün etkilerinin oldukça görüldüğü bir ülke konumundadır. Kentler toplumla doğrudan etkileşim içinde olduğu için, toplumda oluşan değişimden etkilenmekte ve bunu tüm mekanlarına yansıtmaktadır. Dolayısıyla kentlerde yaşam kalitesi de bu değişimlerden etkilenmekte ve kimi zaman da kalitenin düşmesine neden olmaktadır. Durum böyle olunca da göçün getirdiği bu olumsuzluklar, kentin genişleyen nüfusu barındıracak kapasitesini düşürmekte ve kentsel direnci azaltmaktadır. Kentsel esneklik unsurları önceden değerlendirilip planlanmış olsa göç kaynaklı oluşabilecek şoklara karşı hem yerel halk düzeyinde hem de göçmenler düzeyinde daha iyi ve kaliteli çözümler bulunulabilir.

Anahtar Kelimeler: Kentsel Dirençlilik, Kentsel Göç, Kentsel nüfus, Uluslararası Göç, İç Göç

6. Oturum / 6th Session

13 Eylül/September - Cuma/Friday

13:45-15:15

Salon / Room: D

Oturum Başkanı / Panel Chair:

İsmail Köse

Uluslararası Sistemin Dönüşümü ve Yükselen Güçler

- “Günümüz Gelişmeleri Işığında Uluslararası Sistemde Kutupluluk Tartışmaları: Suriye Örneği” - **Ömer Çolak & İsmail Köse**
- “Yükselen Güçler Miti: Brezilya Örneği” - **Ege Demirel**
- “Yükselen Güçler ve Komşu Ülkelerin Güvenlik Algısı: Güney Afrika Örneği” - **Dilek Karadeniz & Özgür Tüfekçi**

GÜNÜMÜZ GELİŞMELERİ IŞIĞINDA ULUSLARARASI SİSTEMDE KUTUPLULUK TARTIŞMALARI: SURIYE ÖRNEĞİ

Ömer ÇOLAK

Karadeniz Teknik Üniversitesi

İsmail KÖSE

Karadeniz Teknik Üniversitesi

Özet

Temel olarak devlet merkezli bir nitelik taşıyan uluslararası sistem kavramı, devletlerin güçlerini maksimize etme çabalarına paralel olarak şekillenmiş ve şekillenmektedir. Bu çerçevede sistem analizi, en genel anlamda, uluslararası siyasal sistemdeki belirli bir güç dağılım biçiminin, sistemde yer alan ülkelerin dış politikaları üzerindeki etkilerini incelemektedir. Kenneth Waltz'a göre, devletlerin davranışları, etkileşim modelleri ve etkileşimlerinin neden olduğu sonuçlar, devletlerin iç bileşimindeki derin değişimlere rağmen yüzyıllar boyunca defalarca tekrar etmiştir. Uluslararası sistemde devletin ana aktör olarak kabul edildiği bu tanımlamalar çerçevesinde yapılan sistem tipolojilerinde, modern anlamda uluslararası sistemi kutupluluk şablonu ile açıklayan yaklaşımlar en yaygın kullanım olarak karşımıza çıkmaktadır. Buradan hareketle, kutupluluk, uluslararası sistemde bir aktörün kutup olarak değerlendirilebilmesi bağlamında, devletlerin gücü tarafından ulaşılabilecek kapasiteye ilişkin bir eşik değerini işaret etmektedir. Morton A. Kaplan'a göre, uluslararası sistemler altı alternatif model öngörmektedir. Bu modeller, güç dengesi sistemi, gevşek iki kutuplu sistem, sıkı iki kutuplu sistem, evrensel sistem, hiyerarşik sistem ve birim-veto sistemidir. Bu sınıflandırma bağlamında, uluslararası sistemin yapısı, bünyesinde barındırdığı kutupların sayısına bağlı olarak değişkenlik göstermektedir. Her bir kutup, en kabul gören anlamında, bir devleti temsil etmektedir. Bir devletin güç kazanımı veya diğer devletlerin güç kaybı, bu devletin bir kutup sayılıp sayılmaması açısından birincil faktördür. Bunun yanı sıra bir devletin diğer devletleri veya sistemin devlet dışı diğer aktörlerini etkileyebilme kapasitesi de göz ardı edilemeyecek bir faktördür. Kaplan'ın da uluslararası sistem sınıflandırması baz alınarak, en geniş çerçevede, uluslararası sistemi üç ana başlık altında inceleyebiliriz. Bunlardan ilki çok kutuplu sistem veya güç dengesi sistemidir. Çok kutuplu sistemde, aktörlerden hiçbiri uluslararası politikaya tek başına hakim olabilecek durumda değildir. Dengeyi temsil eden büyük devletler, hiç olmazsa görünüşte, birbirlerine yakın sayılabilecek güçtedirler. Sistem heterojendir. Bunun yanı sıra, çok kutuplu sistemin var

olabilmesi için, birbirleri ile belirli bir ilişki içerisinde bulunan devletlerden meydana gelen bir devletler sisteminin varlığı gerekmektedir. Sistemde devlet-dışı aktörlerin varlığından da söz edilmekle beraber, bu durum sonucu pek değiştirmemektedir. Bir diğer sistem türü olan iki kutuplu sistem, birçok yönüyle çok kutuplu sistemden ayrılmaktadır. Bu tür sistemlerin en büyük özelliği devletlerin iki blok etrafında yoğunlaşmış olmalarıdır. İki kutuplu sistem gevşek ve sıkı iki kutuplu sistemler olarak iki kategoride incelenmektedir. Sıkı iki kutuplu sistemde aktör sayısı daha azdır ve bütün aktörler bloklardan birine üyedir ya da taraftardır. Bu tür sistemlerde blokların dışında kalabilmiş aktörler yoktur. Ayrıca bu tür sistemlerde bütün devletlerin üye oldukları uluslararası örgütler ya yoktur ya da önemli bir etkileri görülmediği için yok sayılmaktadırlar. Gevşek iki kutuplu sistemlerin en büyük özelliği ise blokların hiyerarşik yapısının daha zayıf olmasıdır. Bu tür sistemlerde iki blok dışında bunlara katılmayan ve tarafsız politikalar izleyebilen devletler de vardır. Ayrıca bu tür sistemlerin bir başka özelliği, sistemde hemen hemen bütün devletlerin üye olduğu uluslararası örgütlerin bulunmasıdır. Son olarak tek kutuplu uluslararası sistem türü karşımıza çıkmaktadır. Tek kutupluluk, materyal imkanların dağılımından ziyade, nüfus derecesini ve politik ilişkileri ilgilendiren hegemonya ve imparatorluk terimlerinden ayırt edilmelidir. Uluslararası İlişkiler uzmanları, devletlerin amaçlarına ulaşmak için kullanabilecekleri imkan ve kaynakların paylaşımını büyük ölçüde kontrol eden ve nüfus ve toprak boyutu, kaynak donanımı, ekonomik kapasite, askeri güç ve örgütsel ve kurumsal yetkinlik olarak tanımlanan konvansiyonel devlet imkanlarının tamamlayıcı unsurlarında sivrilen bir devleti, bir kutup olarak tanımlamaktadırlar. Günümüz uluslararası sisteminin yapısına yönelik tartışmalar, sistemin tek kutuplu mu çok kutuplu mu olduğu üzerinedir. Sistemin tek kutuplu olduğu iddiasında bulunan uzmanlar, Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'nin dağılmasının ardından, sistemde Amerika Birleşik Devletleri'ni dengeleyebilecek bir kutbun olmadığı iddiasını ileri sürmüşlerdir. Günümüzde bu iddiayı destekleyen uzmanların sayısı da bir hayli fazladır. Tartışmanın diğer kanadını oluşturan uzmanlar ise, özellikle 2000'li yıllarda ortaya çıkan küresel ve bölgesel gelişmelerin sistemin çok kutuplu yapısını yansıttığını öne sürmektedirler. Bu çalışmanın ilk bölümünde, genel kabul görmüş uluslararası sistem tipolojileri ele alınacaktır. İkinci bölümde, günümüz uluslararası sisteminin yapısına yönelik tartışmalar ortaya konacaktır. Üçüncü bölümde, Suriye'de yaşanan kriz detaylı bir şekilde incelenerek, küresel ve bölgesel güçlerin Suriye krizine ilişkin politikaları analiz edilecektir. Son

olarak, uluslararası sistemin yapısına yönelik tartışmalar Suriye’de yaşanan kriz çerçevesinde yeniden ele alınarak, ortaya bir sonuç koyulması amaçlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Uluslararası Sistem, Çok Kutupluluk, Tek Kutupluluk, Suriye, Arap Baharı

YÜKSELEN GÜÇLER MİTİ: BREZİLYA ÖRNEĞİ

Ege DEMİREL

Kırıkkale Üniversitesi

Özet

Son dönemde, uluslararası politika ve küresel ekonomi bağlamında yükselen güçlerden sıkça söz edilmeye başlanmıştır. Bu ülkeler, sanayileşme, teknoloji, ticaret gibi bazı alanlar açısından atılım yaparak ve uluslararası politikada da ekonomik etkinliklerinden yararlanarak öne çıkmaya başlamışlardır. Aynı perspektiften, bu ülkelerin zaman içerisinde ekonomik güçlerini artırmaları ve buna bağlı olarak siyasal alanda da etkin bir aktör olmaları halinde merkez ülkeler grubuna dâhil olma potansiyeline dahi sahip oldukları iddia edilmektedir. Burada iddialar kısmen doğru olsa da aslında pek çok açıdan bu ülkeler hakkında yapılan yükselen güç analizi eksik, yanlış ve yanıltıcı sonuçlara veya varsayımlara neden olmaktadır. Bu nedenle bu hususta bazı gerekli açıklamaların yapılması elzemdir.

Bu ülkeler belirtildiği üzere siyasal ve ekonomik açıdan belirli bir olgunluk ve etkinlik düzeyine erişerek uluslararası ilişkilerde öne çıkmaya başlamışlardır. Ancak bu olgunluğun ve etkinliğin merkez ülkeler kategorisine girebilmek açısından yeterli olmadığı söylenebilir. Ayrıca bu ülkeler pek çok açıdan farklı niteliklere ve özelliklere sahip olduğundan hepsinin yükselen güç sınıflandırması altında analiz edilmesi doğru bir bakış açısı değildir. Örneğin; Brezilya ve Çin'in aynı sınıflandırma içerisinde olması irdelenmesi gereken bir durumdur. Diğer taraftan, yükselen güç terimi ile bazı istisnalar dışında genel olarak yarı çevre ülkeler kastedilmektedir. Sistemde bir değişim olmadığı halde bu ülkelerin merkez ülkeler ile güç bakımından yakınlaşabilecekleri veya sistemden elde ettikleri payı artıracabilecekleri iddiası ileri sürülmektedir. Ancak sistemde değişen bir şey yoktur. Bazı yarı çevre ülkeler, belirli oranlarda bazı dönemlerde güçlerini artırsalar da kalıcı bir kazanım elde ettikleri söylenemez. Ayrıca sistemde merkez ülkelerin arzu ettiği sınırları aşıp, onları tehdit edebilecek boyutlarda bir gelişim potansiyeli görüldüğünde çeşitli araçlarla bu devletler merkez ülkeler tarafından baskılanmaktadır. Bu açıdan somut ve güncel bir örnek olarak alınabilecek ülkelerden birisi de Brezilya'dır.

Brezilya, 2000'li yıllarda önce Lula da Silva döneminde ardından Dilma Rousseff döneminde İşçi partisi hükümetleri ile elde ettiği ekonomik atılıma karşın daha sonra zaman içerisinde 2008 küresel krizinin uzun vadeli etkileri ve ülkenin yaşadığı sosyo-politik krizin de etkisiyle ekonomik bir gerileme yaşamıştır. Ancak bu durum sadece ülke içerisindeki genel sosyo-ekonomik

sorunlar ya da politik meseleler çerçevesinde açıklanamaz. Ayrıca Brezilya'nın ekonomik etkinliğinin geniş halk kesimlerine ne ölçüde yansıdığı da irdelenmesi gereken bir konudur.

Bu nedenle konu kapsamında, Dünya Sistemleri Yaklaşımı ve emperyalizm teorisi ışığında irdelenmesi gereken bazı meseleler vardır. Dünya sistemleri yaklaşımına göre; merkez ülkeler uluslararası bağlamda sermayenin ve artı değer kendilerinde toplanması için çeşitli araçlarla küresel piyasayı düzenlemektedir. Bu şekilde merkez ülkeler, çevre ve yarı çevre ülkeleri sömürmekte ve bu ülkeler üzerinde bir kontrol ve denetim imkânını elde etmektedir. Bu kapsamda IMF, Dünya Bankası, GATT/DTÖ gibi küresel piyasayı düzenleme araçlarının oluşturduğu neoliberal yapı, çevre ülkeleri ve yarı çevre ülkeleri kontrol altına alma ve onlara müdahale etme bakımından önemli bir işlev görmektedirler. Emperyalizm teorisi açısından bakıldığında ise; kapitalist ülkeler, gelişmekte olan ülkeleri ya da az gelişmiş ülkeleri sömürerek sanayileşme ve gelişme süreçleri açısından bir avantaj elde etmişlerdir. Ayrıca söz konusu ülkeler bu ülkeleri ham madde kaynaklarından ve adil ve eşit rekabet imkânından yoksun bırakarak onların gelişme ve sanayileşme süreçleri açısından geri döndürülemez kayıplara uğramalarına neden olmuşlardır.

Bu kapsamda denilebilir ki; yükselen güç ibaresi adeta bir mit haline dönüşmektedir. Çünkü bu güçlerin uluslararası sistemde siyasal ve ekonomik açıdan belirli bir güce erişmeler dahi merkez ülkeler grubuna dâhil olmaları hem siyasal hem de ekonomik açıdan mümkün değildir. Ayrıca Çin ve Rusya gibi ülkeler ile Brezilya ve Hindistan gibi ülkeler aynı kategori içerisine konularak ontolojik açıdan sorunlu bir kavram ortaya konulmaktadır. Çin ve Rusya zaten gerek tarihi potansiyelleri; gerekse ekonomik ve siyasal güçleri bağlamında bazı dönemlerde merkez ülke kategorisine girebilecek olgunluğa sahip olmuşlardır. Bu açıdan Çin ve Rusya'nın merkez ülkeler grubuna dâhil olmaları ihtimal dâhilindedir. Ancak Brezilya gibi yarı çevre ülkelerin hem kendi sınıfındaki diğer yarı çevre ülkelerle hem de merkez ülkeler ile rekabet ettikleri unutulmamalıdır. Bu nedenle bu tip ülkelerin merkez sınıfına dâhil olması imkân dâhilinde değildir. Zaten kendi sınıfındaki mücadeleden galip çıksalar dahi bu ülkeler değinilen sistemik baskı ve kontrol-denetim araçları nedeniyle merkez ülkeler grubuna dâhil olamazlar.

Bu çalışmada belirtilen durumlar dikkate alınarak kavramın pek çok ülkeyi aynı sınıflandırma altında ele alarak bir anlam karmaşasına/belirsizliğine yol açtığına değinilecektir. Öte yandan, yükselen güçler kavramı Brezilya örneği üzerinden ele alınarak konu eleştirel bir perspektiften değerlendirilecek ve

yükselen güç teriminin bir mit olduğu ortaya konulmaya çalışılacaktır. Bu amaca ulaşmak için ise; teorik çerçeve olarak dünya sistemleri yaklaşımından ve emperyalizm teorisinden yararlanılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Brezilya, Yükselen Güçler, Yarı Çevre Ülke, Dünya Sistemleri Yaklaşımı, Emperyalizm.

YÜKSELEN GÜÇLER VE KOMŞU ÜLKELERİN GÜVENLİK ALGISI: GÜNEY AFRİKA ÖRNEĞİ

Dilek KARADENİZ

Karadeniz Teknik Üniversitesi

Özgür TÜFEKÇİ

Karadeniz Teknik Üniversitesi

Özet

Uluslararası alanda güç dengesi değiştikçe ortaya çıkan yeni koşullara adapte olmak isteyen ülkeler farklı yapılanmalara başvurmaktadır. Bu yapılanmalar ekonomik, siyasal askeri vb. türlerde olabilmekte veya tek bir temelde başlayıp diğer türleri de alanına dâhil etmektedir. Örneğin Avrupa Birliği ekonomik bir temelde kurulmuş sonrasında güvenliği sağlamak amacıyla kapsamını genişletmiştir. Buna benzer şekilde 2000'li yıllarda ortaya çıkan 'Yükselen Güçler' kavramı başta ekonomik olmak üzere belirli alanlarda yükselme kaydeden ülkeleri sınıflandırmıştır. Bu ülkeler ekonomi temelli başlamış ve yapılan işbirlikleri sonucunda ekonomi dışındaki alanlarda da birbirlerine destek sağlayan bir oluşuma dönüşmüşlerdir. Örneğin yükselen güçler sınıflandırmasının ilk derecesi olan ülkeler yalnızca ekonomik anlamda işbirliği yapmamış, Birleşmiş Milletler gibi temsil sayısının önemli olduğu uluslararası alanda birbirlerinin kararlarının destekçisi olmuşlardır. Bu da oluşumun ekonomik birliktelikten öte güvenlik konularında da ortak davrandıklarını göstermiştir.

İki kutuplu yapının son bulmasının ardından uluslararası sistem çok kutuplu bir yöne evrilmiştir. Sistemdeki değişimi takip eden yıllarda ekonomik anlamda yükselen ve uluslararası sistemde aktif olan 'yükselen güçler' uluslararası alanda birlikte hareket etmesine rağmen nihai olarak her biri kendi başına bir ülkeyi temsil etmektedir. Bu ülkeler uluslararası konjonktüre göre değişen durumlara hazırlıklı olmak zorunda ve bu sebeple güvenliklerini arttırmaya çalışmaktadırlar. Bu durum iki yükselen güç arasında dahi güvenlik algısını etkileyebilmektedir. Karşılıklı bir güvenlik algısı içerisinde iş birliği yaparken aynı zamanda tehdit algısı üzerinden güvenliklerini de arttırmaya çalışmaktadırlar. Batılı güçler karşısında bir bütünleşme çabasına giren yükselen güçler, birine yönelik olumsuz bir karara ortak bir tepki vermektedir. Fakat söz konusu kendi güvenlikleri olduğunda yükselen güçler veya diğer ülkeler ayırım yapmaksızın gelen tehditlere karşı hazırlık yapmaktadırlar.

Yükselen güçler arasındaki güvenlik algısı iki taraflı bir açıyı yansıtmaktadır. Ortak bir güvenlik yapısı oluşturma çabası ile her ihtimale karşı kendi güvenliğini sağlama çabası

içerisindedirler. Karşılıklı güven oluşturma girişimleri birçok noktada karşımıza çıkmaktadır. Yükselen güçlerin ilk kategorisinde olan ülkeler uluslararası alanda bir bütün gibi davranmaktadır. İçlerinden birine yönelik yapılacak bir harekete diğerleri tarafından tepki gelmektedir. Rusya'nın Kırım ve Ukrayna müdahalesi yükselen güçler içerisindeki aynı kategoriden olan hiçbir ülke tarafından kınanmamıştır. 2014 yılında gerçekleştirilen G20 zirvesine Putin'in katılmasına karşı çıkmış fakat yükselen güç ülkeleri bu davranışın karşısında durmuştur. Yükselen güçler, Batılı güçler karşısında müttefik gibi bir tavır sergilemektedir. Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi tarafından 2011 yılında Libya'ya yapılan müdahaleye yükselen güçlerden Brezilya, Çin ve Hindistan karşı çıkmıştır. Güvenlik algısı bölgesel açıdan incelendiğinde ise daha farklı sonuçlar ortaya çıkmaktadır.

Yükselen güçler arasında yer alan Güney Afrika 1994 sonrasında sahip olduğu yeni anayasa ile daha iyi ilişkiler kurmaya başlamış ve kıtaya yönelik barışı ve güvenliği sağlamak amacıyla çalışmalara başlamıştır. Güney Afrika, kendi güvenliğinin ve yükselişinin çevre ülkelerdeki güvenli ortama bağlı olduğunun bilincindedir. Bu sebeple çevrede yaşanacak problemleri askeri müdahaleden ziyade politik baskılar çerçevesinde gerçekleştirmektedir. 2008 yılında Zimbabwe'de yaşanan ekonomik krizin etkileri Güney Afrika'yı mülteci akımıyla derinden etkilemiş, ülke sınırında ve içinde güvenlik problemleri ortaya çıkmıştır. Bu amaçla Güney Afrika Zimbabwe iç işlerine müdahale ederek bir baskı unsuru oluşturmaya çalışmıştır. Bu bağlamda bu çalışma öncelikle genel bir perspektiften yükselen güçlerin güvenlik algısını, spesifik olarak yükselen güçler içerisinde yer alan Güney Afrika'nın nasıl yükseldiğini ve BRICS içerisinde nasıl girdiğini inceleyecektir. Bunu yaparken de Güney Afrika ile Zimbabwe arasında yükselme öncesi ve sonrası yaşanan değişimleri güvenlik perspektifinden inceleyerek Güney Afrika'nın Zimbabwe güvenlik algısını değiştirip değiştirmediğini sorusuna cevap aramayı amaçlamaktadır. Bu kapsamda çalışma üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde yükselen güçler ve bu güçler arasında oluşan karşılıklı güvenlik algısı incelenecektir. İkinci bölümde Güney Afrika'nın apartheid rejimi sonrasında 'yükselen güçler' kategorisine nasıl girdiği açıklanacaktır. Son bölümde ise yükselen bir gücün komşu ülke üzerinde güvenlik algısını hangi yönde etkilediği sorunsalı Güney Afrika ile Zimbabwe arasında karşılaştırılacaktır. Çalışmada tarihsel ve betimsel araştırma yöntemleri kullanılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Yükselen Güçler, Güvenlik Algısı, Güney Africa Zimbabwe

7. Oturum / 7th Session

13 Eylül/September - Cuma/Friday

15:30-17:00

Salon / Room: A

Oturum Başkanı / Panel Chair:

Abdülğani Bozkurt

Örnek Olay İncelemeleri-İçerik Analizi Çalışmaları

- “Afgan Göçmenlerinin Psiko-Sosyal Durumları: Trabzon Örneği” - **Cengiz Özgün**
- “Cinsiyet Eşitliği ve Niteliksel Temsil: Kadın’ın Siyasal Temsilinin Yerel Bileşenleri Üzerine Bir Analiz” - **Emel İlter & Alper Tolga Bulut**
- “Akademik Yazın ve Epistemolojinin Siyaseti: “Arap Baharı”nın Sonuçları” - **Abdülğani Bozkurt**
- “Başkan Maduro Döneminde Venezuela’da Demokrasi Kalitesi Analizi” - **Deniz Pelin Dinçer Akan**
- “Venezuela’da Geçici Başkanlık Tartışması” - **Canan Kışlahoğlu**

AFGAN GÖÇMENLERİNİN PSİKO-SOSYAL DURUMLARI: TRABZON ÖRNEĞİ

Cengiz ÖZGÜN

Avrasya Üniversitesi

Özet

Göç, tarih öncesinden günümüze kadar hemen her dönemde yaşanan bir olgudur. Türk Dil Kurumunun güncel Türkçe sözlüğünde göç; ekonomik, toplumsal, siyasi sebeplerle bireylerin veya toplulukların bir ülkeden başka bir ülkeye, bir yerleşim yerinden başka bir yerleşim yerine gitme işi, taşınma, hicret, muhaceret olarak tanımlanmaktadır. Yapılan bir hesaplamada, karşılaştıkları savaş, çatışma veya ayrımcılık nedeniyle her 20 dakikada bir insanın göç etmek zorunda kaldığı tespit edilmiştir. Bu tespit, göçün küreselleştiğini ve hızlandığını göstermektedir. Küresellenen ve hızlanan göç hareketleri, coğrafi konumu başta olmak üzere tarihi, dini, sosyal ve kültürel yapısından dolayı Türkiye'yi de etkilemiş, adeta ülkeyi canlı göç laboratuvarı konumuna getirmiştir. Türkiye'deki göçmenlerden bir kısmı da Afganlardır. Sovyet Rusya ile yaşanan savaşın ardından ülkelerini terk etmek zorunda kalan on binlerce Afgan 40 yıl sonra bu kez Taliban ve DAESŞ tehdidi nedeniyle ülkelerinden yeniden göç ederek İran üzerinden Türkiye'ye göç etmek zorunda kalmışlardır. Afganlar, kayıtlı resmi sayıları itibariyle, Türkiye'de Suriyelilerden sonra en büyük ikinci göçmen grubunu oluşturmaktadır. Esasen Afganların çoğunun hedefinin Türkiye'de kalmayı değil ülkemizi transit bir ülke olarak kullanmayı düşündükleri değerlendirilmektedir. Afganların, bu bağlamda hedefi, Türkiye üzerinden Avrupa ülkelerine ulaşmaktır. Ancak, son dönemde Türkiye'den Avrupa'ya geçişlerin zorlaşması nedeniyle Türkiye bir güzergâh olmaktan öte bir durak haline gelmiştir. Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR) verilerine göre Mart 2018 ayı rakamları itibariyle, Türkiye'de UNHCR'a kayıt yaptıran Afgan sığınmacı ve mültecilerin sayısı 169,919'dur. Trabzon son yıllarda giderek artan bir Afgan nüfusa ev sahipliği yapmaktadır. Trabzon'da Göç İdaresine kayıtlı Afganların sayısı yaklaşık olarak 4.500'dür. Ancak Trabzon'da tahminen 10.000 kadar Afganlı yaşamaktadır. Afganlıların büyük bir kısmı, düşük ücretlerle çalıştırıldıkları sektörlerde iş gücü ihtiyacının önemli bir bölümünü karşılamaktadır. Gerek ucuz iş gücü ihtiyacını karşılıyor olmaları gerekse de oturma ve çalışma izinleri olmadığı için kaçak işçi statüsüne dâhil olan Afganlıların işten atılma korkusuyla sigortasız ve çok az bir parayla çalışmayı kabul etmeleri meseleyi büsbütün içinde çıkılmaz hale getirmektedir.

Afgan göçmenlerin çok sayıdaki ve karmaşık sorunlarının tespiti için detaylı bir anket çalışması yapılmasına ihtiyaç vardır. Bu maksatla, Avrasya Üniversitesinde “Anket Sorgusu ile Trabzon’da İskân Olan Afgan Göçmenlerinin Psiko-Sosyal Durumlarının Öğrenilmesi” projesi başlatılmıştır. Dört lisans öğrencisinden oluşan anketör grubu ile Temmuz-Eylül 2019 döneminde, Trabzon’daki 200 erkek ve 200 kadın olmak üzere toplam 400 Afganlı ile anket çalışması sürdürülmektedir. Anket çalışması ile Afgan göçmenlerin demografik bilgileri üzerine sınıflandırılması; Göçmenlerin travmatik durumlarının öğrenilmesi; Göçmenler arasında işsizlerin tespit edilmesi; Afgan göçmenlerin Trabzon’da yerli nüfus ile uyum sorunlarının; okuma yazma ve dil bilme; sağlık durumlarının belirlenmesi; çocuklarının eğitim sorunlarının tespit edilmesi ve geleceğe ilişkin düşüncelerinin öğrenilmesi planlanmaktadır. Bu projenin başlangıç projesi olması, elde edilecek veri tabanının, daha sonra uygulanacak göçmenlerin eğitimi ve yaşadıkları sosyal çevreye uyum projelerine destek olması, Türkiye Cumhuriyetinin Afganlılara yönelik politika oluşturmaya, Asya politikalarının belirlenmesine katkı yapması planlanmaktadır.

Bu çalışmada, genel olarak göç olgusunun demografik, ekonomik, siyasi, psikolojik, antropolojik ve sosyolojik etkileri incelenmekte, değişik ülke modellerinden İsveç ve Kanada tecrübelerinin öğrenilmesi üzerinde durulmaktadır. Siyaset bilimi, hukuk, psikoloji, tarih, coğrafya gibi disiplinlerden yararlanılarak göç olgusunun kavramsal çerçevesinin çizilmesi, Afgan göçmenlerin durumunun tartışmaya açılarak farkındalığın artırılması ve sürdürülen projeye katkı yapması hedeflenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Göç, Göç politikaları, Afganistan, Afgan Göçmen, Anket

CİNSİYET EŞİTLİĞİ VE NİTELİKSEL TEMSİL: KADIN'IN SİYASAL TEMSİLİNİN YEREL BİLEŞENLERİ ÜZERİNE BİR ANALİZ

Emel İLTER

Karadeniz Teknik Üniversitesi

Alper T. BULUT

Karadeniz Teknik Üniversitesi

Özet

Ülkelerin demokratik gelişmişlik seviyeleri üzerine yapılan tartışmaların önemli başlıklarından birini toplumsal cinsiyet görüşü ve buna bağlı uygulamalar oluşturmaktadır. Sosyal, siyasal, hukuki ve ekonomik zeminlerde kadın ve erkeklere yönelik ayrımcı uygulamalar her iki cinsiyet arasında eşitsizlik sorununu gündeme getirmektedir. Cinsiyet eşitsizliğinin belirgin olduğu alanların başında da siyaset gelmektedir. Demokratik bir yönetim sisteminin önemli unsurlarından olan kadın ve erkeklerin karar alma süreçlerine dengeli dağılımı ülkelerin kalkınmasında da önemli rol oynamaktadır. Dünya nüfusunun yaklaşık yarısını oluşturan kadınlar yüzyıllardır geleneksel yaşam biçimleri, hukuksal düzenlemeler gibi birçok nedenden dolayı yaşadıkları toplumun siyasal sistemiyle yeterince bağ kuramamışlardır. Geleneksel yaşam biçiminin terk edilerek çağdaş yaşam biçiminin hayata geçirilmesi kadınların siyasi anlamda kazanımlar elde etmesini sağlamış özellikle seçme seçilme konusunda eşitlikçi düzenlemeler hayata geçirilmiştir. Ancak günümüzde kadınların siyasal karar alma mekanizmalarında yer alması ve politikalar üretebilmesi erkeklerle eşit düzeye erişememiştir. Bu durum ise siyasal temsil konusunda cinsiyetler arası eşitsizlik sorununu gündeme getirmektedir. Kadınların erkeklere göre farklı öncelikleri ve farklı yaşam deneyimleri vardır. Bundan dolayı kadınların erkekler ile eşit şekilde siyasette yer alması demokrasi ruhu için de vazgeçilmez bir öğedir. Bu bağlamda kadının siyasette ve özellikle yasama organında temsili siyaset biliminin önemli çalışma alanlarından birini oluşturmaktadır. Kadınların siyasal temsile bireysel katılımının özellikle 20.yy'ın ikinci yarısından itibaren artmasına ve siyasal alanda kadın hak ve özgürlükleri kapsamında yapılan düzenlemelere rağmen, siyasette temsil konusunda kadınların yeterli seviyede olmaması bilim insanlarını ve siyasetçileri bu konunun alt ve üst yapısını oluşturan etmenler üzerine yoğunlaşmaya sevk etmektedir.

Kadınların siyasal ve hukuksal haklara birçok ülkeden daha erken ulaştığı Türkiye'de de kadının siyasette temsili dünyanın çoğu ülkesinde olduğu gibi istenilen düzeyde değildir.

Türkiye'deki kadınların siyasal haklar elde ettiği 1930'lu yıllardan günümüze kadar geçen sürede kadınların siyasi kararları etkileyebilecek yüksek bir katılım düzeyine ulaştığı beklentisinin aksine kadınların karar mercilerindeki varlığı kendilerine yüklenen toplumsal değer ve roller ile orantısız şekildedir. Bu durum kadınların kişisel tercih veya önceliklerinden kaynaklanabildiği gibi toplumun kültür ve değer yargılarıyla da yakından ilgilidir. Ayrıca kadının siyasette var olması karar mercilerinde sadece sayısal olarak ifade edilmesinin ötesinde kadınların önceliklerini göz önünde bulundurmamak, problemlerini çözmek için mücadele etmek ve kadının hem özel hem de kamusal alanda konumunu iyileştirici politikalar üretmek anlamına gelmektedir. Kadınların karar alma süreçlerinde konumunun güçlendirilmesi ve eşit katılımın sağlanması demokrasi ve adaletin bir gereği olmasının yanında kadının toplumsal statüsünün geliştirilmesi için de önem arz etmektedir.

Bu alanda yapılan çalışmalar daha çok gelişmiş ülkeleri incelemekte, Gelişmekte olan ülkelerde kadının siyasette temsili konusu ihmal edilmektedir. Bu boşluğu doldurmak üzere, bu çalışma Türkiye'de kadınların siyasette niteliksel temsili belirleyen önemli değişkenlerden birini ele almaktadır. Bu bağlamda, yerel düzeyde kadınların etkinliğinin güçlendirilmesi ile kadınların ulusal düzeydeki niteliksel temsili arasındaki ilişki irdelenmektedir. Söz konusu ilişkinin dinamiklerini ortaya çıkarmak için Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı (TEPAV) tarafından Türkiye'deki 81 il için gerçekleştirilen toplumsal cinsiyet eşitliği karnesi verileri analiz edilmekte ve yerel düzeydeki cinsiyet eşitliğinin parlamentoda kadının niteliksel temsiline nasıl etki ettiği araştırılmaktadır. Elde edilen veriler kadının siyasette temsili toplumsal cinsiyet eşitliği göstergeleriyle birlikte değerlendirme imkânı sağlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kadın, Siyasal temsil, Türkiye, Toplumsal Cinsiyet, Demokrasi

AKADEMİK YAZIN VE EPİSTEMOLOJİNİN SİYASETİ: “ARAP BAHARI”NIN SONUÇLARI

Abdulgani BOZKURT

Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi

Özet

2010 yılının sonlarına doğru Tunus toplumunda ortaya çıkan huzursuzluk, Tunus ile sınırlı kalmamış ve neredeyse Ortadoğu'nun tamamına yayılmıştır. Mevcut baskıcı rejimlerden duyulan huzursuzluklar, ilk başlarda münferiden ya da küçük topluluklarla gelişigüzel başlamış, bir müddet sonra daha kalabalık gruplarla ve planlı protesto gösterilerine dönüşmüş ve müteakip süreçte, birçok ülkede ayaklanma şeklini almıştır. Gerek protesto gösterileri gerekse ayaklanmalar bölgedeki birçok müesses rejim üzerinde derin izler bırakmıştır. Bu çerçevede; Bahreyn, Kuveyt ve Ürdün gibi birçok ülkede kitlesel protesto gösterileri vuku bulmuş; Yemen ve Suriye'deki rejimler iç savaşlar dolayısıyla meşruiyetini kaybetmiş; Tunus, Libya ve Mısır'da uzun zamandır muktedir olan müesses nizamlar yıkılmıştır. Halk hareketlerinin neden çıktığına -iktisadi, siyasi ve içtimai başta olmak üzere ayaklanmaların muharriklerine-dair yapılan külli tartışmaların eksikliği bölgedeki hareketlenmelerin anlaşılması noktasında hem akademiya hem de diğer ilgili muhatapları açıklayıcı nitelikte bir okuma imkânından mahrum bırakmaya devam etmektedir. Diğer taraftan, muharriklerden bağımsız olarak, bütün ülkeler üzerinden yapılan külli okumalar da genellemeci bir sonuca ulaşmaktadır ve halk hareketlerinin hangi ülkede münhasıran neden çıktığına dair sağlıklı sonuçlara ulaşmayı engelleyici bir yaklaşım olarak önümüze çıkmaktadır. Ortadoğu'da geride bıraktığımız 10 yıllık sürecin künhüyle anlaşılabilmesi ya da bu süreci ortaya çıkaran zeminin ontolojik siyasetinin tahlil edilebilmesi için konuyla alakadar hemen herkes ve fakat özellikle bilim insanlarınca yoğun bir çaba sarfedilmesi gerekmektedir. Üstelik sarfedilecek bu çabayı anlamlı kılacak en önemli unsur da zamanın bizatihi kendisidir. Ortadoğu'da muhtelif ülkelerde vuku bulan gösterilerin ontolojisinin siyasetine yönelik belli başlı sorunlar hala daha tartışılarsun, ayaklanmaların epistemolojisinin siyasetinin nasıl yapıldığı da henüz yeterince irdelenmemiş bir konu olarak karşımızda durmaktadır. Bölgede önemli sonuçlara yol açan ve birçok rejimde onarılamaz izler bırakan olaylar silsilesi, henüz olaylar çok yeni iken, birçok bilim insanı tarafından farklı şekillerde tesmiye olunmuştur. Hatta öyle ki meydana gelen olaylar silsilesi üzerinden vuku bulan “tesmiye savaşları”, çoğu zaman kavramlar üzerinden ontolojik duruşu tahkim ve bölge siyasetine temas

etme, hatta bölgedeki siyasetin yol haritasını ve istikbalini belirleme amacı gütmüştür. Arap Baharı, Arap Uyanışı ve Arap Devrimi bu isimlendirmelerden sadece -ve öne çıkan- birkaçıdır. Bu tanımlamaların her biri siyasi/ideolojik arkaplana sahiptir ve muhtelif anlamlar ihtiva etmektedir. Bilgi ve siyaset etkileşiminden doğan değer bağımlı bu epistemolojik sonuç, olayları/olguları farklı anlama ve yorumlamalara yol açmaktadır. İlgili farklılaşmaları inceleyecek olan bu çalışma, sırasıyla Bahar, Uyanış ve Devrim kelimelerinin etimolojik ve epistemolojik arkaplanını izah edecektir. İkinci olarak, çalışmada, kavramların değer yüklendiği tarihi olaylar mercek altına alınacak ve bilginin önce kavrama, ardından siyasete nasıl etki ettiği gösterilecektir. Üçüncü olarak, kelimelerin Ortadoğu'da meydana gelen gösterilerdeki güncel kullanılış biçimleri ve bu kelimeleri kullananların hangi değerlere atıfla kullandıkları irdelenecektir. Sonuç kısmında, ilk üç kısımda yapılan değerlendirmelerden hareketle, bilginin siyaset inşasında bir araç olarak nasıl kullanıldığı gözler önüne serilecektir. Esasen mezkûr kavramlara dair yapılacak epistemolojik bir tahlilde yukarıdaki ibarelerde geçen Arap kelimesi de etnik bir kategori sembolü ve tanımlayıcısı olarak irdelenmeye muhtaçtır. Zira sokakları işgal eden halk kitlelerine bakıldığında sadece etnik olarak Arap olmadıkları, Arapların yanı sıra Kürtlerin ve Farsların da muhtelif ülkelerde farklı taleplerle sokaklara indikleri görülmektedir. Ancak çalışmanın odağının dağılmaması için Arap kategorisi üzerinden yapılan genellemeci kullanıma dair bir eleştiri getirilmeyecek ve bu kelime, en azından bu çalışmanın kapsamı dışında tutulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Arap Baharı, Etimoloji, Epistemoloji

BAŞKAN MADURO DÖNEMİNDE VENEZUELA'DA DEMOKRASİ KALİTESİ ANALİZİ

Deniz Pelin DİNÇER AKAN
Eskişehir Osmangazi Üniversitesi

Özet

2013 yılında Hugo Chavez'in ölümünden bu yana Venezuela'da hükümet ve muhalefet arasında ciddi bir çatışma yaşanmaktadır, ülke içindeki bu çatışma aynı zamanda uluslararası medya tarafından da takip edilmekte, bu durum çatışmanın uluslararası arenada da gündeme gelmesine sebep olmaktadır. Bunun yanında ülkedeki yüksek suç oranları, yiyecek kıtlıkları, yüksek enflasyon, siyasi ve ekonomik yaptırımlar ülkedeki krizin derinleşmesine sebep olmuştur. Hugo Chavez'in ölümünün hemen ardından düzenlenen 2013 başkanlık seçimlerini Nicolas Maduro'nun yüzde bir gibi çok küçük bir farkla kazanmasının ardından hükümet ve muhalefet arasında seçimlerin adilliği üzerinden başlayan çatışma, Maduro'nun otoriter politikaları sonucu derinleşmiştir. Ancak çatışmanın temelinde ekonomik nedenler yatmaktadır. Venezuela dünyanın en büyük kanıtlanabilir petrol rezervine sahip ülkesidir. Ülkenin Gayri Safi Yurtiçi Hasılasının yüzde 60'ını ve ihracat gelirlerinin yüzde 95'ini oluşturan petrol gelirlerindeki düşüş (petrol fiyatlarının düşmesi sebebi ile) ülkeyi ekonomik çıkmaza sokmuş bu durum muhalefet tarafından protesto edilmeye başlanmıştır. Enflasyonun yüzde 1000'i aşması, ülke para birimi Bolivar'ın sürekli devalüe edilmesi, ülkedeki döviz miktarının giderek azalması, petrol dışında neredeyse üretimi olmayan Venezuela ekonomisinin çökmesine sebep olmuştur. 2018 yılında Amerika Birleşik Devletleri ve Avrupa Birliği ülkeleri tarafından uygulamaya konan ekonomik yaptırımlar ise krizin derinleşmesine sebep olmuştur. Temel besin maddelerini üretmeyip ithal eden ülkede, döviz kıtlığının yaşanması sebebi ile gıda kıtlığı ve istifçilik başlamış bunun sonucunda gıda fiyatlarında aşırı artışlar yaşanmaya başlamıştır.

Bu süreçte muhalefet, Maduro Hükümetini ekonomik ve siyasi anlamda başarısızlıkla suçlayarak Maduro'nun istifa etmesi talebi ile protestolar düzenlemiştir. Bu protestolar sürecinde yapılan 2018 Başkanlık seçimi tarihinin Maduro yönetimi tarafından değiştirilmesi büyük tepkilere sebep olmuştur. Aralık 2018'de yapılması planlanan seçim önce 22 Nisan 2018'e, tepkiler üzerine ise 20 Mayıs 2018'e çekilmiştir. Bu durum muhalefetin seçim için aday belirlemesini ve seçim propagandası için hazırlanmasına süre tanımamıştır. Bu sebeple muhalefet, seçimleri boykot etmiş ve Venezuela tarihinin en düşük katılımı

seçimi %32 katılım oranıyla gerçekleştirilmiş, seçimi Nicolas Maduro %67.84 oyla kazanmıştır. Dünyanın pek çok ülkesi, ABD ve AB ülkeleri dâhil olmak üzere, seçimlerin adil olmadığını ve tekrarlanması gerektiğini resmi olarak duyurmuşlardır. Ancak Maduro yönetimi seçimin adil olduğunu savunmuş ve seçimi tekrarlamayı reddetmiştir. Bu süreçte ABD ekonomik yaptırımları uygulamaya koymuştur. 2015 yılı parlamenter seçimleri ile mecliste çoğunluğa sahip olan ülke meclisi ise 2019 Ocak ayında anayasanın 233. Maddesini gerekçe göstererek Maduro'nun başkanlığını tanımayarak muhalif meclis başkanı Juan Guaido'yu geçici devlet başkanı ilan etti. Meclisin bu kararını Anayasa Mahkemesi ve Maduro yönetimi reddetse de başta ABD ve AB ülkeleri olmak üzere 80'den fazla ülke tarafından resmi olarak tanındı ve ülke tarihinde ilk kez 2 başkana birden sahip oldu. ABD tarafından yeni ekonomik ve siyasi yaptırımlar 2019 yılında da uygulanmaya konmaya devam etti. Guaido'nun geçici başkanlığını başka ülkeler tarafından tanınmış olsa da fiili başkanlığı Maduro sürdürmeye devam etmektedir.

Bu çalışmada amaçlanan Başkan Maduro döneminde Venezuela'daki demokrasi kalitesinin değişimi üzerine bir analiz yapmaktır. Bunun için öncelikle Başkan Chavez'in iktidarı ele geçirmesi sonrasında yaptığı siyasi ve ekonomik değişiklikler incelenecek, ardından demokrasi kalitesi ölçüm araçları kullanılarak Maduro döneminde ülke demokrasisinde ne gibi değişiklikler olduğu çeşitli verilerle (Latinobarometro, Democracy Ranking, Dünya Bankası, Venezuela Merkez Bankası) analiz edilecektir (Venezuela hükümeti 2015 yılından günümüze pek çok veriyi yayımlamayı reddettiği için çoğunlukla ikincil kaynaklar kullanılacaktır). Böylece muhalefetin, Maduro hükümetinin otoriter olduğu yönündeki iddiaları akademik bir zeminde tartışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Demokrasi Kalitesi, Venezuela Demokrasisi, Katılımcı Demokrasi, Yatay Hesap Verilebilirlik, Sosyo-Ekonomik Politikalar

VENEZUELA'DA GEÇİCİ BAŞKANLIK TARTIŞMASI

Canan KIŞLALIOĞLU

Akdeniz Üniversitesi

Özet

Venezuela, sömürgecilik döneminde İspanyollara karşı bağımsızlık mücadelesinin başlangıç noktası olması ve dünyanın en önemli petrol rezervlerinden birine sahip olması nedeniyle önemli bir ülke olagelmiştir. 1958'de üç siyasi partinin anlaşmasıyla uzun süreli bir istikrar sağlanmış ancak yolsuzluk ve yoksulluk artmaya devam etmiştir. 1998'de Hugo Chavez'in işbaşına gelmesiyle devletin yönetim sistemi sosyalizme evrilmiş ve bunun yanında toplumsal, siyasi ve ekonomik dengeler de değişmiştir. Chavez iktidara geldikten sonra sömürgeciliğe karşı mücadele eden ve bağımsızlığı sağlayan Simon Bolivar'ın fikirlerini ve Heinz Dieterich'in formüle ettiği 21. yüzyıl sosyalizmi düşüncesini benimsemiştir. Ülkenin petrol geliri de bu sistemin yerleştirilmesinde ana kaynak olmuştur. Bu sosyalizm modeli halkın katılımını gözetken ve üstten dayatılan sosyalizme karşı çıkan bir modeldir. Chavez'in politikaları 1958'den beri idari ve ekonomik gücü elinde bulunduran grupların sert birer muhalife dönüşmesiyle sonuçlanmıştır. Bu muhalif gruplar Chavez'in politikalarını engellemek için çeşitli eylemlerde bulunmuşlardır. 2013 yılında Chavez'in hayatını kaybetmesinin ardından yapılan seçimlerde başkan yardımcısı Nicolas Maduro devlet başkanı seçilmiştir. Chavez döneminde, ona darbe girişiminde bulunmaya kadar şiddetini arttıran muhalefet hareketi, Maduro döneminde de sert tutumuna devam etmektedir. Geçen süreçte çeşitli muhalif liderler ortaya çıkmış ve toplumun desteğini almaya çalışmıştır.

Muhalefet ve Maduro yönetimi arasındaki çekişme karşılıklı suçlamalarla devam etmiştir. Bu süreçte parlamento seçimlerinde çoğunluğu kazanan muhalefet Maduro yönetimine karşı daha sert ifadeler ortaya koymuş, karşılığında da Maduro muhalefete tepki olarak devlet yönetiminde yeni yapılar kurmuştur. Bu tartışmalar sonucunda iki başlı denilebilecek bir devlet sistemi ortaya çıkmış ve her iki taraf da diğerini çalıştırmama prensibini benimsemiştir. Muhalefet, ülkenin ekonomik ve siyasi krizi için yönetimin sosyalist politikalarını suçlarken, hükümet de muhalefetin ülkenin zenginliklerine el koymaya çalıştığını iddia etmektedir. Muhalefetin Maduro'ya yönelik tepkileri ABD desteğini de almış ve muhalefet ve Maduro arasındaki çekişme, ABD ve Venezuela arasında bir gerilime dönüşmüştür.

Ocak 2019'da Maduro'nun daha önce feshettiği Ulusal Meclis'in başkanı Juan Guaido, 1999 yılında referandumla kabul edilen Chavez hükümetinin anayasasının 233 ve 333 numaralı maddelerine istinaden geçici başkanlığını ilan etmiştir. Maduro'nun görevinin düştüğünü savunarak, Venezuela Devlet başkanı olarak tanınmayı talep etmiştir. Birçok devlet bu duruma farklı tepkiler göstermiş ve muhalefet ile Maduro arasındaki kriz ABD'nin de muhalefete açık desteğiyle içinden çıkılmaz hale gelmiştir. Bunun yanında Venezuela komşularıyla da sorunlar yaşamaya başlamıştır. Ülke içi siyasi bir kriz ABD'nin Venezuela'ya askeri müdahalede bulunacağı iddiasına yol açmıştır. Latin Amerika'nın darbeler ve ABD müdahaleleri konusunda uzun bir geçmişe sahip olması neticesinde, Maduro halkın desteğini yanına çekebilmiştir. Venezuela krizi bu süreçte uluslararası alanda bloklaşmanın da netleştiği bir örnek olmuştur. Venezuela hükümetine destek verenlerin ve muhalifleri destekleyenlerin yanında diyalog yoluyla çözümü savunan bir grup da ortaya çıkmıştır.

Bu çalışmada Chavez döneminde oluşan muhalefetten kısaca bahsedilecek, amaçları konusunda bir analiz yapılmaya çalışılacaktır. Ardından Maduro döneminde yapılan seçimler, muhalefetin bu seçimlerdeki tutumu ve seçim sonuçları çalışmaya eklenecektir. Guaido'nun geçici başkanlığını ilan etmesinin ardından yaşanan gelişmeler, bu ilanın meşruluğu, dünyada buna yönelik tepkiler ve Venezuela halkının olayları nasıl yorumladığı anlaşılmaya çalışılacaktır. Venezuela anayasasına bağlı olarak geçici başkanlık statüsü ve bunun geçerliliği ile ilgili bir analiz yapılacaktır. Sonuç olarak Latin Amerika ülkelerinde siyasetin ABD'den bağımsız şekillenip şekillenemediği de Venezuela örneğiyle tartışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Muhalefet, Sosyalizm, Geçici başkanlık, Anayasa, Latin Amerika

7. Oturum / 7th Session

13 Eylül/September - Cuma/Friday

15:30-17:00

Salon / Room: B

Oturum Başkanı / Panel Chair:

Murat Ülgül

ABD ve Uluslararası Politika Çalışmaları

- Nükleer Düğmeyi Kapatmak: Barack Obama ve Donald Trump'ın İran ve Kuzey Kore Politikalarının Karşılaştırmalı Analizi” - ***Murat Ülgül***
- “Amerikan Dış Politikasında Jeopolitiğin Önemi ve Avrasya” - ***Tolga Öztürk***
- “ABD'nin Gölgesinde Çin- Rusya İlişkileri” - ***Sıla Turaç Baykara***
- “ABD Dış Politikasında Hegemonya Sonrası Yaklaşımları ve Türkiye-ABD İlişkilerine Yansımaları” - ***Cavit Emre Aytekin***
- “ABD ve İsrail-Filistin Sorunu: Barack Obama ve Donald Trump Dönemleri” - ***Ash Nur Düzgün***

NÜKLEER DÜĞMEYİ KAPATMAK: BARACK OBAMA VE DONALD TRUMP'IN İRAN VE KUZEY KORE POLİTİKALARININ KARŞILAŞTIRMALI ANALİZİ

Murat ÜLGÜL

Karadeniz Teknik Üniversitesi

Özet

Son on yılda Amerikan dış politikasına bakıldığında, daha önce Başkan George W. Bush tarafından “şeytan eksenli” olarak adlandırılan ülkeler arasında yer alan İran ve Kuzey Kore'nin nükleer silah kapasitesine ulaşmasının engellenmesi en önemli dış politika ve güvenlik konusu olarak öne çıkmaktadır. İran gerek bölgesel liderlik yolunda takip ettiği politikalarla Amerika'nın Ortadoğu'daki varlığına sorun teşkil etmesi gerekse de benimsediği İsrail karşıtı retorik ve politikalarla Amerikan başkanlarının dış politika gündeminden çıkamayacak önemde bir ülkedir. Benzer şekilde, nükleer silah kapasitesine sahip bir Kuzey Kore'nin Amerika'yı vurma kapasitesine ulaşması korkutucu olsa da, daha muhtemel bir tehdit senaryosu Pyongyang'ın başta Güney Kore ve Japonya gibi Amerika ile ittifak halinde olan bölge ülkelerine askeri tehdit oluşturması ve Amerika'nın Asya-Pasifik bölgesindeki üstünlüğüne engeller çıkarması olacaktır. Bütün bu ihtimaller göz önüne alındığında Amerikan başkanlarının potansiyel nükleer güçlere karşı izlenecek politikalara yoğunlaşması sürpriz değildir. Gerçekten de Barack Obama'nın başkanlığı Donald Trump'a teslim ederken halefine Kuzey Kore meselesine dikkat etmesini öğütlemesi bu konunun önemini açık şekilde göstermektedir.

Bu çalışma Obama ve Trump'ın nükleer güç olmak isteyen İran ve Kuzey Kore'ye yönelik politikalarını karşılaştırmak suretiyle ikili bir karşılaştırmalı analiz gerçekleştirmeyi amaçlamaktadır. Birinci karşılaştırma biri geleneksel-realist diğeri de milliyetçi-izolasyoncu ideoloji takip eden iki başkanın nükleer güvenlik politikalarındaki farklılık üzerinden yapılacaktır. Burada temel farklılık Obama'nın geleneksel dış politika yapımından ayrılmayarak statükocu bir tavırla “stratejik sabır” yaklaşımı takip etmesi, diğeri yandan Trump'ın riskli bir pazarlık modeli benimseyerek çatışma ihtimalini zirveye çıkaran bir dönemden sonra müzakereyi masaya koyan bir “sopa ardından havuç” stratejisi izlemesidir. Çalışmanın birinci bölümü bu yaklaşım farklılıklarının rasyonel ve sosyo-psikolojik boyutlarını ortaya koyarak birey-merkezli bir analiz gerçekleştirecektir.

Çalışmanın ortaya koyacağı ikinci karşılaştırmalı analiz ise söz konusu politikaların hedefindeki iki ülke olan İran ve Kuzey Kore'nin dış politika yapım süreci, hedef ve stratejilerinin

karşılaştırılmasıdır. Hedef ülkelerin arasındaki temel farklılıkları analiz etmeden sadece Amerikan dış politikasına odaklanan bir yaklaşım söz konusu politikaların başarı veya başarısızlığını açıklamada yetersiz kalacaktır. Her ne kadar İran İslam Cumhuriyeti 1979 yılında ilan edilse de günümüzde İran dış politikası ülkenin yüzyıllardan beri var olan dış politika geleneklerinden etkilenmekte ve kar-zarar analizine dayalı rasyonel düşünme tarzı ideolojik retorik ve politikaların ardında varlığını devam ettirmektedir. İran'ın bu esnekliğe açık dış politika yapımının aksine Kuzey Kore kapalı kutu durumunda bir ülke olarak dış politika süreci açısından kapsamlı ve tutarlı bir açıklamadan mahrum gözükmektedir. Bu bağlamda, İran dış politikası rasyonel karar alma teorileri bağlamında açıklanabilecekken Kuzey Kore örneğinde liderliğe odaklanan bir analiz daha doğru bir yaklaşım olacaktır.

Bu iki karşılaştırmalı analiz bir araya getirildiğinde ise Obama ve Trump dönemleri arasındaki nükleer politika ve sonuçları arasındaki farklılıklar daha sağlıklı bir değerlendirmeye incelenebilecektir. Obama'nın "stratejik sabır" politikası Kuzey Kore bağlamında başarısız olurken İran ile tarihi bir anlaşmayla sonuçlanmıştır. Trump'ın "sopa ardından havuç" stratejisi ise Kuzey Kore ile müzakereleri getirmiş ama aynı politika İran üzerinde başarısız olmuştur. Sonuç olarak bu resmi yaratan ise hem Amerikan başkanları arasındaki farklılıklar hem de hedef ülke dış politika süreçlerinin benzerlik göstermeyen yapısıdır.

Anahtar Kelimeler: Amerikan Dış Politikası, Nükleer Silahlar, Barack Obama, Donald Trump, Uluslararası Güvenlik

AMERİKAN DIŞ POLİTİKASINDA JEOPOLİTİĞİN ÖNEMİ ve AVRASYA

Tolga ÖZTÜRK

Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi

Özet

Amerika Birleşik Devletlerinin, Dünya üzerindeki hegemonyasının başlangıcı olarak kabul edebileceğimiz İkinci Dünya Savaşı sonrasında günümüze kadar temel hatları itibariyle değişmeyen bir Avrasya stratejisi bulunmaktadır. Söz konusu stratejinin temellerini Nicholas J. Spykman İkinci Dünya Savaşı sırasında oluşturmuştur ve bu strateji günümüze kadar fazlaca değişmeden gelmiştir. Spykman'ın temelde dile getirdiği, Amerikan Dış Politikası'nın ve güvenliğinin, coğrafi unsurlara göre planlanması gerekliliğidir. Kuzey Amerika kıtasında, nispeten zayıf olan komşuları Meksika ve Kanada bulunduğundan dolayı ABD'nin komşularıyla mücadeleye enerji harcamasını gerektirecek bir durum olmadığından hegemonya için avantaj yaratmaktadır. Fakat Dünya'nın en önemli gücü olabilmek için kontrol altında tutulması gereken coğrafya Avrasya'dır. Zira Avrasya Dünya'nın en büyük kıtası olmasının yanında, en çok nüfusun yaşadığı, günümüz itibariyle toplamda açık ara en büyük ekonominin olduğu ve en fazla doğal kaynaklara sahip kara parçasıdır. Ayrıca ABD açısından coğrafi bir değerlendirme yapılacak olursa hem doğudan hem de batıdan Amerika'yı kuşatan büyük bir kıta olarak değerlendirilmelidir. Bu bağlamda Avrasya'da baskın bir gücün ortaya çıkması Amerikan Hegemonyasına karşı en büyük tehditlerden biri olacaktır. Dolayısıyla ABD, İkinci Dünya Savaşı sonrasında Hegemonyasının tesisi için Avrupa'nın tek bir gücün altında birleşmemesi gerekliliğinden yola çıkarak dış politikasına yön vermiştir. Spykman'ın da tavsiye ettiği üzere Almanya ile SSCB'nin komşu olmasını sağlayarak birbirleri ile dengeleme yoluna gitmiştir. Ayrıca ABD kendisi için en az maliyetli ve doğrudan kontrol sağlayacağını düşündüğü savunma paketi NATO aracılığıyla Avrupa kıtasında askeri olarak varlığını da garanti altına almıştır. İkinci Dünya Savaşı sonrasında SSCB'yi Avrasya'da dengelemek için kısmi destek vererek Çin'in büyümesine izin vermiştir. Spykman'ın Rimland yani Kenar Kuşak teorisine göre coğrafi açıdan kontrol altında bulundurulması gerekliliğinden bahsedilen Çin, Hindistan, Afganistan, Pakistan, İran, Türkiye ve Avrupa hattı Soğuk savaş dönemi boyunca SSCB'yi çevrelemek için kontrol altında tutulmaya çalışılmış, söz konusu çevreleme NATO, CENTO, SEATO ile birlikte Amerikan askeri varlığıyla da pekiştirilmiştir.

Soğuk Savaş dönemi boyunca Spykman'ın jeopolitik teorisi bağlamında hareket eden ve Amerikan hegemonyasının sürdürülmesi bakımından da başarıya ulaştığına kanaat getirebileceğimiz söz konusu strateji, SSCB'nin çöküşü ile birlikte farklı bir boyuta doğru evrilmeye başlamıştır. Avrasya'da baskın bir gücün ortaya çıkması Çin'in ekonomik olarak güçlenmesi ile birlikte gündeme gelmiştir. Çin geleneksel olarak demografisinin verdiği üretim gücü avantajını da kullanıp etrafındaki ülkelere kazan-kazan yönünde cazip ticari teklifler götürerek siyasi etkinliğini de artırma yoluna gitmiştir. Çin'in bu politikası geçmişte İpek Yolu olarak bilinen ünlü ticaret güzergâhının (güzergahlarının) üzerine inşa edilmiştir. Fakat 15.-16. Yüzyıllardan itibaren içine kapanmaya başlayan Çin, 21. Yüzyıl itibarıyla tekrar geleneksel İpek Yolu politikasına, modern ismiyle Tek Kuşak Tek Yol projesiyle devam etmek istemektedir. Çin'in söz konusu projesi, doğusundan birkaç rotadan hareketle, Spykman'ın çok önem verdiği Rimland bölgesini takip ederek Avrupa'ya ulaşmayı hedeflemektedir. Hali hazırda yol, enerji nakil hattı gibi somut projelerle Tek Kuşak Tek Yol projesi devam etmektedir. Bu bağlamda Çin'in söz konusu projesi Amerikan hegemonyasına günümüzde en büyük tehdit olarak gözükmektedir. Zira Avrasya bölgesini önce ekonomik ve sonra da beklenen üzere siyasi olarak istikrara kavuşturacak potansiyeli barındırmaktadır. Dolayısıyla ABD'nin Avrasya'dan dışlanması ve Çin'in ön plana çıkması Amerikan hegemonyasının kaybedilmesi anlamına gelecektir. Çin'in batısındaki Doğu Türkistan'da yaşanan siyasi karışıklık, Hindistan'ın ve Türkiye'nin S-400 hava savunma sistemlerine ilgi göstermesi, İsrail'in başrolünde bulunduğu Yüzyılın antlaşması ve bununla bağlantılı olarak Doğu Akdeniz'de ABD'nin teşvikleriyle oluşturulan İsrail, Yunanistan, Mısır, BAE ve Suudi Arabistan yaklaşması Avrupa Birliği'nin lokomotif ülkeleri Fransa ve Almanya'nın NATO'ya alternatif olarak ortaya koyduğu PESCO savunma paktı, bize Doğu'dan Batıya kadar Avrasya coğrafyasındaki siyasi gerginliklerin nedeninin altında ABD – Çin rekabetinin bulunduğunu göstermektedir. Bu bağlamda yaşanan siyasi gerginliklerin Spykman'ın belirttiği Rimland özelinde olması tesadüften öte günümüzde ABD ve Çin arasında yaşanan çetin mücadelenin yansımaları olarak görülebilir.

Anahtar Kelimeler: ABD, Çin, Jeopolitik, Rimland, Avrasya, Tek Kuşak Tek Yol

ABD'NİN GÖLGESİNDE ÇİN-RUSYA İLİŞKİLERİ

Sıla Turaç BAYKARA
İzmir Demokrasi Üniversitesi

Özet

Rusya, Çin ve ABD, askeri ve jeopolitik anlamda dünyadaki en önemli üç ülkedir. Bu üç büyük ülkenin birbirleriyle ilişkileri de doğal olarak dünya düzeninde büyük bir etkiye sahiptir. Bu ülkelerin kendi gündemleri, hedefleri, stratejileri ile yürüttükleri farklı büyüklüklerde kapasiteleri ve kaynakları bulunmaktadır. Bu üç büyük güçten ikisi olan Rusya ve Çin'in kendilerini dezavantajlı hissettikleri ortak bir problem vardır: ABD'nin dünya düzenindeki dominant etkisi. Öncelikle, 2014 yılındaki Ukrayna krizi ve Rusya'nın Kırım'ı ilhakı Rusya ve ABD arasındaki sorunu tırmandırdı. 2017 yılında ise Donald Trump'ın ABD Başkanı olmasıyla ABD ve Çin arasındaki rekabeti tetikledi. İşte ve Çin arasında yakın zamanda artan işbirliği ihtiyacının temeli özde bu probleme dayanmaktadır.

Bugünkü Rusya- Çin ilişkilerinin iki yüzü vardır. Bir yüzünde, taraflar devamlı bir işbirliğini hedefler. Birbirlerini ana iki yakın ülke olarak görürler. İlişkilerin diğer yüzünde ise, taraflar sınırlarını bilirler. Kendi egemenliklerini ve manevra serbestilerini bu işbirliği içerisinde kaybetmeyi istemezler. Dolayısıyla, iki taraf da kendini bu ikili ilişkide garantiye almış olur ve hareket serbestisine sahip olur.

Çin, işlerinde siyasi ve sosyal düzeni sağlamaya çalışırken küresel hırslarından da vazgeçmemektedir. Bu sebeple, Çin dünya politikasında daha görünür ve daha etkili olmak istemektedir. Bu noktada, Çin'in karşı karşıya kaldığı iki kısıtlama vardır. Birincisi, Çin birçok bölgede tecrübesizdir. İkincisi ise Çin'in silahlı kuvvetleri henüz herhangi bir savaşta test edilmemiştir. Yine de Çin'in stratejisi, uluslararası sistemdeki varlığını ve ABD ile olan rekabetindeki etkisini dereceli olarak artırmaktır. Bu noktadan hareketle, Çin'in Rusya'yla yakın ikili ilişkilerinin bir diğer ayağını da Çin'in kendine enerjiden askeri teknolojiye birçok alanda kaynak sağlama çabası oluşturur.

Rusya, hem geçmişteki süper güç statüsünü geri kazanmak hem de jeopolitik konumunu ve güvenliğini ABD ve Çin'e karşı muhafaza etmeye devam ettirmek istemektedir. Bu ilişkide ABD Rusya'nın en önemli rakibi ve Çin de en önemli partneridir. Bu ikili ilişkide Rusya'nın amacı ABD ile rekabet ederken Çin'e çok fazla bağımlı olmamaktır.

Bu temel bilgidен hareketle, bu çalışma ABD gölgesindeki Çin-Rusya ilişkilerinin genel değerlendirmesini yapmayı

amaçlamaktadır. Dolayısıyla, bu çalışmada birinci bölüm kısaca Çin ve Rusya arasındaki jeopolitik ilişkilere ve dış politika seçimlerine odaklanacaktır. Bunun yanı sıra, iki ülkenin liderleri Xi Jinping ve Vladimir Putin'in yakın kişisel ilişkilerinin de etkisinden bahsedilecektir. Çalışmanın ikinci kısmı, iki ülke arasındaki ticaretin hacminden, iki tarafın birbirlerine olan ekonomik bağımlılık seviyelerinden ve ikili ilişkilerin en önemli kısmını oluşturan enerji ilişkilerine odaklanacaktır. Çalışmanın üçüncü kısmında Çin- Rusya ikili ilişkilerinde çok önemli bir yere sahip olan iki girişimden bahsedilecektir. Bunlar Çin'in Bir Kuşak Bir Yol Projesi ve Rusya'nın Avrasya Ekonomik Birliği'dir. Dördüncü kısım Robert Keohane ve Joseph Nye'in Karşılıklı Bağımlılık Teorisi'nden hareketle, Çin ve Rusya'nın ne dereceye kadar karşılıklı bağımlı olduklarını ve bu karşılıklı bağımlılığın çeşidini analiz edecektir. Çalışmanın sonucunda, Çin ve Rusya arasındaki ikili ilişkilerde Çin'in daha az bağımlı olduğu ve Rusya'nın daha fazla bağımlı olduğu ve ABD'nin uluslararası sistemdeki dominant karakterinin de tarafların birbirlerine olan karşılıklı bağımlılığın farklı oranlarda katkıda bulunduğu anlatılacaktır. Sonuç olarak, ABD'nin aynı anda hem Çin hem de Rusya ile karşı karşıya gelişiyse Çin ve Rusya tarihsel olarak birbirine çok yakın iki ülke olmasa da 'Düşmanımın düşmanı dostumdur' atasözünden hareketle ikili ilişkilerinde işbirliğini tercih etmişlerdir.

Anahtar Kelimeler: Çin- Rusya İlişkileri, ABD, Avrasya Ekonomik Birliği, Bir Kuşak Bir Yol, Asimetrik Karşılıklı Bağımlılık

ABD DIŞ POLİTİKASINDA HEGEMONYA SONRASI YAKLAŞIMLARI VE TÜRKİYE-ABD İLİŞKİLERİNE YANSIMALARI

Cavit Emre AYTEKİN
Kafkas Üniversitesi

Özet

ABD Dış Politikasının analizinde ABD siyasi eğilimleri ve ideolojik tutum ve kimlik gibi özgül referanslara bağlı açıklamalar ve bunların dışında uluslararası politikaya bağlı yapısal analizler Şeklinde farklı tutumlar yer almaktadır. Bunların ilk kısmı daha çok değer odaklı davranış tasnifine önem vererek ABD dış politikasını Jacksoncu, Hamiltoncu, Wilsoncu ve Jefferson'cu tutumlar gibi ideolojik ve siyasal pozisyonlar üzerinden izlemeyi önerirken uluslararası politikaya bağlı analizler daha çok jeopolitik ve güç ilişkilerinin tiplerine dikkat çeken bir yaklaşım taşımaktadır. Bahsedilen ikinci türden uluslararası politikaya bağlı yapısal analizlerin ve ABD dış politikasının Uluslararası Sisteme hitap eden yönlerinin etkinliği Soğuk Savaş sürecinde ve Soğuk Savaş sonrası tek-kutupluluk tartışmalarında görünürlük kazanmıştır. Bu dönemlerde Türkiye-ABD ilişkileri Türk Dış Politikasının gündemini önemli ölçüde belirlerken kendine özėü birtakım yapısal güç ilişkisi ve davranış kalıpları ortaya çikarmıőtır. İlgili dönemdeki Türkiye-ABD ilişkilerinin özėün modeli ilişkilerin niteliği açısından hegemonya kavramı ile tasvir edilebilecek özelliklere sahiptir. Çalışmada açıklanacağı üzere hegemonya kavramı ABD dış politikası'nın açıklanmasında ikinci türden güç ilişkileri odaklı bir analiz yaklaőımını temsil etmektedir. Hegemonya kavramı ABD dış politikası değerlendirmelerinde uluslararası sistemin yapısı, güç dağılımı ve devletler ve bölgeler arası güç ilişkileri gibi farklı dinamikleri içeren bir analize imkan sağlamaktadır. Bu kuramsal yaklaşım idaresinde ABD dış politikasını dönemlendiren çalışmalarda hegemonya dönemi 2. Dünya savaşı sonrası uluslararası sistemin aldığı yapısal düzene dikkat çekilmektedir. Türkiye-ABD ilişkilerinde hegemonya niteliğinin baskın olduğu dönem, Türk Dış Politikasının en temel güvenlik meselelerinin ve krizlerinin ortaya çiktiğı zaman dilimini kapsaması dolayısıyla, Türk dış politikasının temel ilkeleri, tepkileri ve davranış biçimleri açısından çok değerli bir veri ve materyal birikimi sağlamıştır. Ancak 21. Yüzyıl uluslararası politikasındaki önemli dönüşümler ve gelişmeler Türkiye-ABD ilişkilerinin hegemonya niteliği taşıdığı dönemden oldukça farklı baskı, imkan ve gereklilikler üreterek Türk Dış Politikasında özėün ilke ve davranış Őekilleri oluşturmaktadır. Bu çalışma bu noktada ABD dış politikasında ve Türkiye-ABD ilişkilerinde

hegemonya sonrası ortaya çıkan yapısal dönüşüme dair ihtiyaç duyulan araştırmayı sağlamayı ve kavramsal/teorik dönüşümlerden yola çıkarak yeni dönemde Türkiye-ABD ilişkilerini anlamlandırmayı hedeflemektedir.

Bu çalışmada ABD dış politikasında, uluslararası sistemin niteliğine bağlı ve ilişkin olarak gerçekleşen değişimlerin, Türkiye-ABD ilişkilerinin karakteri ve konseptine etkisi araştırılmaktadır. Çalışma, Uluslararası İlişkiler disiplininin tarihi ve gelişimi ile güçlü bağlantılar taşıyan ABD dış politikası tarihinin oluşturduğu özgün dönemlerin tamamının Türk dış politikası ve Türkiye-ABD ilişkilerini güç ilişkileri ve stratejik yönelimler açısından önemli ölçüde biçimlendirdiği hipotezine dayanmaktadır. Bu doğrultuda araştırmayı yönlendiren soru 21. Yüzyıl ABD dış politikasındaki dönüşümün Türkiye-ABD ilişkilerine nasıl bir paradigma kazandırdığı şeklindedir. Bu paradigmayı tespit etmek ve detaylandırmak için ABD dış politikasının konseptleri Uluslararası Sistem tarihi açısından ele alınarak bu konseptlerin ortaya çıktığı dönemin Türkiye-ABD ilişkileri için taşıdığı niteliklere yer verilerek, çalışmanın esas hedefine ulaşmak üzere 21. Yüzyılda hegemonya sonrası dönem olarak tasvir edilecek süreçte Türkiye-ABD ilişkilerinin nasıl bir zeminde ve önceki dönemlerden hangi açılardan ve hangi düzeyde farklılıklarla gerçekleşeceği tartışılacaktır.

Söz konusu araştırmanın yönlendirici kaynakları arasında ABD dış politikası üzerine güncel tartışmalara ve yeni kavramlara yer verilerek ve bu tartışmaların sağladığı gözlemlene ve yorumlama imkanları dikkate alınarak Türkiye'nin karşılaşması muhtemel imkanlar ve baskılar ile yeni ilişki konseptinde Türkiye'nin bu imkan ve baskıları hangi enstrüman ve dış politika tutumu ile değerlendirebileceği ya da yönetebileceği üzerinde durulacaktır.

Çalışmanın temel hipotezleri Uluslararası sistemin ABD dış politikasından kaynaklanan dönüşümü ve buna bağlı olarak diğer bölgesel aktörlerin davranış biçimleri sonucunda ortaya çıkan küresel güvenlik dinamiklerinin, tehdit alguları ve güvenlik kaygıları üzerinden Türk dış politikasına merkezci güçler olarak etki edeceği ve Uluslararası Sistemin yapısal dönüşümünün ve ABD dış politikasının değişimin Türkiye'ye alan açtığı gibi Türkiye'nin güvenlik sorumluluğunu da artırmakta olduğu şeklindedir.

Anahtar Kelimeler: Türkiye-ABD İlişkileri, Türk Dış Politikası, Hegemonya Sonrası Yaklaşımlar, Güç Dengesi, Hedging

ABD VE İSRAİL-FİLİSTİN SORUNU: BARACK OBAMA VE DONALD TRUMP DÖNEMLERİ

Ashlı Nur DÜZGÜN
İstanbul Medeniyet Üniversitesi

Özet

Uluslararası politika açısından merkez sayılabilecek ve stratejik öneme sahip Ortadoğu'nun hiç şüphesiz en bilinen meselesi İsrail-Filistin sorunudur. Bir insanlık dramına uğrayan Filistinlilerin yetmiş yılı aşkın zaman diliminde yaşadıkları adaletsizliklerin ve zulmün sebepleri araştırılan akademik çalışmalarda genellikle realist perspektif ön plandadır. Literatüre farklı bir perspektiften bakarak katkıda bulunmak arzusunda olan çalışmada, realizmin “güvenlik ikilemi” sorunsalına “kimlik ve güvenlik” temelinde bir yanıt arayan Jennifer Mitzen'in “ontolojik güvenlik” perspektifinden bakılmaya çalışılmıştır. (Mitzen, 2006) İrrasyonel devlet davranışlarını ve uzun-sürelili çatışmaların sebeplerini belirli, istikrarlı ve öngörülebilir rutinelere bağlı kalmakla açıklamaya çalışan Mitzen, İsrail-Filistin çatışmasını tarafların karşılıklı olarak çatışma rutinine bağlı olmasıyla açıklamaktadır. Mitzen'e göre bu alışılmış, öngörülebilir çatışma rutinleri, belirsiz/bilinmeyen ve istikrarı bozan bir barış durumuna tercih edilmektedir. Mitzen, savı için bir örnek olay olarak İsrail-Filistin çatışmasını verirken, detayına inmeden teorik bir çerçeve sunmaktadır. Bu çalışmada Mitzen'in savı temel alınarak çatışmanın güncel detayına inilmekte, çatışma rutininin devam etmesinde özel olarak ABD'nin İsrail dış politikası etkisi incelenmekte ve Barack Obama ile Donald Trump dönemlerindeki yakın zamanlı gelişmelere yer verilmektedir. İsrail-Filistin çatışmasının başlangıcından itibaren İsrail'in koşulsuz hamisi olan Amerika Birleşik Devletleri'nin verdiği bu destek çatışmayı gittikçe tırmandırmış ve İsrail'in çatışma rutiniyle olan bağı kuvvetlendirmiştir. ABD, sorun hakkında barış yanlısı gibi gözükse de İsrail lobisinin siyasi nüfuzuyla gerçekte çatışma rutininin istikrarını sağlayan politikalar üretmektedir. Çözumsuz bir rutin haline gelmiş İsrail-Filistin çatışmasının, İsrail tarafından tekrar tekrar yeniden üretilmekte olduğu, ABD desteğinin bu durumu körüklediği ve özellikle de Trump dönemi politikalarının bu savı kanıtladığı görülmektedir. Rutinleşen istikrarlı çatışmanın İsrail tarafından ısrarlı bir şekilde devam ettirilmesi, işgalin meşrulaştırılması ve “ötekileştirme”nin dozunun arttırılmasıyla çözümsüzlük çözüm olarak sunulmaktadır. ABD'nin İsrail müttefikliğinin ise ABD başkanlarına bağlı olarak değişmediği, desteğin bir süreklilik arz ettiği özellikle Obama döneminde hissedilmiştir. Irak müdahalesi sonrası ekonomik olarak yıpranan ve imaj

zedelenmesi yaşayan ABD'nin imaj tazelemek ve toparlanmak için, İsrail'in tavizsiz ve sert politikalarını yumuşatmaya ve barış sürecini yeniden başlatmaya niyetlenen Obama'nın bu girişimlerinin söylem bazında kaldığı, İsrail lobisinin de yadsınamaz etkisiyle ABD'nin İsrail ile müttefikliğini devam ettirdiği bilinmektedir. Obama, İsrail'e mesafeli tavrıyla dikkatleri üzerine çekmiş, ancak rutinleşmiş ihtilafı sona erdirecek bir politika üretememiştir. Trump döneminde ise, İsrail-Filistin çatışma rutinini tekrar doğuran "görünür" hamleler yapılmış, Kudüs İsrail'in başkenti ilan edilirken, ABD büyükelçiliği Kudüs'e taşınmış, Golan Tepeleri'nde İsrail'in egemenliği Trump tarafından tanınmıştır. Son dönemde Jared Kushner'le sunulan "Yüzyılın Planı" aldatmacasıyla, istikrarlı desteğini devam ettiren ABD'nin bu davranışları uluslararası arenada büyük tepki çekmiş ve ABD imajını derinden sarsmıştır. Çalışmada ayrıca, ABD'nin İsrail dış politikasına yön veren, Obama döneminde üstü örtülü, Trump döneminde ise yüzeye vuran İsrail Lobisi Aipac'in etkisine de yer verilmiştir. İsrail'in Amerika'daki *de facto* temsilcisi sayılabilecek Aipac, ABD dış politikasına İsrail yanlısı bir tutum kazandırmak amacıyla Amerikan Yahudileri ve bazı Hristiyan Evanjelikleri tarafından aktif olarak çalıştırılan bir örgüttür. Aipac, İsrail çıkarlarına yönelik fayda sağlamak için; siyaset arenasında İsrail taraftarı adayları desteklemekten, ekonomik yardımlara kadar pek çok konuda faaliyet göstermektedir. (Walt&Mearsheimer, 2014, s.30) Wiarda, Aipac gibi özellikle de çok güçlü etnik lobi faaliyetlerinin ABD dış politikasının objektiflikten ve gerçekten uzak, tek taraflı olmasına yol açtığını söylemektedir. (Wiarda, 2009, s.143) ABD'nin İsrail politikalarında Aipac'in etkisi Obama döneminde değiştirilmek istenen veya değiştirilmek isteniyormuş gibi gösterilmek istenen ancak gerçekte herhangi bir değişikliğe uğramayan İsrail politikalarıyla anlaşılır olmuştur. İsrail lobisi Aipac, Hristiyan Evanjelikler ve Yahudilerle iyi ilişkileri aşıkâr olan Trump ise siyonistlerin tavizsiz ve sert tavırlarını açık bir şekilde devam ettirerek, bölgede var olan çatışmayı körüklemiştir. "ABD, İsrail-Filistin sorununda Obama ve Trump dönemlerinde, İsrail lobisinin etkisiyle yürüttüğü politikalarla "ontolojik güvenlik" bağlamında çatışmanın durmasının belirsizliği yerine güvenlik ikileminin sağladığı istikrarı mı tercih etmektedir? Çatışmayı durdurmak yerine, ihtilafı besleyen politikalar mı üretmiştir?" sorularına cevap arayan bu çalışmada teorik çerçeveyi oluşturan "ontolojik güvenlik" teorisi ve "çatışma rutinine bağlanma" kavramları tanımlanmış, İsrail-Filistin sorununun tarihi temelleri kısaca özetlenerek, ABD'nin İsrail yanlısı politikaları üzerinde büyük nüfuza sahip olan İsrail lobisi Aipac'in lobicilik faaliyetleri

anlatılmıştır. Barack Obama ve Donald Trump dönemlerindeki ABD'nin İsrail yanlısı politikalarının konu edildiği bildiride, ABD'nin İsrail dış politikasının çatışma rutininin yeniden üretilmesindeki etkisi tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: İsrail-Filistin çatışması, ABD, Obama, Trump, Aipac, Ontolojik Güvenlik

7. Oturum / 7th Session

13 Eylül/September - Cuma/Friday

15:30-17:00

Salon / Room: C

Oturum Başkanı / Panel Chair:

Akif Bahadır Kaynak

International Security /Peace and Conflict

- “The Impact of Gas Discoveries in the Eastern Mediterranean on Cyprus Problem” - ***Akif Bahadır Kaynak***
- “States and Border Security: An Analysis on Turkey’s Border Security Policy Under ‘Wall’ ” - ***Meysune Yaşar & Meryem Özgür***

THE IMPACT OF GAS DISCOVERIES IN THE EASTERN MEDITERRANEAN ON CYPRUS PROBLEM

Akif Bahadır KAYNAK

Altınbaş University

Abstract

Cyprus is a strategically located island at the center of Eastern Mediterranean hence it has historically been contested by rival powers seeking to control the region. Especially after the second half of 19th century, with the completion of the Suez Canal, the island increased its geopolitical value substantially and has ever since been one of the most important places over the Globe. British Empire controlled Cyprus for close to a century and with decolonization process the island has been at the center of Greek-Turkish power struggle.

A new parameter has been added to this stalemate in the last decade as Eastern Mediterranean gradually became a major fossil fuel reservoir with the recent discoveries. Especially the reserves in exclusive economic zones of Israel and Egypt have been rapidly commercialized and started to bring prosperity and energy security to the respective states. Yet there are still reserves that have not been exploited due to economical problems and disagreements over commercialization. Recent estimates also point out that the potential of the region may be thrice that of what has been discovered so far. No drilling activities have been conducted so far on the exclusive zones of Syria and Lebanon while Turkey and Greek Cypriots are conducting exploration activities on the zones claimed by both parties.

The fact that Cyprus problem has not been resolved is creating a critical situation while there are ongoing operations in the disputed waters. In the meantime, while to the south and east of Cyprus, delineation agreements facilitated quick commercialization of untapped resources on the west of the island tensions are rising. The situation illustrates that the new geo-economic factor, natural gas is adding on top of the ongoing tensions around Cyprus. The island seems to increase its significance as a strategic location with the new discoveries.

In this study, we aim to assess the incremental impact of natural gas resources on the disputed island in the Eastern Mediterranean. Once we lay out the already existing strategic value of Cyprus thanks to its location, dominating perhaps the most important waterways over the Globe, we will analyze the additional importance coming from claimed and prospective natural gas resources. In order to do so, it will be necessary to bring out all the fossil fuel endowments of the region,

approximate costs in order to understand the commercial value and the cost of transportation. Adding on top contingent gas resources, it will be possible to create alternative scenarios to assign a material value to underground natural gas and oil. Those scenarios may be further enriched by allowing for alternatives for gas prices.

As a result of the shale revolution that took off in North America, there is a surge in global natural gas supply but demand is also increasing rapidly for the same source of energy. Market price for this valuable commodity will be determined by the interplay of supply and demand conditions in the coming decade. Consequently the market prices will affect the value of underground resources found in Eastern Mediterranean. Therefore it will be fair to work alternative scenarios to assess the economic meaning of region's gas reservoirs.

Cyprus comes into the picture as there are claimed and possible natural gas resources around the island. The status of the island will affect the eventual claims of actors on those findings. Moreover the dispute around the island also affects the commercialization and transit solution for the Eastern Mediterranean gas. The study will aim to sort out the affect of all those concerns on the ongoing impasse around Cyprus.

Keywords: Energy Security, Cyprus, Eastern Mediterranean, Resource Wars, Energy Geopolitics

**STATES AND BORDER SECURITY: AN ANALYSIS ON
TURKEY'S BORDER SECURITY POLICY UNDER
"WALL"**

Meysune YAŞAR
İstanbul Medeniyet University

Meryem ÖZGÜR
İstanbul Medeniyet University

Abstract

This study is about the issue of the "states and border security". Under this topic, Turkey's border security policy has been analyzed with the concept of "wall" that represents new approach after the "open door" policy. With "wall" policy Turkey has a shift its border security policy in terms of not only security issues but also political, economic and social aspects. In this context, three main aim have emerged with the issue of Turkey's changed border security matters from the "open door" to "wall". Before these three purposes, traditional security approaches and studies on this issue has been criticized. Traditional security approaches stand out as historical mapping, typology, functional and political methods. With these three basic concepts of traditional approaches on border security has been criticized across these questions: "Why some borders can be protected peacefully for a long time, some cannot be protected, why states are so sensitive about political borders and is this sensitivity only related to the concept of national security?"

After this short historical background and critic on the study of traditional border security, postmodern approaches has been handled on the issue as the basic structure of the study. Especially the concepts of securitization and desecuritization has been discussed across the main literature that includes "People, States and Fear" (Barry Buzan, 1981); "New Patterns of Global Security in the Twenty First Century" (Barry Buzan, 1991); "Securitization and Desecuritization" (Barry Buzan and Ole Waever, 1995); "Security: A New Framework for Analysis" (Barry Buzan, Ole Waever, Jack De Wildel, 1998); "Security, the State, the New World Order and Beyond" (Barry Buzan, 1998); "Border Studies: Changing Perspectives and Theoretical Approaches, Geopolitics" (Vladimir Kolossov, 2005); "The Three Faces of Securitization: Political Agency, Audience and Context" (Thierry Balzacq, 2005); "The War on Terrorism as the New Macro-Securitization" (Barry Buzan, 2006); "Revisiting Copenhagen: Or, on the Creative Development of a Security Studies Agenda in Europe" (Jef. Huysmans-2007); "Evolution of International Security Studies" (Barry Buzan, Lene Hansen, 2009).

Under this literature three main questions have been determined as follows:

- What was the Turkey's border security approach in post-modern era and which factors were shaped this approach?
- What were the main changes, challenges and management ways on border security issue in AK Party era? What did "open door" policy mean for border security of Turkey and what were the main reasons the transition of this policy to the "wall"?
- What are the reflections of this new border security policy from the region? What is the main tendency of the people in region towards the new policy?

These questions are the main components of the study. For the first two questions, besides the analysis of regional and international reasons of the shifting border security policy of Turkey, some interviews from Mardin and Urfa have been criticized. Main aim of these analysis is not only find answers to the questions that are mentioned above but also making a connection between theory and reality. Under this aim, the study has shown that; the "wall" policy has been derived from the new security atmosphere that includes opportunities and challenges for Turkey. These opportunities and challenges must be readed across not only in terms of military but also political, economic, societal and environmental fields because of the limited effects of the wall policy that has put forth via regional interviews.

Keywords: Border, Security, Securitization, Turkey, Wall

NOVUS ORBIS

Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Dergisi
Journal of Politics and International Relations

**Kelimelerin Gücü:
Türk Dış Politikasında Söylem**
*The Power of the Words:
Discourse in Turkish Foreign Policy*
Gökhan Koçer

**Global Governance of Terrorism and Transnational Organized Crimes:
Challenges and Complexities**
Terrörizm ve Ulusötesi Organize Suçların Küresel Yönetişimi: Zorluklar ve Karmaşıklıklar
Halil Peçe

**Changing Role of Private Military Contractors
after the Cold War**
*Soğuk Savaş Sonrası Dönemde Özel Askeri
Şirketlerin Değişen Rolü*
Selçuk Denek

**Orta Doğu'nun Kırmızı Jeopolitiği Bir Dini
Terör Organizasyonu Olarak DAESH**
*The Red Geopolitics of the Middle East:
ISIS as a Religious Terrorist Organization*
Bora İyiat

Department of
International
Relations

Uluslararası
İlişkiler
Bölümü

Cilt 1 | Sayı 1 | 2019
Volume 1 | Number 1 | 2019

#polir2019

Twitter: @IR_Congress

Facebook: IRCongress

www.ircongress.org

Department of
International
Relations

Uluslararası
İlişkiler Bölümü

26
uluslararası
ilişkiler
bölümü
1993
yıl

Siyaset Bilimi
ve Uluslararası
İlişkiler
Kongresi

3.

3rd

Politics and
International
Relations
Congress

'IR in Its Centenary'

'100. yılında Uluslararası İlişkiler Disiplini'

12 - 13 Eylül - September 2019

Trabzon - Türkiye - Turkey

Department of
International
Relations

Uluslararası
İlişkiler Bölümü